

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»**

На правах рукопису

Токарєва Станіслава Валеріївна

УДК: 378+796/799+372.4+377.35

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДО КОРЕКЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор
Карпова Елла Едуардівна

Одеса - 2016

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи	11
1.1. Корекційно-оздоровча робота в контексті здоров'язбережувального навчання учнів початкової школи	11
1.2. Проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в наукових дослідженнях	30
1.3. Сутність і структура підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з молодшими школярами	45
1.4. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи	60
Висновки з першого розділу	80
Розділ 2. Експериментальна робота з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи	82
2.1. Мета, завдання та методика експериментального етапу дослідження	82
2.2. Аналіз результатів пошуково-розвідувального експерименту	97
2.3. Зміст і методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи	106
2.3.1. Зміст експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи на узагальнювальному етапі	113
2.3.2. Зміст експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової	

школи на моделювально-методичному та контрольньо-оцінному етапах	
.	128
2.4. Результати експериментального дослідження та їх обговорення	160
Висновки з другого розділу	189
Висновки	191
Список використаних джерел	195
Додатки	225

ВСТУП

Актуальність дослідження. Гуманістичні перебудови в освіті, необхідність створення здоров'язбережувальних умов навчання на всіх рівнях і для всіх його учасників, спрямованість освіти на особистість учня незалежно від особливостей його розвитку зумовили перетворення і в системі вищої педагогічної освіти, що відтепер зорієнтована на підготовку вчителя, здатного до комплексного вирішення проблем виховання, розвитку та оздоровлення учнів у процесі навчання у школі.

Збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді визначено як пріоритетний напрям держави і зафіксовано в низці державних документів, зокрема в Законах України «Про вищу освіту», «Про охорону здоров'я», «Про фізичну культуру і спорт», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції «Здоров'я нації через освіту». Вимоги, що зазначено в цих документах, набувають особливої актуальності щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, оскільки зміст їхньої професійної діяльності безпосередньо пов'язаний із фізичним розвитком дітей і молоді, їхнім оздоровленням, запобіганням та корекцією відхилень психофізичного розвитку задля виховання гармонійно розвинутої особистості.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки значна увага приділяється підготовці майбутнього вчителя фізичної культури, здатного до організації роботи з учнями на здоров'язбережувальних засадах. Здоров'язбережувальні умови навчання в процесі фізичної культури і підготовка майбутніх учителів до їх реалізації досліджувалися в різних напрямках: розроблено й експериментально обґрунтовано системи комплексної теоретико-практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи (Л. Іванова, Я. Ніфака, І. Федуліна) та фізкультурно-рекреаційної роботи в школі (Н. Свірщук), формування їхньої підготовленості до оздоровчої роботи в ході навчально-виховного процесу (Н. Денисенко, Є. Захаріна, Ю. Мусхаріна), досліджено умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування культури здоров'я

школяра (В. Бабіч, О. Ващенко, Е. Диканова, Н. Крутогорська). Здоров'язбережувальні моделі підготовки фахівців із фізичної культури презентовано в роботах Я. Бельського, Е. Вільчковського, П. Джуринського, А. Нурлибекова, О. Солтис та ін. Не дивлячись на значну кількість досліджень щодо створення здоров'язбережувальних умов навчання в процесі фізичного виховання школярів, питання підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи залишилися поза увагою вітчизняних науковців. Водночас практика засвідчує, що з кожним роком збільшується кількість дітей з особливостями розвитку, відхиленнями і межовими показниками стану здоров'я, які навчаються в загальноосвітніх школах. Відтак, наявна низка суперечностей між:

- наявністю в початковій школі учнів-однолітків із різним станом здоров'я і фізичного розвитку та відсутністю в програмі фізичної культури диференційованих засобів впливу на них;

- впровадженням у практиці початкової школи інтегрованого навчання учнів із різними показниками розвитку і стану здоров'я та невідповідністю майбутніх учителів фізичної культури до здійснення корекційно-оздоровчої роботи з ними.

Зазначені суперечності, відсутність науково-теоретичної розробки методики професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ВНЗ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями, її практична значущість зумовили вибір теми дослідження **«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри дошкільної педагогіки «Професійне становлення педагога в умовах модернізації вищої освіти» (№ 0109U000188), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Автором досліджено проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з

учнями початкової школи. Тема дисертації була затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 24.11.2011 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 1 від 31.01.2012 р.)

Мета дослідження – науково обґрунтувати й апробувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів.

Завдання дослідження:

1. Визначити й обґрунтувати сутність і структуру феномена «підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів»; уточнити поняття «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи», «корекційно-оздоровча робота в початковій школі».

2. Виявити критерії та показники підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи і схарактеризувати рівні її прояву.

3. Визначити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

4. Розробити й експериментально апробувати модель і методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в педагогічному вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – експериментальна методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Гіпотеза дослідження: процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи буде результативним, якщо реалізувати такі педагогічні умови: розкриття у змісті навчальних дисциплін з теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації; озброєння студентів методикою організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези використано комплекс методів, що доповнювали один одного. З метою визначення стану проблеми в теорії і практиці вищої освіти, конкретизації предмета і мети дослідження, його понятійного апарату використано методи теоретичного рівня: аналіз філософської, психологічної та педагогічної наукової літератури з проблем професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності; теоретичне моделювання задля розробки моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. З метою виявлення рівнів підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, визначення педагогічних умов і розробки експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи було задіяно методи емпіричного рівня: діагностувальні (опитування, анкетування, тестування); для дослідження стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи: спостереження, тестування, вивчення навчальних планів та програм початкових класів загальноосвітньої школи із фізичної культури, аналіз продуктів діяльності студентів. Для перевірки дієвості моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи проведено педагогічний експеримент, представлений констатувальним і формувальним етапами. З

метою впорядкування й узагальнення одержаних даних, кількісного та якісного аналізу результатів щодо ефективності експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи матеріали експериментального дослідження оброблено методами математичної статистики.

Базою дослідження були: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Херсонський державний університет. В експерименті взяли участь майбутні вчителі фізичної культури (270 осіб), які навчалися за напрямом підготовки 6.010201– «Фізичне виховання», учителі фізичної культури загальноосвітніх шкіл (67 осіб).

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що вперше визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи (розкриття у змісті навчальних дисциплін із теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації; озброєння студентів методикою організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів); визначено й обґрунтовано сутність підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи як новоутворення у структурі особистості, що засвідчують ефективність їхньої професійної підготовки до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та її структурні компоненти (змістовий, практико-дієвий, оцінний); виявлено критерії (когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-настановний), показники та рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи (високий, достатній, низький); розроблено й апробовано модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, що складається з

трьох етапів (узагальнювальний, моделювально-методичний, контрольнопіцінювальний), форм і методів навчальної діяльності студентів; уточнено поняття «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи», «корекційно-оздоровча робота в початковій школі». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці й упровадженні діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; комплексу навчально-методичного забезпечення з навчальних дисциплін «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури» та спортивно-педагогічних дисциплін, завдання і вправи корекційно-оздоровчої спрямованості, зміст завдань та методичні рекомендації щодо організації корекційно-оздоровчої роботи студентів з учнями в процесі педагогічної практики.

Результати дослідження можуть використовуватись у практиці професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи у ВНЗ, у системі післядипломної підготовки вчителів фізичної культури для вдосконалення знань і вмінь щодо організації та проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, при розробці навчальних програм і методичних матеріалів для вчителів із питань фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Основні положення і результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 138 від 24.09.2015 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 231/61 від 20.01.2015 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (акт про впровадження № 2383 від 26.12.2014 р.), Херсонського державного

університету (акт про впровадження № 14-28/2097 від 16.10.2015 р.), Одеської ЗОШ № 103 (акт про впровадження № 9 від 03.02.2015 р.).

Достовірність одержаних результатів дослідження забезпечена ґрунтовністю вихідних теоретико-методичних позицій, використанням комплексу методів, відповідних меті, завданням та логіці дослідження, тривалим характером дослідно-експериментальної роботи, статистичною значущістю експериментальних даних.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорено на другому міжнародному конгресі «Миссия учителя в современном мире» (Одеса, 2012 г.), V Міжнародній електронній науково-практичній конференції «Психологічні, педагогічні та медико-біологічні аспекти фізичного виховання» (Одеса, 2014 р.); всеукраїнських: «Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика» (Одеса, 2010 р.), «Традиції та новації сучасної освіти в Україні» (Сімферополь, 2013 р.), «Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі: теорія і практика» (Одеса, 2015 р.), «Проблеми реабілітації» (Одеса, 2013, 2014, 2015 р. р.) науково-практичних конференціях.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 15 публікаціях, із них 6 статей – у фахових виданнях України, 1 – в науковому періодичному зарубіжному виданні, 8 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст дисертації викладено на 193 сторінках. У тексті вміщено 17 таблиць і 6 рисунків, що обіймають 11 самостійних сторінок. Список використаних джерел налічує 263 найменування (з них 8 – іноземною мовою). 9 додатків подано на 88 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 283 сторінки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО КОРЕКЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ
РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Корекційно-оздоровча робота в контексті
здоров'язбережувального навчання учнів початкової школи

Питання охорони здоров'я учнів у процесі навчання завжди перебували в центрі уваги педагогів. Так, В. Сухомлинський підкреслював, що зміцнення здоров'я дітей є найважливішим завданням школи, від вирішення якого залежить загальний розвиток дітей, їхня розумова працездатність і успішність. «Досвід переконав нас у тому, - писав він, - що приблизно у 85% усіх невстигаючих учнів головна причина відставання в навчанні – поганий стан здоров'я, яке-небудь нездужання або захворювання...». І далі: «Я не боюся ще раз повторити: турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у свої сили. Якщо виміряти всі мої турботи і тривоги про дітей упродовж перших 4 років навчання, то добра половина їх про здоров'я» [208, с.51].

Проблема визначення умов здоров'язбережувального навчання учнів початкових класів була актуальною завжди, проте сьогодні вона набуває особливого значення з урахуванням даних про стан здоров'я дітей України. Фахівці Центру медичної статистики МОЗ України, лікарі попереджають, що порівняно з минулими роками в Україні суттєво збільшилася захворюваність дітей, а кількість здорових дітей значно зменшилася. За результатами медичних оглядів, які проводились у школах на початку ХХІ сторіччя до категорії здорових можна віднести не більше 10% школярів, решта мають ті чи ті відхилення у стані здоров'я (Н. Беседа [23]; Т. Круцевич [118];

Н. Куинджі [121]; З. Митник [142]; Н. Никитенко [154]; И. Семенова [191] та ін.

Важливою проблемою є навчання дітей за ускладненими програмами, інноваційними й авторськими педагогічними технологіями. Розширення та поглиблення змісту навчання, використання інтенсивних технологій навчання призводить до того, що скорочується час, відведений на рухливі ігри, знижується рухова активність, інтенсифікується розумова діяльність. Наслідком цього є – нервово-психічні розлади, перенапруження зорового аналізатора, функціональні розлади, порушення стану здоров'я учня. За даними науковців, уже на початковому етапі навчання порушення психічного здоров'я в учнів молодших класів поєднуються із розладами соматичного здоров'я (Е. Бабенкова [13]; Н. Беседа [23]; Т. Висковатова [39]; В. Вишневский [41]; О. Дубогай [71]; Т. Круцевич [212] та ін.). Наявні порушення стану здоров'я не дають можливості учню реалізувати свої пізнавальні здібності. Дитина виявляє шкільну неуспішність, не встигає у школі, перенапружується, сама ситуація навчання стає стресовою для школяра, що ще більше погіршує стан його здоров'я.

Отже, наведені в літературних джерелах дані про стан здоров'я сучасних школярів свідчать, що за останні роки контингент учнів загальноосвітніх шкіл дуже змінився: значна кількість учнів загальноосвітньої школи, і особливо її початкової ланки, мають порушення різного ступеню і це вимагає пошуку шляхів корекції та оздоровлення школярів у процесі навчання (Е. Бабенкова [13]; О. Баранова [18]; О. Волошин [44]; М. Гончаренко [50]; М. Зубалій [85]; В. Ковалько [108] та ін.)

Проблема навчання дітей із незначними відхиленнями у психофізичному розвитку, які не встигають в умовах загальноосвітньої школи, вивчалася ще в 30-ті роки ХХ сторіччя – педагогами, педологами, психологами (П. Блонський, Л. Виготський, В. Кащенко, М. Озерецький, Г. Трошин, С. Шацький та ін.), які досліджували питання навчання дітей, що не встигають або погано встигають в загальноосвітній школі, відзначали

необхідність диференційованого підходу в навчанні таких дітей, відмежування їх від школярів, які мають медично діагностовані вади психофізичного розвитку; підкреслювали, що такі діти потребують особливої уваги з боку вчителів, що особистість вчителя має велике значення в корекційно-педагогічній діяльності, а для корекції необхідно створити умови ефективного навчання (П. Блонський [27], В. Бехтерев [32], Л.Виготський [46], В.Кащенко [104], С.Шацький [241] та ін.).

Обстежуючи стан здоров'я школярів, педіатри звернули увагу на розповсюдженість з-поміж учнів таких порушень, як сколіози, близорукість, анемія та неврастенія. Ці порушення отримали назву «шкільних», оскільки зумовлені саме умовами шкільного навчання. З приходом дитини до школи в неї внаслідок сидячої робочої пози збільшується статичне навантаження. Саме статичне навантаження, за даними гігієністів та фізіологів, за 30 хвилин призводить до порушення у 6-7 річних дітей рухомості основних нервових процесів, зниження розумової та м'язової працездатності (Г. Апанасенко[8]; М. Антропова, М. Кольцова [147]).

Т. Власовою [42], К. Лебедінською [126], В. Лубовським [131], М. Певзнер та іншими співробітниками Інституту корекційної педагогіки РАО були виявлені різні категорії «невстигаючих» дітей. Одні діти мали особливості психофізичного розвитку як наслідок перенесених у ранньому дитинстві важких соматичних захворювань, інші – через органічну недостатність центральної нервової системи через травми мозку в ранньому дитинстві. Крім того, є діти з особливостями розвитку особистості за невротичним типом.

Здебільшого всі діти, які вимагають корекційної допомоги, мають характерні особливості розвитку і фізичної, і пізнавальної сфери внаслідок функціональної недостатності низки вищих психічних функцій, зниженої працездатності, погано сформованої моторики, емоційної нестабільності. Такі діти недостатньо самостійні, в них можуть спостерігатися незначні порушення мови, слуху, зору, вони сором'язливі, невпевнені, боязкі

(В. Кащенко [104], С. Шевченко [242], В. Лебединский, О. Нікольська [251] та ін.). На думку І. Підласого, сучасні діти, які потребують корекційної допомоги, відрізняються від своїх однолітків-попередників тим, що мають передусім викривлену поведінку, а вже по-друге, особливості психофізичного розвитку [175].

Науковці (Т. Власова [42], В. Лебединський, О. Нікольська, Е. Баєнська [251]) довели, що серед чинників, які впливають на неспроможність дитини опанувати програму загальноосвітньої школи, переважають недоліки в організації їхньої навчальної діяльності з боку вчителів. Зокрема це:

- недостатня увага до розвивального боку навчання;
- невміння педагога виховувати в учнів зацікавленість до навчання;
- відсутність індивідуального підходу до учнів на уроках;
- слабке володіння вчителем психології освоєння знань;
- невміння своєчасно виявити прогалини у знаннях школярів;
- недостатність уваги школи до формування доброзичливих взаємовідносин між учителями та учнями;
- слабко розвинене у школярів уміння навчатися раціонально.

Ю. Бабанський, досліджуючи причини неуспішності навчання учнів, умовно розподіляє їх на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх причин ним віднесено дефекти здоров'я та розвитку дітей, прогалини у знаннях, навчальних уміннях та навичках. Зовнішніми причинами він вважає недостатність взаємодії школи і недоліки впливу довколишнього середовища. Дослідником розроблено систему заходів щодо запобігання неуспішності учнів, в основі якої лежить організація діагностики «реальних можливостей школяра», встановлення домінуючих причин цього явища й оптимальне використання наявних засобів педагогічного впливу [12].

Досліджуючи питання шкільної зрілості 6-ти — 7-ми річних учнів, група вчених дійшла висновку, що вступ до школи супроводжується зломом динамічного стереотипу, який склався в дитини за період дошкільного виховання. Тривалі та систематичні навчальні заняття, різке зниження рухової

активності, статична напруга, нові обов'язки та вимоги дисципліни – все це є дуже важким для учня першого класу. У багатьох дітей виникають такі порушення в організмі, що дозволяють говорити про «шкільний шок», «шкільний стрес», «адаптаційну хворобу». Такі стани дітей потребують корекційної допомоги з боку педагогів. За її відсутності такі «незрілі» діти погано встигають у школі впродовж наступних 3 – 4 років (Т. Власова [42], К. Лебединська [126]; Р. Овчарова [157]; О. Нікольська [251]).

На цьому тлі основна увага науковців і вчителів-практиків спрямована на визначення здоров'язберезувальних умов шкільного навчання, різні аспекти якого досліджували Л. Белова, О. Волошин, М. Гончаренко, В. Горащук, М. Гриньова, Г. Гришина, О. Дубогай, П. Джуринський, Б. Долинський, О. Єфімова, Л. Іванова, М. Козуб, С. Нікитенко, Г. Остапенко, І. Семенова, М. Сентизова, М.Смірнов та ін. Натомість усі вони виходили з того, що учень має достатній або хоча б задовільний рівень здоров'я і не розглядали корекційно-оздоровчу роботу як основний чинник здоров'язбереження, що було б логічно з огляду на статистику здоров'я учнів початкової школи.

Так, П. Джуринський «здоровозбереження» у процесі навчання визначає як педагогічний процес, спрямований на збереження і зміцнення здоров'я, формування мотивацій на дотримання здорового способу життя, свідоме, відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я довколишніх [63, с. 68, 65].

Д. Сомов розуміє це поняття як результат впливу педагогічних чинників освітнього процесу на збереження здоров'я його суб'єктів [205], за С. Нікитенко, здоров'язбереження – це розв'язання освітніх завдань із урахуванням стану здоров'я учасників навчального процесу та з метою його збереження й, по можливості, зміцнення [154], Г. Серіков вважає, що це єдність педагогічних заходів, спрямованих на поліпшення здоров'я учнів й зростання якості їхньої освіченості [195]. Під здоров'язбереженням в освітньому процесі Н. Міллер розуміє діяльність, спрямовану на збереження і зміцнення фізичного і психічного здоров'я тих, хто навчається [139].

В. Оржеховська підкреслює, що створення здоров'язбережувального освітнього середовища потребує високої майстерності педагога, який проектує і реалізує освітній процес на уроці на підставі таких ключових принципів здоров'язбереження, як: індивідуалізації, що враховує динаміку працездатності учнів, біоритмів організму; наочності, що дозволяє як найповніше використати можливості сприйняття, пам'яті та уваги, не перевантажуючи дитини одноманітною роботою, яка стомлює; відповідальності та свідомості, що формує мотивацію дитини до зміцнення здоров'я; гармонійності й всебічного розвитку особистості; врахування індивідуальних і вікових особливостей учнів; зв'язок теорії з практикою, що може дозволити використати теоретичні знання у формуванні в дитини здорового способу життя; системність і послідовність, що допомагає школяру дотримуватись оздоровчо-виховного режиму; повторення, тобто вироблення динамічного стереотипу оздоровчої поведінки [163].

Аналіз наукових джерел, присвячених різним аспектам збереження здоров'я учнів у загальноосвітній школі, дозволяє виокремити освітні здоров'язбережувальні технології які сьогодні запроваджуються в навчальних закладах:

- організаційно-педагогічні, які визначають структуру навчального процесу;
- психолого-педагогічні, пов'язані із забезпеченням психолого-педагогічного супроводу елементів освітньої програми;
- навчально-виховні, що спрямовані на формування вмотивованості до здорового способу життя у школярів та передбачають організаційно-виховні заходи з учнями та батьками (Н. Беседа, Л. Бабіч [23]; В. Вішневський [41]; Б. Долинський [69]; С. Кириленко [105]; В. Ковалько [108] та ін.).

Визначені технології здоров'язбереження дозволяють конкретизувати особливості здоров'язбережувального навчання: застосування методик, що враховують індивідуально-типологічні особливості дитини, а також різні навчально-пізнавальні можливості дітей; здоров'язбережувальна організація уроку; виховання у школярів прагнення до здорового способу життя,

розвиток здоров'язберезувальних компетенцій учнів; формування на уроці сприятливого соціально-психологічного клімату як чинника збереження психічного здоров'я дитини. Означені підходи до здоров'язберезувального навчання повинні бути представлені в комплексі і включати освітні, виховні й фізкультурно-спортивні напрями роботи (О. Богініч, П. Джуринський, Б. Максимчук); ігрову, спортивно-ігрову, фізкультурно-оздоровчу, дозвіллеву й фізкультурно-рекреативну діяльність учнів (Б. Долинський, Л. Іванова, Д. Солопчук, Н. Свірщук).

Н. Малярчук вважає, що в освітньому просторі також реалізуються ще й такі методики здоров'язбереження як: лікувально-реабілітаційна, за якої оздоровлення школярів використовують лікувальні заходи; медико-гігієнічні – збереження здоров'я через раціональну організацію навчального процесу; еколого-зберезувальні, зумовлена формуванням у учнів екологічно виправданих відношень з довкіллям; конфесіональна, яка передбачає напередусім турботу про здоров'я духовне [135].

Натомість корекційно-оздоровча складова у здоров'язберезувальних технологіях, що сьогодні реалізуються в навчальному процесі загальноосвітніх шкіл, висвітлена недостатньо. Як свідчать результати медико-психологічних досліджень, статистичні дані щодо захворюваності учнів молодшого шкільного віку, значна кількість дітей на момент навчання в початковій школі вже має відхилення стану здоров'я, а здоров'язберезувальне навчання, яке не корегує наявні відхилення, не має корекційно-профілактичної складової, тобто лише підтримує порушений стан здоров'я, не може бути ефективним для цього контингенту школярів. Більш того психологічно «незріла» дитина не може контролювати особистий рівень здоров'я і дотримуватись умов його збереження, що ще більше погіршує стан здоров'я учня, поглиблює наявні відхилення й ускладнює його навчання (П. Блонський [25], В. Бехтерев [32], В. Кащенко [104], Г. Кумарина [120], В. Лубовский [131] ін.).

Зауважимо, що більшість науковців вважають фізкультурно-оздоровчу роботу зі школярами умовою здоров'язберезувального навчання. Загальноприйнятим є факт оздоровчого впливу фізичного виховання на організм дитини. Це стосується і здорової дитини і такої, яка потребує диференційованого, особистого підходу в ході використання засобів фізичного виховання (Г. Апанасенко [8], І. Аршавський [11], Ю. Васін [33], А. Гужаловский [53], А. Деминский [58], О. Дубогай [71], М. Єфименко [77], С. Операйло, В. Єрмолова, Л. Іванова [106] та ін.) Проте умови досягнення розвивального і корекційно-оздоровчого ефекту під час використання засобів фізичного виховання у процесі роботи з молодшими школярами будуть різними залежно від стану дитини, її розвитку, індивідуально-типологічних особливостей. Цей момент недостатньо висвітлено в сучасній науково-методичній літературі, не розкрито сутність корекційно-оздоровчої роботи у процесі фізичного виховання учнів початкової школи, засоби, форми, умови її реалізації.

Комплексна програма з фізичного виховання, яка прийнята в Україні, передбачає окрім двох обов'язкових уроків фізичної культури на тиждень додаткові та факультативні заняття, один урок з футболу, фізичні вправи в режимі дня. На необхідності проведення фізкультурно-оздоровчої роботи наголошують і нормативні документи [60; 177; 181; 182]. Форми фізкультурно-оздоровчої роботи, їх значення, умови організації та проведення в загальноосвітніх школах розглядали Г. Богданов, Л. Волков, О. Дубогай, Ю. Железняк, Л. Іванова, В. Кинль, В. Кашкаров, І. Кравцевич, В. Кузнецов, Ю. Копилов, В. Лях, Г. Мейксон, Ж. Холодов та інші фахівці. Вони відзначають, що фізкультурно-оздоровча робота є важливою складовою фізичного виховання і спрямована на поліпшення здоров'я та фізичного розвитку учня. За нормативними документами уроки фізичної культури та всі фізкультурно-оздоровчі моменти в режимі дня віднесено до обов'язкових фізкультурно-оздоровчих заходів й зазначен, що учні, які мають обмеження стану здоров'я і не віднесені до основної групи, не можуть залучатися до

спортивно-масових, фізкультурно-оздоровчих заходів [177]. Натомість у сучасній початковій загальноосвітній школі переважна більшість саме таких учнів, тобто складається ситуація, коли саме ті діти, які потребують корекційно-оздоровчої допомоги засобами фізичної культури, її не отримують. Водночас, ці учні відвідують уроки фізичної культури як обов'язкову форму занять і займаються разом із здоровими однолітками. Більш того, вони повинні демонструвати певні рухові вміння, рівень розвитку якостей, виконувати вимоги програми з фізичної культури. Така ситуація ще більше ускладнює можливості дотримання здоров'язбереження у процесі шкільного навчання на уроках фізичної культури. Заняття фізичною культурою для таких учнів, без спеціально змодельованої корекційно-оздоровчої роботи, не будуть мати ні оздоровчого, ні розвивального ефекту.

Корекційно-педагогічна робота вчителя в загальноосвітній школі, підготовка до неї майбутніх учителів, на жаль не знайшла достатнього відображення і висвітлення у вітчизняних дослідженнях. Не виключенням є питання підготовки вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі. Посилання на «корекційно-розвивальну умову» діяльнісного компонента професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності, без розкриття її сутності, знаходимо в дослідженнях П. Джуринського [62;65]; на необхідність корекційно-розвивальної роботи в загальноосвітній школі вказує О. Хохліна [234]. Проте йдеться не про фізичне виховання, а навчально-розвивальну роботу. О. Савченко вважає, що посилилися вимоги до функцій учителя і корекційна функція сьогодні є необхідною складовою його діяльності [188]. Г. Кумарина ретельно дослідила теоретичні, організаційно-педагогічні та дидактичні аспекти корекційно-розвивального навчання, натомість нею не розкриваються особливості роботи вчителя фізичної культури в напрямі корекційно-оздоровчої діяльності засобами фізичної культури [114; 119]. О. Барановою розглядається проблема попереджувально-корекційної роботи з учнями початкових класів і умови підготовки до неї майбутніх учителів

початкових класів. Зауважимо, що дослідниця акцентує увагу на таких навчальних предметах як мова і математика, і, нажаль, зовсім не розглядає фізичну культуру як засіб корекційно-попереджувальної роботи з учнями [18]. Бен Жедду Адель Бен Ларбі, дослідивши порушення статокінетичної постави в молодших школярів визначає, що «кругла» спина найбільш поширене порушення постави, яке впливає на кінематичну структуру ходьби. Дослідником запропоновано програму корекції порушень статодинамічної постави учнів, що покращує опорно-ресорні властивості стопи молодших школярів [21].

У зв'язку з недостатністю висвітлення питань організації корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі, вважаємо за необхідне розглянути значення і сутність корекційно-оздоровчої роботи вчителя фізичної культури в початкових класах.

Зазначимо, що сучасна галузь педагогіки, що опікується контингентом дітей, які за різних причин не встигають у загальноосвітній школі або мають низький рівень навчальних досягнень, називається корекційною педагогікою. Корекційна педагогіка як самостійна галузь – доволі нова і науковці мають різні погляди на її предмет. Так, І. Підласий зауважує, що корекційна педагогіка вивчає закономірності виникнення в дітей поведінки, що відхиляється, пропонує шляхи та засоби її виправлення. Автор вважає, що корекційна педагогіка виникла у відповідь на виклик життя – різке збільшення дитячої та підліткової невихованості. Предметом корекційної педагогіки, на його думку, є відхилення в розвитку і поведінці дітей та підлітків. Водночас за І. Підласим традиційно предметом корекційної педагогіки вважалось навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, проте на сучасному етапі розвитку суспільства, коли напруженість відносин між людьми значно збільшилася, що негативно впливає на поведінку дітей, межі корекційного впливу значно збільшились. Разом з органічними порушеннями, які впливають на розвиток дитини, вчителі відзначають багато не органічних, а набутих порушень, які

призводять до викривлення розвитку дітей і потребують корекційного втручання у процесі їхнього навчання в загальноосвітніх школах [175].

О. Гонєєв, Н. Ліфінцева, Н. Ялпаєва вважають, що корекційна допомога учню необхідна тоді, коли складно однозначно діагностувати відхилення в розвитку та поведінці дитини; коли наявний дефект перебуває у межовій зоні між нормою та патологією; коли він не має чіткого вираження і для його подолання не потрібно лікувальних заходів або спеціального втручання логопедів і дефектологів, а потрібно змінити умови загального та родинного виховання, виправити поведінку дитини й надати допомогу в освоєнні соціальних норм і моральних цінностей [48]. Такі діти навчаються в загальноосвітніх закладах, але внаслідок «особливостей розвитку» мають низьку навчальну успішність. Незначні відхилення у психофізіологічному розвитку або відхилення в поведінці утруднюють їхню адекватну соціалізацію і шкільну адаптацію. Отже, предметом корекційної педагогіки є процес диференціації навчання, виховання та розвитку дітей із недоліками розвитку і відхиленнями в поведінці, визначення найбільш результативних шляхів, засобів та способів своєчасного виявлення, запобігання й подолання відхилень у розвитку та поведінці таких дітей і підлітків (М. Вайнер, Ю. Вюнкова [114]; Г. Кумарина [119]; В. Липа [129] та ін.).

За Т. Круцевич [212] питання межових станів, за яких відзначалося зниження стійкості організму до патогенних впливів досліджувалось відчизнянною медициною наприкінці ХХ сторіччя. Одержані дані засвідчили, що нераціональні психічні та фізичні перевантаження призводять до звуження адаптаційних можливостей організму, межовий стан «здоровий–хворий» призводить до стійких патологічних порушень у системах та органах, що сприяє переходу до хронічного протікання хвороби з ускладненнями. Учні, стан здоров'я яких діагностують як перехідний (межовий), з порушеннями постави належать за станом здоров'я до підготовчої групи, оскільки потребують корекції цих станів.

Т. Нікуленко зазначає, що у психолого-педагогічній літературі відсутні системні дослідження щодо корекційно-педагогічної діяльності, не проводиться цілісного вивчення взаємозалежності між корекційною діяльністю та єдиним педагогічним процесом [155]. Для того, щоб визначити сутність і природу корекційно-педагогічної діяльності з дітьми, які потребують корекційної допомоги, науковець пропонує звернутися до педагогічної практики спеціальних навчальних закладів, наукових досліджень у галузі дефектології, спеціальної педагогіки і психології.

І. Ляхова зазначає, що навіть у спеціальній психолого-педагогічній літературі відсутнє однозначне тлумачення сутності корекції та її місця в системі спеціальної освіти, що корекція – це спеціально організований педагогічний процес, спрямований на попередження, послаблення чи подолання недоліків розвитку, сприяння загальному розвитку дитини [133]. Метою корекції є виправлення вад фізичної та психічної сфер розвитку, гармонійний розвиток дитини в цілому (О. Гонєєв, Н. Ліфінцева, Н. Ялпаєва [48], М. Вайнер, Ю. Вюнкова [114], Г. Кумарина [119], В. Липа [129], І.Підласий [176] та ін.). З огляду на це, можна припустити, що якщо дитина, яка має недоліки розвитку, навчається в загальноосвітній школі, то вона також потребує корекційної допомоги. І корекція, як фрагмент здоров'язбережувального педагогічного процесу, повинна здійснюватися незалежно від типу навчального закладу, а у відповідності зі станом дітей, які його відвідують.

М. Вайнер, Ю. Вюнкова, Г. Кумарина досліджуючи завдання та напрями корекційно-розвивальної роботи в умовах шкільного навчання в загальноосвітніх закладах, відзначають, що «...в багаторівневій діагностико-корекційній роботі з проблемною дитиною першим і найвирішальним рівнем завжди залишається рівень педагогічний... Раніше, ніж на інших, на цьому рівні її належить відкоригувати, внести зміни, які усувають проблему...» [114, с. 53].

Відтак, корекційно-розвивальна робота в навчально-виховному процесі є особливим чином організований психолого-педагогічний вплив, який охоплює навчальну і повсякденну діяльність дитини. Визначальним чинником цієї роботи є забезпечення умов для формування вищих форм психічної діяльності відповідно до базових законів онтогенетичного розвитку (Л. Виготський [46]; В. Кащенко [104]; Г. Кумарина [120]).

Питання особливостей корекційно-педагогічного впливу в умовах загальноосвітньої школи розроблені недостатньо, а представники спеціальної педагогіки, де корекція є основною складовою і навчання, і виховання, і розвитку дітей вважають, що окремої програми корекційної роботи не існує. Корекція здійснюється на тому ж самому навчальному матеріалі, який є змістом певного навчального предмета (О. Гонєєв, Н. Ліфінцева, Н. Ялпаєва [48], В. Липа [129], І. Підласий [175], С.Шевченко [243] ін). Виходячи з цього, на уроках фізичного виховання корекційна спрямованість має забезпечуватися засобами фізичної культури: фізичними вправами, гігієнічними чинниками та природними силами довкілля. В ході занять фізичними вправами, для досягнення корекційно-оздоровчого ефекту, вчитель може використовувати спеціальні методичні прийоми організації учнів та навчального процесу: особливе конструювання уроку, диференціювання навантаження відповідно до можливостей організму дитини та її індивідуально-типологічних особливостей, сприяння реконструкції негативних рис особистості, коригування і розширення рухового досвіду і фізичних якостей учня, коригування вад постави, сприяння зміцненню м'язів дихального апарату, коригування мовлення, уваги учня, формування вміння її утримання та переключення, планування інших видів корекційно-оздоровчої роботи.

Важливим питанням для педагога під час визначення необхідності корекційної допомоги, є питання «норми» й «аномалії». У практичній діяльності вчителя фізичної культури відправним поняттям для оцінки навчальної успішності учнів є «предметна норма», що закладена у стандартах

освіти. Вчитель спирається на наявну в психолого-педагогічному розумінні «соціально-вікову норму» і «норму психічного розвитку». Оцінюючи рівень досягнень школяра, вчитель ураховує також «індивідуальну норму», як показник темпів та гармонійності психофізичного розвитку дитини. Для опанування предметною нормою певного предмета згідно з вимогами шкільної програми, дитина повинна мати показники фізичного розвитку відповідно до вікової норми, нормативний рівень психічного розвитку і належний рівень інтелектуально-особистісного розвитку. Для опанування програмою фізичної культури учень, крім вище зазначених показників нормативного розвитку, додатково повинен мати нормативний розвиток основних систем організму, хоча б мінімальний рівень фізичної підготовленості – розвитку фізичних якостей (швидкості, гнучкості, спритності) та основних локомоцій (бігу, стрибків) (В. Арефьев, О. Ващенко, В. Єрмолова, Л. Іванова, С. Операйло [76; 165; 166; 229], М. Єфименко [77], Т. Круцевич [118], І. Ляхова [133], Ю. Менхин [138] та ін.).

Результати досліджень І. Аршавського свідчать, що саме руховий аналізатор відповідно до теорії моторно-вісцеральних рефлексів, є головним виконавцем оздоровчої функції. Дія скелетних м'язів перетворює не тільки самі м'язи, але й стимулює обмін речовин та енергії в організмі, діяльність серцево-судинної і дихальної систем. Без роботи м'язів вся система кровообігу й дихання залишається непристосованою до того, щоб забезпечити інтенсивну діяльність організму [11]. Процес формування або поглиблення патології відбувається на тлі зниження ресурсів здоров'я, зупинити або уповільнити цей процес можна шляхом збільшення цих резервів, тобто оздоровлення.

Г. Апанасенко вважає, що зміцнення здоров'я повинне спрямовуватись на підвищення потенціалу здоров'я, з якого б рівня воно не розпочиналось. Навіть при низькому рівні здоров'я, як у сьогоденних школярів, є можливість відновити резервні можливості організму [7; 8]. І це відновлення проходитиме в певним чином організованої руховій діяльності. Недостатність

рухової активності (гіпокінезія) характеризується тим, що виникає парадоксальна ситуація – організм потребує рухової діяльності, занять фізичними вправами, проте, будучи «недовантажений» ними втрачає пристосованість до виконання м'язової діяльності і відвикає від неї. При цьому поступово розвивається рухове «голодування», яке все більше погіршує функціональний стан організму дитини і призводить до розвитку захворювань або ускладнення перебігу вже наявних порушень [7; 11; 121].

Необхідність проведення корекційно-оздоровчої педагогічної роботи саме на уроках фізичної культури пояснюється тим, що саме на них предметом навчання є рух (О. Ващенко, В. Єрмолова, Л. Іванова, С. Операйло [166]; Ю. Железняк, В. Мінбулатов [211]), який є видовою властивістю людини і завдяки якому вона збереглася як біологічний вид. На всіх етапах еволюція людини відбувалась у нерозривному зв'язку з її активною м'язовою діяльністю, за допомогою якої вона пізнавала світ і вдосконалювала роботу мозку. Науковці відзначають тісний зв'язок між руховою активністю дітей, розвитком дрібної моторики та рівнем розвитку в них мовлення та інтелекту. Важливим є не просто рух, а щоденний обсяг рухової активності, дотримання біологічних ритмів рухової активності. За достатньої м'язової активності всі функції не лише розвиваються й працюють в одному часовому режимі, що створює доброзичливі умови для функціонування всього організму. Дефіцит рухової активності формує стан так званої гіпокінезії або гіподинамії, проявами якого є нездатність протидіяти гострим захворюванням, низькі можливості вегетативних функцій, надлишкова маса тіла, погіршення зорових функцій, зниження працездатності тощо (Г. Апанасенко [8], Н. Куїнджі [121], В. Мурза [149], В. Мурахов [148], Т. Круцевич [212] ін.). Проблема достатності рухової активності учнів загальноосвітніх шкіл залишається актуальною і сьогодні. Т. Круцевич зазначає що «рухова активність обмежується 3-4 годинами на тиждень у більшості школярів, що становить 30% гігієнічної норми» [212,с .16].

Натомість не тільки межові стани, недостатня рухова активність, порушення постави, викривлена поведінка дитини потребує корекції та оздоровлення. Ознаками нормального розвитку є його циклічність, гетерохронність. Г. Кумарина відзначає, що відмінності в розвитку дітей одного віку бувають дуже суттєві, вони зумовлені і статтю, і станом здоров'я, і темпом розвитку, що визначаються умовами раннього та дошкільного виховання та навчання. Подекуди ці відмінності є настільки значущими, що в два-три рази перебивають так звані вікові норми. Науковці наголошують (М. Вайнер, Ю. Вюнкова, Г. Кумарина), що індивідуально-типологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, які зумовлені різним рівнем розвитку значущих для навчання якостей і здібностей, статтю, соціальною ситуацією розвитку, виявляються вже з перших днів шкільного навчання. Ними виокремлено шість груп школярів, які, не дивлячись на однаковий паспортний вік, мають різні показники розвитку, навчальної діяльності та шкільної адаптації.

До першої групи належать діти, які мають високий рівень соціальної зрілості, усвідомлено ставляться до навчання, переживають за навчальні досягнення, співвідносять свою поведінку з поведінкою однолітків, учителів, оточення.

Діти другої групи демонструють непогану адаптацію до умов шкільного буття, проте в них виникають труднощі в соціальних контактах, певні епізодичні проблеми з поведінки. Бажання вчитися, підготовленість до школи, відповідальність дають змогу їм успішно оволодівати навчальним матеріалом.

Працездатність дітей третьої групи важко назвати низькою, натомість вона помітно знижується наприкінці навчального дня, тижня. Настрій дитини залежить від ситуації і впливає на продуктивність навчальної діяльності. Навчальні завдання опановують краще в ігровій формі, в ході навчальної діяльності потребують емоційної підтримки, стимулювання. Свої навчальні успіхи вони переживають, проте ці переживання не тривалі, не глибокі, не

спонукають до діяльності. Діти третьої групи за підтримки батьків, можуть досягати навіть доброї навчальної успішності, але фізіологічна вартість цього досягнення достатньо висока.

Для четвертої групи молодших школярів вимоги шкільного навчання зависокі, вони викликають значне напруження всіх систем і функцій організму дитини. Учні демонструють неуважність, відволікання, рухову метушливість, тривожність, часті зміни настрою, низьку навчальну успішність. За рахунок додаткової уваги педагогів та батьків успішність може покращитись, натомість без додаткової корекційної допомоги такі діти не здатні повністю реалізувати свої пізнавальні можливості.

У п'ятої групи учнів низька працездатність, швидко наступає втома, дитина відчуває дискомфорт в класі. Вони подразливі, легко збудливі, капризні особливо тоді, коли стикаються із труднощами. Учні демонструють девіантну поведінку, часто бувають агресивними, не виявляють зацікавленості до навчання і байдужі до його результатів.

Шоста група дітей характеризується тим, що їхній розвиток знаходиться на найнижчому рівні. Жоден із компонентів цього розвитку не дозволяє «витягнути» дитину хоча б на задовільний навчальний рівень. А якщо припустити, що такі учні мають ще й відхилення у стані здоров'я, то зрозуміло, що без корекційно-оздоровчого втручання виправлення ситуації неможливо [114; 119].

Т. Круцевич [212] пропонує іншу класифікацію школярів загальноосвітніх шкіл за рівнями здоров'я: високий, вище за середній, середній, нижче за середній, низький, які встановлюються щорічно в ході медичного обстеження дітей. Відповідно до цих рівнів учнів розподіляють на п'ять груп.

1 група – здорові діти, з нормальним фізичним і нервово-психічним розвитком, які не потребують корекції.

2 група – діти, в яких відсутні хронічні захворювання, але вони мають певні відхилення в рості та розвитку, схильні до частих захворювань, наявні

ознаки можливого розвитку хвороб, зі зниженими адаптаційними можливостями організму, потребують оздоровлення, активної профілактики, лікування.

3-5 групи – хворі діти, які потребують постійного спостереження й лікування, спеціальних заходів профілактики задля запобігання розвитку хвороби та ускладнень.

Відповідності до стану здоров'я учнів для занять фізичною культурою розподіляють на три групи : основну, підготовчу та спеціальну.

До основної групи належать школярі без відхилень, а також із незначними відхиленнями функціонального характеру при достатній фізичній підготовленості. До підготовчої групи – учні з незначними відхиленнями у фізичному розвитку, без значних функціональних порушень і задовільним рівнем фізичної підготовленості; діти, які часто хворіють; діти з межовими станами здоров'я, діти, що мають порушення постави та плоскостопість. Зазначимо, що ці дві групи, основна та підготовча, на уроках фізичної культури займаються разом і вчитель має планувати та забезпечувати корекційно-оздоровчу роботу для учнів підготовчої групи, бо вони цього потребують. Спеціальна група займається за окремим розкладом і програмою, до неї відносять учнів 3-5 груп за станом здоров'я, з якими проводяться заняття лікувальною фізичною культурою.

Отже, фізична культура як навчальний предмет в початкових класах загальноосвітньої школи проводиться одночасно з учнями основної та підготовчої груп, для яких у програмі з фізичної культури, відсутня диференціація змісту. Учитель фізичної культури самостійно обирає навчальне, розвивальне, підтримувальне, корекційно-оздоровче навантаження в межах уроку фізичної культури. Корекційно-оздоровча робота, яку організують і проводять учителі фізичної культури, по суті є єдиною можливістю адаптації шкільних навчальних вимог із предмета «Фізична культура» до можливостей дітей, особливостей їхнього індивідуально-типологічного розвитку, це можливість активного оздоровлення учня і

корекції наявних відхилень у процесі шкільного навчання через спеціально організовану доцільну рухову активність дитини під час навчання.

Корекційно-оздоровчий зміст уроку фізичної культури залежить від пори року, тижневої кількості уроків, психофізичного й емоційного стану учнів, який учитель фізичної культури повинен діагностувати в перші хвилини проведення уроку, що вимагає здатності до спостережень та педагогічного аналізу, професійності та готовності внести необхідні зміни в ході проведення уроку. Фізкультурно-оздоровча робота в позаурочний час також повинна мати корекційно-оздоровчий ефект, урахувати ступінь стомлення учнів, необхідність релаксації, потребу активних рухових дій та інші показники стану школяра.

Під корекційно-оздоровчою роботою з учнями початкової школи розуміємо особливим чином організований педагогічний процес, який охоплює навчальну і повсякденну діяльність дитини, спрямований на виправлення та послаблення відхилень у психофізичному стані учня, формування або реконструкцію індивідуальних якостей особистості з метою її розвитку, повноцінної шкільної адаптації та соціальної інтеграції.

Отже, проблема необхідності корекційно-педагогічного впливу на дітей із певними психофізичними станами у процесі їхнього навчання, визначилась ще на початку ХХ століття і залишається невирішеною й до сьогодні. Сучасний стан здоров'я дітей та молоді, інтеграційні процеси в освітньому просторі спонукають науковців до вдосконалення технологій здоров'язбереження в освіті. Корекційно-оздоровча робота з молодшими школярами у процесі фізичного виховання є складовою здоров'язбережувального навчання, що спрямована на створення умов сприятливого навчання, на особисто зорієнтоване навчання через покращення функціональних можливостей школяра, корекції психофізичних відхилень у його розвитку. Корекційно-оздоровчий вплив на учнів початкової школи матиме позитивний здоров'язбережувальний ефект якщо майбутні вчителі фізичної культури будуть підготовленими до цього виду професійної

діяльності. З огляду на це, вважаємо за доцільне розглянути питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі.

1.2. Проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в наукових дослідженнях

На необхідності посилення оздоровчої функції фізичної культури в загальноосвітніх закладах наголошується в «Національній стратегії розвитку освіти на 2012 -2021 роки в Україні», концепції «Здоров'я нації через освіту» та інших законодавчих і нормативних актах, в яких віддзеркалюється турбота держави про здоров'я дітей, їхній гармонійний психічний та фізичний розвиток, акцентується на необхідності створення умов для їхнього повноцінного розвитку. Здоров'язбереження у процесі шкільного навчання є однією з умов гармонійного розвитку школярів. З огляду на це, підготовка майбутніх учителів фізичної культури до проведення корекційно-оздоровчої та розвивальної роботи з учнями ЗОШ є актуальною потребою, соціально очікуваною освітньою послугою в умовах сьогодення. Суттєво, що корекційно-оздоровчу роботу з учнями повинен забезпечити вчитель фізичної культури, орієнтуючись на сучасні соціокультурні вимоги особистісно зорієнтованого навчання та гуманізації навчального процесу, спрямованістю на інтегративно-інклюзивну освіту.

Науковці і практики розділяють думку, що фізична культура реалізується через доцільну рухову діяльність у формі фізичних вправ, які дозволяють формувати в людини необхідні вміння та навички, розвивати її фізичні здібності, оптимізувати стан здоров'я і працездатність. Вона спрямована на розвиток цілісної особистості, гармонізацію її духовних і фізичних сил, активізацію готовності повноцінно реалізувати свої сутнісні сили в здоровому і продуктивному стилі життя.

Виходячи із зазначених функцій, вчителі фізичної культури, застосовуючи відповідні засоби виховують, навчають, зміцнюють здоров'я, розвивають фізичні та морально-вольові якості, прищеплюють духовні цінності, відновлюють та корегують стан здоров'я учнів. Такий перелік професійних обов'язків указує на те, що вчителі фізичної культури повинні мати різнобічну професійну підготовку, яка значно виходить за межі простого навчання фізичним вправам і розвитку рухових якостей.

Зазначимо, що якість підготовки майбутніх учителів, її складові та напрями розвитку завжди цікавили науковців педагогічної галузі і фахівців суміжних наук, оскільки педагогічна праця, рівень професійної підготовки педагогічних кадрів більш, ніж інші види професійної діяльності, віддзеркалює соціокультурний стан суспільства, його готовність до перебудови і реалізації гуманістичних цінностей (Ю. Бабанский, А. Богущ, І. Богданова, Е. Карпова, З. Курлянд, В. Кузь, О. Кучерявий, В. Сластьонін, Г. Яворська та ін.).

Розглядаючи проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі, будемо виходити із визначення поняття «підготовка», яке надано в Енциклопедії професійної освіти. Під поняттям «підготовка» розуміється запас знань, навичок, досвіду набутого у процесі навчання або практичної діяльності. Професійна підготовка при цьому розглядається як сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, якостей, трудового досвіду, норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [252].

Ретроспективний огляд психолого-педагогічної літератури свідчить, що вітчизняними вченими розглядалися концептуальні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах (О. Ажиппо, О. Куц, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян, Ю. Шкретій та ін.), обґрунтовувалися питання щодо вдосконалення цієї підготовки (Ю. Железняк, Є. Захаріна, Н.Зубанова, О. Камаєв, А. Огнистий, Л. Сущенко, В. Фідельський та ін.). У наукових джерелах розкрито структуру професійних

якостей та здібностей фахівців фізичної культури (В. Волков, В. Яловик), з'ясовано складові педагогічної майстерності вчителя фізичної культури (Г. Балахнічова, Т. Гнатецька, А. Деркач, А. Ісаєв, Л. Заремба). Формування професійних умінь майбутніх фахівців галузі «фізична культура та спорт» досліджували Н. Денисенко, П. Джуринський В. Зданюк, Л. Іванова, Г. Остапенко, О. Петунин, Л. Сущенко, О. Тимошенко та ін.

О. Тимошенко наголошує, що в умовах підвищення соціальної значущості фізичної культури і розширення її функцій змінюються погляди на підготовку фахівців для цієї сфери. На думку дослідника, вона повинна забезпечити готовність випускників до діяльності щодо зміцнення здоров'я населення, профілактики захворювань, підвищення продуктивності праці, організації дозвілля, продовження творчої активності, формування навичок здорового способу життя тощо. У зв'язку з цим, автор зазначає, що вузькоспеціалізована спрямованість традиційної системи підготовки фізкультурних кадрів з вищою освітою на теперішній момент не здатна задовольнити вимоги сучасного соціального замовлення, що стає реальною причиною професійної некомпетентності, недостатньої функціональної підготовленості фахівців фізичної культури [215; 216].

Науковець вважає, що у процесі навчання професійна компетентність майбутніх учителів фізичної культури забезпечується не лише різними формами навчання, видами підготовки, організаційно-методичним управлінням професійною підготовкою, але й моніторингом якості професійної підготовки за такими критеріями готовності, як: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний [217, с. 13].

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури розглядається О. Тимошенко як особливий, специфічний вид навчальної діяльності, що передбачає формування навичок самореалізації особистості; розвиток інтелектуального потенціалу особистості у сфері фізичної культури і спорту; формування спеціальних умінь і навичок, які необхідні у визначеній

сфері фізичної культури і спорту; опанування форм, засобів і методів навчання спеціальних фізичних умінь і навичок інших людей [216, с.163].

Обґрунтовуючи шляхи покращання професійної підготовки вчителя фізичної культури, О. Тимошенко зазначає, що залежно від місця дисципліни в навчальному плані спеціальності необхідно враховувати взаємозв'язок із попередніми й наступними дисциплінами, коригувати зміст дисципліни, що вивчається, з погляду її наступності з метою попередження дублювання навчального матеріалу, визначення його оптимального змісту й обсягу [214; 217].

На думку Л. Сущенко, оволодіти спеціальністю у процесі професійної підготовки означає, що майбутній учитель з фізичної культури і спорту повинен навчитися виконувати такі основні професійні функції, як: діагностична, реабілітаційна, репродуктивна, спортивна, освітянська, профілактична, організаційна [210, с.263]. Відтак, шляхи покращання якості професійної підготовки майбутніх учителів – фахівців галузі «Фізична культура та спорт» повинні включати три взаємопов'язані складові: професійну – спрямовану на опанування професійних знань, виконання професійних функцій, володіння видами професійної діяльності в контексті особистісно зорієнтованої парадигми освіти; особистісну – спрямовану на професійне самовизначення, професійну самореалізацію та професійну самоактуалізацію упродовж життя; технологічну – спрямовану на формування організаційно-методичних умов для різноманітної фізичної діяльності.

Відповідно до цього, Л. Сущенко запропоновано модель особистісно зорієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, що містить три компоненти: когнітивний, функціональний і діяльнісний [210, с. 259]. З позиції сьогодення, зауважує Л. Сущенко, професійна підготовка майбутніх фахівців повинна мати випереджувальний характер, бути зорієнтованою на перспективу розвитку галузі «Фізична культура та спорт» [210, с.233].

Е. Вільчковський зазначає, що головна увага вищого педагогічного закладу має бути зосереджена на розвитку професійно-педагогічних здібностей студентів, що передбачають вирішення таких завдань: інформування майбутніх учителів про професійно-значущі властивості фізичної культури; шляхи та умови оволодіння основними компонентами педагогічних здібностей; формування у студентів стійкого інтересу до розвитку власних педагогічних здібностей та мотивованої спрямованості на оволодіння можливими компонентами цих здібностей [38].

В. Волков наголошує, що для ґрунтовної підготовки сучасного фахівця з фізичної культури необхідно вдосконалювати навчально-виховний процес, більше уваги приділяти формуванню організаторських умінь студентів, звертати першочергову увагу на оптимальний морально-психологічний клімат у навчальній групі. Автор відзначає важливість участі студентів у науковій роботі, оскільки в такому разі в них пришвидшиться процес накопичення знань, активізується розвиток зацікавленості до обраної професії, сформується науково-професійна мобільність, покращиться адаптація до соціально-професійного середовища, успішніше відбуватиметься засвоєння професійних ролей, нових знань, підвищиться ділова репутація [43].

На думку О. Гури, фахова підготовка обов'язково передбачає комплекс знань професійного спрямування, відповідно до яких можна визначити характерні особливості майбутньої професії, сучасний стан, умови і перспективи її розвитку [54].

Професійна підготовка студентів факультету фізичного виховання на сучасному етапі, на думку Т. Яловики, може бути ефективною тільки за умови її організації як цілісної системи, що повинна спиратися на психолого-педагогічні закономірності формування функціональних систем психічної діяльності людини і поєднувати різні форми активності студентів (навчальну, виховну, наукову, спортивну) [255].

Н. Денисенко, досліджуючи проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами, розглядає її як навчально-виховний процес, що відбувається з метою набуття студентами кваліфікації, яка дозволить їм успішно працювати та формувати здоровий спосіб життя і життєво важливі рухові вміння та навички учнів молодшого шкільного віку, сприяти фізичному розвитку і підвищенню працездатності молодших школярів, самостійному та свідомому виконанню ними фізичних вправ у режимі дня, усвідомленню необхідності вдосконалення основних якостей фізичного розвитку [59, с. 9].

Застосування технічних засобів навчання розглядається фахівцями як важлива умова підготовки фахівців з фізичного виховання. Впровадження сучасних інформаційних технологій, використання комп'ютерної техніки та електронних бібліотек мережі Інтернет, сучасних засобів телекомунікації, аудіовізуальних і мультимедіа-технологій у навчальних закладах усіх рівнів є складовою професійної підготовки вчителів фізичної культури, яка створює широкі можливості й одночасно ставить перед ним нові завдання (П. Джуринський [63]; В. Сергіїнко, В. Ялович [194]; Л. Сущенко [210] та ін.).

О. Дубогай, Ю. Железняк, А. Забора, В. Ялович вважають, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури з використанням інформаційних технологій у навчанні сприяє вдосконаленню стратегії відбору змісту освітніх програм, методів і організаційних форм навчання відповідно до завдань розвитку особистості в умовах інформаційного суспільства, розширенню видів навчальної діяльності за рахунок уведення інноваційно-інформативних технологій освіти, переходу від ілюстративно-пояснювального навчання до проблемно-дослідницького, що передбачає набуття студентами нових знань самостійного використання інформаційних технологій.

Л. Сущенко, досліджуючи місце інформаційних технологій у особистісно зорієнтованому спрямуванні підготовки майбутніх фахівців

галузі фізичної культури та спорту, зазначає, що основними завданнями, які вирішуються, є: «узагальнення та поглиблення теоретичних знань про головні поняття та методи інформатики як наукової дисципліни; вивчення та засвоєння основ і засобів представлення, зберігання, обробки та передавання інформації з використанням комп'ютерів; формування вмінь і навичок праці на персональному комп'ютері; осягнення методів праці з інформаційними та комунікаційними технологіями; вивчення й освоєння методів і засобів використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності» [210, с. 330].

Дослідниками розроблено професіограми і моделі підготовки вчителя фізичної культури, які переважно зорієнтовані на вимоги до рівня підготовленості фахівців із фізичного виховання і спорту. В них йдеться про те, який рівень професійно-особистісного розвитку, теоретичні знання, спеціальні вміння і практичні навички повинен мати випускник вищого навчального закладу. Розробка таких моделей, адекватних вимогам професії педагога, дає можливість модернізувати навчальні плани, вдосконалювати програми різних дисциплін, готувати нові навчальні посібники для студентів (М. Віленський [37], В. Горащук [50], О. Петунін [174], О. Солтис [204] ін.).

Проте основу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, на думку Б. Шияна, складають спортивно-педагогічні дисципліни. Відповідно до чинних навчальних планів факультетів фізичного виховання на практичні заняття із спортивно-педагогічних дисциплін відводиться майже половина всього бюджетного часу. Природно, що саме ці заняття повинні найбільше сприяти формуванню професійної готовності майбутнього вчителя фізичної культури. Лекції з цих предметів, зазначає науковець, дають інформацію щодо застосування засобів фізичної культури у виховній роботі зі школярами, сприяють формуванню професійної свідомості студентів та вихованню в них відповідального ставлення до предмета майбутньої професійної діяльності [245].

Водночас, Б. Шиян вважає за необхідне об'єднати можливості всіх навчальних дисциплін гуманітарної, соціально-економічної, природничої та професійно-практичної підготовки, що дозволить сформувавши готовність майбутніх фахівців до роботи в школі. Саме за таким принципом, на думку науковця, повинна будуватися система підготовки вчителя фізичної культури у ВНЗ [245].

Б. Шиян підкреслює, що сучасна система освіти зорієнтована на нормативну модель педагогічної діяльності, відповідно до якої, основним напрямом діяльності педагога є реалізація на практиці певної, часто стандартної, методики. Система навчальної і практичної діяльності в педагогічних вищих навчальних закладах побудована в такий спосіб, що пріоритетне значення надається саме освоєнню нормативних курсів. Недосконалість такої системи вимагає кардинальної зміни навчальних програм вищих педагогічних навчальних закладів і розробки альтернативної моделі підготовки студента до діяльності вчителя фізичної культури (Л. Іванова [92], Л. Сущенко [209], О. Тимошенко [216], Б. Шиян [245]). На жаль, сьогодні підготовка студентів переважно здійснюється саме за рахунок нормативних дисциплін і це необхідно враховувати при визначенні шляхів та умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи.

З огляду на стан здоров'я сучасних дітей та молоді, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи зі школярами на засадах здоров'язбережувальних технологій набуває особливої ваги. Проблема здоров'язабезпечення у процесі навчання є одною з головних проблем сучасної школи для педагогів різних спеціальностей.

Здоров'язбережувальний напрям педагогічної діяльності є актуальним питанням на всіх етапах навчання (дошкільного і шкільного), тому багато наукових досліджень присвячено саме підготовці майбутніх педагогів різних спеціальностей до здоров'язбережувальної діяльності (О. Адєєва, Л. Белова, Н.Беседа, В. Бобрицька, Г. Грішина, Б. Долинський, Л. Зацепіна, В. Лелека,

В. Нестеренко, С. Нікітенко та ін.). Здоров'язбережувальна діяльність учителів розглядається переважно в контексті валеологічної освіти: формування валеологічних знань через проведення спеціальних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів різного напрямку; вдосконалення валеологічної освіти через залучення студентів до певної спрямованої діяльності, створюючи педагогічні умови навчання для актуалізації знань та активізації валеологічного мислення.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи та розвивальної діяльності на засадах здоров'язбережувальних технологій стала предметом досліджень Н. Денисенко, П. Джуринського, Є. Захаріної, В. Зданюк, Л. Іванової, М. Козуб, Ю. Мусхаріної, Я. Ніфака, Г. Остапенко, Л. Сущенко та ін. У них розглядаються питання підготовки учителів до оздоровлення в процесі урочного та позаурочного фізичного виховання учнів, через використання рухової діяльності як провідного засобу фізичного виховання та дотримання інших здоров'я збережувальних технологій під час навчання.

М. Карченкова [103], досліджуючи питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зазначає, що складність цієї роботи визначається завданнями навчального предмета «Фізична культура», з-поміж яких – зміцнення здоров'я, сприяння нормальному фізичному розвитку дітей, формування правильної постави учня, виховання звичок дотримання особистої гігієни, досягнення можливого, в певному віці, рівня розвитку фізичних здібностей, наголошуючи в такий спосіб на необхідності підготовки майбутніх учителів фізичної культури до їх вирішення.

І. Муравав вважає, що у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури необхідно створити умови забезпечення їх оздоровчими знаннями, щоб ці знання заглибились у свідомості, зрозумілися студентом і перетворилися на оздоровчий імператив [148].

П. Джуринський, досліджуючи теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної

діяльності, виокремив низку теоретичних предметів, які повинні відігравати важливе значення в підготовці студентів до виконання завдань здоров'язбережувальної спрямованості. До них було віднесено: психологію, педагогіку, основи педагогічної майстерності, основи безпеки життєдіяльності і валеології, охорону праці, основи валеології, шкільну гігієну, організацію та методику оздоровчої фізичної культури, навчальні програми зі спортивно-педагогічних дисциплін, а також педагогічну практику. На підставі аналізу зазначених навчальних програм автор дійшов висновку про те, що питома увага в підготовці студентів на заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін приділяється оволодінню ними технікою основних видів вправ і способами їх застосування, а залікові вимоги передбачають досягнення майбутніми вчителями фізичного виховання певних спортивно-технічних нормативів. Усвідомлення здоров'язбережувальної спрямованості фізичного виховання і видів фізичної діяльності залишається поза увагою [63, с. 279].

Ретельно дослідила професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи Л. Іванова [90; 92; 93]. Автор зазначає, що на сучасному етапі розвитку освіти в Україні вищі педагогічні навчальні заклади всіх рівнів акредитації мають здійснити оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів, які будуть забезпечувати набуття навичок викладача-організатора фізкультурно-оздоровчої роботи в школі, оволодіння навичками організації та проведення занять у фізкультурно-оздоровчих гуртках, якісне проведення уроків та занять зі спеціальними медичними групами, набуття навичок викладача організатора масових фізкультурно-оздоровчих заходів у школі, оволодіння майбутніми вчителями фізичної культури вмінь щодо проведення методичної роботи з учнями та вчителями-предметниками.

Ю. Мусхаріна характеризує підготовку майбутнього вчителя фізичної культури до оздоровлення дітей підліткового віку як цілеспрямовану взаємодію всіх суб'єктів навчально-виховного процесу вищого навчального

закладу, спрямовану на формування готовності майбутнього фахівця до виконання функцій із оздоровлення підлітків шляхом організації оздоровчої діяльності з використанням традиційних та нетрадиційних форм і методів оздоровлення [150].

Я. Ніфаком досліджено цілеспрямовану підготовку майбутнього вчителя фізичної культури до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи в процесі вивчення курсу «Плавання». Дослідник зазначає, що питання підготовки майбутнього вчителя до фізкультурно-оздоровчої роботи досліджені недостатньо, ним запропоновано методичні рекомендації щодо проведення фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня та методику розробки тестових завдань у межах предмета «Плавання» [156].

Є. Захаріною обґрунтовано теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. Автором визначено причини низького рівня оздоровчо-виховних заходів засобами фізичного виховання та умови підготовки до цього виду роботи майбутніх учителів фізичної культури [81].

Досліджуючи підготовку майбутніх учителів фізичного виховання до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів К. Дроздова виокремлює такі головні завдання підготовки у вищій школі, як: формування в майбутніх учителів фізичного виховання позитивного ставлення до власного здоров'я і здоров'я школярів, здобуття відповідних знань і умінь, формування готовності до навчально-виховного процесу з упровадженням інноваційних методик здоров'язбереження [70].

Н. Денісенко досліджено професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації. Дослідниця визначила низький вихідний показник готовності студентів до цього виду роботи. Підготовку майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами автор розглядає як навчально-виховний процес, що здійснюється з метою набуття студентами кваліфікації, яка дозволить їм успішно

працювати в початковій школі та формувати здоровий спосіб життя і життєво важливі рухові уміння та навички учнів молодшого шкільного віку, сприяти фізичному розвитку і підвищенню працездатності молодших школярів, самостійному та свідомому виконанню ними фізичних вправ у режимі дня, усвідомленню необхідності вдосконалення основних якостей фізичного розвитку. До педагогічних умов, що забезпечують підготовку майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності дослідницею віднесено такі: врахування цілісності структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами; поетапність, структурна чіткість і змістову насиченість навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, врахування його специфіки та наближеність до умов майбутньої професійної діяльності в початковій школі; забезпечення спрямованості студентів на творчу самореалізацію у процесі оздоровлення молодших школярів [59].

Низку наукових праць присвячено дослідженню проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання засобів фізичного виховання та реалізації оздоровчих технологій з учнями початкової школи.

С. Іванніков, досліджуючи питання підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованного підходу у фізичному вихованні учнів наголошує на тому, що сучасний учитель повинен вміти самостійно проектувати зміст і процесуальний бік фізичного виховання враховуючи індивідуальні особливості та можливості учнів. На необхідності формування таких умінь у майбутніх педагогів акцентовано в Державному стандарті початкової загальної освіти, якість формування яких залежить від умов підготовки студентів. Дослідником запропоновано етапи (узагальнювальний-моделювальний, практико-збагачувальний, рефлексивно-коригувальний) та модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів [88].

Б. Долинський [68; 69], О. Дубогай [72], О. Диканова [66], В. Ковалько [108] та інші автори підкреслюють, що в сучасній школі умови збереження здоров'я учнів найчастіше розуміються і дотримуються щодо фізичного благополуччя учасників освітнього процесу лише в організаційно-педагогічному аспекті, тобто пов'язуються зі створенням зовнішніх умов, відповідних санітарних правил, але не є навчанням здорового способу життя, в якому фізичному вихованню належить вирішальна роль.

Так, О. Аксьонова реалізацію оздоровчих завдань у педагогічній діяльності вчителя початкової школи визначає обов'язковою складовою. Їх розв'язання автор пов'язує з усвідомленням власної відповідальності за здоров'я і фізичний розвиток дітей, розуміння потреби їхнього здорового способу життя, значущості активно рухової діяльності [3]. Проте нею не пропонується конкретних дій, здатних забезпечити підготовку вчителя до вирішення таких завдань.

Б. Долинський зазначає, що з приходом дитини до початкової школи розпочинається новий етап її життя, який позначається не тільки на поведінці і діяльності, але й на її фізичному, психічному, моральному здоров'ї [69, с. 135]. Допомогти учням адаптуватися до нових умов життєдіяльності повинен учитель, для якого робота з ними повинна будуватися з урахуванням їхніх здібностей та інтересів, відповідно до стану їхньої фізичної підготовленості і здоров'я [69, с.156]. Науковець наголошує на необхідності підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з формування здоров'язбережувальних умінь і навичок у молодших школярів і визначає таку сукупність умінь, яка це забезпечить: забезпечення позитивної мотивації студентів на здійснення здоров'язбережувальної діяльності з учнями початкової школи в навчально-виховній діяльності; взаємозв'язок валеологічної освіти з дисциплінами гуманітарного, соціально-економічного, природничо-наукового, професійного та практичного циклів фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи; насичення процесу фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи інтерактивними методами

навчання, спрямованими на формування здоров'язберезувальних навичок і вмінь; залучення майбутніх учителів початкової ланки освіти до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-ігрової діяльності [68].

Усі науковці, які досліджували різні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури єдині в тому, що професійна підготовленість і плідна робота вчителя фізичної культури певним чином залежить від якості його підготовки у процесі навчання, від кількості отриманих знань, їхньої структури та повноти опанування. Питанню змісту та структури підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до здоров'язберезувальної діяльності присвячено багато уваги в педагогічних дослідженнях (Л. Іванова, П. Джуринський, Н. Денисенко, Я. Ніфака, Б. Шиян та ін.). Більшість науковців уважають структуру та зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури такою, що потребує вдосконалення, особистісно зорієнтованого спрямування, збільшення технічних засобів навчання, розширення варіативної складової. На думку Л. Іванової [92], П. Джуринського [63], чинна структура підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи не досконала, оскільки вона повинна забезпечити певний рівень підготовленості фахівців (а саме: набуття вмінь викладача-організатора фізкультурно-оздоровчої роботи в школі, оволодіння навичками розробки організації та проведення занять у фізкультурно-оздоровчих гуртках, якісне проведення уроків і занять зі спеціальними медичними групами, оволодіння практичними вміннями проведення методичної роботи, навичками організаційно-методичної роботи з учнями, учителями – предметниками), на жаль, сьогодні вона не справляється із соціальними запитами і потребує узгодження та удосконалення.

Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідники розглядають підготовку майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбереження в школі переважно в двох напрямках: або як комплексну роботу, яка включає різні складові (шкільну адаптацію, освітнє середовище, формування

здоров'язберезувальних навичок у учнів тощо); або як підготовку до надання фізкультурно-оздоровчих послуг у позаурочній роботі: у спортивних гуртках, певними видами спортивної діяльності, методичну, організаційну тощо. Проте підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах загальноосвітньої школи, як самостійний напрям і вид діяльності, науковцями не розглядалась. Виникає ситуація, коли здоров'язбереження й оздоровлення учнів визнаються провідними напрямками діяльності вчителя фізичної культури, проте не визначено шляхи досягнення цього у процесі навчально-виховної діяльності, основної діяльності вчителя фізичної культури у школі. Саме в процесі навчання, виконання програмних вимог, учитель фізичної культури повинен передусім забезпечити здоров'язбереження школярів, особливо в початковій школі. Враховуючи стан здоров'я дітей, які приходять до школи, підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи дозволить реалізувати освіту, зорієнтовану на особистість дитини і забезпечить створення умов для збереження здоров'я в навчально-виховному процесі з фізичного виховання, на що і спрямовує «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012- 2021 роки». Навчати дитину фізичної культури і коригувати особливості розвитку в процесі навчання, враховуючи стан здоров'я, розвивати й оздоровлювати засобами фізичної культури одночасно. Водночас, організація, створення умов підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, контроль за її якістю, досить складні. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі реалізується протягом тривалого періоду навчання у виші, в міждисциплінарних умовах, оскільки не має дисциплін прямо спрямованих на це, потребує впорядкування змісту навчальних дисциплін, які фрагментарно розглядають корекційно-оздоровчу роботу вчителя фізичної культури чи окремі складові здоров'язберезувальних технологій у процесі фізичного виховання учнів початкової школи. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до

корекційно-оздоровчої роботи відбувається на багатьох навчальних дисциплінах в декількох циклах: психолого-педагогічному, природничо-науковому та спортивно-педагогічному. Нерозробленість алгоритму викладання навчальних дисциплін, змістова неузгодженість навчальної інформації здоров'язберезувального спрямування взагалі, а корекційно-оздоровчого зокрема, утруднюють підготовку майбутніх учителів фізичної культури до проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, що загалом негативно відбивається на підготовленості до професійної діяльності

Під підготовкою майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи розуміємо певним чином організований навчально-виховний процес спрямований на формування в майбутніх учителів знань щодо сутності і завдань корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі, принципів її побудові та умов реалізації з учнями початкової школи у різних формах роботи; формування діагностичних умінь задля визначення учнів, які потребують такої роботи, створення і впровадження методик корекційно-оздоровчого впливу в процесі фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

1.3. Сутність і структура підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно–оздоровчої роботи з молодшими школярами

Результатом професійної підготовки майбутнього вчителя науковці визначають підготовленість до реалізації професійних функцій. Поняття «підготовлений» у довідкових джерелах розуміється як «готовий для будь-якої діяльності, здатний до неї» [36, с.767]. Професійну підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури будемо розуміти як підготовленість до виконання професійно-педагогічних обов'язків учителя фізичної культури.

Зауважимо, що різні аспекти професійної підготовленості майбутнього вчителя достатньо досліджені в педагогічній науці. Удосконалення різних

аспектів професійної підготовленості були предметом дослідження багатьох дослідників. Зокрема, як комплексний, інтегрований стан фахівця її вивчали М. Данилко, І. Ісаєв, Н. Мойсеюк, П. Джуринський, А. Линенко, В. Наумчук, А. Хуторської та інші; структуру підготовленості фахівця досліджували Л. Іванова, С. Кубіцький, В. Наумчук, О. Петунін, М. Віленський, Н. Кузьміна та ін. Повно і ґрунтовно досліджена структура професійно-педагогічної діяльності в усіх її фахових аспектах О. Абдуліною, Ю. Алферовим, Л. Ахмедзяною, І. Богдановою, Ф. Гоноболіним, І. Зязюном, Т. Ільїною, З. Курлянд, А. Линенко, Г. Нагорною, В. Сластьоніним, Р. Хмелюк та іншими науковцями.

Вимоги до підготовленості вчителя фізичної культури загальноосвітньої школи, зважаючи на очікування суспільства щодо здоров'я дітей, широкі та різнопланові. Вчитель фізичної культури є провідником культури, що реалізується засобами фізичного виховання, основним реалізатором заходів зі здоров'язбереження у процесі фізичного виховання, відповідає за навчання, виховання та фізичний розвиток дитини, гармонізацію її фізичних, психічних і духовних потреб (М. Віленський [37]; О. Гура [54]; М. Євтух [75]; І. Ісаєв [96]; Н. Нікітіна, О. Железняков [153]; В. Сластенін [198]; Б. Шиян [246]). Відповідно до «Освітньо-кваліфікаційної характеристики «Бакалавр» за спеціальністю – Фізичне виховання» [44] підготовленим до професійної діяльності буде такий учитель фізичної культури, який володітиме основними положеннями теорії та методики фізичного виховання, знаннями про закономірності розвитку людського організму, враховуватиме стан здоров'я, вікові й індивідуальні особливості школярів, рівень їхнього фізичного розвитку та фізичної підготовленості, з метою збереження і зміцнення здоров'я в процесі фізичного виховання, буде вміти формувати поставу і вдосконалювати будову тіла, організовувати спеціальні процедури заргартувального і оздоровчо-відновлювального характеру. Таким чином, підготовленість до оздоровчої роботи, а в разі потреби вдосконалення будови тіла чи відновлення (функцій, станів) до корекційно-оздоровчої роботи, є

важливою характеристикою загальної підготовки вчителя фізичної культури до професійно-педагогічної діяльності.

Підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури є результатом його підготовки, відображенням суб'єкт-об'єктних відносин, за яких професійна підготовленість розглядається не як константа, чи індивідуально замкнена субстанція, а як результат особистісної освіти впродовж певного терміну, як соціально зумовлене явище, що формується на певному науково-культурному ґрунті і має відповідно до законів діалектики загальні, особливі й одиничні характеристики прояву. Залежить вона як від особистого ставлення (мотивації), так і від соціальних, наукових, культурних чинників, що впливають на прояви та рівень підготовленості (Г. Балл [16], Т. Круцевич [117], Р. Карпюк та ін).

Р. Карпюк зазначає, що професійна підготовленість інваріантна в загально соціальному значенні (за структурою), уніфікована у професійному значенні (за функціями) і варіантна в індивідуальному значенні. Професійна підготовленість на різних рівнях прояву характеризується відносною постійністю структурних компонентів (загально соціальний аспект) і функцій (професійний аспект), водночас відрізняється варіативністю суб'єктивної реалізації (індивідуальний аспект). Професійна підготовленість є своєрідною сукупністю компонентів, що виявляє відношення між ними і між їхніми елементами [100].

М. Данилко під підготовленістю розуміє «процес і результат діяльності», що спрямовані на оволодіння певним обсягом професійних знань, умінь і навичок, а також якостей особистості, необхідних для успішного виконання професійної діяльності. Готовність до професійної діяльності науковець розглядає як комплексний інтегративний стан, що тісно поєднує теоретичну й практичну підготовку фахівця [55].

Підготовленість до професійної діяльності розглядається Н. Мойсеюк як інтегральне утворення особистості, що включає певні компоненти (мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий) і сукупність знань, умінь,

навичок та особистісних якостей, адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності [145]. А. Линенко вважає, що професійна підготовленість – це інтегроване системою властивостей і відносин утворення особистості, що характеризує її вибірково прогнозувальну активність у процесі підготовки та включенні у професійну діяльність [128]. І. Ісаєв професійну підготовленість визначає як результат професійно-педагогічної підготовки, інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення, що визначається стійкою професійно-педагогічною мотивацією, спрямованістю на особистісно зорієнтовану взаємодію з учнями, усвідомленням суспільного й особистісного значення соціально-педагогічної діяльності, глибокими теоретичними і прикладними знаннями змістової та процесуальної сутності соціально-педагогічної діяльності і сформованими педагогічними вміннями, високим творчим потенціалом та здатністю до саморозвитку [96]. Підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури, за З.Левчуком, зумовлюється такими групами компонентів, як: теоретико-методологічним рівнем підготовки; практично-дієвими компонентами, що відображують професійні вміння і навички; соціальні компоненти, які спрямовані на професійне самовдосконалення; психологічний рівень розвитку особистості, що забезпечує здатність до творчості, емпатії [125]. А. Хуторський розглядає підготовленість як складну інтегровану якість особистості [235]; як інтегративне стійке утворення, що виявляється на підставі сформованості потреб і здібностей та характеризується соціально-нормативним рівнем перетворення суспільних відносин у систему функцій індивіда, що визначає його ставлення до діяльності та її результативність (В. Наумчук [152]).

Сучасна модель фахівця з фізичного виховання передбачає формування в нього інтеграційних професійних умінь більш високого рівня: аналітичних, діагностичних і рефлексивних. Основний акцент робиться на розвиток професійної рефлексії. Вона розглядається О. Тимошенко як умова розвитку професіоналізму педагога і його підготовленості до діяльності в сучасній практиці навчання, зорієнтованій на саморозвиток особистості [217, с.31].

Деякі дослідники визначають професійну підготовленість учителів фізичної культури через наявність певних професійних умінь і здібностей. Так, О. Петунін [173] вважає, що зміст професійних умінь учителя фізичної культури складається зі специфічних рухових та власне педагогічних. Провідними дослідник визначає спортивні, навчальні й педагогічні вміння. А. Цьось до переліку педагогічних умінь учителя фізичної культури відносить спортивні, організаційні, методичні, конструктивні, комунікативні й пізнавальні [237]. В. Бальсевич і В. Запорожанов виокремлюють інтелектуальний компонент як вирішальний у готовності вчителя фізичного виховання до педагогічної діяльності. Саме цей компонент спрямований на оволодіння необхідним рівнем знань для ефективної діяльності [17].

Е. Вільчковський зауважує, що ефективність педагогічної діяльності фахівця фізичної культури забезпечується сформованістю педагогічних функцій: плануванням роботи з фізичної культури, організацією системи фізичного виховання, контролем, обліком і аналізом ефективності педагогічної діяльності. О. Савченко зазначає, що за останні роки відбулося значне розширення й ускладнення функцій учительської праці. Вона наразі обіймає навчальну, виховну, розвивальну, культурно-просвітницьку, соціально-педагогічну, корекційну, комунікативну, інноваційну, дослідницьку та інші функції [188].

П. Джуринський наголошує на тому, що професійна підготовленість до здоров'язберезувальної діяльності, є закономірним результатом цілісної професійної підготовки, тобто процесів професійної орієнтації, ознайомлення з професією, професійного самовизначення і професійної ідентифікації; професійної освіти та самоосвіти, професійного виховання і самовиховання. Під підготовленістю майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язберезувальної професійної діяльності науковець розуміє цілісну систему професійно-педагогічної підготовки як процес та її результат, спрямовану на формування в майбутніх учителів фізичної культури професійних знань, умінь і навичок щодо здоров'язберезувальної діяльності

з учнями в галузі фізичної культури, стимулювання їх до зміцнення, розвитку та збереження свого здоров'я [63, с. 213]. Підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності дослідник визначає як результат професійної підготовки студента вищого навчального закладу до професійного виконання ролі організатора фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового та здоров'язбережувального процесу в освітньому закладі, його здатності формувати здоров'язбережувальну культуру та здоровий спосіб життя учнів та вчителів у здоров'язбережувальному освітньому просторі школи.

Професійна підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності – це синтез необхідних для їхньої успішної роботи в школі якостей; відповідного рівня професійних-педагогічних знань, умінь і навичок; чіткого розуміння цілей і завдань здоров'язбережувальної професійної діяльності; глибокого й оперативного володіння педагогічними технологіями здоров'язбережувальної діяльності зі школярами [63, с. 215].

Чинниками ефективної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності П. Джуринський вважає: здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальний освітній простір, інноваційні здоров'язбережувальні технології, психічне, духовне і професійне здоров'я особистості, екологічний соціум [62, с. 32].

Л. Іванова вважає, що у визначенні підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи важливими критеріями є ціннісне ставлення до майбутньої діяльності, сформованість педагогічного мислення та комунікативних здібностей. При цьому загальним показником розвитку особистості майбутнього вчителя виступає міра його різнобічної творчої активності. Науковцем здійснено аналіз професійної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до занять зі спеціальними медичними групами та до проведення годин здоров'я. Підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями

загальноосвітніх навчальних закладів розглядається як результат професійної підготовки студента вищого навчального закладу, який виражений у здатності до формування особистої фізичної культури учнів і здійснення ролі координатора здоров'язбережувальної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі, та забезпечується сформованістю мотивацій, знань і вмінь [92, с. 56].

На підставі наведених визначень можна стверджувати, що підготовленість – це особлива характеристика результату підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до вирішення завдань професійно-педагогічної діяльності. В аспекті дослідження – це завдання корекційно-оздоровчого спрямування в процесі фізичного виховання учнів початкової школи, а підготовленість до означеного виду роботи є процесом і результатом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури у вищому навчальному закладі.

Під підготовленістю майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи розуміємо новоутворення у структурі особистості, що засвідчує ефективність їхньої професійної підготовки до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Зазначимо, що організація процесу підготовки до корекційно-оздоровчої роботи майбутніх учителів фізичної культури ускладнено відсутністю чітких меж у змістовому наповненні навчальних дисциплін, нерозробленістю алгоритму підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи у процесі навчання у вищій школі. Науковці, які досліджували питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної роботи в школі, відзначають її недостатність для формування належного рівня підготовленості студентів до реалізації здоров'язбережувального напряму роботи в загальноосвітній школі. Дослідження останніх років свідчать про необхідність удосконалення умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої роботи (Н. Денісенко [59], Ю. Мусхаріна [150]), фізкультурно-рекреаційної роботи (Н. Свірщук [190]), оздоровчо-виховної роботи (Є. Захаріна [81]),

реалізації здоров'язберезувальних технологій (Н. Беседа [22], П. Джуринський [65], В. Зданюк [83], М. Козуб [111], Г. Остапенко [164]), фізкультурно-оздоровчої роботи (Л. Іванова [91], Л. Сущенко [90], Я. Нифака [156]), виховання здорового способу життя та формування культури здоров'я школярів (В. Бабич [15], О. Демінський [58], Н. Крутогорська [116], Д. Солопчук [203]).

Одним із чинників низького рівня підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язберезувальних видів роботи є те, що ця підготовленість є результатом підготовки на дисциплінах різних циклів (психологічних, біологічних, спортивно-педагогічних), змістово не пов'язаними один із одним. З огляду на це, у студентів не формується, чи недостатньо формується, цілісне розуміння щодо сутності роботи із здоров'язбереження з молодшими школярами, її значення та завдань, методики організації та умов реалізації. Підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи майбутніх учителів фізичної культури не є виключенням, оскільки також формується на стику багатьох навчальних дисциплін: психологічних, педагогічних, біологічних, методичних та спортивно-педагогічних. Спортивно-педагогічні дисципліни, на які відведено більшість навчального часу, (О. Тимошенко, Б. Шиян), спрямовують студента на оволодіння техніко-тактичною складовою, оскільки спортивний результат, основний для цих дисциплін, не пов'язаний з оздоровчою роботою, а тим більше з корекційно-оздоровчою. У процесі підготовки на спортивно-педагогічних дисциплінах у майбутнього вчителя фізичної культури не формуються вміння дієвої реалізації спортивно-практичних умінь в оздоровчому, фізкультурно-рекреативному, оздоровчо-виховному, корекційно-оздоровчому напрямі, привласнення знань щодо корекційно-оздоровчої роботи повільне, а оцінювання їх якості відсутнє, оскільки на цих дисциплінах не визначені навчальні вимоги, які цього потребують.

Ще одним аспектом, який ускладнює професійну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури до проведення корекційно-

оздоровчої роботи в початковій школі є зорієнтованість підготовки студентів у педагогічних ВНЗ на певні види спорту в навчальній діяльності («Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія та методика викладання легкої атлетики» та ін.). Програми спортивного вдосконалення майбутніх учителів фізичної культури особисто зорієнтовані, тому вузько спеціалізовані на певні види спорту: спринторські дистанції в легкій атлетиці або плаванні, та же й певним способом «брас» чи «кроль»; спеціалізація «футбол» або «баскетбол» тощо. Натомість програма початкової школи з фізичної культури відійшла від «прив'язки» до видів спорту і пропонує «школу» рухів – певні рухові завдання та вправи незалежно від спортивної приналежності. Наприклад, «школа пересувань», як розділ програми фізичної культури початкової ланки навчання, включає різні види ходьби і біг, лижні ходи і, навіть, за наявності умов, плавання [229]. Майбутньому вчителю фізичної культури, який упродовж навчання мав спеціалізацію «футбол» або «єдиноборства» складно визначитись із умовами проведення занять корекційно-оздоровчого спрямування за чинними програмами з фізичної культури для початкової школи. Оскільки вчителю самому запропоновано обирати засоби для реалізації завдань «школи постави», «школи фізичної підготовленості» у процесі фізичного виховання школярів молодших класів. Види діяльності учнів (зміст уроків фізичної культури), дозування, тести, які запропоновані в програмі, розраховані на здорових дітей. Вони не віддзеркалюють особливостей роботи з учнями основної та підготовчої груп; не наводять засобів формування (чи корекції) постави; не пропонують оздоровчого чи розвивального дозування вправ на уроках. А тести і нормативи, які запропоновані програмою як орієнтовні, лише констатують можливості учнів та відповідність їхнього рухового розвитку певному віку та статі, нормативності фізичної підготовленості.

Ефективною підготовку майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, зокрема до корекційно-оздоровчої роботи, можна буде вважати за умови підготовленості студентів до вирішення завдань та

вимог, визначених програмою фізичної культури загальноосвітньої школи. Нова програма з фізичної культури в загальноосвітній школі реалізується з 2012 року, її перебудова, стан здоров'я сучасних школярів вимагають перебудови змісту та структури підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Якісно інший підхід до фізичного виховання учнів початкової школи, який ґрунтується на створенні в них «школи» рухів, введення «школи постави» та «школи рекреації» в змісті навчально-виховної роботи з учнями початкової школи свідчить про акцентування уваги на оздоровчому напрямі роботи у процесі фізичного виховання. Отже, професійна діяльність учителя фізичної культури спрямовується на використання засобів фізичного виховання як з метою фізичної підготовленості та розвитку учнів, так і на досягнення корекційно-оздоровчого результату в процесі фізичного виховання учнів початкової школи. Це двоєдине, нерозривне завдання в роботі сучасного вчителя фізичної культури в початковій школі.

Якщо враховувати, що корекційно-оздоровчий напрям є новий у діяльності вчителя фізичної культури, що зумовлений вимогами часу та станом здоров'я сучасних дітей, то стає зрозумілим, що «стандартної методики» в корекційно-оздоровчій роботі вчителя фізичної культури не існує. Її не може існувати, оскільки корекційно-оздоровча робота засобами фізичного виховання в кожному окремому випадку є індивідуальною роботою, яку необхідно проводити як в урочній, так і позаурочній формах роботи. З огляду на сьогоденні освітні орієнтації, стан здоров'я молодших школярів, робота вчителя фізичної культури повинна наблизитися до структури діагностико-дослідницької діяльності. Від типовості в діяльності вона має змінитися до пошуків оптимального режиму та реалізації дослідницької моделі в організації роботи з учнями, що вимагає, з одного боку, значного збагачення фахового арсеналу молодого вчителя, а з іншого – гуманізації його професійної свідомості, переорієнтації на всебічне врахування природи і реальних можливостей дитини (Ш. Амоношвілі [6], Л. Іванова [92], Л. Сущенко, [209], О. Тимошенко [214], Е. Карпова [98]).

Відповідно до цього, підготовка майбутніх учителів фізичної культури повинна бути спрямована не лише на опанування певної теоретичної та рухової бази, але й на вміння їх узгоджувати, використовувати у відповідності до педагогічної ситуації, на формування вмінь оцінювати психофізичну результативність впливу і змінювати моделі професійної діяльності. Фахівці (В. Усманов, В. Кругликова) вважають, що зі зміною освітньої парадигми у вищій педагогічній школі закономірно відбувається перехід від орієнтування не на пріоритет знання і виконання, а на варіативність, індивідуально-творчі, особистісно-зорієнтовані форми і методи підготовки майбутніх учителів [213].

Зауважимо, що багато науковців (О. Адєєва, С. Горбушина, П. Джуринський, Б. Долинський, Л. Іванова, З. Литвинова та ін.), досліджуючи умови реалізації здоров'язберезувальних технологій у школі вважають, що необхідною складовою цього процесу є не лише підготовленість вчителя до їх реалізації, а й особисте здоров'я майбутнього вчителя. Проте, враховуючи що багато дітей, поступаючи до школи, мають певні особливості розвитку, низький рівень здоров'я, інтеграційну зорієнтованість сучасного шкільного навчання, вважаємо, що до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи майбутній учитель фізичної культури повинен бути підготовлений незалежно від стану власного здоров'я. Таке розуміння цього питання сформувалося виходячи із того, що:

- низький рівень здоров'я мають 70-90% вчителів в наслідку хронічних захворювань психосоматичної природи (С. Ахмерова, А. Баранов, Є. Казин, Н. Литвинов та ін.), у процесі життєдіяльності стан здоров'я, пріоритетність особистого здоров'язбереження в учителя фізичної культури можуть змінитися як на краще, так і погіршитись, проте це не повинно позначитись на якості професійної діяльності, а саме корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичного виховання, особливо в початковій ланці освіти;

- особисте здоров'я майбутнього вчителя фізичної культури, розуміння значущості особистого здоров'язбереження вдосконалюється під час

навчанні у педагогічному ВНЗ, натомість не враховується у структурі підготовленості фахівця, не відслідковується й не оцінюється, і буде різним у кожного випускника, а до корекційно-оздоровчої роботи зі школярами всі майбутні вчителі фізичної культури повинні бути підготовленими, оскільки цей компонент професійної діяльності забезпечує збереження та підтримання здоров'я дитини, профілактику виникнення й ускладнення психофізичних відхилень в стані учня, забезпечує шкільну адаптацію дитини;

- сьогоденні реалії дозволяють отримати освіту в галузі фізичної культури і спорту особам, які мають особливі освітні потреби. Так, факультет фізичної реабілітації Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», останнім часом закінчило біля десятка таких осіб. Особливості фізичного розвитку чи певні стани здоров'я вчителя не повинні бути перешкодою до планування, організації і проведення корекційно-оздоровчої роботи у процесі фізичного виховання молодших школярів, якщо діти цього потребують. Уважаємо, що більш суттєву роль у підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи майбутніх учителів фізичної культури, ніж особистий стан здоров'я вчителя, відіграє навченість фахівця, сформованість професійних умінь до проведення корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі, здатність до аналізу, творчого пошуку, саморозвитку в напрямку оволодіння засобами та методиками корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з молодшими школярами, як уже зазначалося – це комплексне, багатокомпонентне особистісно-професійне утворення, що є результатом всебічної підготовки фахівця і його особистісного розвитку. У ракурсі дослідження уявляється важливим виокремлення структуроутворювальних компонентів підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, оскільки саме на їх підставі слід розглядати зміст підготовленості майбутнього вчителя фізичної

культури до організації та проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Аналіз наукових досліджень засвідчив значну кількість компонентів, які науковці виокремлюють як провідні у здоров'язбережувальній діяльності вчителя фізичної культури. Найчастіше це такі, як: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, операційний, рефлексивний (Н. Денісенко, П. Джуринський, Ю. Мусхаріна, Л.Іванова та ін). Натомість компоненти підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі визначені не були.

Найбільш суттєвими структурними компонентами підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі вважаємо змістовий, практико-дієвий і оцінний. Визначаючи ці компоненти як провідні, базувалися на аналізі науково-методичної педагогічної літератури, виходили із функціональних обов'язків учителя фізичної культури, вимог програми фізичної культури початкової школи та освітньо-кваліфікаційної характеристики «Бакалавр» за спеціальністю «Фізичне виховання».

Змістовий компонент підготовленості передбачає, що майбутній учитель фізичної культури, впроваджуючи корекційно-оздоровчу роботу в процес фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку, передусім має знати зміст та вимоги програми фізичної культури початкової школи, закономірності і нормативні показники психофізичного розвитку учнів зазначеного віку, ознаки відхилень у фізичному, руховому, психоемоційному, сенсорному, інтелектуально-мовленевому розвитку та стані учнів. По-друге, має володіти знаннями щодо корекційно-оздоровчого впливу на особливості у психофізичному розвитку учня початкової школи, моделями і технологіями корекційно-оздоровчої роботи з ними. Знати достатню кількість фізичних вправ, рухливих ігор із різних розділів програми фізичної культури, фізіологічні закономірності, принципи розвивального та корекційно-оздоровчого впливу засобами фізичного виховання на молодших школярів.

Зміст навчальних дисциплін, що студент вивчає на протязі чотирьох років, мають забезпечити формування цих знань. Сукупність знань корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи засобами фізичного є визначальною умовою для формування педагогічних умінь і навичок, підґрунтям для використання різних організаційно-методичних технологій корекційно-оздоровчої роботи у процесі фізичного виховання школярів молодшого шкільного віку.

Практико-дієвий компонент підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи передбачає визначення найбільш значущих груп умінь і навичок, необхідних для організації і проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в усіх формах навчально-виховної діяльності. До них відносимо дослідницько-діагностичні, спортивно-практичні, організаційно-технологічні та комунікативні вміння. Дослідницько-діагностичні вміння вчителя фізичної культури є основою проведення моніторингу у процесі фізичного виховання, визначення засобів, режимів, обсягів навантаження відповідного до індивідуально-типологічних та психофізичних особливостей розвитку учня початкової школи. Ці вміння дозволяють сконструювати особистісно зорієнтовані корекційно-оздоровчі моделі та програми роботи з фізичного виховання учнів.

Спортивно-практичні вміння майбутнього вчителя фізичної культури віддзеркалюватиме багатий руховий досвід педагога, його рівень фізичної підготовленості, вміння демонструвати учням техніку виконання вправ із різних розділів програми фізичної культури (гімнастика, спортивні ігри тощо), вміння страхувати учнів при виконання вправ, що забезпечить безпеку навчання на уроках фізичної культури.

Організаційно-технологічні вміння складають основу організації власної професійної діяльності з реалізації корекційно-оздоровчої роботи з учнями, використання відповідних засобів, форм і методів корекції та оздоровлення на уроках фізичної культури й у позакласній роботі; вміння організовувати і проводити уроки, змагання для учнів основної та підготовчої груп.

Комунікативні вміння вчителя фізичної культури забезпечують можливість конструктивного спілкування не лише з колегами, учнями та їхніми батьками відносно навчальної успішності з фізичної культури та рухового дозвілля школярів, а й з психологом, лікарем, логопедом, без чого неможливо забезпечити якісної корекційно-оздоровчої роботи у процесі фізичного виховання учнів початкової школи.

Формування змістового компонента в єдності з практико-дієвим становить освітній зміст підготовленості вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Оцінний компонент підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи передбачає сформованість у майбутнього вчителя фізичної культури прогностичних, аналітичних, дослідницько-пошукових та рефлексивних умінь, а саме: умінь прогнозувати результат розробленої та впровадженої методики корекційно-оздоровчої роботи з учнями, які мають особливості розвитку; використовувати в педагогічній діяльності новаторські рішення щодо корекції та оздоровлення учнів з певними відхиленнями; вмінь самоаналізу та самооцінювання, умінь порівнювати різні моделі роботи, нести професійну та особисту відповідальність за якість корекційно-оздоровчої роботи, її результат.

Підсумовуючи зазначимо, що підготовленим до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи буде той учитель фізичної культури, який на підставі теоретичних знань буде здатним: визначати учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи; конструювати власні моделі корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; запропонувати і реалізувати засоби, обсяги, методи та умови корекційно-оздоровчого впливу на школярів початкових класів у процесі їхнього фізичного виховання; прогнозувати й оцінювати можливі ризики і результативність запропонованої моделі корекційно-оздоровчої роботи; вміє поточно перебудувати окремі складові методики корекційно-оздоровчої роботи відповідно до показників розвитку та стану учня.

На нашу думку, підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сприятиме впровадження в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів відповідних педагогічних умов.

1.4. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи

Виявлення й обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи вимагає уточнення поняття «педагогічні умови». Слід відзначити, що в педагогічних джерелах наводяться його різні тлумачення. Так, під педагогічними умовами С. Гончаренко розуміє такі обставини, за яких компоненти навчального процесу (навчальні дисципліни, методика їх викладання, навчання і виховання) подані в найкращих взаємозв'язках, що дають можливість учителям плідно викладати, керувати навчальним процесом, а учням – успішно навчатися [49].

З. Курлянд визначає умову «як зовнішню передумову для існування і розвитку явищ, тобто обставина, від якої що-небудь залежить» [167, с. 30]

П. Джуринський під педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоровозбережувальної професійної діяльності розуміє спеціально сконструйовані обставини, що суттєво впливають на протікання педагогічного процесу, на формування професійних якостей студентів [63, с. 288].

Зміст цього поняття пов'язують як із зовнішніми обставинами організації педагогічного процесу, так із формами і принципами організації цього процесу. Умова – це обставина, від якої щось залежить, і умова – це обставина за якої щось відбувається. Проте, без діяльності людини, сама по собі «умова» також не може стати визначально-продуктивною, на щось

впливати. У кожному разі педагогічні умови визначаються дослідниками відповідно до предмета дослідження і його завдань.

За довідковими джерелами, умови – це особлива характеристика, що визначає коло певних чинників, обставин, властивостей, які об'єктивно зумовлюють імовірність виникнення бажаного явища або процесу [201]. У дослідженні будемо орієнтуватись на більш широке трактування поняття умов. У такий спосіб, головною ознакою умов визнаємо те, що поза їх наявності очікуване явище не може виникнути.

У конкретному педагогічному контексті умови розуміємо як об'єктивні, зовнішні обставини процесу підготовки, без наявності яких очікуваний результат не може бути досягнутим. У дослідженні таким результатом виступає підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Отже, виникає потреба визначити і схарактеризувати ті зовнішні обставини, що об'єктивно зумовлюють досягнення цього результату в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищому навчальному закладі.

Визначаючи педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, виходили з теорії діяльності, яка відображує зв'язок діяльності з розвитком особистості, взаємозв'язок між професійною діяльністю і становленням професіоналізму, між професійною діяльністю та становленням особистості, віддзеркалює єдність навчання і научання.

Відповідно до теорії діяльності, саме діяльність формує і особистість, і свідомість. За О.Леонтьєвим «особистість людини в жодному сенсі не є предіснуючою відносно до її діяльності, як і її свідомість, вона нею породжується» [127, с. 173]. Професійна діяльність так само «породжує» професійну поведінку, професійні риси, розвиває в особистості відповідні професійно значущі, якості, впливає на функціональні системи і психічні процеси, «підлаштовуючи» їх до професійних вимог. У такий спосіб, професійна відповідність суб'єкта певної діяльності, впливає на особистість

у цілому, з одного боку, удосконалюючи її у професійно значущому напрямі, а з іншого – впливаючи на свідомість суб'єкта професійної діяльності, обмежує його професійну поведінку, соціальну активність в обраній професії.

Суттєвим у психологічній теорії діяльності є аспект «особистості в діяльності». О.Леонт'єв вважає, що положення «..внутрішнє (суб'єкт) діє через зовнішнє і цим сам себе змінює» має реальний смисл [127, с. 181]. Відносно професійної діяльності це положення орієнтує на саморозвиток, на самоактуалізацію особистості у професійній діяльності. Професійна діяльність, якою оволодіває людина у процесі спеціальної професійної підготовки, не виступає жорстко детермінованою системою формування особистості, а лише простором для прояву її потенційних індивідуальних можливостей. Індивідуальна варіативність особистості, що виявляється особливостями розвитку, ставленням до професійної діяльності, сприяє збільшенню варіативності самої професійної діяльності. Рівень професійної самовизначеності особистості, її спрямованість на професійне зростання формують індивідуальні стилі діяльності, розкривають індивідуальні можливості в межах обраної професійної діяльності.

Відповідно до положень психологічних концепцій єдності діяльності, свідомості й особистості, підпорядкування потенційних можливостей особистості вимогам діяльності, яку вона планує здійснити, і умовами її виконання, забезпечується свідомістю (К. Абульханова-Славська, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн). Саме свідомість виконує регулятивну функцію в освоєнні і виконанні людиною певної діяльності. О. Леонт'єв зазначає, що предметна діяльність суб'єкта завжди «опосередкована процесами свідомості, які і «зшивають» окремі діяльності між собою» [127, с. 179], наголошує, що поза цієї закономірності не йдеться про діяльність загалом, оскільки будь-яка діяльність завжди є цілеспрямованою і предметною. Саме предмет діяльності надає їй певної спрямованості, лише предмет діяльності відрізняє одну діяльність від іншої. Без наявності предмета (мотиву) вона є лише певною формою вияву активності людини (дією або операцією).

Це відбувається через створення у свідомості суб'єкта навчання образу предмета діяльності і способів її реалізації, прийняття суб'єктом рішення відносно цінності предмета діяльності і способів її здійснення. Поза власної активності суб'єкта навчання, без уявлення про предмет діяльності, продуктивна діяльність здійснитися не може. Тобто не може бути одержаний такий кінцевий результат, який би задовольнив і саму особистість, і інших людей.

Наведені положення дають підстави припустити, що задля формування професійної підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи і підготовки суб'єкта навчання до її виконання, необхідно забезпечити спеціально спрямовану інтелектуальну діяльність студентів у цьому напрямі. Ця зовнішня діяльність стимулює їхню внутрішню активність, на підставі якої будуть формуватися професійно значущі знання, вміння й особистісні перетворення. Тому перша педагогічна умова, що забезпечує підготовку майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, повинна визначатись інформацією про предмет діяльності і способи її здійснення, що впливає на свідомість студентів, яку вони усвідомлюють і опановують, оволодіваючи професійною педагогічною діяльністю. Якщо йдеться про підготовку майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, то сутність і способи реалізації цієї роботи мають бути представлені у змісті цієї підготовки.

Із психологічної теорії діяльності О. Леонтьєва і його послідовників щодо психології ефективного навчання, випливає, що будь-яка діяльність розпочинається з усвідомлення особистістю того, що є предметом і метою цієї діяльності [127]. У процесі навчання майбутніх учителів фізичної культури, підготовки їх до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи пізнавальне відношення до усвідомлення ними предмета діяльності, ускладнюється, оскільки реальний об'єкт професійно-педагогічної діяльності вчителя заміщується теоретичними уявленнями про нього. Студент

отримує теоретичні знання, представлені в певних дисциплінах, опановує поняття, які містяться у змісті навчальних предметів, що і формує його уявлення про предмет і мету діяльності (А. Вербицький, Е. Карпова, Ю. Кулюткін, В. Сластьонін та ін.). Ураховуючи те, що змістова складова подана переважно у вигляді теоретичних знань, студенти усвідомлюють не реальні властивості предмета майбутньої педагогічної діяльності, а уявлення про них, що відображені у змісті навчальних дисциплін, які вони вивчають.

А якщо зауважити, що інформація про предмет і способи цієї діяльності представлена не в одному навчальному предметі, а в багатьох навчальних дисциплінах і різних циклах дисциплін, то це буде ускладнювати створення уявлення майбутніх учителів фізичної культури щодо умов, засобів та форм реалізації корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі. Якість сформованих уявлень, розуміння студентом мети і предмета професійної діяльності залежатимуть також від рівня знань, якими володіють викладачі, які викладають ці навчальні дисципліни; повноти уявлень відносно майбутньої професійної діяльності студентів, які створять викладачі; їхнього особистого ставлення до корекційно-оздоровчої роботи, досвіду в цьому напрямі, професійної відповідальності; від узгодженого надання інформації з цих дисциплін; від наявних у суспільстві уявлень і очікувань відносно необхідності корекційно-оздоровчої роботи у школі, тощо.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів визначається за державними освітніми стандартами, що відтворюються в освітньо-професійних програмах підготовки фахівців певного напрямку. Через цілі, завдання і зміст навчальних нормативних програм і навчальних дисциплін майбутньому вчителю пропонуються межі простору для усвідомлення ним майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Навчальні програми дисциплін, які готують майбутніх учителів фізичної культури до роботи в школі, повинні враховувати вимоги шкільних програм з фізичної культури. Знання вимог, змісту навчального програмного матеріалу дозволяє

майбутньому вчителю фізичної культури створити більш повне уявлення про предмет своєї діяльності.

У програмі з фізичної культури для учнів 1–4 класів, що розроблена відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011 року, наголошується, що головними вимогами до сучасного уроку фізичної культури в початковій школі є:

забезпечення диференційованого підходу до учнів з урахуванням стану їхнього здоров'я, статі, рівня фізичного розвитку і підготовленості;

оптимізація навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання і виховання та міжпредметних зв'язків;

формування в учнів умінь і навичок самостійних занять фізичними вправами [229].

При цьому здійснення навчально-виховного процесу з фізичної культури, поряд із дотриманням принципів свідомості, активності, наочності, систематичності і послідовності, передбачає диференціацію й індивідуалізацію цього процесу як умову оздоровлення та розвитку учня, а в разі певних відхилень розвитку – як умову їх корекції та профілактику поглиблень. Водночас, ні в навчальних програмах вищів із провідних навчальних дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика викладання гімнастики», інших спортивно-педагогічних дисциплін, ні в навчальних посібниках до цих дисциплінах, ні в самій програмі «Фізична культура: 1-4 клас», змістова інформація щодо засобів та умов одержання корекційно-оздоровчого ефекту в процесі фізичного виховання в початковій школі, принципів та основних засад її організації, форм і методів проведення не представлена.

Отже, уявлення майбутнього вчителя фізичної культури про предмет професійної діяльності, мету діяльності і способи здійснення залежать від того, яким чином і наскільки повно вони представлені у змісті нормативних навчальних дисциплін.

Зважаючи на це, першою педагогічною умовою підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи визначаємо: розкриття у змісті навчальних дисциплін із теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації.

Тобто припускаємо, що підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи зумовлюється тим, наскільки у змісті навчальних предметів, які він опановує у вищому навчальному закладі, розкрито сутність, мету та завдання корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, доцільність і принципи її реалізації засобами фізичного виховання, методику застосування, форми проведення тощо.

За своїм змістом ці уявлення повинні розкривати майбутнім учителям:

- сутність дитини, яка має індивідуально-типологічні особливості розвитку, постійно розвивається й якісно змінюється, має певні ознаки і прояви цих змін або порушень розвитку;

- способи, принципи, форми, алгоритм побудови навчально-виховного процесу школярів молодшого шкільного віку засобами фізичного виховання з метою їхнього оздоровлення, корекції відхилень у розвитку, профілактиці захворювань та психофізичних порушень, реконструкції негативних особистих рис учнів.

Отже, розкриття у змісті навчальних дисциплін з теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації створює об'єктивні обставини без яких підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи відбутися не може і згідно нашого визначення є умовою цією підготовки.

При визначенні наступної педагогічної умови підготовки майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичного виховання було враховано, що не всі знання, які відбиваються у свідомості особистості, приймаються, переживаються нею і стають органічною складовою та

частиною її діяльності (К. Абульханова-Славська, О. Леонтьєв та ін.). Людина може бути інформаційним носієм певних уявлень, моральних, етичних норм, професійних знань тощо, але при цьому не використовувати їх у власній діяльності, не приймати і не переживати їх як значущу для себе цінність. О. Саннікова з цього приводу зазначає, що в такому разі будь-які «знання, в тому числі і професійні, залишаються на рівні декларацій, відсторонені від особистості і не використовуються професіоналом» у власному професійному становленні та розвитку і не спонукають до активності у професійному напрямі (О. Саннікова [189, с. 51]).

Становлення майбутнього вчителя фізичної культури як фахівця у процесі професійної підготовки у вищій школі є різноплановим, проте воно пов'язано з індивідуальним інтерактивним сприйняттям цілей і предметного змісту навчання, завжди є процесом розвитку та саморозвитку його і як особистості і як професіонала. Суб'єктивне розуміння навчальної інформації, особистісне розуміння значення педагогічної освіти формує особистий шлях професійного зростання майбутнього вчителя, зумовлює самостійний пошук стилю професійної діяльності, вибір особистісної позиції, стратегії професійної діяльності, що свідчить про його неповторність і як особистості і як фахівця.

Натомість підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи тільки на базі теоретичних уявлень призводить до підміни реального педагогічного процесу його ідеальними конструкціями, уявленнями про нього. Подолати відрив ідеального уявлення від його реального втілення можна тільки за допомогою самостійного усвідомлення й осмислення майбутніми вчителями того змісту, що пропонується і опановується ними у процесі вивчення навчальних дисциплін. Власний досвід апробації, опрацювання навчальної інформації є тією умовою становлення професіоналізму майбутнього вчителя фізичної культури, яка дає можливість перевірити відповідність, всебічність уявлень

щодо характеру майбутньої діяльності, її завдань, особливостей реалізації, шляхів досягнення ефективності.

Зважаючи на те, що людина у предметній діяльності здатна до саморегулювання, самоорганізації і саморозвитку, майбутні вчителі фізичної культури у процесі професійно спрямованої активності можуть вийти за межі тієї інформації, яка подається їм у змісті навчальної дисципліни, уточнити, доповнити або переглянути її і сформулювати нові уявлення, котрі будуть їхнім особистісним знанням, таким, що створені власною діяльністю і належать тільки їм. Різні пізнавальні можливості, суб'єктивна вмотивованість навчальною діяльністю будуть спонукати педагога до отримання такої кількості знань задля розширення уявлень, що буде відповідати можливостям і потребам особистості. Тобто усвідомлення сутності корекційно-оздоровчої роботи, її мети, визначення шляхів та способів застосування у фізичному вихованні учнів потребує самостійного опрацювання й критичного осмислення майбутніми вчителями теоретичних знань і уявлень, які надаються їм у змісті навчальних дисциплін.

Самостійне опрацювання уявлень, теоретичних знань майбутніми вчителя є запорукою їхнього усвідомлення сутності предмета діяльності, створення студентами власного продукту пізнавальної діяльності – власного знання. Рівень цього власного знання буде свідчити як про розвиток фахівця, так і про розвиток особистості. Це також указує на те, що навчально-професійна діяльність є провідною для цієї особистості в цей період. Створення власного знання є результатом підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різнобічної та багатофункціональної професійної діяльності і забезпечується воно процесами переростання зовнішнього й об'єктивного змісту у внутрішній і суб'єктивний світ знань, поєднанням діяльнісного і особисто зорієнтованого підходів в навчальній діяльності.

У процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі це може відбуватися шляхом узагальнення студентами навчальної інформації щодо завдань,

сутності і принципів корекційно-оздоровчої роботи, опрацювання різноманітних методик корекційно-оздоровчого впливу та практичного використання їх в процесі фізичного виховання учнів початкової школи. Опрацьовуючи такі моделі, майбутній вчитель повинен самостійно навчитися враховувати вимоги програми з фізичної культури, можливості учня з певними порушеннями розвитку, співвідносити їх, визначати пріоритети, ґрунтуючись на реальних можливостях учнів, на діагностичних показниках їхнього розвитку, організовувати на цих засадах корекційно-оздоровчу роботу як в урочній, так і позаурочній формі. Така практика збагатить його досвідом дослідницької роботи і створить основу для перевірки якості особистісного знання у сфері корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

На підставі цих міркувань, другу педагогічну умову підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи формулюємо як: озброєння студентів методикою організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи неможлива без опрацювання студентами методики корекційно-оздоровчої роботи і можна вважати, що згідно нашого визначення, ця обставина є педагогічною умовою.

Ураховуючи, що корекційно-оздоровча робота вчителя фізичної культури є новою вимогою часу і вона не відображена в нормативній документації, якою користується вчитель, організовуючи роботу з фізичного виховання, виникає потреба, під час підготовки майбутніх учителів навчити їх створювати моделі майбутньої діяльності, проектувати її.

Визначення в Концепції «Здоров'я нації через освіту» необхідності модернізації вітчизняної системи фізичного виховання на період до 2017 року, пріоритету збереження і підтримки здоров'я учнів є важливим завданням перспективного розвитку теорії та методики, що припускає пристосування дидактичних і виховних методів до індивідуальних особливостей учнів (особистісних, психофізіологічних). Керованість цього

процесу значною мірою залежить від підготовки вчителя до планування завдань, змісту, форм і методів роботи з позиції актуального стану здоров'я школярів та їхньої фізичної підготовленості. Вчитель фізичної культури сьогодні повинен володіти вміннями проектувати навчальну діяльність учнів, оскільки програма фізичної культури є лише загальним змістом і тільки для урочної форми роботи. Такий підхід дасть учителю можливість самостійно обирати напрями і способи реалізації навчальних та організаційно-методичних аспектів своєї діяльності, що сприятиме збереженню здоров'я учнів, коригуватиме наявні відхилення і межові стани розвитку.

Проектування, проектувальна діяльність для людини є природною здатністю, в ході якої людина створює уявні моделі бажаного майбутнього, визначаючи шляхи його досягнення (за М. Бернштейном). Для вдосконалення професійних якостей необхідно цю здатність «перенести» в професійну діяльність учителя фізичної культури.

Наступна педагогічна умова визначалася також з урахуванням того, що людина у процесі діяльності, засвоює і встановлює для себе межі використання певних норм поведінки, діяльності, взаємодії, способів їхнього здійснення у спілкуванні і взаємодії з іншими людьми.

Сьогодні проектування, як форма навчальної діяльності, широко використовується у сфері професійної освіти. Педагогічне проектування є особливим поглядом на майбутню реальність педагогічної професійної діяльності відповідно до ціннісних орієнтацій самого вчителя і сучасних вимог до результатів його діяльності. Проект, як процес є закономірною, якісною зміною стану як проектуємого об'єкта, так і суб'єктів, що його проектують. Проект розуміється як сукупність заходів, об'єднаних однією програмою або організаційною формою цілеспрямованої діяльності. Педагогічне проектування фактично виступає перебігом від реального стану предмета діяльності до його ідеального стану в майбутньому. Воно базується на розумінні вчителем сутності педагогічних процесів та їх закономірностей,

різнобічних знаннях про сутність і можливості педагогічних процесів, принципи, форми та методи їх організації та вплив на кінцеві результати.

Ефективність проектів забезпечується і залежить від продуктивності людської уяви, яка створює суб'єктивну реальність і здатна програмувати дії щодо зміни певного об'єкта; логічності та послідовності власних дій, їх узгодженості з діями інших людей; збагаченні життєвого досвіду і переживанням творчого процесу, розширенням кола спілкувань, можливістю одержати певний предметний результат, що є передумовою особистісних психологічних перебудов та духовних накопичень. Саме в такій діяльності виявляються ті поведінкові межі, потреба взаємодії, які людина встановила для себе.

Дослідники по різному визначають педагогічне проектування: як процес вирощування нових форм педагогічних спільностей, нового змісту, способів педагогічної діяльності і мислення (Є. Ісаєв, В. Слободчиков); як попередню розробку основних елементів майбутньої діяльності (В. Безрукова); як процес якісної зміни і суб'єкта і об'єкта педагогічного проектування; як змістове, організаційно-методичне, матеріально-технічне оформлення задуму рішення педагогічного завдання (В. Сластьонін, О. Мищенко, Є. Шиянов); як проектування функціональних компонентів, що складають її цілісну структуру, як педагогічну систему (О.Болохова) та ін. У будь-якому разі це процес, спрямований на створення моделей майбутніх процесів і явищ, результатом якого є створення власної системи уявлень у того, хто цей проект розробляє, щодо майбутньої педагогічної діяльності та способів її реалізації.

Важливим компонентом педагогічного проектування є його колегіальний і колективний характер, потреба в обговоренні з іншими учасниками продуктів проектної діяльності, її покроковість, узгодженість пріоритетності певних кроків. Унаслідок обговорення і взаємодії, усвідомлюються норми та цінності власного досвіду особистості, і тільки за цих умов вони набувають

значення ціннісних настанов, соціальних орієнтирів, наповнених особистісним сенсом (Л. Буєва, М. Каган, Є. Рогов та ін.).

Спілкування з іншими представниками педагогічної професії за своєю суттю є реальним ґрунтом, на якому вибудовується і формується професійна Я-концепція майбутнього вчителя, що тісно пов'язана з усвідомленням власної цінності, позитивним ставленням до себе, власної гідності [167].

Формуючись спочатку на рівні досягнення взаєморозуміння у процесі обміну інформацією, спілкування переростає в організовану взаємодію і співпрацю групи людей, спрямовану на досягнення спільної мети діяльності. Обговорення результатів власної діяльності, способів її здійснення з іншими учасниками проекту забезпечує особистості усвідомлення власних рішень, поглядів, позицій, дозволяє об'єктивно оцінити ефективність задумів, порівняти різні шляхи досягнення мети, критично осмислити різні погляди, що впливає на розвиток тієї діяльності, яка обговорювалась.

Інтерактивний рівень передбачає усвідомлення не лише індивідуальних продуктів інтелектуальної діяльності, а й усвідомлення того, що створено свідомістю інших учасників групи. Спільне рішення, прийняте внаслідок критичного аналізу й узгодження планів, завжди є більш продуктивним і конструктивним, воно відображує різнобічне бачення обговорюваного й усвідомлюваного предмета діяльності, тому інтерактивний рівень спілкування є найбільш прогресивним в навчанні.

Зберігаючи кінцеву мету і основний зміст освітнього процесу, інтерактивні технології навчання засновуються на взаєморозумінні і співпраці не тільки між керівником і учасниками цього процесу, але й між самими учасниками [О. Комар 112]. Інтерактивні технології навчання таким чином визнаються найбільш продуктивним способом відтворення особистісно зорієнтованого навчання в межах суб'єкт-суб'єктної педагогічної парадигми (О. Суоров [207], Т. Чепель, Т. Яковенко [238]).

Інтерактивні технології навчання дозволяють визначитись і сформуватись особистісним змістовим компонентам, які дають можливість

кожному учаснику оцінити свої сильні і слабкі сторони, з'ясувати відповідність своїх уявлень реальним особистим можливостям, потребам, інтересам і запитам інших. Під впливом відображення всіх сторін спільної діяльності у свідомості учасника цих дій складається певна послідовність дій, освоєння алгоритму цих дій, що дозволяє особистості свідомо організувати власну діяльність, спрямовану на створення продукту, який може мати певне як особисте, так і суспільне значення.

Ці міркування дали підставу визначити третю педагогічну умову як: набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів.

Цілком слушно, що без набуття досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи та критичного оцінювання її результатів неможливо досягти підготовки студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, виходячи з нашого визначення це є педагогічною умовою.

Сформульовані й обґрунтовані за результатами теоретичного аналізу науково-педагогічних, філософських і психологічних концепцій, педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи не мають прямого відтворення в навчально-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу. Їх упровадження в навчальний процес, перевірка ефективності і доведення достатності передбачало розробку моделі, яка б відображала процес практичної реалізації виокремлених педагогічних умов у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Під «моделлю професійної підготовки вчителя» в педагогічній літературі частіше розуміють описовий аналог, який віддзеркалює основні характеристики педагога: знання, вміння, навички, якості, здібності, покликані забезпечити результативну педагогічну діяльність у школі (О. Аксьонова [3], Г. Кондрацька, Ю. Лавріков, В. Шмельов [250] та ін). За

Г. Мельниченко, в основі моделі лежить певна аналогія, відповідність між досліджуваним об'єктом (оригіналом) і його моделлю, що дозволяє переходити від моделі до самого об'єкта, в перетворюювальній об'єктивній діяльності використовувати результати, одержані за допомогою моделі. Отже, побудову моделі розглядаємо як мисленеве конструювання досліджуваного об'єкта, створення проекту, який відображує основні структурні елементи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи у процесі навчання у виші.

Під час створення такої моделі за основу бралось те, що базова підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у вищому навчальному закладі сьогодні здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» і відповідно до вимог забезпечується кількома циклами нормативних навчальних дисциплін.

Дисципліни професійної і практичної підготовки «Теорія і методика фізичного виховання», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури» забезпечують базову підготовку фахівця. «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» є однією зі складових професійно орієнтованого циклу і спрямована на ознайомлення майбутніх учителів фізичної культури із загальними засадами корекційної-педагогічної роботи у школі. Передусь вивченню цих дисципліни низка нормативних дисциплін, які за своїм змістом і цілями спрямовані на формування у студентів уявлень про мету і способи здійснення педагогічної діяльності в цілому («Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Історія фізичної культури») і в конкретних напрямках організації навчально-виховного процесу засобами фізичної культури в початковій школі («Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія та методика викладання рухливих ігор і забав», «Теорія та методика викладання плавання», «Ритміка і хореографія» та ін.). Доповнюються ці уявлення навчальними дисциплінами психологічного циклу, в змісті яких розкриваються закони та закономірності психічної організації людини;

механізми, що забезпечують її розвиток і взаємодію з довколишнім світом, особливості психічних процесів, що забезпечують таку взаємодію, особливості психічного розвитку дитини молодшого шкільного віку тощо.

Суттєвих теоретичних знань відносно корекційно-оздоровчих можливостей фізичного виховання на організм дитини студентам додають дисципліни природничо-наукової (фундаментальної) підготовки («Анатомія людини», «Фізіологія людини», «Біохімія» та ін.), опанування яких майбутніми вчителями фізичної культури розпочинається з першого семестру. В їх змісті розкриваються біологічні закономірності розвитку організму людини; умови його пристосування до довколишнього середовища та підтримки основних функцій організму; роль і значення рухової діяльності та фізичного навантаження в удосконаленні функціональних можливостей людини, анатомічні особливості й фізіологічні показники розвитку дитини та підлітка тощо.

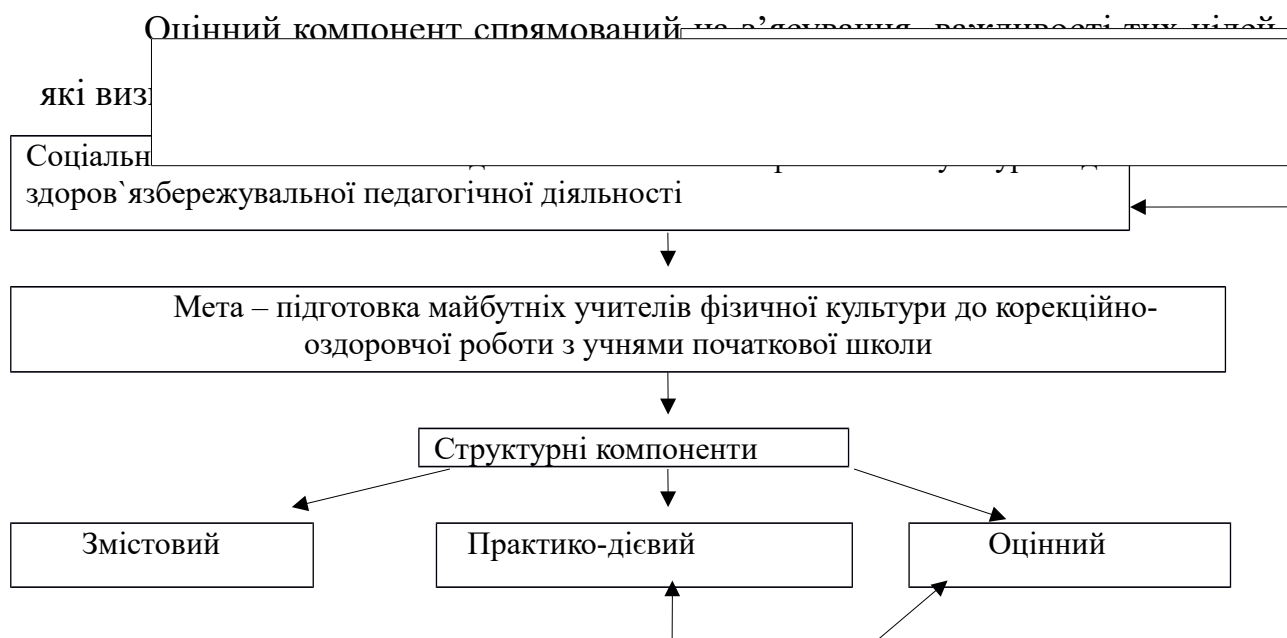
Отже, до моменту вивчення навчальних дисциплін, які висвітлюють теоретичні і методичні аспекти діяльності вчителя фізичної культури та умови організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, у студентів накопичена певна база теоретичних уявлень і знань, які можуть бути узагальненими й конкретизованими у процесі їхньої підготовки до застосування засобів фізичного виховання з корекційно-оздоровчою метою з учнями початкової школи. Наявність такої бази дозволяла спроектувати модель цього процесу, яка, з одного боку, враховує попередній досвід підготовки студентів, з іншого – залишає місце для реалізації визначених педагогічних умов, які впроваджувались у навчально-виховний процес як поетапно (перша умова), так і комплексно (друга та третя умови). Необхідність комплексного впровадження педагогічних умов зумовлена тим, що практична апробація студентами методики організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в реальних умовах професійно-педагогічної діяльності розпочинається з третього курсу – в ході педагогічної практики. Саме на цьому етапі майбутній учитель фізичної культури аналізує

й оцінює ефективність, достатність і системність отриманих знань та умінь, має змогу самоаналізу та самооцінки щодо підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи представлена на рисунку 1.

За своїми складниками модель не виходить за межі традиційних і містить змістовий, практико-дієвий і оцінний компоненти. Змістовий компонент спрямований на формування у студентів знань про сутність і завдання корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, психолого-педагогічне та анатомо-фізіологічне підґрунтя цієї роботи, обізнаність щодо показників стану учнів для її надання, спеціальних термінів для супроводу корекційно-оздоровчої роботи, її змісту: принципів, засобів, форм, методів організації та проведення з учнями початкової школи.

Другий компонент - практико-дієвий, спрямований на формування у студентів умінь діагностування та моніторингу стану учнів, планувати і проектувати власну діяльність із фізичного виховання учнів з дотриманням корекційно-оздоровчого спрямування в різних формах роботи, добирати засоби, розробляти методику, створювати моделі корекційно-оздоровчої роботи з урахуванням вимог навчальної програми «Фізична культура:1-4 клас» і конкретних можливостей учнів для їх вирішення.

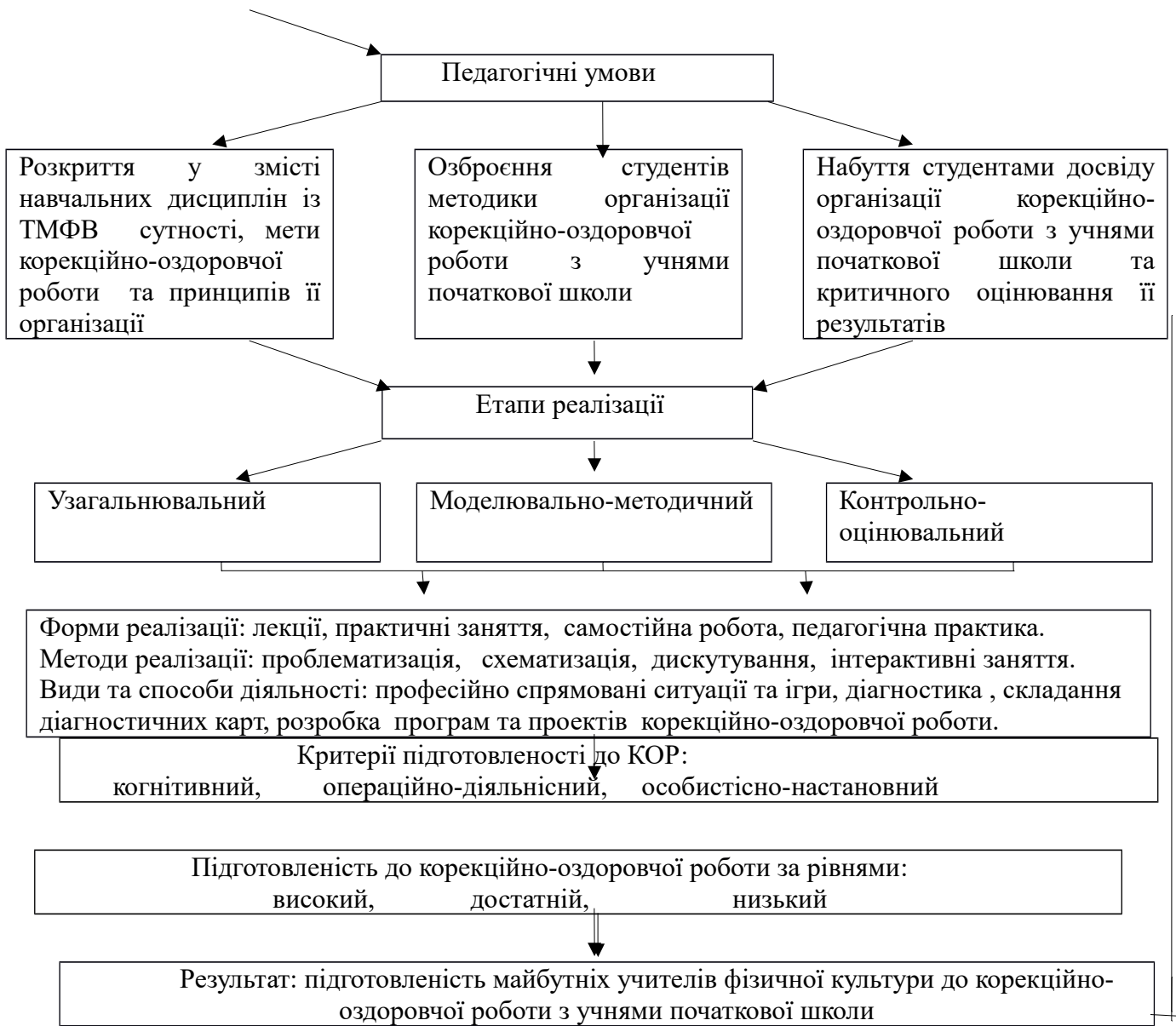

Рис.1. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, умов та засобів її здійснення, аналіз і оцінювання ефективності запропонованих моделей корекційно-оздоровчої роботи, шляхів їх удосконалення.

Етапи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. На першому етапі процес формування методики фізичного виховання в навчальному плані і змісту досліджуваних педагогічних умов.

На першому етапі цієї моделі – узагальнювальному, відбувалася систематизація й упорядкування уявлень студентів про психофізичний

розвиток учня початкової школи, його особливості; поняття «критичного віку» та його ознак, індивідуально-типологічних особливостей дітей; показники й ознаки відхилень у розвитку учнів початкової школи; способи педагогічного контролю за станом школярів, які вони усвідомили під час вивчення навчальних дисциплін на попередніх курсах. На цьому етапі студенти повинні були зрозуміти значення цієї роботи, її завдання, складові, напрями; скласти власне уявлення про сутність корекційно-оздоровчої роботи та її мету, засоби фізичної культури сприятливі для цього, усвідомити чого слід навчитися, щоб якісно проводити корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи. На цьому етапі навчально-виховного процесу в експериментальній групі впроваджувалася перша педагогічна умова.

Другий етап – моделювально-методичний, був пов'язаний із накопиченням студентами досвіду комплексної діагностики стану учнів початкових класів у процесі фізичного виховання, розробки методик корекційно-оздоровчої роботи у фізичному вихованні учнів в урочній та позаурочній роботі з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей їхнього розвитку, показників фізичної підготовленості, стану здоров'я; розширення та збагачення спеціального словника корекційно-оздоровчого спрямування.

Третій етап – контрольньо-оцінювальний, функціонально забезпечував усвідомлення майбутніми вчителями цінності виокремлених фізичних вправ, укладених комплексів та моделей корекційно-оздоровчої роботи, ефективність реалізації їх при різних формах роботи, при різних станах учнів, задля корекції наявних відхилень розвитку та зміцнення здоров'я, розвитку особистості в цілому; формував уміння само- та взаємооцінювання, педагогічну рефлексію.

На другому та третьому етапах навчально-виховного процесу в експериментальній групі комплексно впроваджувалися друга та третя педагогічні умови.

Зважаючи на інноваційний характер роботи студентів щодо усвідомлення й оволодіння способами корекційно-оздоровчої роботи у фізичному вихованні учнів початкової школи, відсутністю в навчальних посібниках цілісної і достатньої інформації з цієї проблеми, формами реалізації моделі виступили лекції, практичні заняття, педагогічні конференції, колективні, групові, індивідуальні та інтерактивні форми роботи студентів.

Методами підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації і проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, відповідно до моделі, виступили проблематизація, візуалізація і схематизація навчального матеріалу, дискутування які були спрямовані як на актуалізацію отриманих знань, так і на активізацію мисленевої, пошуково-дослідної, аналітико-прогнозувальної діяльності студентів, задля формування в них уміння переводити теоретичні уявлення в наочні образи, програми і методики практичних дій.

Висновки з першого розділу

У дисертації корекційно-оздоровча робота розглядається як один із напрямів здоров'язберезувальної роботи в загальноосвітній школі, якої потребують учні початкової школи у зв'язку з низкою причин соціально-економічного та психолого-педагогічного характеру. Фізична культура визнається науковцями провідним засобом фізичної підготовленості, оздоровлення і корекції особливостей розвитку школярів.

Установлено, що підготовленість учителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі залежить від його підготовки в процесі навчання. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури підпорядкована умовам освіти у педагогічному ВНЗ, що традиційно склалися (спортивно-педагогічне орієнтування студентів, неналежна алгоритмізація за циклами та дисциплінами та за роками навчання та ін.), що

призводить до суперечностей між запитом школи щодо підготовленості майбутніх учителів фізичної культури і фактичним характером їхньої підготовки. Це вимагає пошуку шляхів оптимізації підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи розглядаємо як новоутворення у структурі особистості, що засвідчує ефективність їхньої професійної підготовки до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Корекційно-оздоровчу роботу в початковій школі визначаємо як особливим чином організований педагогічний процес, який охоплює навчальну і повсякденну діяльність дитини, спрямований на виправлення та послаблення відхилень у психофізичному стані учня, формування або реконструкцію індивідуальних якостей особистості з метою її розвитку, повноцінної шкільної адаптації та соціальної інтеграції.

Визначено провідні структурні компоненти підготовленості майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі: змістовий, практико-дієвий і оцінний. Першою педагогічною умовою визначено: розкриття у змісті навчальних дисциплін з теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації.

Друга педагогічна умова підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи формулювалась як: озброєння студентів методикою організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Вона визначалась базуючись на єдності теорії та практики у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі.

Третя педагогічна умова підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи визначалась як набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду

практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів. Зумовлено це тим, що підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи є результатом професійної підготовки вчителя фізичної культури і його особистісного розвитку, оскільки вона не має змістового відображення у конкретній навчальній дисципліні, а потребує активності студента для оволодіння нею.

Визначені педагогічні умови лягли в основу побудови моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Перевірка ефективності запропонованих педагогічних умов передбачає реалізацію цієї моделі відповідно до етапів, форм та методів у процесі навчання майбутніх учителів фізичної культури у педагогічному ВНЗ.

Основні положення розділу розділу відображено в публікаціях автора [219, 221, 222].

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО КОРЕКЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Мета, завдання і методика експериментального етапу дослідження

Результати теоретичного дослідження, виконаного на підставі аналізу наукової літератури, нормативних документів і навчально-методичних розробок дозволили виявити та обґрунтувати педагогічні умови підготовки

майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в період їхнього навчання у вищій школі. Задля впровадження їх у навчально-виховний процес було визначено логіку і розроблено методику експериментального дослідження, що спрямовано на виявлення ступеня ефективності виокремлених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

У ході експериментального етапу дослідження передбачалось вирішення таких завдань:

- визначити критерії, схарактеризувати показники підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі;

- відповідно до обраних критеріїв і показників розробити методику діагностування стану підготовленості майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі;

- провести діагностування підготовленості вчителів та майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі і схарактеризувати відмінності у виявлених показниках;

- визначити та схарактеризувати рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи;

- узагальнити емпіричні дані за виокремленими критеріями та показниками;

- перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов і розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Експериментальне дослідження проводилося на базі факультетів фізичної культури та фізичної реабілітації Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Херсонського

державного університету із залученням до них майбутніх учителів фізичної культури зі спеціальності «Фізичне виховання».

У процесі експериментальної роботи керувалися такими положеннями:

- підготовка вчителя фізичної культури до професійної діяльності – це багатофакторний процес, який забезпечується набуттям загальних, спеціальних і професійних знань, формуванням особистісно–професійного усвідомлення і ставлення до фізичної культури як до навчального предмета, який поряд із навчальною успішністю учня, сприяє удосконаленню фізичного розвитку дитини, є засобом її оздоровлення та корекції особливостей розвитку;

- підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи вимагає від майбутнього вчителя фізичної культури насамперед здатності до комплексного використання набутих знань і вмінь спортивно-педагогічного спрямування (методика гімнастики, методика ігор, методика плавання та ін.), знань психологічних і біологічних закономірностей розвитку молодшого школяра, знань і вмінь діагностики та моніторингу стану учнів;

- якість підготовленості фахівця до здійснення корекційно–оздоровчої роботи засобами фізичної культури визначається сукупністю отриманих знань, умінням їх реалізації у практичній діяльності, здатністю до планування корекційно-оздоровчої роботи, аналізу її результативності та пошуку шляхів її вдосконалення.

Експериментальна частина роботи складалась із трьох етапів. Перший етап було представлено пошуково-розвідувальним експериментом, метою якого було визначення вихідного рівня підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи майбутніх учителів фізичної культури і вчителів-практиків, які працюють у загальноосвітніх школах. Рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи визначався рівнем сформованості відповідних показників до кожного з компонентів підготовленістю цієї роботи. В пошуково-розвідувальному експерименті (2010-2011р.р.) брали участь студенти 4 курсу Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, які навчалися за спеціальністю «Фізичне виховання». Учителям-практикам, які брали участь в пошуково-розвідувальному експерименті, було запропоновано анкетування, яке давало уявлення про рівень їхньої підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в школі за змістовим, практико-дієвим та оцінним компонентом (див. Додаток А.1). Надані в анкеті запитання представлено трьома блоками. Запитання першого блоку були пов'язані з обізнаністю в галузі фізичної культури та здоров'язбереження, змісті програми з фізичної культури початкової школи, усвідомленням значущості корекційно-оздоровчої роботи в діяльності вчителя фізичної культури, вони відображали змістовий компонент підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі.

Запитання другого блоку були спрямовані на визначення навченості обстежуваних щодо умов і технологій впровадження корекційно-оздоровчої роботи під час проведення уроків фізичної культури та інших форм фізичного виховання в початковій школі, характеризували рівень сформованості практико-дієвого компонента підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі.

Питання третього блоку визначали ставлення вчителів фізичної культури до професійного вдосконалення в корекційно-оздоровчій роботі, до особистого здоров'язбереження, їхнє намагання здійснювати фізичне виховання з дотриманням принципів корекційно-оздоровчої роботи, вони спрямовувались на визначення рівня підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи за оцінним компонентом.

Додатково на пошуково-розвідувальному етапі експерименту проводилася робота зі збору даних про особливості стану здоров'я сучасних молодших школярів і актуальності корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах загальноосвітніх шкіл, визначенню її основних напрямів (див.Додаток А.2).

На цьому етапі в експерименті взяло участь 164 студенти та 67 учителів фізичної культури.

Необхідність проведення пошуково-розвідувального етапу зумовлена недостатністю в науково-педагогічних джерелах даних, які характеризують підготовленість майбутніх учителів, учителів фізичної культури до впровадження корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Відсутні дані відносно видів корекційно-оздоровчої роботи, що проводяться в початковій школі взагалі, й у процесі фізичного виховання зокрема. Водночас статистика відхилень у стані здоров'я учнів початкових класів та показники особливостей їхнього психофізичного розвитку, свідчили про необхідність організації корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі, а навчальні програми педагогічних ВНЗ дають підставу вважати, що сучасні вчителі фізичної культури мають володіти знаннями й уміннями відносно корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Виявлення рівня підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи студентів четвертого курсу і вчителів фізичної культури, що сьогодні працюють у школі, дозволяло оцінити ефективність чинної системи підготовки фахівців і схарактеризувати певний рівень, якому має відповідати підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах загальноосвітніх шкіл.

Для оцінювання рівня підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи на всіх етапах дослідження використовувалася комплексна методика, що передбачала залучення кількох методів дослідження. Змістовий компонент підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи визначався тестуванням, опитуванням з використанням анкет, спрямованих на виявлення ступеню поінформованості та обізнаності студентів щодо мети, завдань, сутності, значення, засобів корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів і умов, в яких вони реалізуються в початковій школі (див. Додаток Б2), обізнаності щодо відхилень у стані учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи (див.

Додаток Б.3), по рівню опанування спеціальним словником корекційно-оздоровчого спрямування (див. Додаток Б.1). Питання, які пропонувалися майбутнім учителям фізичної культури, були представлені у вигляді тестів, анкет, питальників і надані студентам як у відкритій, так і закритій формах.

Діагностика за показниками практико-дієвого компонента підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи передбачала як опитування, так і аналіз продуктів діяльності студента, проведення діагностики (див.Додаток В.1) і виконання комплексної діагностичної карти (див.Додаток 4), визначення наявності вмінь використовувати існуючі корекційно-оздоровчої технології (див. Додаток В.2), розробку комплексів і програм корекційно-оздоровчої роботи певними засобами фізичного виховання для учнів з особливостями розвитку, створення моделей корекційно-оздоровчої роботи та інших видів завдань (див.Додаток В.3).

Оцінний компонент підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи визначався комплексно: за результатами анкетування щодо професійного самовизначення (див.Додаток Д.1), особистісної настанови на корекційно-оздоровчу роботу в процесі фізичного виховання учнів початкової школи (див.Додаток Д.2), самооцінювання підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи (див. Додаток Д3), за результатами аналізу продуктів діяльності студента та проходження педагогічної практики.

Практичні завдання, які виконували студенти на навчальних заняттях з корекційної педагогіки, оздоровчої фізичної культури, спортивно-педагогічних дисциплін мали рівневий характер. Намагання студента виконати завдання на найвищому рівні діагностувалась як усвідомлене спрямування майбутнього вчителя до професійного зростання в напрямі корекційно-оздоровчої роботи, а виконання завдань (словника, розробок рухових ігор, опрацювання корекційних методик тощо) з орієнтацією на мінімальний рівень оцінювалось як відсутність інтересу до корекційно-

оздоровчої роботи і низький рівень спрямованості до професійного вдосконалення. Враховувалася відповідність якості виконання завдання певному, обраному студентом, рівню. Оцінка за педагогічну практику також була складовим оцінного компонента підготовленості студента до корекційно-оздоровчої роботи, оскільки вона містила в собі результат корекційно-оздоровчої роботи студента в реальних умовах професійної діяльності. Який передбачав розробку корекційно-оздоровчих комплексів, їх обговорення, аналіз, оцінювання, хронометраж, порівняння, все те, що формує в майбутнього вчителя фізичної культури професійно-педагогічну рефлексію.

Обираючи критерії для оцінювання рівня підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, по-перше враховували обрані структурні компоненти підготовленості, а саме: змістовий, практико-дієвий, оцінний. По-друге, виходили з того, що під критеріями розуміють ознаки, на підставі яких відбувається визначення чи класифікація підготовленості, і які повинні віддзеркалювати найсуттєвіші характеристики професійної діяльності вчителя фізичної культури [109, с. 67]. Критерії повинні бути взаємообумовлені, оскільки відображують єдиний процес, представляти собою, з одного боку систему, що функціонує і розвивається у взаємозв'язку, а з іншого, кожна окрема складова може функціонувати і самостійно. В контексті професійної діяльності вчителя фізичної культури ці складові, взаємодіючи як система, доповнюють і зумовлюють один одного, що посилює ефективність цієї діяльності. Аналізуючи наукові джерела, обирали найбільш суттєві критерії, враховуючи вимоги професійної діяльності вчителя фізичної культури і чинні плани їхньої професійної підготовки; особливості змісту та організації корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичного виховання; не відображеність корекційно-оздоровчого напряму роботи вчителя в чинних програмах із фізичної культури початкової школи і запит до її організації та проведення, особливо в початкових класах.

З урахуванням цих міркувань, для оцінювання рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно–оздоровчої роботи з учнями початкової школи було обрано:

- когнітивний критерій, як характеристика якою оцінювалася база знань, необхідних для організації та проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи у процесі фізичного виховання;

- операційно-діяльнісний критерій, як показник умінь практичної реалізації діагностичних методик і методик корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, діяльнісного упровадження її в усі форми шкільного навчання;

- особистісно-настановний критерій, як міра здатності до аналізу та самоаналізу якості корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, усвідомлення професійно-особистісної відповідальності за її результат, як показник професійно-педагогічної рефлексії.

Проявами когнітивного критерію підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи виступає: обізнаність студента щодо мети, завдань та сутності корекційно-оздоровчої роботи, поінформованості щодо кількості учнів початкових класів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи в умовах загальноосвітньої школи, знання показників до її проведення, знання про психофізичні закономірності й особливості дитячого розвитку, поінформованість студентів щодо принципів, форм та засобів упровадження корекційно-оздоровчої роботи в різних формах фізичного виховання учнів молодших класів, знання медичної, психологічної, корекційно-педагогічної термінології, яку вчитель фізичної культури використовує в корекційно-оздоровчій роботі.

Операційно-діяльнісний критерій підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи виявлявся у наявності вмінь взаємодіяти з предметом діяльності; навченості студента щодо проведення моніторингу та діагностування станів учнів; уміннях

створювати корекційно-оздоровчі умови у процесі фізичного виховання учнів початкової школи; умінь впроваджувати різні засоби фізичного виховання з корекційно-оздоровчою метою, розробляти моделі корекційно-оздоровчої роботи; планувати навантаження залежно від стану учня задля досягнення корекційно-оздоровчого ефекту; планувати й організовувати фізкультурно-спортивні, рекреаційні заходи з дотриманням корекційно-оздоровчого спрямування.

Сформованість оцінного компонента підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи визначалася за особистісно-настановним критерієм, який виявлявся в усвідомленому професійно-педагогічному спрямуванні і свідомому прагненні до корекційно-оздоровчої роботи у процесі фізичного виховання учнів початкової школи; в намаганні дотримуватися алгоритму корекційно-оздоровчого впливу під час фізичного виховання учнів; умінні прогнозувати результати корекційно-оздоровчої роботи та аналізувати якість особистісно-професійних дій корекційно-оздоровчого характеру в ході роботи з учнями початкової школи.

Для кожного із компонентів підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи, спираючись на обрані критерії, визначалися показники, які відображують найбільш важливі знання та вміння в підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури, без яких неможливе проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Наочно їх подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Компоненти, критерії, показники підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в школі

№	Компоненти	Критерії	Показники
1.	Змістовий компонент	Когнітивний критерій	- обізнаність із завданнями, сутністю і основними поняттями корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичної культури в початковій школі; - із видами відхилень у стані учнів

			початкових класів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи в процесі фізичного виховання; - зі спеціальною корекційно-оздоровчою термінологією
2.	Практико-дієвий компонент	Операційно-діяльнісний критерій	- уміння визначати стан учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи, розробляти комплексну діагностичну карту; - використовувати наявні технології корекційно-оздоровчого впливу на учнів початкової школи в процесі фізичного виховання; - добирати засоби і створювати моделі корекційно-оздоровчої роботи для учнів початкової школи відповідно до їхніх особливостей
3.	Оцінний компонент	Особистісно-настановний критерій	- професійне самовизначення майбутніх учителів фізичної культури до обраної професійно-педагогічної діяльності; - особистісна настанова на корекційно-оздоровчу роботу в початковій школі у процесі фізичного виховання учнів; - здатність до самоаналізу щодо підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи у процесі фізичного виховання.

Як видно з таблиці 2.1, до кожного компонента було визначено відповідний критерій та його показники, що уможлилювали оцінку підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Для статистичної обробки емпіричних даних, отриманих за цими критеріями, визначення рівня підготовленості педагогів–практиків і студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи використовувалась трьох бальна шкала оцінок, де:

2 бали виставлялися, якщо відповідь на запитання була правильною і повною;

1 бал виставлявся за правильну але неповну відповідь;

0 балів виставлявся, якщо відповіді на запитання не було, чи вона була неправильною.

З урахуванням цієї шкали та її застосування під час обробки й узагальнення емпіричних даних за критеріями оцінювання, рівні підготовленості майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи характеризувались у такій спосіб:

- низьким рівнем підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи уважався такий, якщо загальна сума балів не перевищувала 49% від максимально можливого;

- достатнім рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи уважався такий, якщо загальна сума балів складала 50% – 79% від максимально можливого;

- про високий рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи свідчила сума балів більше 80% від максимально можливого.

Високий рівень підготовленості був характерний для студентів із вираженим професійним самовизначенням до обраної діяльності та позитивною настановою на корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи. Майбутні вчителі цього рівня виявляють ґрунтовні психолого-педагогічні, анатомо-фізіологічні, корекційно-оздоровчі, спортивно-методичні знання; вони володіють спеціальною корекційно-оздоровчою термінологією; вміють діагностувати відхилення в розвитку учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи; добре обізнані з наявними корекційно-оздоровчими технологіями і зорієнтовані на їх упровадження в майбутню корекційно-оздоровчу роботу. Студенти цього рівня вміють планувати, проектувати й упроваджувати корекційно-оздоровчу роботу з учнями в початковій школі в різних формах роботи; здатні добирати засоби та розробляти індивідуальні корекційно-оздоровчі програми для учнів початкової школи відповідно до показників їхнього розвитку, стану здоров'я і наявних відхилень, вони володіють

уміннями само- та взаємоаналізу, прагнуть до самовдосконалення в корекційно-оздоровчій роботі засобами фізичного виховання.

Достатній рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи притаманний студентам із вираженим професійним самовизначенням до обраної діяльності та ситуативною настановою на корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи. Майбутні вчителі цього рівня володіють психолого-педагогічними, анатомо-фізіологічними, корекційно-оздоровчими, спортивно-методичними знаннями, здебільшого обізнані зі спеціальною корекційно-оздоровчою термінологією, методами, але не виявляють достатніх умінь щодо діагностування відхилень у розвитку учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи; обізнані з наявними корекційно-оздоровчими технологіями, але не завжди вміють їх упроваджувати в майбутню корекційно-оздоровчу роботу; вони планують і проектують корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи в різних формах фізичного виховання, натомість потребують допомоги у визначенні шляхів її реалізації; здатні добирати засоби та розробляти індивідуальні корекційно-оздоровчі програми для учнів початкової школи відповідно до окремих показників їхнього розвитку, стану здоров'я і наявних відхилень. Студенти цього рівня підготовленості володіють уміннями само- та взаємоаналізу, але подекуди їхні оцінки не адекватні; здебільшого працюють над самовдосконаленням в корекційно-оздоровчій роботі засобами фізичного виховання.

Низький рівень підготовленості був характерний для студентів із певною професійною зорієнтованістю на обрану діяльність та відсутністю настанови на корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи. Майбутні вчителі цього рівня володіють фрагментарними психолого-педагогічними, анатомо-фізіологічними, корекційно-оздоровчими, спортивно-методичними знаннями; не демонструють поінформованість щодо спеціальної корекційно-оздоровчої термінології; знають лише деякі ознаки відхилень у розвитку учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи, не виявляють умінь щодо їх діагностування; не обізнані з наявними корекційно-оздоровчими технологіями

та їх упровадженням у майбутню корекційно-оздоровчу роботу. Студенти цього рівня відчують значні труднощі в плануванні та проектуванні корекційно-оздоровчої роботи з учнями в початковій школі, не вміють практично реалізувати наявні проекти; здатні добирати засоби корекційно-оздоровчого впливу лише за якимось одним показником розвитку або стану здоров'я учня; при розробці індивідуальної корекційно-оздоровчої програми для учнів потребують постійної допомоги. Само- та взаємоаналіз у майбутніх учителів цього рівня здебільшого характеризується необ'єктивністю, вони не прагнуть до самовдосконалення в корекційно-оздоровчій роботі засобами фізичного виховання.

Метою другого етапу експериментальної роботи, на якому проводився основний формувальний педагогічний експеримент, стало впровадження виокремлених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі в навчально-виховний процес експериментальної групи. Змістом експериментальної методики виступила узгоджена реалізація навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки, з вибілковими навчальними дисциплінами та педагогічною практикою.

У формувальному експерименті (2011 – 2014р.р.) брали участь студенти 2–4 курсів спеціальності «Фізичне виховання». Обираючи саме цей контингент студентства, виходили із таких міркувань: у робочих навчальних планах із першого курсу навчання передбачено вивчення дисциплін психолого-педагогічного та біологічного циклів «Педагогіка», «Психологія», «Психологія фізичного виховання», «Анатомія людини» тощо; з 1–го курсу вивчаються дисципліни спортивно-педагогічного спрямування (теорія та методика викладання гімнастики, рухливих ігор, спортивних ігор, плавання та ін.). Таким чином, уже на 1-му курсі студентами опановується певний обсяг знань і вмінь, що є базовими для формування підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. На другому курсі студенти вже здатні

продемонструвати певний рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за всіма визначеними критеріями.

До початку і по завершенні формувального етапу експерименту проводилось обстеження студентів контрольної та експериментальної груп задля визначення рівня підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним, операційно-діяльним і особистісно-настановним критерієм. Студенти уважались підготовленими до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в тому разі, якщо за сумарними результатами обстеження вони демонстрували достатній рівень підготовленості.

Упродовж 2011–2014 навчальних років підготовка студентів експериментальної групи здійснювалась за експериментальною методикою організації навчального процесу, де досліджувані педагогічні умови були реалізовані через посилення змістового наповнення спортивно-педагогічних дисциплін: «Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія і методика викладання рухливих ігор», «Теорія та методика викладання спортивних ігор»; логічного поєднання й узгодження тем корекційно-оздоровчого спрямування в міжпредметних зв'язках вищезазначених дисциплін із навчальними дисциплінами «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури»; опрацюванням студентами діагностичних методик і методик корекційно-оздоровчої роботи засобами гімнастики, рухливих ігор та іншими видами спортивно-педагогічного спрямування; опанування часткових методик корекційно-оздоровчої роботи з молодшими школярами; набуття досвіду їх практичного використання і опрацювання моделей корекційно-оздоровчої роботи різними засобами фізичного виховання під час педагогічної практики, розробкою власних програм корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Запропонована експериментальна модель підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи поетапно впроваджувалась у процес навчання в

різних формах роботи, поступово та послідовно формуючи у студентів знання, вміння та особистий досвід корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичної культури з учнями початкової школи, що забезпечувало:

- активізацію навчальної діяльності студента шляхом використання різноманітних форм, методів навчання й способів діяльності студентів;
- залучення технології індивідуального та диференційованого навчання і технології колективної взаємодії;
- налагодження міжпредметних зв'язків, диференціації інформаційного та навчального навантаження в ході вивчення навчальних дисциплін з теорії та методики викладання гімнастики, рухливих та спортивних ігор, методики оздоровчої фізичної культури та корекційної педагогіки;
- узагальнення, упорядкування та систематизацію отриманих знань;
- самовизначення і самоактуалізацію студентів у навчально-пізнавальній діяльності відносно багатогранності професійної діяльності вчителя фізичної культури;
- актуалізацію знань набутих на дисциплінах психолого-педагогічного та природничо-наукових циклів у ході вивчення дисциплін «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організація та методика оздоровчої фізичної культури» та дисциплін спортивно-педагогічного напрямку;
- можливість практичної апробації отриманих знань в умовах професійної діяльності у школі;
- формування самооцінки щодо якості професійної та особистої підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи, як чинника активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури.

Метою третього, прикінцевого етапу експериментального дослідження було впорядкування, узагальнення і статистична обробка одержаних в експерименті емпіричних даних. Для досягнення цієї мети необхідно було вирішити такі завдання:

- виявити тенденції в кількісних та якісних змінах показників підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-

оздоровчої роботи, що склались у ході реалізації визначених педагогічних умов;

- встановити рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи;
- схарактеризувати особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

З'ясування стану підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та визначення рівня цієї підготовленості відбувалося в такий спосіб: за кожним показником критерію визначалися ступені підготовленості, а за кожним із критеріїв – рівні підготовленості. Загальний рівень підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи визначався за середньоарифметичними результатом сукупності рівнів за кожним критерієм. Також враховувалися результати довготривалих власних спостережень за навчальною активністю, наполегливістю майбутніх учителів фізичної культури, їхнім професійним мовленнєвим розвитком, залучалася методика незалежних характеристик педагогів-практиків, бесіди, аналіз звітів педагогічної практики, спостереження та аналіз діяльності студентів під час проведення рольових ігор, дискусій, презентацій проєктів. Спостереження відбувалися з інтервалом у часі, що надало можливість говорити про репрезентативність результатів вибірки.

Остаточне вирішення означених завдань здійснювалося на засадах порівняльного аналізу емпіричних даних, які були отримані в контрольній та експериментальній групах на етапі констатувального і прикінцевого зрізів та їхньої обробки методами математичної статистики.

2.2. Аналіз результатів пошуково- розвідувального експерименту

Із усіх складових шкільного навчання професійна діяльність учителя фізичної культури є найбільш відповідальною здоров'язбережувальною діяльністю, з урахуванням навчальних вимог предмета «Фізична культура» та стану здоров'я сучасних школярів. Визначення шляхів реалізації педагогічних умов, за яких може бути здійсненою підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, потребувало аналізу і критичного осмислення наявного рівня підготовленості сучасних учителів фізичної культури, які працюють у початковій ланці освіти, до корекційно-оздоровчої роботи, їхнього розуміння актуальності та сутності цього напрямку роботи, засобів досягнення результатів у корекційно-оздоровчій роботі з учнями початкової школи.

Аналіз навчальних планів для педагогічних спеціальностей «Фізичне виховання» різних ВНЗ показав, що навчальні плани підготовки учителів за освітньо-кваліфікаційним рівнем „бакалавр ” містять у собі обов'язковий для вивчення блок як валеологічних дисциплін, так і дисциплін психолого-педагогічного циклу, що дозволяє очікувати певний рівень підготовленості вчителів фізичної культури до корекційно-педагогічної роботи в загальноосвітній школі взагалі, і до корекційно-оздоровчої в процесі фізичного виховання учнів початкової школи зокрема. Наступним кроком у дослідженні було обстеження вчителів фізичної культури, які сьогодні працюють в загальноосвітніх школах, для визначення фактичного рівня їхньої підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі. Основний масив досліджуваних складала вчителі фізичної культури загальноосвітніх шкіл м.Одеси, загальна кількість обстежуваних педагогів-практиків складала 67 осіб. До обстеження були залучені вчителі фізичної культури з різним досвідом професійно-педагогічної діяльності, зі стажем до 5 років було 29% учителів; від 5 до 10 років – 40 %; зі стажем понад 10 років – 31%.

Аналіз результатів анкетування вчителів фізичної культури за різними компонентами їхньої підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах засвідчив таке:

Більшість учителів фізичної культури відзначають низький рівень здоров'я сучасних учнів початкової школи (80%), розуміють, що оздоровчий ефект уроків фізичної культури залежить від майстерності вчителя (62%). Водночас, провідними напрямками уроків фізичної культури в початкових класах вважають як корекційно-оздоровчий (46%), так і тренувально-розвивальний (50%). Більшість педагогів-практиків фізичного виховання задекларували готовність до самоосвіти (75%), натомість лише 14% із загальної кількості опитаних вважають, що вчителю фізичної культури необхідно вдосконалювати знання психолого-педагогічного та медико-педагогічного напрямку. Основний контингент опитаних учителів фізичної культури вдосконалюється в тренерсько-методичному напрямі (72%), а ще 14% учителів фізичної культури спрямовані на досягнення власного спортивного результату. Визначаючи особисту валеологічну культуру вчителів фізичної культури приходиться констатувати її недостатній рівень: ранкову гімнастику систематично виконує лише 15%, а більшість не виконує взагалі (65%); багато вчителів фізичної культури палить (60%) і не має чіткого розкладу дня з достатнім сном (50%).

Аналізуючи рівень змістового компонента підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи вчителів фізичної культури що сьогодні працюють у ЗОШ, відзначаємо, що лише 23% відповідей учителів-практиків відносно знань у напрямі корекційно-оздоровчої роботи правильні і повні. Ще 37% відповідей фрагментарні, не повні, а решта відповідей (40%) показали низький рівень підготовленості вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, відсутність необхідних знань для її організації і проведення в початковій школі. Так, 49% учителів фізичної культури знають, що різниця в організації роботи на уроці фізичної культури між основною та підготовчою групами полягає в дозуванні навантаження. Інші, їх

більшість, вважає, що різниця у змісті та в організації (в розкладі уроків та занять). Суттєвим є брак знань відносно розвивального впливу засобів фізичного виховання на організм дитини. Так, більшість учителів фізичної культури вважає, що оздоровчо-розвивальний вплив на школяра початкової школи можна отримати при 3-х і менше заняттях (73%), тоді як правильну відповідь щодо необхідної кількості занять фізичною культурою задля оздоровчо-розвивального результату надали лише 8% опитаних. Аналіз результаті анкетування показав, що вчителі фізичної культури недостатньо обізнані з термінологією, як з фізичного виховання, так і з психолого-педагогічного та оздоровчо-реабілітаційного. Так, правильне розуміння «фізичної культури» має 20% учителів фізичної культури, ще 47% вважають що це процес фізичного виховання, а решта, що це можливість залучитися до перегляду фізкультурно-спортивних новин чи заходів. Розуміння сутності термінології, що віддзеркалює корекційно-оздоровче спрямування фізичного виховання ще гірше. Чверть учителів взагалі не відповіли на ці запитання, а решта дали неправильні відповіді. Такі показники, на нашу думку, свідчать про низький рівень підготовленості вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи і відсутність чи недостатність самоосвіти в цьому напрямі більшої частини педагогів.

Недостатність сформованості змістового компонента відбивається і на рівні підготовленості вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів за практико-дієвим компонентом. Це виявляється в тому, що вчителі фізичної культури не в змозі обрати правильні засоби впливу на певні відхилення у стані учнів, лише 15% – 25% роблять це на достатньому рівні. Диференціацію та індивідуалізацію навантаження для молодших школярів з певними особливостями у стані здоров'я, обирає лише 31% учителів. 33% вважає необхідною таку запобіжну міру, як зниження навантаження на уроці, а більшість учителів фізичної культури обирають звільнення учня від виконання фізичних вправ взагалі (36%). Занепокоєння викликає підхід, за якого вчителі фізичної культури вважають, що сила в

учня початкової школі розвивається насамперед задля виконання програмного навчального матеріалу з фізичної культури (60%), а не для забезпечення формування постави (40%).

Оцінний компонент підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, який віддзеркалює настанову вчителів фізичної культури до самоаналізу, саморозвитку і свідчить про їхнє намагання до вдосконалення в напрямі корекційно-оздоровчої роботи знаходиться переважно на низькому рівні. Неможливість досягнення високого та достатнього рівня підготовленості за оцінним компонентом гальмується відсутністю знань щодо алгоритму корекційно-оздоровчої роботи, спрямованістю на спортивно-тренувальний напрям професійно-педагогічної діяльності і самоосвіти, поганим ставленням учителів фізичної культури до власного здоров'я. Ці чинники суттєво впливають і знижують рівень підготовленості учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за оцінним компонентом.

Рівні підготовленості вчителів фізичної культури які сьогодні працюють у школі, до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Рівні підготовленості вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи
(пошуково-розвідувальний етап)

Рівні	Стаж до 5 р.		Стаж 5-10 р.		Стаж 10 р.		Середній	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий	-	-	1	1,5	1	1,5	2	3
Достатній	9	13,4	7	10,5	6	8,9	22	32,8
Низький	10	15	19	28,2	14	21	43	64,2
Усього	19	28,3	27	40,2	21	31,5	67	100

Аналіз результатів підготовленості вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи свідчить, що їхня підготовленість знаходиться здебільшого на низькому рівні. Так, низький рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи продемонструвало 64% учителів фізичної культури. Високий рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи мають лише 2 особи, що становить 3%. Залежності рівня підготовленості учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в школі від досвіду роботи не виявлено.

Додатково в ході проведеного дослідження вчителям фізичної культури було запропоновано визначитись у таких питаннях:

- стан здоров'я сучасних школярів початкової школи та його динаміка;
- напрями корекційно-педагогічної роботи, найбільш значущі для корекції наявних відхилень у розвитку та стані школярів початкових класів;
- педагогічні умови позитивного корекційно-оздоровчого впливу на учня молодшого шкільного віку в процесі навчання.

Проаналізувавши відповіді вчителів зазначимо, що вони відзначають погіршення у стані здоров'я учнів початкової школи за останні роки в межах 45,5% – 68%. У вчителів з педагогічним стажем більше 5-ти років показник кількості учнів, які мають особливості психофізичного розвитку наближається до 68 %. Молоді вчителі (стаж до 5 років) лише у 50% учнів відзначили погіршення у стані здоров'я і психоемоційної сфери. Найбільш частою причиною відхилень здоров'я сучасних учнів молодших класів назвали такі порушення: соматичні порушення (в 11%–30%), сенсорні порушення (до 20%), порушення постави (16%–18 %) та психоемоційні порушення в учнів до 10%.

Аналіз результатів відповідей учителів дозволяє констатувати: показники особливостей розвитку учнів початкової школи м. Одеси не відрізняються від загальної статистики по країні; значна кількість школярів початкової школи потребують корекційно-оздоровчої роботи у процесі навчання.

Учителі фізичної культури, незалежно від досвіду роботи, у 98% необхідною в початкових класах уважають саме корекційно-оздоровчу роботу і віддають їй перевагу перед іншими видами корекційно-педагогічної роботи (корекційно-логопедичною, психокорекцією, корекційно-виховною) . Одностайно вважають, що корекційно-оздоровчу роботу доцільно планувати насамперед у межах предмета «Основи здоров'я та фізична культура». Незалежно від стажу роботи вони визнають, що задля ефективності корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі її повинні проводити вчителі фізичної культури і вчителі початкового навчання в урочній та позаурочній роботі.

Одержані дані дозволяють дійти висновку про те, що вчителі фізичної культури розуміють необхідність корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, вони визнають свою професійну відповідальність за цю роботу, проте не демонструють достатнього рівня підготовленості до неї.

На пошуково-розвідувальному етапі досліджувалася підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи майбутніх учителів фізичної культури напряму підготовки «Фізичне виховання», які навчалися на 4 курсі загальною кількістю 164 особи. Дослідження передбачало визначення рівня підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за змістовим, практико-дієвим і оцінним компонентами. (див.Додаток А.3) У процесі дослідження проводилося як анкетуванням, так і аналіз результатів продуктів діяльності студентів. Одержані дані дають можливість з'ясувати фактичний рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі студентів, які навчаються на четвертому курсі, напередодні отримання дипломів бакалаврів з фізичного виховання, і порівняти його з рівнем підготовленості учителів фізичної культури, які вже працюють у школі.

Рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи студентів та вчителів фізичної культури подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи студентів та вчителів фізичної культури (пошуково-розвідувальний етап)

Рівні	Учителі фізичної культури		Майбутні вчителі фізичної культури	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	2	3	-	-
Достатній	22	32,8	49	29,9
Низький	43	64,2	115	70,1

Аналіз рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи свідчить про домінування низького рівня підготовленості (70%). Високого рівня підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи зареєстровано не було. Порівнюючи одержані результати з аналогічними показниками вчителів-практиків відзначаємо однакову тенденцію в тому, що кращий показник і в учителів і у студентів 4-го курсу – це змістовий компонент підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи, а гірший показник – це оцінний компонент підготовленості. Водночас низький рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи переважає в обох групах.

Додатково на цьому етапі експерименту досліджувалася компетентність майбутніх учителів фізичної культури у предметній професійній діяльності і способах її організації, яка визначалася опитуванням студентів, аналізом продуктів діяльності, порівнянням результатів опитування з фактичним рівнем підготовленості студента за результатами продуктів діяльності. Задля цього результати, одержані під час опитування студентів (див.Додаток А. 4) порівнювалися з результатами продуктів діяльності, а саме: добору корекційних вправ визначеного спрямування, розробки комплексів вправ для корекційно-оздоровчої роботи, спрямованих на певне порушення, прогнозування показників стомлення при запропонованому дозуванні вправ тощо. Обробка одержаних даних показала, що більшість студентів вважають

себе підготовленими до проведення корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі. Високий рівень власної підготовленості (5 балів) до корекційно-оздоровчої роботи в школі задекларувало біля 30% студентів, які взяли участь в експерименті. Лише 5%–6% бакалаврів оцінили свій рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі як низький. Аналіз продуктів діяльності студентів засвідчив невідповідність задекларованого рівня фактичному рівню підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи і визначив найбільш проблемні ділянки професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Так, наприклад, комплекс вправ для стабілізації психоемоційного стану учня задовільно розробили і обґрунтували 44% бакалаврів, це низький рівень підготовленості, проте лише 6% студентів визнали за цим розділом роботи свій рівень як низький. На достатньому рівні його запропонували 25% бакалаврів, на високому 5%. Ще чверть студентів запропонували окремі вправи без обґрунтування їх впливу на учня, що є недостатнім для корекційно-оздоровчої роботи. Проблемним у підготовці студентів до корекційно-оздоровчої роботи можна назвати консультативно-методичний напрям корекційно-оздоровчої роботи. Запропонувати програму індивідуальних або сімейних корекційно спрямованих фізичних вправ на високому рівні змогли лише 3% студентів, на достатньому рівні – 30%, решта – на низькому рівні (67%). Це єдиний напрям, за яким свій низький рівень засвідчило біля 20% учасників дослідження.

Водночас відзначається високий рівень самооцінювання підготовленості студентів до спортивно-тренувальної діяльності. Так, високий рівень підготовленості до цього виду діяльності задекларувало 59,5% студентів 4-го курсу, тоді як до корекційно-оздоровчої роботи лише 30%. Низький рівень підготовленості до спортивно-тренувальної діяльності, за особистою оцінкою студентів, мають лише 4,2% опитаних.

Одержані результати вказують на те, що найбільш пріоритетним напрямом професійної діяльності вчителів фізичної культури є спортивно-

тренувальний, що засвідчило 72% учителів фізичної культури і 60% студентів. Водночас учителі фізичної культури, які працюють у закладах освіти, більше зорієнтовані на корекційно-оздоровчу роботу в процесі фізичного виховання учнів початкової школи – 46% проти 36% у студентів. На нашу думку, це може свідчити про необхідність корекційно-оздоровчої роботи у практиці сучасної школи, і не зважаючи на низький рівень підготовленості до неї, бажання займатися спортивно-тренувальною діяльністю вчителі-практики з фізичної культури змушені її організувати і проводити. Якщо вчителі фізичної культури визнають необхідність корекційно-оздоровчої роботи з молодшими школярами і недостатність своєї підготовленості до неї, то більшість студентів фізичного виховання не об'єктивно оцінюють свою підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи у школі, вважають себе достатньо підготовленими до її організації і проведення, а фактично демонструють низький рівень підготовленості.

Аналіз результатів пошуково-розвідувального експерименту дозволяє дійти висновку, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури у педагогічних ВНЗ не відповідає сьогоденному запиту школи. Враховуючи якісну неоднорідність учнівського контингенту в початкових класах загальноосвітніх шкіл, значну кількість учнів з особливостями розвитку, межовими станами здоров'я, хворобами (до 60%–80% від загальної кількості), особистісно зорієнтовану парадигму сучасної шкільної освіти, студенти четвертого курсу повинні демонструвати більшу підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Отже, наявна система підготовки вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи не справляється з тим соціальним завданням, яке сьогодні стоїть перед нею, (а саме: організація та проведення диференційованого, особисто-спрямованого фізичного виховання на засадах розвитку і корекції станів учнів початкової школи, що відхиляються, оздоровлення учнів у процесі фізичного виховання, формування у них необхідної бази рухових умінь і життєвої компетентності

відповідно до індивідуально-типологічних особливостей розвитку і здоров'я) і потребує вдосконалення механізмів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

2.3. Зміст і методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи

Визначаючи зміст підготовки студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи засобами фізичного виховання, виходили з того, що насамперед у ході цієї підготовки, повинні бути реалізовані визначені педагогічні умови, а саме:

- розкриття у змісті навчальних дисциплін з теорії та методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації;
- озброєння студентів методикою організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи;
- набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів.

Якісна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи може бути реалізована в разі розкриття та конкретизації у змісті всіх навчальних дисциплін педагогічного, біологічного, психологічного циклів та дисциплін спортивно-педагогічного спрямування питань пов'язаних зі значенням та роллю корекційно-оздоровчої роботи у школі. Питання упорядкування та алгоритмізації навчального матеріалу у педагогічних ВНЗ не є новим. Ураховуючи суттєву залежність становлення професіоналізму під час навчання у вищих навчальних закладах від системного поєднання дисциплін, передусім профільних, з орієнтацією на

цілісну професійну діяльність, де окрема дисципліна повинна служити засобом досягнення цієї мети, питання систематизації навчального матеріалу для майбутніх учителів фізичної культури досліджувалося багатьма науковцями (П. Джуринським, Л. Івановою, О. Тимошенко). Суттєвим є зауваження О.Тимошенко, який наголошував, що підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є технологічно насиченим процесом, вона не може вдосконалюватися за рахунок введення спецкурсів, унаслідок браку навчального часу. Вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у процесі навчання, передусім потребує встановлення оптимального змісту й обсягу навчальної інформації з кожної дисципліни, дотримання їх взаємозв'язку та послідовності в межах нормативних курсів [214].

Тому алгоритмізація навчального процесу майбутнього вчителя, а в разі її недостатності або відсутності, упорядкування змістового матеріалу, логічне і послідовне його викладення на різних навчальних дисциплінах є важливою умовою професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Впровадженню моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі передувало дослідження навчальних планів і встановлення навчальних дисциплін, на зв'язки з якими необхідно було спиратись у ході розробки, планування та реалізації змісту підготовки студентів експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи. Аналізуючи робочі навчальні плани напряму підготовки «Фізичне виховання» відзначили, що найбільшу кількість обсягу навчального часу відведено на дисципліни спортивно-педагогічні, які представлено теорією та методикою викладання гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор, рухливих ігор та інших видів фізичного виховання. Спортивно-педагогічні дисципліни необхідно було передусім залучити до підготовки студентів до корекційно-оздоровчої роботи, оскільки саме засобами фізичних вправ ця робота буде проводитися з учнями початкової школи. Розкриття у змісті спортивно-

педагогічних дисциплін сутності та завдань корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи дозволяло розширити та вдосконалити як змістовий, так і практико-дієвий компоненти підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Навчальні дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальна психологія» та «Організація та методика оздоровчої фізичної культури» безпосередньо були спрямовані на підготовку студентів до корекційно-оздоровчої роботи, але кожна з цих дисциплін вирішувала і інші завдання. Корекційна педагогіка розширювала базу знань студентів суто корекційно-педагогічного характеру: щодо корекційно-розвивального напрямку та корекційно-виховної роботи, діагностико-моніторингової роботи. «Організація та методика оздоровчої фізичної культури» була спрямована на підготовку студентів до використання засобів фізичної культури з метою оздоровлення всіх верств населення, оволодіння наявними методиками оздоровчої фізичної культури (А. Стрельнікової, К. Бутейко, П. Брегга та ін.). Проте навчальний обсяг цих дисциплін, порівняно зі спортивно-педагогічними, обмежений. Так, на дисципліну «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» заплановано 1,5 кредиту, студенти вивчали її один семестр. Зрозуміло, що лише на заняттях із корекційної педагогіки та оздоровчої фізичної культури, у відриві від спортивно-педагогічних дисциплін, без упорядкування змісту навчальної інформації корекційно-оздоровчого спрямування меж іншими дисциплінами та за роками навчання, неможливо відбудувати повноцінну базу знань студентів щодо корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. З огляду на це, в ході дослідження був встановлений, розроблений і впроваджений зміст міжпредметних зв'язків між навчальними дисциплінами природничо-наукової, загально-професійної, професійної і практичної підготовки, вибірковими навчальними дисциплінами та педагогічною практикою. В таблиці 2.4. подано навчальні дисципліни, які було залучено до

експериментальної методики (+) і які стали базовими (++) під час підготовки студентів експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Оскільки підготовленість майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі забезпечується переважно дисциплінами професійної і практичної підготовки основну увагу приділяли узгодженню навчальних дисциплін, які входять саме до цього розділу: нормативні «Теорія та методика викладання рухливих ігор», «Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія та методика викладання спортивних ігор», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури», за вибором—«Основи корекційної педагогіки і спеціальна психологія», на яких було впорядковано викладання навчального матеріалу корекційно-оздоровчого спрямування для можливості розширення навчальної інформації, її поступовості та послідовності викладання, для запобігання дублювання і можливості повторення та закріплення.

Таблиця 2.4.

**Навчальні дисципліни задіяні в підготовки майбутніх учителів
фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями
початкової школи**

	Назви дисциплін	Етапи		
		Узагальнюваль- ний	Моделювально- методичний	Контрольно- оцінювальний
	1. Гуманітарні, природничо-наукові, загально-професійні дисципліни			
1.	Укр. мова (за проф. спрямуванням)	+	+	
2.	Основи медичних знань, валеологія	+	+	
3.	Анатомія людини	+	+	
4.	Фізіологія людини та вікова фізіологія	+	+	
5.	Нові інформаційні технології	+	+	
6.	Основи педагогічної майстерності	+	+	
7.	Безпека життєдіяльності	+	+	

8.	Педагогіка	+	+	
9.	Психологія	+	+	
2. Дисципліни професійної і практичної підготовки				
1.	Вступ до спеціальності	+		
2.	Музично-ритмічне виховання	+	+	+
3.	Теорія і методика викладання спортивних ігор	++	++	++
4.	Теорія і методика викладання рухливих ігор	++	++	++
5.	Теорія і методика викладання легкої атлетики	+	+	+
6.	Теорія і методика викладання гімнастики	++	++	++
7.	Теорія і методика викладання фіз. вихов. та біомеханіка	+	+	
8.	Організація і методика оздоровчої ф. к.		++	++
9.	Основи кор. пед. і спец. псих. (вибіркова)	++	++	
10.	Основи наукових досліджень у фіз. вихованні (вибіркова)		+	

Визначаючи фахові навчальні дисципліни, які бажано було задіяти задля вдосконалення змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі, передусім виходили з того, що ці дисципліни повинні готувати майбутнього вчителя фізичної культури саме до роботи з учнями початкової школи, враховуючи зміст шкільної програми предмета «Фізична культура: 1-4 класи», її вимоги до учнів. Ураховувався також термін, який відводився на оволодіння певною спортивно-педагогічною дисципліною та її місце в навчальному плані підготовки бакалавра. Для впорядкування змісту навчального матеріалу корекційно-оздоровчого спрямування та відбудування алгоритму викладання його, спортивно-педагогічна дисципліна повинна була викладатися паралельно з дисципліною «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», або «Організація і методика оздоровчої фізичної культури», що давало можливість створити умови отримання знань, їх закріплення та

привласнення майбутніми вчителями, удосконалюючи на спортивно-практичних навчальних дисциплінах, а в подальшому й опрацювати певні діагностичні та корекційно-оздоровчі моделі та методики в ході вивчення цих спортивно-практичних дисциплін. Навчальні дисципліни «Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія та методика викладання рухливих ігор та забав», «Теорія та методика спортивних ігор» було обрано в якості базових для розкриття сутності і призначення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів, виходячи із таких міркувань:

- у навчальних планах спеціальності «Фізичне виховання» значна кількість часу (5%-7%) відводиться цим навчальним дисциплінам;
- на гімнастичні вправи в сучасній програмі по фізичній культурі в початковій школі відведено біля 40% із загальної кількості часу на цей предмет. Тільки на «школу культури рухів з елементами гімнастики», згідно зі шкільною програмою, відведено 17 годин на навчальний рік, що складає 25% загального обсягу предмета « Фізична культура»;
- половину вимог до навчальних досягнень школярів початкової школи, відповідно до програми предмета «Фізична культура», віднесено на нормативи, якими оволодіває учень під час вивчення розділу «школа культури рухів з елементами гімнастики»;
- більшість оздоровчих систем однією з основних своїх базових складових визначають гімнастичні вправи (східні оздоровчі системи, гімнастика у-шу, нетрадиційні гімнастичні системи, дихальна гімнастика та ін.);
- гімнастичні вправи, більше ніж інші, сприяють розвитку сили в учнів молодших класів як чинника корекції різних порушень постави та покращання функціонального стану серцево-судинної системи;
- рухливі ігри з елементами спортивних ігор складають 40%-60% загальної кількості годин предмета «Фізична культура» в початковій школі і представлені окремими розділами програми «школа м'яча» та

- «школа пересувань». Вони найбільш активно використовуються в позакласній та позашкільній формах роботи з молодшими школярами;
- рівень дій та взаємодій дитини в іграх, відповідно до теорії Д. Б. Ельконіна «про провідну діяльність», є показником розвитку дитини;
 - згідно з даними психологів, у більшості учнів 1-х класів ігрова діяльність залишається провідною, з огляду на початок навчання з 6-ти річного віку, а ігровий метод навчання на уроках фізичної культури впродовж усього періоду початкової школи залишається одним із основних;
 - в ігровій діяльності розвивається та вдосконалюється фізична якість «спритність», для якої період початкової школи є сенситивним;
 - рухливі ігри внаслідок їх колективності мають надзвичайні можливості корекції психоемоційних проявів дитини і є суттєвим чинником шкільної адаптації учня.

Залучення цих спортивно-педагогічних дисциплін у процес упорядкування та розширення навчального матеріалу щодо корекційно-оздоровчої роботи з молодшими школярами під час фізичного виховання, дозволяло подовжити цілеспрямований вплив на студента й активно його впроваджувати впродовж шести семестрів. Така алгоритмізація процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах загальноосвітніх шкіл формувала якісну базу знань і вмінь корекційно-оздоровчої роботи, створювала умови для вирішення завдань корекційно-оздоровчої роботи різними засобами фізичної культури, готувала майбутніх учителів фізичної культури до реалізації завдань корекційно-оздоровчої роботи зі школярами початкових класів вже в ході першої педагогічної практики, яка проходила в 6 семестрі.

Інші спортивно-педагогічні дисципліни були задіяні в підготовці майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи частково, у зв'язку з тим, що вони не представлені (або недостатньо

представлені) у програмі фізичної культури початкової школи. Незалучення дисципліни «Теорія та методика викладання плавання» до формування підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в майбутніх учителів експериментальної групи пояснюється відсутністю матеріальної бази для її реалізації в більшості загальноосвітніх шкіл.

2.3.1. Зміст експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи на узагальнювальному етапі

Експериментальна методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи впроваджувалась у процес навчання відповідно до представленої моделі. На узагальнювальному етапі формувального експерименту реалізувалася перша педагогічна умова, що передбачала систематизацію й упорядкування знань студентів щодо корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та принципів її реалізації. Основна робота на цьому етапі, проводилася під час вивчення навчальної дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» і дисциплін спортивно-педагогічного спрямування: «Теорія та методика рухливих ігор та забав», «Теорія та методика викладання гімнастики», «Теорія та методика викладання спортивних ігор» із залученням знань, отриманих у ході вивченні дисциплін на 1-му курсі (див. таблицю 2.4.).

Слід зазначити, що навчальними програмами вищезазначених спортивно-педагогічних дисциплін не передбачено висвітлення питань корекційно-оздоровчої роботи вчителя фізичної культури в початковій школі. Відповідно до робочих програм цих дисциплін, вони спрямовані на підготовку майбутніх учителів лише в певному фаховому, спортивно-професійному напрямі. Тому впорядкування викладення навчального матеріалу корекційно-оздоровчого спрямування на них потребувало певної технологізації навчального процесу, а саме: визначення змісту корекційно-оздоровчої інформації, який би

доповнював основний матеріал і не заважав вирішенню навчальних завдань дисципліни; упорядкування викладення навчального матеріалу з корекційно-оздоровчої роботи згідно зі специфікою навчальної дисципліни без його дублювання на інших навчальних спортивно-педагогічних дисциплінах; визначення форм, в яких буде реалізуватись змістове наповнення; визначення завдань самостійної роботи студентів з певної спортивно-педагогічної дисципліни з корекційно-оздоровчим змістом та умов контролю їх виконання й оцінювання. Основними формами роботи у вищій школі є лекційні, практичні і лабораторні заняття та самостійна робота студентів. У цих формах й упорядковувався зміст навчальної інформації, спрямованої на формування в майбутнього вчителя фізичної культури сталих знань мети, завдань, сутності і призначення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та принципів її організації.

До лекційно-теоретичних розділів спортивно-педагогічних дисциплін були включені дані щодо важливості корекційно-оздоровчої роботи засобами гімнастики чи рухливих ігор, питання методики корекційно спрямованої роботи з учнями початкових класів ігровими та гімнастичними засобами в різних формах роботи. А в ході практичних занять впроваджувалися завдання, спрямовані на апробацію гімнастичних чи ігрових вправ, умов їх проведення і дозування задля корекційно-оздоровчого впливу на молодших школярів (див.Додаток 8). У самостійній роботі зі спортивно-педагогічних дисциплін, знання щодо корекційно-оздоровчої роботи розширювалися та вдосконалювалися. В ході підготовки проектів, які виконувалися під час викладання дисципліни «Основи корекційної педагогіки та спеціальної психології», студенти мали можливість обмінюватися здобутими знаннями та особистим досвідом спортивно-педагогічного вдосконалення, актуалізувати знання з психолого-педагогічних та біологічних дисциплін, що значно покращувало рівень їхньої підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі.

На лекційний курс кожної зі спортивно–педагогічних дисциплін навчальним планом передбачено 6–8 годин на рік, тому окремої лекції щодо корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі на цих дисциплінах не було. На «Теорії та методики викладання гімнастики» до лекційної теми «Сучасні гімнастичні системи» було включено інформацію щодо оздоровчих систем гімнастики та їх використання в сучасній практиці роботи з молодшими школярами; в лекційній темі «Стройові гімнастичні вправи» наголошувалося на значенні гімнастичних вправ як засобу корекції вад постави в учнів початкової школи й акцентувалась увага студентів на тому, що гімнастичні вправи – основа культури рухів.

У ході лекційного курсу з «Теорії та методики викладання рухливих ігор» у темах «Рухливі ігри на уроках фізичної культури», «Рухливі ігри в позаурочній роботі», «Педагогічні вимоги до організації і проведення рухливих ігор» додатково розглядався матеріал корекційно-оздоровчого спрямування. Так, наприклад, на лекції з темі «Рухливі ігри в позаурочній роботі» розглядалися такі питання: методика проведення рухливих ігор на відкритих майданчиках з оздоровчою метою; зимові рухливі ігри та забави і методика їх організації та проведення з оздоровчою метою; умови оздоровчого впливу рухових ігор на організм молодшого школяра. Тема «Педагогічні вимоги до організації і проведення рухливих ігор в позаурочній роботі» доповнювалась інформацією щодо вимог оздоровчої складової ігор, які пропонуються учням, умов корекції поведінкових відхилень у молодшого школяра засобами ігор. Розглядаючи тему «Рухливі ігри на уроках фізичної культури», висвітлювали питання як розвитку, так і корекції засобами ігор (див. Додаток 8). Наприклад, розвиток спритності засобами рухових ігор та умов корекції спритності під час використанні рухливих ігор на уроках фізичної культури.

Дисципліна «Теорії та методики викладання спортивних ігор» спрямована на підготовку майбутнього вчителя фізичної культури до оволодіння методикою викладання волейболу, методикою викладання баскетболу та

методикою викладання гандболу. Ця комплексна спортивно-педагогічна дисципліна має за мету підготувати майбутніх учителів фізичної культури до роботи засобами ігор як у початковій, та і в основній школі. Розділ програми з фізичної культури початкової школи «школа м'яча» є підготовчим для подальшого оволодіння учнями всіма видами спортивних ігор. Дисципліна складна, має насичений техніко-тактичний компонент, різний для кожної із вищезазначених спортивних ігор. Алгоритм викладання цієї спортивно-педагогічної дисципліни будується таким чином, що на 2-му курсі студенти опановують техніко-тактичні елементи спортивних ігор. У межах цих умов корекційно-оздоровчий акцент в лекціях мав місто в темах «Переміщення в гандболі», «Ігрові елементи баскетболу: передання та кидки, штрафний кидок». У ході лекцій увага студентів зверталася на необхідність моніторингу психофізичного стану учня на ігрових уроках, у зв'язку з тим, що фізичне навантаження ускладнюється психоемоційним навантаженням; наголошувалося на необхідності формування постави, зміцнення м'язів використовуючи ігрові вправи; на обов'язкове навчання учнів правильного дихання в ході ігрових завдань.

На практичні заняття зі спортивно-педагогічних дисциплін відводиться значно більше часу, від 50 до 80 годин на навчальний рік, тому саме на них розглядалися питання практичної реалізації корекційно-оздоровчого впливу на учнів початкової школи певними засобами (вправами на поставу, вправами з переміщенням, вправами з м'ячем тощо) і можливостей корекції відхилень у стані школярів, використовуючи конкретні вправи з дотриманням певної методичної послідовності. Узагальнювальний етап дослідження реалізовувався зі студентами 2 курсу. На цей час майбутні вчителі фізичної культури вже володіли знаннями педагогіки, психології, анатомії людини. На спортивно-педагогічних дисциплінах актуалізація цих знань, знань з «Основ корекційної педагогіки та спеціальної психології» давала можливість, виконуючи навчальну програму з гімнастики (спортивних та рухливих ігор), формувати підготовленість студентів і до корекційно-оздоровчої роботи з

учнями початкової школи. Це відбувалось у такий спосіб: студенти, опановуючи певну вправу чи певний елемент, передбачений навчальною програмою дисципліни, відчувши дію цієї вправи на власний організм, визначали можливості її використання в початковій школі з корекційною метою (щодо формування постави учня, корекції її порушень) та її оздоровчі можливості (стабілізація психоемоційного стану, розширення функціональних можливостей, укріплення певних м'язів тощо).

На практичних заняттях із «Теорії та методики викладання гімнастики» студенти не лише вивчали техніку виконання гімнастичних вправ, а й обговорювали та апробували умови, за яких певна гімнастична вправа буде мати корекційний ефект, а певне її дозування – оздоровчу дію на учня. Студенти виконували не лише рухові завдання, а й навчально-прогностичні завдання різного рівня складності. Наприклад, із представленого переліку вправ «школи пересувань» (див. Додаток 1): Завдання 1. визначити вправи, які спрямовані на формування постави в учнів початкової школи (перший рівень складності). Завдання 2. визначити та обґрунтувати послідовність виконання цих вправ на уроці фізичної культури (другий рівень складності). Завдання 3. запропонувати дозування вправ на поставу для підготовчої частини уроку фізичної культури для учнів 3–4 класу (третій рівень складності). Завдання 4. запропонувати дозування вправ на поставу для основної частини уроку фізичної культури для учнів 1–2 класу основної та підготовчої груп (четвертий рівень складності).

Завдання для самостійної роботи студентів мали комплексний, рівневий характер, вони узгоджувалися між спортивно-практичними дисциплінами і дисциплінами з корекційної педагогіки або оздоровчої фізичної культури. Таке комплексне завдання студент представляв у вигляді звіту із самостійної роботи за двома дисциплінами. Наприклад, використовуючи навчальну програму «Фізична культура: 1-4 клас», дібрати гімнастичні вправи із розділу «школи пересувань» спрямовані: 1. На формування постави учнів певного класу початкової школи (репродуктивний рівень); 2. Запропонувати

дозування певної вправи для основної частини уроку в 1 класі для підготовчої групи (основна група) (частково-пошуковий рівень). Студенти виконували аналогічні завдання, добираючи гімнастичні вправи з інших розділів шкільної програми, розглядаючи їх використання як навчальних (для розширення рухового досвіду учня), розвивальних (для вдосконалення рівня фізичної підготовленості та статури), корекційних (для корекції та профілактики порушень), оздоровчих (для розширення функціональних можливостей). Свої доробки студенти аналізували, обговорювали, порівнювали на дисциплінах із корекційної педагогіки та оздоровчої фізичної культури, а виконували ці вправи, апробуючи різні режими їх виконання (вихідні положення, темп, дозування тощо), на заняттях із гімнастики.

На практичних заняттях із «Теорії та методики викладання спортивних ігор», опановуючи певний ігровий елемент, студенти визначали його розвивальний вплив, які м'язи задіяні при його виконанні та його корекційні можливості для учнів молодшого шкільного віку. Обговорювалося й апробувалося виконання елемента з різних положень, на місці та в русі, його дозування залежно від віку та статі, виконання у спрощених умовах, із м'ячем меншої ваги тощо. Студенти добирали вправи з м'ячем задля корекції постави, підвищення рухомості в суглобах, укріплення глазорухових м'язів, удосконалення координації, розвитку та корекції силових проявів тощо. Відібрані вправи аналізувалися на заняттях з корекційної педагогіки та оздоровчої фізичної культури, апробовувалися на заняттях зі спортивних ігор, що розширювало як знання, так і чуттєвий досвід майбутнього вчителя щодо впливу цієї вправи на організм.

На практичних заняттях із дисципліни «Теорія та методика викладання рухливих ігор» студенти вивчали методику організації та проведення рухливих ігор та забав з учнями різного віку, питання змісту ігор, дозування навантаження в них, оцінювання результатів діяльності учнів в іграх. Поряд із виконанням вимог навчальної програми дисципліни майбутні вчителі,

реалізуючи міждисциплінарну інтеграцію, обговорювали корекційно-оздоровчу складову опанованих ігор: можливості певної гри для корекції постави чи гіперактивності, тугорухомості чи порушень зору; аргументували, коли і чому рухова гра, запропонована програмою фізичної культури, може бути включена до уроку фізичної культури, до якої частини уроку, в якому дозуванні, як регулювати навантаження для учнів з різними показниками фізичного розвитку задля досягнення корекційного або оздоровчого ефекту. Розглядаючи значення рухової гри, студенти обговорювали не лише питання її впливу на формування фізичних якостей чи вдосконалення основних локомоцій школяра. Обов'язковим було визначення корекційно-оздоровчих можливостей гри, умов реалізації цих можливостей у процесі навчання для певного контингенту учнів. Одним із комплексних завдань, яке виконували студенти, було розробити методiku проведення рухової гри з корекційно-оздоровчим спрямуванням і апробувати її в межах практичного заняття з однокласниками. Виконуючи його, студенти самостійно обирали рухову гру, визначали її корекційні або оздоровчі можливості, прогнозували умови досягнення запланованого результату, розробляли методiku проведення і апробували свій проект на практичному занятті. Після апробації гри проводилось обговорення та аналіз проведеної гри, визначалася ефективність як розвивального, так і корекційно-оздоровчого спрямування і рівень досягнення запланованих результатів.

Робочою програмою навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання рухливих ігор» передбачено підготовку студентами ігрового матеріалу. Ця робота відносилася до самостійної роботи. Виконуючи це завдання кожний студент складав власну картотеку рухових ігор, в якій на окремій картці виписував всі дані щодо рухової гри: назву, зміст, особливості організації, на розвиток якої якості спрямована, для якого віку учнів тощо. Міждисциплінарна інтеграція корекційно-оздоровчого спрямування реалізувалася в тому, що студенти, виконуючи це завдання, визначали як розвивальні можливості рухової гри, так і прогнозували її психоемоційне

навантаження і можливий корекційно-оздоровчий вплив на школярів. Вирішуючи завдання корекційно-оздоровчої підготовки, студенти вносили до картки додатковий розділ «Корекційно-оздоровче спрямування», в якому зазначали, на корекцію яких порушень може позитивно вплинути ця рухова гра, які методичні особливості використання її з оздоровчою метою. Студенти також добирали рухливі ігри і дозування в них для обраного контингенту учнів, з орієнтацією на отримання певного корекційно-оздоровчого ефекту. Напрямок корекційної дії представлених ігор обирав сам майбутній учитель фізичної культури залежно від особистої зацікавленості в певному напрямі професійного вдосконалення корекційно-оздоровчого спрямування. Так, окремі студенти обирали ігри з речитативом для мовленнєвої корекції і в картці відзначали особливості методики їх проведення, дозування, вік учнів тощо. Інші обирали ігри з речитативами та пересуванням, які мали корекційно-оздоровчий вплив на учнів (мовленнєва корекція, зміцнення дихальних м'язів, корекція координації мовлення, дихання та рухів, розвиток дихальної системи) і в картці зазначалися методичні вказівки (організація, черговість виконання, дозування) реалізації цих умов. Деякі студенти корекційно-оздоровчу спрямованість вбачали в можливості корекції ваги школяра, інші – в корекції рухового розвитку школярів (дискоординованості рухів, нездатності переходити з одного виду руху на інший, у розвитку рівноваги), в корекції особистісних якостей дитини (невпевненості, сором'язливості, робості), поведінки учня (небажання дотримуватися правил гри, небажання колективної взаємодії, егоїстична акцентованість та ін.)

На цьому етапі відбувалося збагачення знань студентів, удосконалення їх чуттєвих можливостей, розширення рухового досвіду, формування передумов до оцінювання власної рухової діяльності як умови створення якісних комплексів корекційно-оздоровчого впливу, побудованих із урахуванням особистісних знань, відчуттів, досвіду.

На навчальних дисциплінах «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» та «Організація і методика оздоровчої фізичної

культури» не лише отримувалися нові знання, а і вже наявні знання (психолого-педагогічні, біологічні, спортивно-професійні) узагальнювалися, актуалізувалися й систематизувалися, створюючи в майбутніх учителів всебічне уявлення, цілісне розуміння сутності та призначення корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі та шляхів її вирішення.

Методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в ході дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» була спрямована на усвідомлення ними значення, завдань, складових корекційно-оздоровчої роботи, оволодіння принципами та методами цієї роботи з учнями початкових класів, формування настанови на проведення фізичного виховання в початкових класах із дотриманням корекційно-розвивального та корекційно-оздоровчого спрямування. Опанування цією навчальною дисципліною проводилася за кількома напрямками.

Перший напрям був пов'язаний із розумінням та закріпленням майбутніми вчителями фізичної культури теоретичного матеріалу з дисципліни «Основи корекційної педагогіки та спеціальної психології». Викладаючи його, спиралась на знання, отримані студентами в ході вивчення педагогіки та психології, біологічних дисциплін, з опорою на знання з теорії та методики фізичного виховання. Цей напрям реалізувався як за допомогою використання традиційних форм роботи (лекції, практичні заняття, реферування і аналіз джерел із визначеної теми, підготовка матеріалів до занять), а також із залученням інтерактивних методів (творчі завдання, метод проектів, дискусій, дебатів тощо) та на рівні самостійної пошуково-дослідної роботи.

Другий напрям був пов'язаний із набуттям студентами конкретного практичного досвіду в проведенні занять із фізичного виховання з корекційно-оздоровчим спрямуванням, формування вмінь комплексного діагностування стану учнів, проектування засобів та дозування впливу відповідно до станів школярів, спираючись на вже наявні теоретичні знання

як з дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», так і з дисциплін психолого-педагогічного і біологічного циклів, навчальних дисциплін з теорії та методики фізичного виховання.

Лекційний курс дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» розпочинався з теми «Теоретико-методичні засади корекційної педагогіки», в якій розглядалися основні дефініції корекційної педагогіки, визначався суб'єкт та об'єкт впливу, наводилися статистичні дані щодо дитячої захворюваності, занедбаності, безпритульності, визначалося значення корекційно-педагогічної роботи в сучасних соціальних умовах з учнями різного віку. Особливо увага приділялася значенню проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Вже з першої лекції намагалися сформуванати у студентів розуміння необхідності корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, потребу в професійному розвитку в напрямі корекційно-оздоровчої діяльності, визначити індивідуальні можливості реалізації цього напрямку роботи в реальних умовах школи. Тема «Критичні вікові періоди розвитку дітей та їх значення для розвитку особистості» була спрямована на ознайомлення майбутніх учителів із тим, що кожна дитина, навіть при нормальному розвитку, має певні періоди, в які потребує корекційної допомоги. Ці періоди характеризуються певними психофізіологічними показниками, є обов'язковими в розвитку дитини, мають вікові межі, але індивідуальні за ознаками та термінам протікання, учитель повинен уміти визначати учня з проблемним станом, уміти скорегувати наявні відхилення і будувати педагогічну роботу з їх урахуванням. У ході лекції спиралися на знання, отримані на дисциплінах із «Педагогіки», «Анатомії» та «Психології». Тема «Принципи та методи корекційного впливу на учнів» висвітлювала зміст корекційно-педагогічної роботи у школі, умови її організації та досягнення ефективності, принципи корекційно-розвивальної роботи з учнями молодших класів, диференціацію контингенту учнів, які потребують корекційної допомоги.

Під час лекцій урахували, що студенти можуть добре знати певний теоретичний матеріал, проте мати значні труднощі в аналізі й оцінці реальних педагогічних ситуацій. Відсутність досвіду роботи у школі, фрагментарність знань про сутність корекційно-оздоровчої роботи, зорієнтованість на спортивну діяльність ускладнюють процес прийняття майбутніми вчителями фізичної культури правильного рішення про необхідні дії, що, з одного боку, адекватні чинним умовам, з іншого – оптимальні для учня. Долаючи цей недолік, посилюючи розуміння можливостей практичного використання теоретичного матеріалу, постійно моделювали умови актуалізації знань студентів на підставі психолого-педагогічного та природничого циклів, теорії та методики фізичного виховання. Такі завдання використовували на початку лекцій з метою залучення студентів до уважного, активного сприйняття інформації; у процесі читання лекції – з метою конкретизації певних теоретичних положень та перевірки розуміння цих положень студентами; наприкінці лекцій – з метою узагальнення теоретичного матеріалу та стимулювання студентів для подальшої самостійної роботи.

В якості прикладу першого напрямку (набуття нових корекційно-оздоровчих знань) наведемо практичне заняття з теми «Критичні вікові періоди розвитку дітей та їх ознаки», яке було спрямоване на розширення та закріплення знань студентів щодо ознак кризи 7-ми років.

Мета: закріпити у студентів знання психофізичних ознак кризового віку 7-ми років.

Обладнання: роздатковий матеріал – карти з переліком психічних проявів, показниками фізичного розвитку, словники (педагогічні, психологічні, дефектологічні).

Завдання: актуалізувати знання щодо норми психофізичного розвитку учнів молодшого шкільного віку; визначити психічні та фізичні ознаки, які свідчать про кризовий період у розвитку учня.

Хід заняття. Студенти за наданим роздатковим матеріалом упродовж 30 хвилин визначали ті ознаки, які відповідають кризі 7-ми років, уточнювали їх значення за словниками, заносили навчальну інформацію до зошита. Обговорювали проведену роботу, конкретизували визначення ознак, порівнювали характеристики учнів, які ще не «ввійшли» до кризового віку з тими, хто їх демонструє.

Змістовний компонент професійної підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи передбачав розширення професійного словника майбутнього вчителя фізичної культури термінами корекційно-оздоровчого спрямування. Ця робота проводилась як на практичних заняттях, так і була фрагментом самостійної роботи студентів через технології індивідуального та диференційованого навчання та групової і колективної взаємодії. Реалізація першої педагогічної умови передбачала такий рівень опанування спеціальних термінів у ході вивчення дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», що давало можливість їх використання на спортивно-педагогічних дисциплінах, у ході педагогічної практики, дисциплінах з оздоровчої фізичної культури, лікувальної фізичної культури, фізичної реабілітації тощо. Достатній рівень опанування термінами ставав базою для подальшого вдосконалення і формування вмінь доречного їх використання в різних педагогічних ситуаціях.

Студенти самостійно складали власний словник корекційно-педагогічних термінів, кількість яких була означена від 20 до 30. Лише 10 термінів визначались як обов'язкові, базові, інші (від 10 до 20) майбутній учитель мав дібрати сам, залежно від зацікавленості певним напрямом корекційно-педагогічної діяльності, чи обрати із запропонованих (див. Додаток 2). Під час складання корекційно-оздоровчого словника студенту було запропоновано дотримуватися таких правил:

- відібрані терміни та їх значення повинні віддзеркалювати показники стану учня, які є суттєві для вчителя фізичної культури початкової школи;

- щоб терміни та їх визначення, які обирає студент, він міг не лише «визубрити», а й пояснити,

- щоб рівень опанування термінів дозволяв студенту використовувати відповідно до їх визначення в усних відповідях, дебатах, дискусіях.

На практичному занятті дібрані терміни обговорювалися: правильність визначень, актуальність знання їх для вчителя фізичної культури, сфера використання. За умовами контролю всі студенти повинні були мати власний словник корекційно-оздоровчих термінів. Залежності від рівня підготовленості студента та його можливостей, словник міг складати 20 чи 30 термінів. Усі студенти повинні були до завершення семестру оволодіти цими термінами. Оцінювалося знання студентів диференційовано: за умови якісного опанування та розуміння термінів, використання їх у ході обговорювання питань на практичних заняттях студент отримував максимальний бал, у разі пасивного словника—задовільну оцінку. Для активізації пізнавальної діяльності студентів і збагачення спеціального словникового запасу на практичних заняттях студентам пропонувалося розгадати кросворди, які склалися із корекційно-оздоровчих термінів. А в якості завдань для самостійної роботи—скласти кросворди, використовуючи корекційно-оздоровчу та спортивно- професійну термінологію (див.Додаток 3).

Виходячи з вимог Болонської декларації щодо умов накопичувального оцінювання знань і вмінь у процесі навчання, з контрольними питаннями і запланованими для обговорювання на практичних заняттях із дисциплін «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури» студенти були ознайомлені на початку вивчення дисциплін для можливості якісно підготуватися і розробити алгоритм своєї підготовки. Запропоновані питання в ході практично-семінарських занять могли доповідатись у вигляді завдань різної складності. Відповіді могли висвітлюватись як відповіді, в яких враховано матеріал лише навчальної дисципліни «Основи корекційної педагогіки і

спеціальної психології» (лекції та підручник). Це найменший ступінь складності і студент за його виконання отримував мінімальну кількість балів.

- Як відповіді, в яких поєднується знання різних навчальних дисциплін (педагогіки, психології, валеології, теорії та методики фізичного виховання і корекційної педагогіки) в межах отриманих студентом на аудиторних заняттях, це був середній ступінь складності.

– Як доповіді, які студент готує, використовуючи додаткові джерела навчальної інформації, аналізує матеріал і висловлює власну думку. Підготовка таких відповідей-доповідей із найбільш цікавих для майбутніх учителів питань корекційно-оздоровчої роботи ставала умовою для розгортання дискусії – це був високий ступінь складності виконання завдання й оцінювався максимальною кількістю балів. Дискусії за певними питаннями проводилися за наявності кількох відповідей, які по-різному висвітлювали ту саму проблему.

Крім «стихійно» сформованих умов дискутування, дискусії, як технологія оптимізації навчання майбутніх учителів, з окремих питань корекційно-оздоровчої роботи планувалась і готувалась. Проведенню дискусії передувала певна підготовча робота: конкретизація питань, які дискутуються; підготовленість студентів (інформованість, обізнаність) у питаннях, що обговорюються; однакове розуміння й використання корекційно-педагогічних (біологічних, психологічних, медичних) термінів; обґрунтування свого розуміння проблеми з аргументацією, базуючись на певні джерела; доброзичливість і коректність поведінки всіх учасників дискусії, поважне ставлення до протилежної думки. Дискусію започатковував викладач, визначаючи коло запитань, які обговорюються, та встановлюючи регламент виступу учасників, керував черговістю виступів, створював умови висловлювання кожного учасника дискусії і резюмував одержані результати по завершенні дискусії. Дискусія планувалась по завершенні вивчення теми, при достатньо якісному володінні студентами матеріалом і здатності їх (підготовленості, аргументованості) відстоювати свої погляди. Плануючи

коло питань, що виносилися на дискусію, враховувався рівень знань студентів, сумарний обсяг навчальної інформації отриманої на різних дисциплінах, щоб усі студенти мали певний рівень знань, володіли термінологією, вміли логічно будувати свою промову.

Метою дискусії було: закріплення отриманих знань із корекційної педагогіки, формування моделі професійно-педагогічного спілкування, налагодження міждисциплінарних зв'язків, навчання вміння переконувати та отримувати правильну відповідь на поставлені питання за наявності різних підходів до вирішення проблеми.

Досвід роботи свідчить, що проблеми, які розглядаються в дискусіях, студентами запам'ятовуються краще, знання, отримані в дискусії, стають опорними, на які майбутній вчитель «надбудовує» інформацію отриману в подальшому навчанні. На заняттях з дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» дискусії проводилися з питань «Можливості баскетболу (футболу, гандболу) в корекції девіантної поведінки молодших школярів», «Уроки фізичної культури – оздоровлення, навчання чи тренування?», «Рухова активність (гімнастика, туризм) як засіб послаблення тривожності дитини», «Корекційно-оздоровчий вплив на молодшого школяра – завдання школи, батьків чи лікарні?»

Одже, на першому узагальнювальному етапі експериментального дослідження студентами було уточнено:

- мета, значення і завдання корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів загальноосвітньої школи;
- сутність корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичного виховання;
- засоби, методи, форми та принципи корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи;
- поняття про критичні вікові періоди розвитку, їх значення в розвитку особистості та їх ознаки; про індивідуально-типологічні особливості розвитку дитини;
- складено словник корекційно - оздоровчих термінів.

2.3.2. Зміст експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи на моделювально-методичному та контрольньо-оцінному етапах

Друга педагогічна умова – опрацювання студентами методики організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, реалізувалася в ході моделювально-методичного етапу експериментального дослідження. На цьому етапі студенти експериментальної групи опрацьовували методики діагностування, які передують корекційно-оздоровчій роботі, вдосконалювали вміння мовленнєвої поведінки, опановували методики побудови корекційно-оздоровчих комплексів та програм для роботи з учнями початкової школи. Майбутні вчителі навчалися комплексного діагностування, контролювали та оцінювали якість сформованих умінь, створювали корекційно-оздоровчі моделі, аналізували їх, порівнювали, визначали умови їх реалізації в початковій школі. Такий підхід забезпечував якісну підготовку майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи вже на першій педагогічній практиці. Таким чином, моделювально-методичний та контрольньо-оцінний етапи проходили майже паралельно, в навчально-виховний процес експериментальної групи комплексно впроваджувалися друга та третя педагогічні умови.

Дуже значущим для майбутнього учителя фізичної культури для організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи було опанування діагностичних методик. Правильне, своєчасне і всебічне їх проведення визначало учня, який потребував корекційно-оздоровчої роботи, та вказувало, якої саме корекції він потребує. Це дозволяло майбутньому вчителю фізичної культури вибудувати спрямовану методику корекційно-оздоровчого впливу на учня, залежно від індивідуально-типологічних

особливостей розвитку, стану здоров'я та інших чинників, що впливають на школяра.

Реалізуючи другу педагогічну умову в процесі вивчення дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», студенти опрацьовували діагностичні методики. Опануванню методики комплексної діагностики учня передувала самостійна робота студентів, на яку виносилися питання, пов'язані з особливостями анатоμο-фізіологічного розвитку дітей, статевою різницею анатоμο-фізіологічних показників учнів початкової школи, класифікацією вікових періодів розвитку дитини та їх характеристикою, питання методики педагогічного спостереження. Це ті питання, які розглядались на попередні роках навчання в навчальних дисциплінах з «Анатомії людини», «Фізіології людини», «Вікової фізіології», «Психології», «Педагогіки». Знання цих тем студент повинен був продемонструвати під час розробки комплексної діагностичної карти та її захисті.

Першу діагностичну карту, навчальний варіант, студент за заданою схемою виконував для однокласника і презентував її в групі на практичному занятті. Позитивним можна було назвати такий варіант діагностичної карти, при якому презентація завершувалася правильним визначенням суб'єкту спостережень, згодою колективу групи щодо визначених особистісних показників суб'єкта (пізнавальних, мовних, фізичних, психічних та ін.).

Діагностична карта мала не менше п'яти розділів, за якими досліджувався суб'єкт, закінчувалася рекомендаціями щодо бажаного корекційно-педагогічного впливу на цю особу і була належним чином оформлена. Сформовані вміння з діагностики станів учня, майбутній фахівець закріплював у ході виконання практичного завдання, яке проводилося на заняттях спортивно-педагогічної дисципліни. Надалі воно вдосконалювалося під час проходження педагогічної практики, в ході якої студенти розробляли діагностичну карту для певного учня і визначали можливі засоби й умови корекційно-оздоровчої роботи з ним (див.Додаток 4).

На практичних заняттях з дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» студенти вдосконалювали вміння практичного діагностування станів учня, вчилися комплексного використання фахових методик – тестування фізичної підготовленості за різними показниками (гнучкості, сили, швидкості тощо) та за якістю оволодіння рухових умінь (у бігу, стрибках, метанні та ін.); психолого-педагогічного діагностування, медико-педагогічного діагностування (за медичними картками учнів і показниками стомлення). Ці методики здебільшого відомі майбутнім учителям фізичної культури, натомість у попередньому навчальному досвіді методики діагностування опановувалися студентами фрагментарно, на кожній навчальній дисципліні – свій фрагмент, а для повноцінного уявлення про стан учня, його особливості, необхідні вміння комплексного дослідження та аналізу одержаних даних. Лише такий підхід до діагностики може гарантувати всебічний аналіз стану учня і оптимальний корекційно-оздоровчий вплив на нього у процесі фізичного виховання. Саме ця робота проводилася на практичних заняттях, вона передувала проведенню комплексного спостереження на практичних заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін (гімнастики, спортивних та рухливих ігор) і виконанню завдань з аналізу стану досліджуваного та розробці програми індивідуальної корекційно-оздоровчої роботи.

Для проведення цих часткових методик актуалізувалися знання, отримані студентами як на дисциплінах психолого-педагогічного циклу, так і теорії та методики фізичного виховання і спортивно-педагогічних дисциплін. Майбутні вчителі фізичної культури визначали, які якості є провідними для певних видів діяльності, які вимоги ставить діяльність (швидкій біг) до функціональних систем організму і називали ті види рухів, які можуть свідчити про стан розвитку фізичної якості. Опрацювання методик медико-педагогічної діагностики вимагали актуалізації у студентів знань біологічного циклу. Майбутні вчителі фізичної культури аналізували фрагменти медичних карток дітей 6–11 років, які навчаються в ЗОШ. Здійснюючи

медико-педагогічний аналіз вони повинні були оцінити фізичний розвиток дитини (низький, достатній, високий, гармонійний, не гармонійний) порівнянно з нормативними показниками фізичного розвитку (росту, маси тіла, окружності грудної клітини та ін.); визначити нормативність розвитку учня, враховуючи статево-вікові показники; визначити дітей, які потребують додаткової уваги з боку вчителя на заняттях з фізичної культури; розуміти і пояснити ті діагнози (чи стани), про які йдеться мова в медичній карті школяра; назвати галузь медицини, до якої можна звернутися в разі необхідності консультування з питань корекції, оздоровлення та розвитку конкретного учня засобами фізичного виховання.

Опрацювання діагностичних методик на практичних заняттях з дисциплін «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури» проводились як в аудиторії, так і на спортивних майданчиках (чи в гімнастичному залі), де майбутні вчителі фізичної культури спостерігали за іншими студентами у процесі занять спортивними іграми чи гімнастикою, виконували завдання, які давали можливість подолати брак досвіду в умінні здійснювати спортивно-педагогічний, психолого-педагогічний, медико-педагогічний моніторинг. Проведення такого комплексного діагностування і побудова на його підставі комплексної діагностичної карти дозволяло отримати базу для розробки програми корекційно-оздоровчого впливу на конкретну особистість.

В якості прикладу таких занять наведемо деякі із них.

Практичне заняття.

Мета: Опрацювання методики діагностики стану учня на заняттях з фізичного виховання (на прикладі гімнастики).

Завдання: Провести спостереження за суб'єктом (у цьому випадку це був студент) на заняттях гімнастикою; одержані дані проаналізувати і занести до протоколу. Обробивши дані, спрогнозувати: навчальну успішність із предмета «Гімнастика»; запропонувати модель корекційного впливу на наявні особливості в розвитку цього суб'єкта.

Хід роботи. 1. Провести спостереження з оцінюванням педагогічної складової (дисциплінованість, відповідність зовнішнього виду роду діяльності, охайність, навчальна активність, навчальна продуктивність тощо).

2. Провести медико-педагогічне спостереження в ході заняття (вихідний стан здоров'я за зовнішніми ознаками – почервоніння очей, обличчя, нежить, блідне обличчя, тремор кінцівок, облизує губи, низька рухова активність, стан постави та можливі порушення, тип статури); моніторинг у ході заняття (стомленість за зовнішніми ознаками, особливості адаптації до навантаження, рухова дискоординаність, відмова від завдання).

3. Провести психолого-педагогічне спостереження (увага та її стійкість, здатність сконцентрувати увагу, активність мисленневих процесів, здатність переключитись з одного виду діяльності на інший; особисті риси: агресивність, незібраність, образливість та ін.).

4. Провести професійне спостереження (гармонійність фізичного розвитку, рівень сформованості основних локомоцій, координаність рухів, вільність виконання рухів усіма кінцівками в усіх площинах, здатність переходити від циклічних до ациклічних рухів, амплітуда рухів, уміння силової диференціації рухів, швидкість оволодіння рухами, стан розвитку якостей).

Студентам надавався зразок протоколу обстеження і кожний із них спостерігав за певним суб'єктом, який визначався заздалегідь, і заносив результати спостереження до свого протоколу. Із групи студентів, які займалися гімнастикою, обиралося 5–6 студентів, за якими вели спостереження. В такий спосіб за одним студентом, який займався гімнастикою, спостерігало 2-4 студенти-дослідники.

При наявності власного протоколу обстеження студенти переходили до наступного етапу, на якому завдання виконували малими групами (3-4 студенти), в ході якого колегіально узгоджувалися й уточнювалися одержані дані спостереження за певним суб'єктом. Для їх уточнення студенти

продовжували спостереження, аналізували їх у малій групі. Майбутні вчителі на цьому етапі повинні були прийняти узгоджене рішення про особливості розвитку (стану) досліджуваного суб'єкта і це колективне рішення вже представляли у вигляді протоколу.

У подальшому, враховуючи ті результати, які майбутні вчителі отримали в ході спостереження, вони повинні були спрогнозувати навчальну успішність суб'єкта, за яким спостерігали. Це рішення також вироблялося групою, його необхідно було аргументувати. Оформлений результат цих прогностичних дій презентувався академічній групі. Цей етап роботи вимагав від студентів умінь залучення знань із суміжних дисциплін, здатність до їх логічного поєднання з метою всебічної діагностики досліджуваного.

Останнім етапом було визначення моделі корекційно-оздоровчого впливу для суб'єкта спостережень. Кожен із учасників групи пропонував свою програму корекційного впливу, яку записував в особистий робочий зошит і вмів би аргументувати свій вибір. Група колегіально вирішувала, який варіант корекційно-оздоровчого чи корекційно-виховного впливу найбільше відповідав потребам суб'єкта спостережень (враховуючи всі індивідуально-типологічні показники й особливості розвитку) в реальних умовах його навчання. Колегіально розроблена програма корекційної роботи презентувалась групі, яка виступала опонентом.

За такою схемою проводилися практичні заняття з дисциплін «Теорія та методика викладання рухливих ігор та забав», «Теорія та методика викладання спортивних ігор». У ході спостереження за суб'єктом на цих дисциплінах напрям психолого-педагогічного дослідження був розширений і студенти діагностували здатності до колективних дій, уміння командної взаємодії, рівень сформованості вмінь комунікації, оцінювали адекватність дій у нестандартних ситуаціях.

Результатом опрацювання студентом діагностичних методик була його підготовленість до конструювання комплексної діагностичної карти учня (див. Додаток 4). Така діагностична карта впроваджувалася майбутніми

вчителями фізичної культури у практику роботи вже під час першої педагогічної практики. Вона розроблялася для учнів, які потребували корекційно-оздоровчої роботи, двічі на рік заповнювалась упродовж усього періоду навчання у початкової школи і надавала вичерпну інформацію про розвиток дитини, його особливості, зрушення в показниках, давала можливість психолого-педагогічного прогнозування зрушень у показниках розвитку учня.

На практичних заняттях з навчальної дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» студенти опановували й опрацьовували нові діагностико-корекційні методики та вивчали можливість їх використання в навчально-виховному процесі в початкових класах загальноосвітніх шкіл. Наведемо деякі із них.

Діагностична методика «Який я».

Мета: Виявлення особливостей характеру і рівня самооцінки школяра.

Метод: конкурс-вправа.

Місто проведення: зал, клас, на рекреаційному заході, в парку, поході тощо.

Зміст. Учитель пропонує учням сказати про себе як змога більше і коротше. Встановлюється, що це має бути не більше 4-х речень.

У ході роботи зі студентами, демонструючи цю методику, пропанували такий початок – зразок розповіді, розпочинає викладач: «Я поважаю своїх студентів. Я вимогливий до них, оскільки вважаю це необхідною умовою їхнього розвитку. Проте моя вимогливість доброзичлива, не образлива і справедлива». Надалі студенти вже самі говорили про себе головне. Вся група слухала промову, викладач стежив за кількістю речень і часом промови. Після кожної промови група погоджувалась зі сказаним чи зауважувала на певні неточності. Враховувалась: дотримання умов (не більше 4-х речень про себе) і академічна група оцінювала правдивість сказаного.

По закінченні проведення методики та обговорення поточних результатів, студентам пояснювалося, що вчитель, проводячи цей конкурс, має на увазі отримати таку інформацію: 1). Які свої якості учень вважає головними і як

він оцінює себе. 2). Як його оцінюють однокласники. 3). Відповідність самооцінки й оцінки довколишніх.

Висновки. У педагога накопичуються дані про слабкі і сильні якості особистості, виявляються діти, які потребують певної корекції. Наприклад, учень сказав що він «бережливий», уважаючи цю рису позитивною і важливою, а однокласники зауважили «жадібний», «скупий», що може вказувати на акцентування цієї риси і необхідності її корекції.

Методика може бути модифікована залежно від педагогічної ситуації і спрямована на вивчення самооцінки в напрямі фізичної підготовленості (Який я спортсмен?), сформованості відносин у колективі (Який я друг?) залежно від того, яку інформацію потрібно отримати вчителю для прийняття правильного рішення відносно певного учня.

Студенти опанували й інші діагностичні методики: «Це про тебе сказано?», «Сміємось та розумнішаємо», «Впізнай себе», «Ти мені – я тобі», «У кого більше?», «Скільки сил залишилось?» (див.Додаток 5).

У процесі формувального етапу експерименту майбутні вчителі оволодівали і корекційними методиками. Двох однакових дітей немає, немає однакових відхилень у стані учнів і немає єдиної методики корекційного впливу. Тому студентам зауважували, що це орієнтовні методики, які необхідно використовувати творчо, удосконалювати залежно від віку, стану, статі, соціального оточення. Наведемо приклади таких методик.

Корекційна методика.

Мета: Виховання уважності та самоконтролю, корекція імпульсивності.

Метод: рухлива гра «Заборонений номер».

Зміст. Учні разом з учителем стають у коло. Обирається цифра, яку неможна вимовлять (наприклад, 5). Учні рахують, кожний учасник по черзі вголос 1,- 2,-3,- 4, - п'ятий не вимовляє цифру, а плескає в долоні п'ять разів, далі дораховується до 20 (30) і рахунок починається з початку.

Опановуючи цю корекційну методику зі студентами, її ускладнили у такий спосіб: не вимовляється цифра яка може ділитися на 3. Тобто три рази

плескає в долоні 3, 6, 9, 12 ... студент. Майбутнім учителям після проведення гри було запропоновано:

- пояснити, що таке імпульсивність, її причини, нормально це чи аномально для учнів у період кризового віку;
- ускладнити (полегшити) гру, адаптувати її для учнів 2, 3, та 4 класів;
- спрогнозувати умови корекції імпульсивності учнів початкової школи засобами інших рухливих ігор і представити це в індивідуальній картотеці з дисципліні «Теорія та методика викладання рухливих ігор та забав».

Інші корекційні методики: «Я радий що», «Мій гарний вчинок», «Хто приємніший?», «Мені подобається». (див.Додаток 5).

Усі діагностичні та корекційні методики, які проводилися зі студентами, опрацьовувались у зошитах, куди заносилися відомості про мету, зміст методики, умови її проведення та результати, які може отримати вчитель, використовуючи цю методику. Якість виконання цієї роботи, розуміння мети проведення методики, здатність пояснити певні моменти організації, змістового наповнення враховувалися під час оцінювання навчальної успішності студентів з дисципліни «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології».

Крім таких завдань, в експериментальній групі застосовувалися завдання, в межах міждисциплінарної координації, на навчальних дисциплінах «Теорія та методика гімнастики» і «Теорія і методика спортивних ігор» з опорою на чинну програму фізичної культури початкової школи, які розглядатись у ракурсі корекційно-оздоровчої роботи вчителя фізичної культури. Моделі корекційно-оздоровчої роботи певними засобами, які розроблялися студентами на спортивно-педагогічних дисциплінах, обговорювалися як на заняттях із гімнастики так і корекційної педагогіки (або оздоровчої фізичної культури), апробовувалися на заняттях із гімнастики, а результати та шляхи вдосконалення аналізувалися в ході занять із корекційної педагогіки.

Моделювально-методичний етап дослідження проводився, ґрунтуючись на спортивно-педагогічних дисциплінах, урахувавши, що майбутні вчителі

фізичної культури корекційно-оздоровчу роботу будуть проводити за «матеріалом» фізичного виховання. Показники практико-дієвого компонента підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі формулися комплексно: на заняттях з «Основ корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організації та методики оздоровчої фізичної культури» (опанування діагностичних, корекційних, оздоровчих методик, побудова корекційно-оздоровчих комплексів тощо), так і на підставі навчального матеріалу спортивно-педагогічних дисциплін, відповідно до програми фізичної культури початкової школи (див.Додаток 7).

Відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання гімнастики» на 3 курсі студенти вивчали організацію та методику проведення уроків фізичної культури засобами гімнастики. В ході лекційного курсу під час вивчення тем «Гімнастичні вправи з предметами», «Гімнастичні вправи на снарядах» студентів інформували щодо корекції вад постави учнів, корекції розвитку силових якостей засобами гімнастики, можливостей формування та корекції статокінетичної стійкості школярів, про умови розвитку вмінь силової диференцировки засобами гімнастики; гімнастичні вправи як засіб зміцнення здоров'я школяра; про методики корекції координації рухів у учнів початкової школи на уроках гімнастики та інші питання.

У процесі викладання навчальної дисципліни з «Теорія та методика викладання спортивних ігор» студенти опановували техніко-тактичні комбінації і методику навчання певних елементів спортивних ігор. Відповідно до програми з «Фізичної культури: 1-4 класи» ЗОШ студенти вивчали дії в захисті та нападі, у блокуванні та штрафні кидки, суддівство. Теми лекцій «Амплуа ігроків та їх обов'язки» у волейболі, «Тактика гри в захисті» в баскетболі, «Тактика гри в нападі» в гандболі доповнювалися інформацією щодо можливостей спортивних ігор у корекції поведінки школярів, реконструкції особистісних негативних рис у командній діяльності,

використання ігор в якості активного відпочинку і підвищення функціональних можливостей організму школяра.

На практичних заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін, урахуваючи знання студентів із «Психології фізичного виховання», «Фізіології людини» та «Фізіології спорту», «Основ корекційної педагогіки і спеціальної психології», обговорювалися можливість застосування опанованих студентами вправ для корекції психоемоційних станів учнів, межових станів при певних відхиленнях та порушеннях розвитку. Знання та вміння майбутніх учителів комплексного діагностування стану учнів також використовувалися на заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін.

Сума знань і вмінь, якими студенти вже володіли на 3-му році навчання дозволяла повноцінно реалізувати моделювально-методичний етап, а саме розробляти комплекси, проектувати програми, моделі корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Комплекси, які розроблялися студентами, апробовувалися під час занять вищезазначених спортивно-педагогічних дисциплін. Опрацювання моделей корекційно-оздоровчої роботи узгоджується з робочими програмами спортивно-педагогічних дисциплін, за вимогами яких студенти навчаються складати фрагменти конспектів уроків фізичної культури певними засобами. Розроблені фрагменти уроків фізичної культури обговорювалися й апробувалися проведенням у групі. Завдання уроків фізичної культури формулювались відповідно до програми фізичної культури початкової школи, корекційно-оздоровча складова віддзеркалювалась у методичних вказівках і дозуванні, які було представлено в конспекті заняття (чи уроку).

На практичних заняттях з гімнастики студенти не лише опановували гімнастичні комплекси та вправи на снарядах. В якості завдань їм було запропоновано: розробити фрагмент уроку з корекційним впливом відповідно до програми фізичної культури певного класу. Наприклад, при порушеннях постави, при поганій гнучкості (рухомості в суглобах) для учнів 2 класу на підставі «школи постави»: визначити дозування гімнастичних

вправ для учнів певного віку основної та підготовчої груп, урахувавши те, що учні цих груп займаються разом; особливості методичної реалізації диференційованого навантаження на уроці фізичної культури. У такий спосіб, опанування студентами техніки виконання гімнастичних вправ доповнювалося знаннями про корекційно-оздоровчий вплив цих вправ на учнів початкових класів та умови, за яких такий ефект буде досягнуто.

Під час самостійної роботи з дисципліни «Теорія та методика викладання гімнастики» студенти в рефератах висвітлювали такі теми, як: «Оздоровчі гімнастичні системи», «Корекція силових якостей молодшого школяра засобами гімнастики», «Гімнастичні комплекси для корекції статури школяра», «Парні гімнастичні вправи як засіб корекції постави» тощо.

Практичні заняття зі спортивних ігор були спрямовані на визначення тих ігрових елементів, які доцільно використовувати в початковій школі з метою навчання, розвитку та корекційно-оздоровчого впливу на молодших школярів. «Школа м'яча» пропонує певні ігрові вправи і завдання, «школа пересувань» також пропонує види діяльності, комбінуючи які можна розробити цікаві ігрові завдання, естафети, вправи. Регулюючи організацію виконання та навантаження в них створити умови оздоровчої дії на організм дитини. Розробці таких моделей та визначенню методик їх проведення були присвячені завдання самостійної роботи студентів на дисциплінах зі спортивних ігор. Студенти розробляли ігрові комбінації, пропонували певні ігрові завдання та методику їх проведення, визначали умови корекційно-оздоровчого впливу, обговорювали їх, апробували на заняттях у групі, аналізували отриманий результат, співвідносили фактично отриманий і запланований результат.

У програмі «Фізичної культури» для 1-4 класів виокремлено 7 «шкіл»: школа культури рухів з елементами гімнастики; школа пересувань; школа м'яча; школа стрибків; школа активного відпочинку (рекреації); школа фізичної активності; школа постави. На всі «школи», за виключенням «школи постави» і «школи фізичної активності», виділено певну кількість годин.

«Школа постави» повинна проводитись, як зазначено в пояснювальній записці, в межах і за рахунок інших «шкіл». І тому обов'язкових вправ, завдань, дозувань і вимог для «школи постави» не визначено. Кожний учитель фізичної культури проводитиме цю роботу на свій розсуд, методично забезпечувати і оцінювати її буде сам учитель, також виходячи із рівня свого розуміння про значущість формування постави в учнів початкових класів. Тому підготовленість майбутніх учителів до цього виду корекційно-оздоровчої роботи повинні забезпечити ВНЗ у період навчання студента. Задля цього майбутні вчителі фізичної культури на спортивно-педагогічних дисциплінах виконували завдання з добору засобів спрямованого впливу (наприклад, на корекцію постави) з певної «школи», визначення їх дозування для основної та підготовчої груп, умов організації та розробкою методичних вказівок задля отримання корекційно-оздоровчого результату.

Проілюструємо такі заняття.

Практичні заняття з теорії та методики викладання гімнастики.

Мета: Добір студентами гімнастичних вправ спрямованих на корекцію постави із розділу програм «школа культури рухів».

Місце проведення: гімнастичний зал.

Оснащення:гімнастичні снаряди, мати, програми фізичної культури 1-4 клас.

Корекційно-оздоровче завдання: Із розділу «школа культури рухів з елементами гімнастики» програми «Фізична культура» для 2-го класу:

- 1). дібрати вправи для профілактики вад постави для групи учнів, які мають вади зору (основна і підготовча групи);
- 2). виконати ці вправи, організувати проведення з групою студентів;
- 3). запропонувати дозування, розробити методичні вказівки, удосконалити вправи за умови що учні мають:
 - а). порушення зору, негармонійність фізичного розвитку (недостатню масу тіла);

- б). порушення зору, негармонійність фізичного розвитку (зайву вагу), погану координованість;
- в). порушення зору, флегматичні, інфантильні, показник якості сили нижче за вікову норму.

Хід заняття. Студенти відповідно до навчальної програми дисципліни опановували практичні вміння виконання гімнастичних вправ, методику їх викладання та страхування учнів під час виконання. Поряд з вирішенням завдань дисципліни, вирішувалися корекційно-оздоровчі завдання. Студенти із програми фізичної культури певного класу добирали гімнастичні вправи, виконували їх, виправляли технічні помилки виконання, проводили їх з одногрупниками, прогнозували навантаження відповідно до завдання, модифікували вправи, використовуючи різні вихідні положення, утримання пози на 1 чи 2 рахунки, прогнозували корекційну дію на учня, бгворювали та аналізували результати своїх пошукових, спортивно-практичних дій, оцінювали власну підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи.

Інший приклад корекційного завдання «Корекція вад розвитку засобами «школи культури рухів» з дисципліни «Теорія та методика викладання гімнастики»: Із розділу «школа культури рухів з елементами гімнастики» програми «Фізична культура» для 3-го класу:

- 1). дібрати вправи для профілактики вад постави для групи учнів, які мають різні порушення;
- 2). розробити алгоритм їх виконання та дозування за умови що учні:
 - а). гіперактивні, моторно розторможені, мають прояви девіантної поведінки;
 - б). мають сутулість, ожиріння 2-го ступеню;
 - в). часто хворіють, мають низьку працездатність, швидко втомлюються.

Завдання корекційно-оздоровчого спрямування «Корекція вад постави засобами «школи пересувань» на практичних заняттях з дисципліни «Теорія та методика викладання спортивних ігор»:

Завдання 1. Із розділу «школа пересувань» програми «Фізичної культури» для учнів 1 класу:

- 1). виділити вправи, які доречно використовувати з метою корекції вад постави;
- 2). визначити й описати умови їх виконання, за яких ця вправа буде мати корекційний вплив:
 - а) при плоскостопості,
 - б) при сколіотичній поставі,
 - в) при сутулості.

Завдання 2. Із розділу «школа пересувань» програми «Фізичної культури» для учнів 4 класу

- 1). виокремити вправи, які формують уміння до керування руховими діями.
- 2). визначити й описати умови та дозування за яких вправа (одна із виділених) сприятиме формуванню вміння:
 - а) просторового орієнтування,
 - б) часового орієнтування,
 - в) силової диференціації
 - г) темпо-ритмічної складової рухів,
 - д) координованості дій різних біоланцюгів. розробляли комплекси

Майбутні вчителі фізичної культури розробляли і інші корекційно-оздоровчі комплекси: «Корекція просторово-часових уявлень засобами «школи м'яча», «Корекційно-оздоровча робота засобами бігу і ходьби для учнів підготовчої групи», «Корекція гнучкості засобами «школи культури рухів», «Корекція координаційних умінь стрибковими вправами». Комплекси для позаурочної роботи «Корекція зору засобами бадмінтону в позаурочній роботі», «Корекційна складова гри «Третій зайвий», «Хочу віддати» тощо.

Виконання таких завдань на заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплінах дозволяло студентам поглибити знання програмного змісту предмета «Фізична культура» в початковій школі, сформувати й удосконалити вміння щодо створення програм корекційно-оздоровчої роботи засобами певної школи, стимулювало не лише до спортивного вдосконалення, а й до пошуково-аналітичної роботи.

Значна кількість різних корекційно-оздоровчих методик і моделей роботи, опрацьованих студентами, дозволяла реалізувати особистісно орієнтований підхід до підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи. Враховуючи, що корекційно-оздоровче спрямування в практичній діяльності вчителя фізичної культури може реалізуватись як у комплексній роботі (навчальній, позаурочній, позашкільній), так і окремими шляхами (через удосконалення організації навчального процесу і вимог до учнів; окремий вид спорту; диференціацію навантажень в навчальному процесі; певні виховні заходи; розширення форм роботи в школі, тощо), опанування студентами широким колом методик та моделей корекційно-оздоровчої роботи давало можливість кожному майбутньому вчителю обрати свій шлях реалізації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Формування мовленевої поведінки корекційно-оздоровчого спрямування майбутнього вчителя фізичної культури, яке започатковувалося ще на узагальнювальному етапі, як описано вище, на цих етапах продовжувалося. Організувуючі таку роботу виходили з того, що необхідність розширення і вдосконалення знань корекційно-оздоровчих термінів зумовлено багатокomпонентним характером корекційно-оздоровчої роботи: це і фізична і рухова корекція, психоемоційна і поведінкова корекція, корекція особистісних рис, відносин у колективі або родині та ін. Дозування навантаження на дитину в процесі занять фізичними вправами базується на розумінні вчителем фізичної культури сутності певних медичних та психічних станів учня, тому необхідно вільно орієнтуватись у валеологічній, медичній, психологічній, спеціальній педагогічній термінології і вміти будувати промову відповідно до педагогічної ситуації. Задля досягнення цього студентів навчали використовувати опановані корекційно-оздоровчі терміни відповідно до педагогічної ситуації. Для закріплення отриманих знань та вдосконалення вмінь доречного використання термінів корекційно-оздоровчого характеру на практичних заняттях проводилися рольові ігри

(«Батьківська година», «Педагогічна нарада»). Студенти виконували ролі, які відображали комунікативні потреби професійної діяльності вчителя фізичної культури початкової школи, відпрацьовували мовленнєву поведінку в ході проведення корекційно-оздоровчої роботи. Під час такого рольового спілкування у студентів закріплювалися знання певних термінів, узгоджувалось їх значення з конкретною педагогічною ситуацією, формувалось вміння коректного висловлювання відносно учнів, з якими проводиться корекційно-оздоровча робота та їхніх станів, набувався досвід обговорення питань корекційно-оздоровчої роботи з батьками, педагогами, учнями. В ході рольових ігор студентам пропонувався сюжет, у межах якого вони спілкувалися виконуючи ролі «вчителя фізичної культури» та «вчителя початкових класів»; «вчителя фізичної культури» і психолога; «вчителя фізичної культури» та батьків, «вчителя фізичної культури» й учнів.

Наведемо приклад педагогічної ситуації для розгортання рольової гри. У процесі проведенні естафети з м'ячем учень 3 класу, який має несформовані вміння ведення м'яча, нестійкий тип акцентуації характеру, заважає проведенню естафети. Як угамувати неспокійного учня, не порушуючи хід уроку (чи заняття)? Як організувати учнів для подальшої роботи? Як запросити батьків учня для спілкування та що їм сказати? Як побудувати розмову з психологом, щоб отримати його підтримку в бесіді з батьками? З цих питань проводилися рольові ігри, діалоги, моделювалося розгортання різних педагогічних ситуацій, обговорювалися адекватні педагогічні дії та можливі реакції на них учнів, їхніх батьків.

Для формування вміння мовленевої комунікації корекційно-оздоровчого спрямування залежно від педагогічної ситуації, студентам пропонувалися завдання, в яких вони визначали доречні мовленеві засоби, повторювали корекційно-оздоровчі терміни й узгоджували їх із ситуацією (див. Додаток 6).

Приклад рольової гри «Батьківська година».

Мета: навчити студентів коректного використання психолого-медичних та корекційно-педагогічних термінів.

Зміст: Із групи студентів обирається «вчитель фізичної культури», який проводив «батьківську годину». Інші студенти – «батьки», які пришли на «батьківській збір» аби порадитись, як бути з дитиною в певній ситуації. Ситуації пропанує викладач і студенти самі задають певні ситуації, «батьки» ставлять «учителю» запитання, а «вчитель фізичної культури» пояснює батькам причини поганої поведінки учня, низький рівень успішності, умови загартування, пропонує заходи з корекції певних відхилень тощо. Потім роль «вчителя» виконував інший студент. «Батьки» також змінювали свої ролі: «авторитарний батько», «батько-лікар», «батько-спортсмен» тощо.

У студентів формувалися вміння вільного володіння корекційно-оздоровчою термінологією, аргументовано спілкуватись як із батьками школярів, так і коректно пояснювати певні прийоми своєї діяльності колегам, консультуватись зі шкільним психологом, лікарем, логопедом. На практичних заняттях студентам пропанувалися комплексні завдання, виконуючи які вони демонстрували як мовленеву підготовленість, так і вміння створювати корекційно-оздоровчі умови у процесі фізичного виховання учнів початкової школи (див.Додаток 7). Така комплексна практично-мовленева підготовка студентів виступала запорукою подальшого професійно-педагогічного розвитку студента в корекційно-оздоровчому напрямі роботи, умовою його самоосвіти та професійного самовдосконалення.

У ході опанування й опрацювання корекційно-оздоровчих методик реалізувався особистісно орієнтований підхід підготовки майбутнього учителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи. Дотримання особистісно орієнтовного підходу підготовки майбутнього вчителя відбувалося на всіх етапах експериментальної роботи. Це зумовлено тим, що корекційно-оздоровча робота передусім є творчою, пошуково-дослідною роботою. Мисленнева активність і варіативність є важливою умовою ефективності формування вмінь корекційно-оздоровчої роботи майбутнього вчителя фізичної культури. Немає двох однакових дітей, однакових відхилень, тому в корекційно-оздоровчій роботі засобами фізичного виховання, кожне

рішення вчителя – це результат дослідження та аналізу, показник мисленнєвої діяльності вчителя фізичної культури.

Самостійна робота студентів є однією із форм підготовки майбутнього вчителя до корекційно-оздоровчої роботи, в якій найбільш повно відбувається формування мисленнєвої діяльності. Завдання самостійної роботи, яку пропанували студентам, були кількох ступенів складності. Розробляючи їх, спирались на класифікацію, що розмежовує самостійну роботу студента на: роботу за зразками–репродуктивна самостійна робота (перший рівень мисленнєвої діяльності), конструктивно-варіативні роботи, евристичні або частково-пошукові роботи (як другий рівень складності) та творчо-дослідницькі роботи як вищий рівень мисленнєвої діяльності та реалізації творчих здібностей студента [169].

Перший ступінь мисленнєвої діяльності майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи реалізувався в таких завданнях як: добір вправ, комплексів вправ (гімнастичних або рухливих ігор) з корекційною метою за аналогією з поданим зразком. Підготовка до відповіді на практично-семінарських заняттях лише за конспектами лекцій і вивченням відповідних тем у підручнику, підготовка словника за запропонованими термінами також належала до першого рівня мисленнєвої діяльності. Для формування другого рівня мисленнєвої діяльності студенту необхідно було самому скласти комплекс вправ корекційно-оздоровчого спрямування відповідно до 2-3 заданих параметрів (завданням заняття, віком учнів, особливостей їхнього стану); узагальнити літературні джерела (5-7) відносно наданих методик певного корекційно-оздоровчого впливу; підготуватися до практичних занять, використовуючи як матеріал лекції та підручника, так і інші носії корекційно-педагогічної інформації. Третій рівень передбачав добір вправ і складання комплексів для корекційно - оздоровчого впливу з урахуванням усіх складових впливу (віку учнів, статі, завдань занять, психофізичного стану, ступеню статевої зрілості, дозування), у відповідях на практично-семінарських заняттях майбутній учитель мав

демонструвати знання не лише корекційно-педагогічного, а й знання психолого-педагогічні, анатомо-фізіологічні, валеологічні; вміння знаходити й аналізувати інформацію певного корекційно-оздоровчого спрямування. Четвертий рівень мисленнєвої діяльності характеризувався спроможністю майбутнього вчителя фізичної культури самостійно аргументувати доповіді з питань семінару, розробкою занять із фізичної культури з корекційно-оздоровчою спрямованістю, розробкою комплексу вправ з урахуванням усіх складових впливу і прогнозуванням очікуваного результату.

У процесі підготовки студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи використовувався також метод проектів. Ця робота проводилася за рахунок годин, відведених на самостійну роботу студента, в ході вивчення навчальних дисциплін «Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології» та «Організація та методика оздоровчої фізичної культури». В ході роботи групі студентів пропонувалася тема проектної діяльності (перший початковий рівень); студентів спрямовували за певним напрямом, проте тему визначали самі студенти (другий рівень); третій рівень – і напрям пошуку і тему проекту пропонували самі студенти. Працюючи над проектом, студенти не лише набували знань щодо корекційно-оздоровчої роботи. Вони актуалізували знання з інших дисциплін, повторювали й удосконалювали їх, вчилися узагальнювати і систематизувати свої знання, отримували досвід колективної роботи, усвідомлювали відповідальність перед товаришами за якість роботи, вчилися коректно відстоювати свою позицію, аргументувати свій вибір. Проектний метод підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, сприяв їхній якісній підготовці, оскільки крім знань він вимагав від студентів досвіду діяльності і позитивної настанови на цю діяльність. Завдання проекту полягали не тільки в тому, щоб виконати корисну розробку, а й у тому, щоб під час роботи розширювалися теоретико-методичні знання студентів, формувалася світоглядна позиція, ця робота сприяла розвитку вмінь орієнтування в інформаційному просторі, розвитку дослідницької діяльності

майбутніх учителів фізичної культури. Проектну роботу студенти захищали (презентували) у групі. Цей етап роботи над проектом створював умови вдосконалення комунікативних умінь студентів, закріплення знань корекційно-оздоровчої термінології. Алгоритм роботи над проектом зазвичай був таким:

1. Організація проекту.

- визначення теми та мети проекту; - формування проблеми та її актуальності;
- формування гіпотези та засобів її розв'язання.

2. Планування діяльності проекту.

- опис бажаних кінцевих результатів; - визначення інформаційних джерел;
- розподіл завдань.

3. Дослідження теми проекту.

- збір необхідної інформації; - аналіз та компоновка зібраної інформації;
- висновки та пропозиції щодо вирішення проблеми проекту.

4. Результати проектної роботи.

- оформлення проекту; - презентація проекту та його захист;
- оцінка проекту в цілому; оцінка проекту по фрагментах.

Оцінювання проекту відбувалося на відкритій дискусії, в ході якої свою думку висловлювали і студенти і викладач. Обговорювались: актуальність теми та її значущість (для якої форми занять, віку дітей); якість наданої інформації (кількість джерел, сучасність джерел, науковість інформації, рівень узагальнення, якість аналізу, відповідність темі тощо), вдалість komponування обробленої інформації (логічність поєднання, достатність, поступовість подання, аргументованість) та адекватність, продуманість і повнота висновків та пропозицій. Окремо обговорювалось оформлення проекту і презентація (логічність, інформативність, артистизм, комунікативні прояви, зовнішній вигляд, емоційність тощо).

Проектні роботи виконувалися за таким темами: «Корекційні можливості вправ із м'ячем» (на уроках баскетболу, гандболу, футболу та ін.); «Корекційні можливості парних вправ» (у акробатиці, танцях, єдиноборстві

тощо); «Фізична культура як чинник корекції психоемоційних станів школярів» (різними засобами), «Профілактика девіантної поведінки школярів засобами фізичної культури та спорту».

Проілюструємо проектну розробку «Корекційні можливості парних вправ», яка виконувалася студентами 3 курсу. Цей проект з різних тематик одночасно розробляли три групи по 6–8 студентів у кожній групі. Із числа студентів групи обирався «координатор», який розподіляв обов'язки, визначав термін виконання та перехід до наступного етапу роботи. Студенти, виходячи із особистої настанови, обрали такі проектні теми : «Корекційні можливості парних вправ у видах єдиноборств», «Корекційні можливості парних вправ на прикладі ігрових видів», «Корекційні можливості парних вправ на уроках фізичної культури в початковій школі».

Детальніше розглянемо проект «Корекційні можливості парних вправ на уроках фізичної культури в початковій школі».

Мета: Дібрати парні вправи, які вирішують завдання програми з фізичної культури початкової школи. Розробити методичні вказівки до їх використання на уроках фізичної культури з корекційною метою (корекційно-оздоровчою, корекційно-виховною, корекційно-розвивальною).

Хід роботи. За наведеною схемою студенти колегіально розробляли алгоритм виконання проекту: визначали гіпотезу, шляхи та терміни виконання, форму оформлення та презентації, відповідальних за кожний фрагмент роботи, узгоджували можливості кожного для досягнення загального результату. Реалізація проекту була двохетапною. На першому етапі, теоретико-методичному, студенти презентували проект в аудиторії. В ході презентації надавалися графічно оформлені парні вправи для певних розділів програми фізичної культури, аргументувалась ефективність їх використання порівняно з традиційними засобами, визначався очікуваний корекційний ефект. Студенти демонстрували методичні особливості виконання окремих вправ для отримання спрямованого впливу при корекції

постави, для розвитку гнучкості певного біоланцюга тощо. Досягнуті результати обговорювалися усіма присутніми й оцінювалися.

Другий етап реалізації, практико-методичний, приходився на педагогічну практику, в ході якої студенти опрацьовували проектні розробки в умовах професійної діяльності, оцінювали можливості організації такої роботи, фактичну результативність сконструйованих вправ у корекційній роботі з учнями початкової школи. Результати цієї роботи відображували під час розробки уроків, у щоденниках педагогічної практики.

Таким чином, на другому– моделювально-методичному етапі відповідно до другої педагогічної умови майбутні вчителі фізичної культури

- опанували й опрацьовували методику комплексного діагностування учнів у процесі фізичного виховання, що передусє створенню корекційно-оздоровчих програм;
- аналізували одержані дані, обговорювали їх і формували вміння мовленнєвої поведінки задля обговорення певних станів школярів у різних педагогічних ситуаціях;
- добирали вправи й опрацьовували моделі корекційно-оздоровчого впливу на учнів початкових класів із використанням різного змісту програми «Фізична культура 1-4 класи» («школа гімнастики», «школа м'яча», «школа пересувань», «школа постави» та ін.);
- опрацьовували діагностичні та корекційні методики для реалізації їх у навчально-виховній роботі з учнями початкової школи у процесі фізичного виховання;
- розроблялися фрагменти та варіанти корекційно-оздоровчих програм для учнів початкової школи з урахуванням особливостей їхнього розвитку.

У ході оволодіння частковими методиками корекційно-оздоровчої роботи, виконання проектів, підготовки до дискусій проходило не лише опрацьовання моделей та методик корекційно-оздоровчої роботи, але формувались уміння оцінювання певної методики, напрацьовувався практичний досвід

діагностування, аналізу даних, розробки корекційно-оздоровчих програм та умов їх реалізації, обговорення станів учнів і педагогічних ситуації. Виконуючи завдання другого етапу, студенти експериментальної групи оволодівали не лише досвідом створення корекційно-оздоровчих програм, а й досвідом їх оцінювання, порівняння, умінням прогнозувати їх корекційно-оздоровчий вплив на учня з певним порушенням, контролювати всебічність впливу, власну підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи. Вже на другому етапі закладалися підґрунття для впровадження третьої педагогічної умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, яка остаточно вирішувалась на завершальному контрольно-оцінному етапі.

Таким чином, остання педагогічна умова підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи (набуття досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів) реалізовувалась як під час створення студентами своїх комплексів, програм, проектів корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи на основі існуючих оздоровчих програм К.Купера, В.Дікуля, А. Стрельнікової, П.Іванова, Ю.Прешина, хатха-йога, їх обговорення, порівняння та аналізу, так і в ході проходження майбутніми вчителями педагогічних практик в закладах освіти.

На контрольно-оцінному етапі підготовка майбутніх учителів фізичної культури здійснювалася у трьох напрямках: аудиторна і поза аудиторна робота студентів, педагогічна практика в ЗОШ, оцінно-контрольна діяльність. Створюючи власні корекційно-оздоровчі комплекси студенти оцінювали їх відносно апробованих вже оздоровчих систем, визначали доцільність використання їх в роботі з учнями початкової школи, колегіально оцінювали ці власні розробки на аудиторних заняттях з навчальної дисципліни «Організація і методика оздоровчої фізичної культури». Вони усвідомлювали сутність понять «оздоровче дихання», «оздоровча система», «кінезотерапія» та ін. У поза аудиторній роботі майбутні вчителі опановували і апробовували

найбільш поширені оздоровчі системи. Вони оцінювали їх оздоровчий вплив на організм, з'ясовували механізм цього впливу, що не тільки збагачувало їхній досвід корекційно-оздоровчої роботи а й ставало підставою усвідомлення своєї підготовленості до данної роботи, оцінювання якості підготовленості, стимулювало до удосконалення.

Важливою складовою навчальної діяльності студентів на цьому етапі була педагогічна практика, загальне навантаження якої достатньо суттєве. І обсяг годин, передбачений навчальним планом, і науковці підкреслюють значущість цього напряму підготовки майбутнього фахівця (П. Джуринський [63], М. Козій [110], Ю. Железняк [171], Т. Круцевич, М. Воробйов [179] та ін.). Тому, педагогічна практика розглядалася як одна з обов'язкових складових підготовки майбутніх учителів фізичного культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, що дає можливості, по-перше, комплексного професійного розвитку студента в обраній діяльності, а, по-друге, дозволяє самому студенту з'ясувати фактичний рівень знань і вмінь щодо корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, яким він володіє, є базою формування педагогічної рефлексії. У ході цієї діяльності майбутні вчителі фізичної культури мали можливість осмислити педагогічні явища та факти, закономірності й особливості розвитку дітей, визначити особливість статево-вікових показників розвитку, біологічну рухову потребу, зрозуміти індивідуально-типологічні особливості розвитку, ознаки «кризи 7 років», з'ясувати сутність гетерохронності розвитку, акселерації і децелерації тощо.

Перша педагогічна практика студентів 3-го курсу, ознайомлювальна, на якій майбутній вчитель фізичної культури може реалізувати здобуті вміння корекційно-оздоровчої роботи, проходила в шостому семестрі в березні і мала ідеальні умови для проведення корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи засобами гімнастики та ігор. На цій практиці студенти працювали практикантами і виконували обов'язки вчителя фізичної культури початкової школи. Метою практики було: формування професійних умінь і

особистісних якостей фахівця та на їх підставі оволодіння видами професійної діяльності; опанування сучасними методами, формами організації та знаряддями праці вчителя фізичної культури; формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах; виховання потреби систематично оновлювати свої знання, здійснювати наукові дослідження та творчо застосовувати отриманні знання у практичній діяльності.

Розпочиналася педагогічна практика з настановної конференції, на якій висвітлювалися такі питання: робоча дисципліна практиканта, вимоги до видів і обсягу праці студента, вимоги до звітної документації практиканта, умови оцінювання якості роботи практиканта і система оцінювання. Корекційно-оздоровчі завдання, які пропонувалися майбутнім учителям фізичної культури, вдосконалювали знання й уміння студента-практиканта, виявляли його настанову на корекційно-оздоровчу роботу в школі, були спрямовані на формування оцінного компонента підготовленості майбутнього вчителя, на розвиток педагогічної рефлексії як умови вдосконалення підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи. В ході навчальної педагогічної практики 3-го курсу студенти виконували такі завдання корекційно-оздоровчого спрямування:

- провести спостереження за учнями закріпленого класу в процесі уроків фізичної культури;
- проаналізувати наявну педагогічну та медичну документацію учнів закріпленого класу;
- проаналізувати отриману інформацію і зробити висновки щодо психофізичного розвитку учнів та відповідності його віковій нормі та вимогам предмета;
- визначити школярів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи;
- продіагностувати особливості розвитку 2-3 учнів із числа контингенту, який потребує корекційно-оздоровчої роботи, з оформленням

комплексної діагностичної карти, виокремити показники, які потребують корекції;

- надати рекомендації щодо корекційно-оздоровчих умов організації уроку фізичної культури з цими школярами;

- оцінити рівень корекційно-оздоровчого спрямування уроків фізичної культури в закріпленому класі.

Виконання цих завдань було складовою професійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури під час практики. Студент проводив уроки фізичної культури з урахуванням одержаних у ході спостережень результатів, планував і організував позакласні фізкультурно-оздоровчі, рекреаційні заходи з урахуванням особливостей стану школярів закріпленого класу. Якість виконання вищезазначених видів роботи контролювалася методистом у ході проходження практики, оцінювалася методистом і вчителем фізичної культури. Запропоновані студентом комплекси корекційно-оздоровчої роботи аналізувалися, обговорювалися, оцінювалися і впроваджувалися у процес фізичного виховання. Під час захисту педагогічної практики за якістю представленої студентом-практикантом звітної документації, з урахуванням оцінок учителя фізичної культури школи та методиста оцінювалася його робота. Якість виконання завдань корекційно-оздоровчої роботи студентом з учнями закріпленого класу враховувалася у загальній оцінці за педагогічну практику.

На педагогічній практиці 4-го курсу, студенти-практиканти в базових закладах освіти закріплювалися в якості практиканта з виконанням обов'язків учителя фізичної культури як у початкових класах, так і в основній школи, згідно із завданнями педагогічної практики та виробничих потреб закладу.

До вимог виробничої педагогічної практики щодо корекційно-оздоровчої роботи, що пропонувалося студентам до виконання, належали такі:

- на підставі спостереження за учнями, аналізу медичної документації, тестування рівня фізичної підготовленості школярів закріпленого класу

зробити висновки щодо рівня їхнього психофізичного розвитку, відповідності його нормі та нормативним вимогам предмету,

- визначити учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи і мають відхилення, які підлягають корекції;

- визначити форми корекційно-оздоровчої роботи з вищезазначеним контингентом школярів залежно від потреб дітей;

- з'ясувати умови реалізації корекційно спрямованого навчання учнів закріпленого класу і схарактеризувати їх у відповідному розділі конспекту уроку фізичної культури;

- розробити та запропонувати індивідуальну корекційно-оздоровчу програму, ознайомити з нею учня.

Конспекти контрольних уроків, чи інших контрольних заходів, у розділі «організаційно-методичні вказівки» повинні були мати посилання на виявлені умови корекційно-оздоровчого спрямування, розділ «дозування вправ» повинен був мати диференціацію навантаження за різними його складовими залежно від прогнозованого психофізичного впливу. При проведенні контрольних заходів, повинно було дотримувати поряд з розвивальним і корекційно-оздоровчу спрямованість. Співвідношення напрямів роботи залежало від психофізичних потреб учнів, місця заняття в розкладі, змісту програмного матеріалу та інших чинників і визначалося майбутнім учителем фізичної культури самостійно, базуючись на його професійних знаннях, даних про стан здоров'я та розвитку школярів і результатів попереднього, поточного й етапного моніторингу за ними. Якість виконання цієї роботи оцінювалася комплексно: як за якістю розробок до контрольних занять так і якістю проведення самого контрольного заходу. Загальна оцінка педагогічної практики враховувала корекційно-оздоровчу роботу практиканта, як складову професійної підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури.

По завершенні педагогічної практики студенти представляли звітну документацію і звітували про виконану роботу на конференції. До звіту

студенти надавали пакет документації, який висвітлював корекційно-оздоровчу роботу в початкових класах:

1. Характеристика контингенту учнів закріпленого класу, які потребують корекційно-оздоровчої роботи (список учнів, стать, дата народження, група для занять фізичною культурою, вид та ступінь відхилення, навчальна успішність).
2. Комплексні діагностичні карти на 2-х учнів (див.Додаток 4).
3. Аналіз уроку фізичної культури с графіком пульсової кривої та визначенням корекційно-оздоровчої результативності уроку.
4. Програму корекційно-оздоровчої роботи з учнем закріпленого класу відповідно до особливостей його розвитку (мета представленої програми, зміст, дозування, методичні вказівки, період реалізації, очікуваний корекційно-оздоровчий результат).
5. Контрольний конспект уроку фізичної культури, в методично-організаційних вказівках якого вказано умови досягнення корекційно-оздоровчого впливу та диференційоване дозування навантаження для учнів основної та підготовчої груп.
6. Щоденник педагогічної практики з відображенням усіх видів професійно-педагогічної діяльності, в тому числі і корекційно-оздоровчої роботи, її аналізом, списком літератури, яку студент опрацював у період практики.

На звітній конференції студенти відповідали на запитання: Скільки учнів закріпленого класу віднесено до підготовчої групи? Як Ви організовували роботу в класі при диференціації навантаження? Які підходи Ви використовували задля моніторингу стану учнів у ході уроку? Як Ви регламентували діяльність учнів з вадами зору на уроці? Скільки уроків Ви провели зі спрямуванням на корекцію постави? Скільки учнів закріпленого класу мають порушення постави, ожиріння? Як Ви оцінюєте рівень Вашої підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах? Яких

знань, на Вашу думку, бракує для здійснення якісної корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах?

Завдання, які виконував студент-практикант, дозволяли йому опанувати алгоритм побудови корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, опрацювати його у процесі практик і бути підготовленим до його реалізації в ході самостійній роботі. Такий алгоритм представлено на рисунку 2.1.

Рис. 2.1. Алгоритм побудови корекційно-оздоровчої роботи вчителя фізичної культури з учнями початкової школи.

Методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи реалізовувалася в такій послідовності:

- теоретичне опанування корекційно-оздоровчого матеріалу на лекціях і практичних заняттях на дисциплінах з корекційної педагогіки, оздоровчої фізичної культури та за додатковими джерелами інформації;
- актуалізація теоретичних знань корекційно-оздоровчого характеру з опорою на знання психолого-педагогічних та біологічних навчальних дисциплін;
- упорядкування й систематизація теоретичних знань на дисциплінах з «Основ корекційної педагогіки і спеціальної психології», «Організації і методики оздоровчої фізичної культури», опанування спеціально спрямованого корекційно-оздоровчого словника;
- практичне формування діагностико-моніторингових умінь як професійно спрямованих відносно стану фізичної підготовленості, так і методик психолого-педагогічного та медико-педагогічного спостереження, що проводилось на базі спортивно-педагогічних дисциплін;
- формування вмінь аналізу одержаних медичних, психолого-педагогічних даних, результатів тестування фізичної підготовленості та сформованості рухових дій (комплексного аналізу) з метою поглибленого вивчення особливостей розвитку дитини, сформованості особистості, соціальної ситуації розвитку та життєвих компетентностей учня;
- формування вмінь розробки комплексів, програм, методик корекційно-розвивального та корекційно-оздоровчого впливу на учня з урахуванням його особливостей, ґрунтуючись на комплексних міждисциплінарних знаннях та вміннях;
- формування вмінь аналізу результатів корекційно-оздоровчої роботи та її оцінювання;
- формування потреби до саморозвитку і професійного вдосконалення в корекційно-оздоровчій роботі з учнями початкової школи.

Одже, експериментальна методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи впроваджувалася на підставі міждисциплінарної інтеграції дисциплін природничо-наукової, загально-професійної, професійної і практичної підготовки, вибіркового навчальних дисциплін і педагогічної практики з урахуванням вимог предмета «Фізична культура: 1-4 клас». Під час реалізації експериментальної моделі з упродовженням виокремлених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи узгоджувалося викладення навчальної інформації й удосконалювався навчально-виховний процес в ході викладання спортивно-педагогічних дисциплін, «Організації і методики оздоровчої фізичної культури», «Основ корекційної педагогіки і спеціальної психології», педагогічної практики, не виходячи за межі навчального навантаження, визначеного навчальним планом. Це дозволило продовжити термін опанування студентами навчальної інформації корекційно-оздоровчого спрямування, розширило засоби її надання, що формувало в них всебічне уявлення про предмет майбутньої професійної діяльності, створювало умови для розуміння мети, завдань, засобів, умов корекційно-оздоровчої роботи з учнями в початковій школі.

2.4. Результати експериментального дослідження та їх обговорення

Визначення ефективності впровадження запропонованих педагогічних умов у парцесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи здійснювалося на засадах порівняння кількісних даних, що були одержані в контрольній та експериментальній групах перед початком і по завершенні формувального етапу експерименту. До формувального етапу дослідження були залучені студенти спеціальності «Фізичне виховання» 2 курсу факультетів фізичної культури та фізичної реабілітації загальною кількістю 110 осіб.

На констатувальному етапі експериментального дослідження оцінювання підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним, операційно-діяльнісним та особистісно-настановним критеріями здійснювалося за однаковою методикою. Завданням констатувального етапу було визначення вихідного рівня підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, для оцінювання якої всі учасники експерименту були протестовані. Результати дослідження аналізувались окремо: результати студентів факультету фізичної реабілітації і результати студентів факультету фізичної культури. Одержані дані дозволяли в подальшому порівняти їх і сформувати однорідні за вихідними показниками контрольну та експериментальну групи.

Надалі, порівнюючи дані зрізів за зазначеними показниками, що були одержані на початку і по закінченні формувального етапу експерименту, мали змогу простежити:

які зрушення відбувалися в динаміці підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи під впливом упроваджених у зміст та методику формувального етапу експерименту педагогічних умов;

наскільки покращився рівень підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи під впливом запропонованих педагогічних умов порівняно з традиційними умовами навчання.

Задля з'ясування цих моментів емпіричні дані, одержані до початку і по завершенні формувального етапу експерименту, піддавалися обробці статистичними методами і в такому вигляді були проаналізовані.

Визначення рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за змістовим, практико-дієвим та оцінним компонентами проводилося відповідно до обраних критеріїв (див. розділі 1.3). За кожним із критеріїв на підставі

виокремлених показників, визначалися рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи: високий, достатній і низький. Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи діагностувалися за середнім арифметичним одержаних результатів за кожним із компонентів.

Когнітивний критерій змістового компонента підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи визначався в аудиторній формі роботи, комплексною методикою з використанням тестів, питальників, оцінюванням знань термінологічних понять корекційно-оздоровчого спрямування (див. Додаток Б1, Б2, Б3).

На етапі контрольних зрізів найнижчий рівень за когнітивним критерієм підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи було зафіксовано під час виявлення знань корекційно-оздоровчої термінології. Студентам було запропоновано 30 термінів корекційно-оздоровчого спрямування, значення яких вони повинні були надати впродовж академічного заняття. Дослідження показало, що ніхто із студентів не досяг високого рівня за цим показником, достатній рівень продемонструвало 5 студентів факультету фізичної реабілітації (9,2%) і 4 студенти факультету фізичної культури (7%). У відповідях студентів відсутні були тлумачення майже третини термінів (депривація, амбидекстр, міопія, інфантильність, негативізм, акцентуація), інші надані неправильно, частково, неповністю. Термін «корекція» більшість студентів визначали одним словом – «виправлення», девіантну поведінку – як «поведінку, що відхиляється», рухове хвилювання – «багато рухів», шкільна дезадаптація – «неадаптованість до школі», що є показником несформованості знань корекційно-оздоровчої термінології. На низькому рівні за цим показником перебувало 49 (91%) студентів факультету фізичної реабілітації і 52 факультету фізичної культури (93%). За іншими показниками когнітивного критерію студенти демонстрували кращі, проте все одно дуже низькі результати. Оцінювання обізнаності студентів щодо завдань, сутності та

основних понять корекційно-оздоровчої роботи і знань щодо видів відхилень у стані учнів початкових класів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи у процесі фізичного виховання, проводилося відкритими запитаннями. Студентам пропонувалися запитання та варіанти відповіді на них. Так, питальник, за яким оцінювалися знання студентів щодо видів відхилень у стані учнів початкової школи, складався із 10 запитань і трьох варіантів відповіді, студенту необхідно було обрати правильну відповідь із наданих. Високий рівень підготовленості за цим показником (правильна відповідь на 8 запитань) студенти не демонстрували, достатній (правильна відповідь на 5–7 запитань) рівень показали 16% студентів (факультет фізичної реабілітації 9 студентів, фізичної культури –8). Варіанти відповідей студентів настільки «розпорошені», що важко визначити в якому напрямі надання корекційно-оздоровчої допомоги студенті не підготовлені більше: в розвитку дефіцитних фізичних якостей учнів чи при порушенні зору або постави, ознаках психічного дезонтогенезу. Низький рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи за цим показником демонстрували в середньому 85% майбутніх учителів фізичної культури обох факультетів. Третій показник когнітивного критерію (обізнаність щодо завдань, сутності корекційно-оздоровчої роботи) представлено 15 відкритими запитаннями. В опитувальнику були надані основні корекційно-оздоровчі положення та їх трактування. Студентам необхідно було із наданих дібрати правильну пару: положення та його характеристику. Високий рівень підготовленості за цим завданням ніхто із студентів не виявив. Достатній рівень підготовленості становив 12,9% (7 студентів) на факультеті фізичної реабілітації і 10,7% (6 студентів)– на факультеті фізичної культури. Багато майбутніх учителів фізичної культури майже на половину запитань за цим показником залишили без відповіді. Під час виконання завдання вони демонстрували розгубленість, нездатність сконцентруватись, взагалі припиняли роботу. Студенти не відрізняли «рекреаційно-оздоровчу роботу» від «оздоровчих систем фізичного виховання», «межовий» стан у розвитку» від «індивідуально-

типологічних особливостей розвитку», «резервні можливості організму» визначали як сукупність морфологічних та функціональних якостей організму, припускалися інших суттєвих помилок. На низькому рівні підготовленості перебувала більшість респондентів на обох факультетах – 87%- 89%.

Проведене дослідження не виявило суттєвої різниці в рівнях підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм студентів факультету фізичної культури і студентів факультету фізичної реабілітації.

Одержані результати підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів за когнітивним критерієм на констатувальному етапі експерименту наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм (констатувальний зріз)

Рівні	Студенти ф-ту фіз.реабілітації		Студенти ф-ту фіз. культури	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	-	-	-	-
Достатній	7	12,9	6	10,7
Низький	47	87,1	50	89,3
Усього	54	100	56	100

Як видно з таблиці 2.5. низький рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм у майбутніх учителів фізичної культури суттєво переважає. Він становить 87% та 89 % у студентів факультету фізичної реабілітації та фізичної культури відповідно, тоді як достатній рівень знаходиться в межах 11% - 13%. Високого рівня підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з

учнями початкової школи за досліджуваним критерієм на цьому етапі встановлено не було.

Практико-дієвий компонент підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи визначали за операційно-діяльнісним критерієм за трьома показниками. Задля цього використовували як тести самооцінки щодо вмінь проводити діагностико-моніторингову роботу та розробляти комплексну діагностичну карту, так і за результатами діяльності студента (діагностичній карті див.Додаток 4); тесту самооцінки вмінь зі створення програми корекційно-оздоровчої роботи за різними показниками та вміння використовувати наявні технології корекційно-оздоровчої роботи. Студентам було запропоновано карту-схему, в якій вони визначали вміння до проведення діагностичної роботи з учнями початкової школи за 9-ма складовими (див.Додаток В.1). Зокрема відповідали на запитання щодо вмінь оцінювати фізичний розвиток школяра, тип тілобудови, тестувати фізичну підготовленість, сформованість умінь спостереження, моніторингу за учнями у процесі виконання фізичних вправ, аналізувати результати медичного огляду, визначати психоемоційний стан, уміння проводити функціональні проби. Аналіз результатів цього тесту свідчить, що жоден із студентів, незалежно від факультету, не володіє високим рівнем підготовленості до проведення діагностично-моніторингової роботи з учнями початкової школи у процесі фізичного виховання і розробки, необхідної для організації корекційно-оздоровчої роботи, комплексної діагностичної карти. Достатній рівень підготовленості за цим показником показали 7 студентів факультету фізичної реабілітації (13%) і 6 студентів факультету фізичної культури (10,7%). Решта респондентів демонстрували низький рівень підготовленості за означеним показником операційно-діяльнісного критерію (87% і 89% відповідно).

Інша карта-схема була спрямована на визначення вмінь майбутніх учителів добирати засоби та створювати моделі корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи (див. Додаток В.3). Вона мала 14 позицій, зокрема

такі: володіння вміннями добирати засоби і створювати корекційно-оздоровчі комплекси для корекції викривлень хребта; добирати вправи і створювати корекційно-оздоровчі програми профілактики ожиріння та корекції статури, програми для покращання мовленевого дихання та укріплення м'язів ока та ін. Аналіз результатів цього завдання показав, що майбутні вчителі на цьому етапі недостатньо підготовлені до створення програм і моделей корекційно-оздоровчої роботи. Високий рівень підготовленості ніхто із студентів не виявив, на достатньому рівні знаходилось по 8 студентів на кожному факультету що становило 14,8% для факультету фізичної реабілітації і 14,3% для фізичної культури. Утруднення у студентів викликали такі напрями корекційно-оздоровчого моделювання, як: уміння добирати рухливі ігри та розробляти комплекси вправ з метою стабілізації психоемоційного стану школярів; уміння розробляти та організувати заходи щодо загартовування учнів початкової школи; уміння добору засобів розслаблення, відновлення, зняття емоційної втоми в учнів початкової школи, їх планування та проведення в різних формах роботи з фізичного виховання. Більшість студентів, за цим показником підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи знаходилися на низькому рівні – 85 %.

Задля оцінювання вмінь студентів використовувати чинні технології корекційно-оздоровчого впливу засобами фізичного виховання їм був запропанований питальник із відкритими запитаннями, в якому необхідно було обрати правильну відповідь. Питальник складався із 15 позицій і відображував різні підходи до корекційно-оздоровчої роботи, визначав знання і вміння студентів щодо використання цих технологій у практичній роботі, а саме: знання спрямованості дихальної гімнастики П. Бутейко, базові положення методики рухової корекції М. Єфименка, методики профілактики міопії А. Аветісова, сучасні фітнес-оздоровчі методики, традиційні методики корекції фізичної підготовленості учнів початкової школи тощо (див. Додаток В.2). Аналіз результатів виконання цього завдання не зареєстрував високого рівня підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи за

означеним показником. На достатньому рівні перебувало 16,6 % студентів факультету фізичної реабілітації і 16% з фізичної культури, більшість студентів (біля 84%), знаходилася на низькому рівні підготовленості за цим показником. Найбільш складними для студентів стали такі запитання: «Для корекції та розвитку загальної витривалості учнів початкової школи необхідно створити умови за яких вони будуть виконувати...»; «Корекційно-оздоровчі методики засобами фізичного виховання для осіб з міопією передбачають...»; «За необхідності послабити навантаження на хребет, вправи рекомендовано виконувати з положення...». Аналіз відповідей показав недостатню підготовленість студентів як до використання методик корекції фізичної підготовленості учнів, так і корекційно-оздоровчого впливу при порушенні зору, мовлення, оздоровчих технологій дихальних гімнастик. На нашу думку, це вказує на недостатність у студентів знань відносно багатьох корекційно-оздоровчих методик, уявлень про вплив певних методик на організм дитини у процесі фізичного виховання та досвіду їх застосування.

Аналізуючи результати підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі за практико-дієвим компонентом відзначаємо, що за всіма показниками суттєво переважає низький рівень підготовленості майбутніх учителів фізичної культури. Середній результат підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за показниками операційно-діяльнісного критерію наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм (констатувальний зріз)

Рівні	Студенти ф-ту фіз.реабілітації		Студенти ф-ту фіз. культури	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	-	-	-	-
Достатній	8	14,8	7	13,6
Низький	46	85,2	49	86,4
Усього	54	100	56	100

Як видно із таблиці 2.6. низький рівень підготовленості демонструє в середньому 86% студентів, достатній рівень підготовленості зареєстровано у 14 % респондентів. Високий рівень підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за цим критерієм на констатувальному етапі дослідження не виявлено. Різниці в рівнях підготовленості студентів факультетів фізичної реабілітації та фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм встановлено не було.

Оцінний компонент визначався за особистісно-настановним критерієм за трьома показниками, які відображали професійне самовизначення майбутніх учителів фізичної культури, їхню настанову на корекційно-оздоровчу роботу і сформованість самоаналізу щодо власної підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи.

Результати оцінювання рівня професійного самовизначення майбутніх учителів фізичної культури до обраної діяльності мали такі показники: на високому рівні знаходилось 16% студентів (8 осіб із факультету фізичної реабілітації, 10 – фізичної культури), достатній рівень демонструвало 37% студентів (19–факультет фізичної реабілітації, 22 – фізичної культури), решта учасників дослідження знаходилася на низькому рівні (47%) (див. Додаток Д.1). Результати оцінювання особистісної настанови студентів на корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи мали гірші характеристики.

Оцінювання за цим показником здійснювалося за питальником, в якому студентам пропонувалося відповісти на 15 запитань використовуючи три варіанти відповіді: «так», «не впевнений», «ні». Відповідь «так» на певне запитання відзначала зорієнтованість студента на корекційно-оздоровчу роботу в процесі професійної діяльності, «не впевнений» – свідчила про невизначеність респондента, «ні» – про відсутність настанови на означену роботу (див. Додаток Д.3).

Аналізуючи одержані результати відзначаємо: деякі запитання, подані в питальнику, зовсім не отримали позитивних відповідей (наприклад: «Високі спортивні досягнення учня початкової школи з окремого виду спорту викликають Ваше занепокоєння?» «Чи цікаво Вам самотійно опановувати інноваційні корекційно-оздоровчі технології?»); такі запитання як : «Чи поділяєте Ви думку, що корекційно-оздоровчий напрям діяльності вчителя фізичної культури є пріоритетним у сучасній початковій школі?» ; «Чи вважаєте Ви престижним у роботі вчителя фізичної культури додержання корекційно-оздоровчого спрямування?» в більшості отримали невизначені відповіді. Майже всі студенти, які брали участь в опитуванні, погодилися з тим, що їх турбує стан здоров'я учнів початкової школи і що роботу з учнями вчитель фізичної культури повинен розпочинати з тестування показників стану учня, на ці запитання отримана позитивна відповідь. Загалом, оцінювання особистісної настанови студентів на корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи мало такий результат: високий рівень показали в середньому 12% студентів, 8 осіб із факультету фізичної реабілітації і 5 з фізичної культури. На достатньому рівні перебувало відповідно 16 студентів (29,6%) і 15 (26,8%), що в середньому становило 28%. Інші студенти демонстрували низький рівень підготовленості, він становив за даним показником в середньому 59,3%.

Оцінювання сформованості до самоаналізу студентів щодо підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи здійснювалося за питальником, який передбачав два варіанти відповіді студента «так» –

підготовлений до зазначеного виду роботи, «ні» – не підготовлений (див. Додаток Д.3). Питальник мав 20 позицій, що відображували окремий фрагмент підготовленості студента до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Позитивні відповіді студентів, здебільшого, одержано за такими позиціям: «Я вмію розробити комплекс фізичних вправ для корекції та розвитку в учнів початкової школи певної фізичної якості»; «Я можу пояснити учням початкових класів сутність оздоровлення засобами фізичної культури»; «Я можу надати консультативно-методичну допомогу учню щодо контролю за станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ і ведення щоденника здоров'я». За іншими фрагментами корекційно-оздоровчої роботи майбутні вчителі фізичної культури переважно визнавали свою непідготовленість. Рівень підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за цим показником мав такий вигляд: високий рівень жоден із студентів не демонстрував, достатній рівень виявило 8% студентів (5 із факультету фізичної реабілітації, 4- фізичної культури), на низькому знаходилося 92% майбутніх учителів.

У таблиці 2.7. наведено середній показник підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм.

Таблиця 2.7.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм (констатувальний зріз)

Рівні	Студенти ф-ту фіз. реабілітації		Студенти ф-ту фіз. культури	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	5	9,5	5	9,0
Достатній	13	24,0	14	25,0
Низький	36	66,5	37	66,0

Як бачимо з таблиці 2.7, за особистісно-настановним критерієм підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи на початковому етапі експерименту більшість студентів демонструє низький рівень – 66%. Достатній рівень підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за цим критерієм знаходиться в межах 24%- 25%, а високий – на рівні 10%. Різниця в рівнях підготовленості студентів факультетів фізичної реабілітації та фізичної культури за особистісно-настановним критерієм встановлено не було.

Рівень підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за всіма критеріями (когнітивним, операційно-діяльним, особистісно-настановним) на констатувальному етапі дослідження наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Рівень підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи (комплексний)
(констатувальний зріз)

Рівні	Студенти ф-ту фіз.реабілітації КГ		Студенти ф-ту фіз. культури ЄГ	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	2	3,3	2	3,0
Достатній	9	17,3	9	16,6
Низький	43	79,4	44	80,1
Усього	54	100	56	100

Як бачимо з таблиці 2.8, на констатувальному етапі експерименту студенти виявили переважно низький рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи, він становить біля 80%. Високий рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи демонструють у середньому лише по 2 особи із кожного факультету, що становить в межах 3%. Достатній рівень

підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи показує в середньому 17 % студентів.

Аналіз результатів, одержаних на початку формувального етапу експерименту засвідчив, що підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи знаходиться переважно на низькому рівні за всіма критеріями підготовленості що досліджувались (когнітивним, операційно-діяльним, особистісно-настановним). Розбіжностей у вихідних показниках підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи студентів факультету фізичної культури і студентів факультету фізичної реабілітації не встановлено. Виходячи з цього, в подальшій роботі, в ході реалізації моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи до контрольної групи було віднесено студентів факультету фізичної реабілітації, а до експериментальної групи – студентів факультету фізичної культури. Такий розподіл майбутніх учителів фізичної культури вважаємо правильним, оскільки студенти факультету фізичної реабілітації починаючи з 3-го курсу слухають дисципліни, які за змістом мають впливати на знання корекційно-оздоровчого спрямування. Віднесення їх до контрольної групи забезпечувало об'єктивність дослідження ефективності впливу виокремлених педагогічних умов на рівень підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи і «вирівнювало» підготовленість студентів різних факультетів до означеного виду професійної діяльності у процесі їхнього навчання у вищі. Кількісний склад експериментальної та контрольної груп був постійний та однорідний. В експериментальній групі налічувалось 56 студентів, а в контрольній 54 учасника експерименту.

Проведення формувального етапу експерименту дозволило одержати дані щодо ефективності викремлених і впроваджених у навчально-виховний процес педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх учителів фізичної

культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Впродовж трьох років студенти експериментальної групи навчалися за запропонованою методикою підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Другий контрольний зріз, проведений по закінченні програми експериментального навчання, був спрямований на виявлення рівнів підготовленості студентів контрольної (далі КГ) та експериментальної груп (далі ЕГ) і визначення ефективності впроваджених у навчально-виховний процес педагогічних умов підготовки студентів експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Його результати піддавалися методам статистичної обробки, що дозволило одержати об'єктивні дані про правомірність висунутої гіпотези.

По закінченні формувального етапу експерименту, в ході аналізу результатів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи одержали дані, що представлено в таблицях 2.9. – 2. 12.

Аналіз результатів підготовленості майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи за когнітивним критерієм показав, що і в контрольній, і в експериментальній групах відбулися зрушення за всіма досліджуваними показниками. Проаналізуємо динаміку зрушень в КГ за когнітивним критерієм: за показником наявності знань студентами спеціальної корекційно-оздоровчої термінології 2 студенти (3,7%) демонстрували високий рівень підготовленості (на початку таких не було), 14 студентів мали достатній рівень підготовленості (26% проти 9% на початку), інші студенти залишилися на низькому рівні – 70% студентів, а на початку таких було 91%. Багато термінів корекційно-оздоровчого спрямування залишилися складними для студентів, на них взагалі, як і на початковому етапі, відповіді представлені не були. Інший показник – обізнаність щодо завдань, сутності та основних понять корекційно оздоровчої роботи також мав позитивні зрушення. Високий рівень підготовленості за цим показником

продемонстрували 2 студенти (на початку таких не було), достатнього рівня досягло 15 осіб (28% проти 13% на початку), інші студенти (68%) показали низький рівень підготовленості, тоді як на початковому етапі таких було 87%. Кількість студентів, які показали високий рівень щодо знань видів відхилень у стані учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи становила 2 особи (на початку таких не було), 22 студентів показали достатній рівень підготовленості (40% проти 17% на початку), низький рівень продемонструвало 54% студентів, на початку експерименту таких було 83% .

У групі, що займалася за експериментальною методикою, спостерігаємо більш суттєві зрушення в підготовленості майбутніх учителів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним компонентом. В опануванні спеціальною корекційно-оздоровчою термінологією високого рівня досягло 10 студентів, що становить 17,7% (на початку таких не було), достатньому рівню підготовленості відповідали знання 26 студентів (46,5% проти 7% на початку), інші студенти залишилися на низькому рівні – 20 осіб (35,8% проти 93% на початку). Обізнаність щодо завдань, сутності та основних понять корекційно-оздоровчої роботи на високому рівні демонструвало 4 студенти ЕГ, що становить 7% (на початку таких не було), достатній рівень підготовленості за цим показником засвідчили 20 осіб (36% проти 11% на початку), ще 57% студентів перебувало на низькому рівні (проти 89% на початку експерименту). Знання щодо видів відхилень у стані учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи на високому рівні продемонструвало 11% студентів – 6 осіб (на початку таких не було), достатнього рівня досягло 22 студенти (39% проти 14% на початку) і 28 осіб залишилося на низькому рівні (50% проти 86% на початку). Порівняльні результати середніх показників підготовленості студентів КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм
(прикінцевий зріз)

Рівні	КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	2	3,7	7	12,5
Достатній	17	31,6	23	41,0
Низький	35	64,7	26	46,5
Усього	54	100	56	100

Як бачимо з таблиці 2.9, підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи КГ та ЕГ за когнітивним критерієм по завершенні формувального етапу експерименту має значні відрізнення. Кількість студентів, які знаходяться на низькому рівні підготовленості в ЕГ становить на 20% менше ніж в КГ (46% і 65% відповідно). Студенти ЕГ здебільшого досягли високого і достатнього рівня підготовленості (54%) за означеним критерієм, тоді як у КГ лише 35% студентів засвідчили такий рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи. В ЕГ високого рівня підготовленості досягло втричі більше студентів (7 осіб), ніж у КГ (2 особи). Результати підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи студентів КГ та ЕГ на прикінцевому етапі дослідження за когнітивним критерієм свідчать, що в ЕГ зрушення в показниках більш результативні порівняно із КГ.

У підготовленості майбутніх учителів фізичної культури КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи за операційно-діяльнісним критерієм, за період формувального етапу експерименту також відмічаються позитивні зрушення. В КГ найкраща динаміка змін підготовленості студентів зареєстрована у вмінні добирати засоби і створювати моделі корекційно-оздоровчої роботи. Так, високого рівня підготовленості за цим показником досягли 4 студенти (7,4% на початку таких не було), достатній показали 16

осіб (26% на початку 14%), інші студенти – 34 особи (63%) залишилися на низькому рівні, на початку таких було 86%.

Уміння визначати стани учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи і розробляти комплексну діагностичну карту продемонструвало на високому рівні 2 студента (3,7%, на початку таких не було), на достатньому – 13 осіб (24%, на початку 15%), на низькому рівні залишилося 39 студентів (72% проти 85% на початку експерименту). За цим показником студенти КГ демонстрували найгіршу динаміку зрушень. Сформованість знань і вмінь використовувати наявні технології корекційно-оздоровчого впливу у студентів КГ мали таку рівневу характеристику: високий рівень – 5 студентів (5,5%, на початку таких не було), достатній рівень – 14 осіб (26% проти 13% на початку). На низькому рівні залишилося 68%, на початку таких було 87%.

Таким чином, середній результат підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи студентів КГ за операційно-діяльнісним критерієм становив: високий рівень – 5,5% (на початку таких не було), достатній рівень – 26% (на початку 14,8%), низький рівень залишився у 68,5% студентів порівняно з 85,2% на початку дослідження.

У студентів ЕГ динаміка зрушень у результатах підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм більш суттєва. Значно покращився рівень підготовленості студентів щодо вміння визначати стани учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи, і розробляти комплексну діагностичну карту, високого рівня досягло 8 студентів (14,3%), на початку таких не було; достатній рівень показали 19 студентів (34%), на початку на цьому рівні знаходилося лише 6 студентів (10,7%). Не зважаючи на хорошу динаміку результатів за цим показником, більшість студентів (52%) залишилися на низькому рівні, на початку таких студентів було 89%. У вмінні добирати засоби і створювати моделі корекційно-оздоровчої роботи залежно від потреб учнів початкової школи студенти ЕГ демонстрували такі результати: високого рівня досягло 9 студентів (16%), тоді як на початку таких не було;

достатній рівень показали 21 студент (37,5%), що значно перевищує вихідні показники – 8 осіб (14,3%). На низькому рівні за цим показником залишилося 26 студентів, що становить 46% від загальної чисельності ЕГ, на початку таких було 86% (48 осіб). Найпомітніші позитивні зрушення в підготовленості студентів ЕГ відбулися щодо знань і вмінь використовувати наявні технології корекційно-оздоровчого впливу в процесі фізичного виховання учнів. Високо рівня підготовленості за цим показником досягло 10 студентів (18%), на початку таких не було. Достатній рівень підготовленості показали 23 студенти (41%), тоді як на початку таких було 9 осіб (16%). На низькому рівні залишилося 23 студенти, що становить 41%, тоді як на початку дослідження на цьому рівні перебувало 84% студентів.

За експериментальний період підготовленість студентів ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм покращилася: 16% студентів досягли високого рівня підготовленості, чого не було на початку дослідження, достатній рівень підготовленості виріс на 24%, а низький рівень зменшився на 40%.

Порівняльні дані за показниками підготовленості студентів КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм на прикінцевому етапі дослідження наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм (прикінцевий зріз)

Рівні	КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	3	5,5	9	16,0
Достатній	14	26,0	21	37,5
Низький	37	68,5	26	46,5

Аналізуючи дані наведені в таблиці 2.10. відмічаємо, що студенти ЕГ на прикінцевому етапі експерименту демонструють кращі результати

підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи порівняно із КГ за показниками операційно-діяльнісного критерію. Високий і достатній рівні підготовленості студентів ЕГ перевищують аналогічні результати КГ, кожний на 10%. На низькому рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи в ЕГ залишилося менше половини студентів (46%), тоді як у КГ таких більшість – 68%.

Аналіз результатів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм дозволяє оцінити зрушення, які відбулись у студентів КГ та ЕГ як позитивні. Так, у КГ результати професійного самовизначення до обраної професійної діяльності покращились: високий рівень показали 11 студентів, що становить 20% (на початку таких було 8 осіб), достатній рівень підготовленості продемонструвала 21 особа (39%), на початку таких студентів було 19. На низькому рівні підготовленості за цим показником особистісно-настановного критерію залишилося 22 студента (41%), проти 27 (50%) на початку. Наприкінці формувального етапу експерименту результати особистісної настанови на корекційно-оздоровчу роботу з учнями початкової школи у процесі фізичного виховання у студентів КГ мали такі показники: високого рівня досягло 12 студентів (22%), на початку цей показник становив 8 осіб; достатній рівень показало 18 студентів (33%), на початку таких було 16 осіб; на низькому рівні залишилося 24 особи (45%) проти 30 студентів (56%) на початку. За показником сформованості самоаналізу щодо підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи 3 студенти КГ на прикінцевому етапі дослідження демонстрували високий рівень (6%), на початку таких не було. Достатній рівень підготовленості за означеним показником показали 10 студентів (19%), проти 5 осіб на початку, інші студенти 31 особа (57%) залишилися на низькому рівні, на початку таких було 91 %.

Студенти ЕГ за всіма показниками особистісно-настановного критерію продемонстрували позитивну динаміку приросту результатів підготовленості

до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Високого рівня за показником професійного самовизначення досягло 29% студентів (16 осіб), проти 10 студентів на початку, достатній рівень показали 50% (28 осіб) проти 39% на початку. На низькому рівні залишилося 21% студентів (12 осіб), на початку таких було 43%. Позитивною динамікою відмічаються зрушення в показнику щодо особистої настанови на корекційно-оздоровчу роботу в процесі фізичного виховання учнів початкової школи: високий рівень підготовленості показали 12 студентів (21%), на початку таких було 5 (9%), достатній рівень продемонструвало 20 студентів (36%), що на 10% краще ніж початковий рівень; низький рівень залишився у 24 студентів, це 44% студентів проти 63% на початку експерименту. Високий рівень сформованості самоаналізу засвідчило 6 студентів (11%), ще 12 осіб показали достатній рівень (22%), а на початковому етапі лише 4 студенти (7%) показували такий результат. На низькому рівні за цим показником залишилося 38 осіб (67%), що значно більше, ніж за іншими показниками особистісно-настановчого критерію, і вказує на нереалізовані резерви покращення рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Середній результат підготовленості майбутній учителів фізичної культури КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановчим критерієм на прикінцевому етапі дослідження наведено в таблиці 2.11.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм (прикінцевий зріз).

Рівні	КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	9	16,0	12	21,5
Достатній	16	30,0	20	36,0
Низький	29	54,0	24	42,5
Усього	54	100	56	100

Аналіз представлених у таблиці 2.11. результатів свідчить, що студенти ЕГ демонструють переважно високий та достатній рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи за особистісно-настановним критерієм. 32 студенти (57 %) ЕГ показали результати, відповідні цим рівням, на низькому залишилося 42% (24) студентів, тоді як в КГ домінує низький рівень – 54% (або 29 осіб) проти 46% (25 осіб), які демонструють високий та достатній рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи за означеним критерієм.

Аналіз одержаних даних підготовленості КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним, операційно-діяльнісним та особистісно-настановним критеріями по завершення формульовального етапу експерименту наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2. 12.

Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до

корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи (комплексний)
(прикінцевий зріз)

Рівні	Контрольна група		Експериментальна група	
	к-сть	%	к-сть	%
Високий	4	7,5	9	16,7
Достатній	16	29,5	22	37,9
Низький	34	63,0	25	45,4
Усього	54	100	56	100

Як бачимо із наведених даних таблиці 2.12, рівень підготовленості студентів ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи на прикінцевому етапі дослідження перевищує аналогічні показники КГ. Кількість студентів ЕГ, які показали високий рівень підготовленості у двічі перевищує результат КГ. Загальна кількість студентів ЕГ, яка демонструє високий і достатній рівні становить 55%, тоді як у КГ цей результат становить лише 37%. В КГ на низькому рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи залишилося 63% студентів, у ЕГ цей результат на 20% менший і становить 45%, що свідчить про більш якісну підготовленість студентів ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

У таблицях 2.13 – 2.16. та рисунках 2.2- 2.6 представлено динаміку рівнів підготовленості КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, як за окремими критеріями, так і загальний показник зрушення в рівнях підготовленості.

Таблиця 2.13.

Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм (початковий та прикінцевий зрізи)

Рівні	Експериментальна група				Контрольна група			
	Почат. зріз		Прикін. зріз		Почат. зріз		Прикін. зріз	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий	-	-	7	12,5	-	-	2	3,7
Достатній	6	11,0	23	40,5	7	12,9	17	31,4
Низький	50	89,0	26	47,0	47	87,1	35	64,9

Аналізуючи динаміку результатів підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм, наведену в таблиці 2.13. відмічаємо, що в ЕГ зрушення в рівнях підготовленості студентів більш результативні порівняно з КГ. Студенти ЕГ здебільшого досягли високого і достатнього рівня підготовленості (53%) за означеним критерієм, тоді як у КГ лише 35% студентів показали високій і достатній рівні підготовленості, а більшість (65%) залишилися на низькому рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

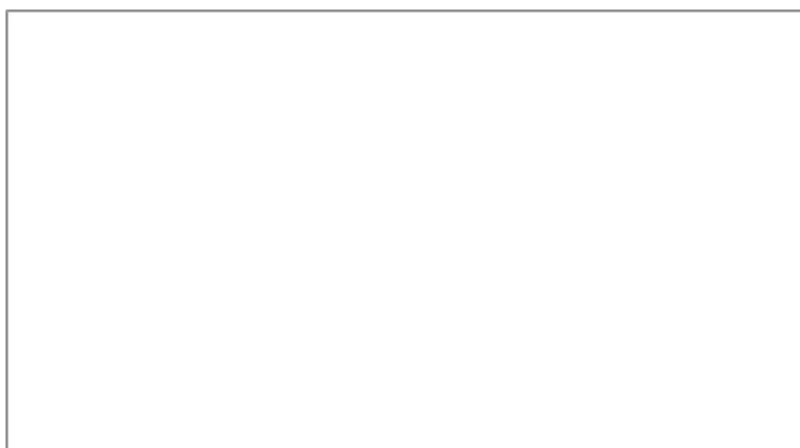

Рис.2.2. Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури експериментальної та контрольної груп до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм.

Відповідно до наведених даних, рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи за когнітивним критерієм КГ та ЕГ на початковому етапі принципальних відмінностей не мали. А прикінцевий зріз засвідчив, що ЕГ має більший приріст високого і достатнього рівнів підготовленості порівняно з КГ. Низький рівень підготовленості в ЕГ зменшився на 42%, тоді як у КГ лише на 22%.

Таблиця 2.14.

Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм (початковий та прикінцевий зрізи)

Рівні	Експериментальна група				Контрольна група			
	Почат. зріз		Прикін. зріз		Почат. зріз		Прикін. зріз	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий	-	-	9	16,0	-	-	3	5,5
Достатній	7	13,2	21	37,5	8	14,8	14	26,0
Низький	49	86,8	26	46,5	46	85,2	37	68,5

Як видно із даних, наведених в таблиці 2.14, на початковому етапі жоден студент не показував високого рівня підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи за означеним критерієм, більшість майбутніх учителів, незалежно від групи, знаходилася на низькому рівні. Прикінцевий зріз вказує, що зрушення, які відбулися за експериментальний період у рівнях підготовленості студентів ЕГ, більш суттєві порівняно з КГ. Більшість студентів ЕГ досягла високого та достатнього рівнів підготовленості (54%), тоді як у КГ цей показник становить 31%.

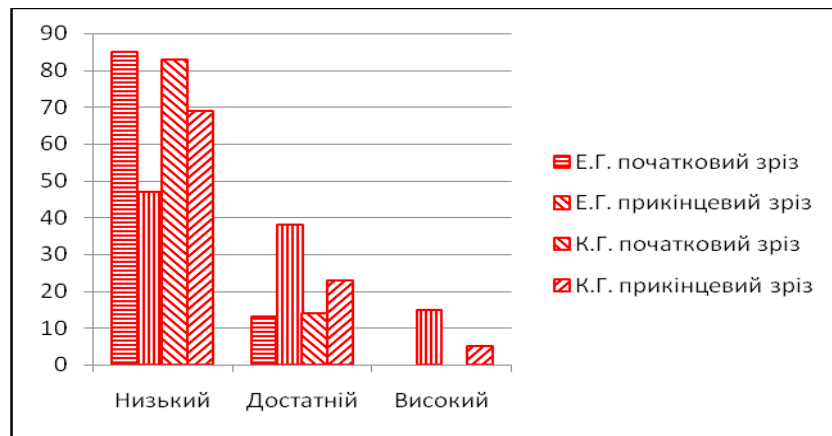

Рис.2.3. Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури експериментальної та контрольної груп до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм.

Як видно з рисунка 2.3, рівні підготовленості студентів КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи за означеним критерієм на початку дослідження мали незначні відмінності. По завершенні формувального етапу експерименту в ЕГ високій та достатній рівні підготовленості збільшилися майже на 40%, тоді як у КГ лише на 16%. Низький рівень підготовленості в ЕГ став менше на 40%, а в КГ лише на 17% .

Таблиця 2.15.

Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм (початковий та прикінцевий зрізи).

Рівні	Експериментальна група				Контрольна група			
	Почат. зріз		Прикін. зріз		Почат. зріз		Прикін. зріз	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий	5	9,0	12	21,5	5	10	9	16,0
Достатній	13	23,2	20	36	13	24,0	16	30,0
Низький	38	67,8	24	42,5	36	66,0	29	54,0

Наведені результати підготовленості студентів за особистісно-настановним критерієм свідчать, що динаміка зрушень у рівнях

підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в ЕГ порівняно з КГ більш суттєва. На прикінцевому етапі більшість студентів ЕГ демонструють високий та достатній рівні підготовленості – 57%, на початку таких було лише 32%. У КГ це співвідношення менше і становить 46% до 34% студентів.

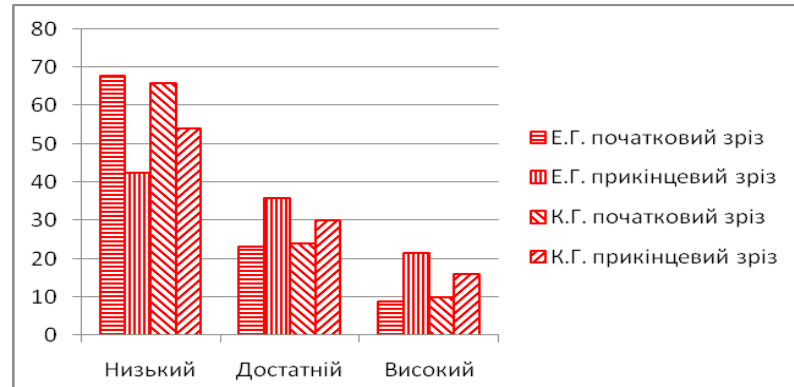

Рис. 2.4. Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури експериментальної та контрольної груп до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм.

У відповідності до даних на рисунку 2.4 рівні підготовленості студентів КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи за означеним критерієм на початку дослідження мали незначні відмінності. По завершенні формувального етапу дослідження в ЕГ високий та достатній рівні підготовленості збільшилися більше, ніж на 10% кожний, тоді як у КГ ці показники змінилися на 5%- 6%. Низький рівень підготовленості студентів ЕГ значно скоротився – на 25%, чого не відмічається в КГ.

У таблиці 2.16 наведено порівняльні результати рівнів підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи студентів ЕГ та КГ за когнітивним, організаційно-діяльнісним, особистісно-настановним критеріями (комплексний) на початок дослідження (констатувальних зріз КЗ), та по його завершенні (прикінцевий зріз ПЗ).

Таблиці 2.16.

Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи (констатувальний та прикінцевий зрізи)

Група	Рівні підготовленості (%)					
	Високий		Достатній		Низький	
	КЗ	ПЗ	КЗ	ПЗ	КЗ	ПЗ
Експериментальна	3	16,6	15,8	38,1	81,2	45,3
Контрольна	3,3	8,4	17,2	29,1	79,5	62,5

Як свідчать представлені результати таблиці 2.16, впровадження моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи спричинило значні позитивні зрушення в рівнях підготовленості студентів ЕГ порівняно із КГ. По завершенні формульованого етапу експерименту більшість студентів ЕГ мала високий та достатній рівень підготовленості (55%), тоді як в КГ більшість респондентів залишилася на низькому рівні (62%).

Порівняльний стан підготовленості майбутніх учителів фізичної культури КГ та ЕГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи подано на рис. 2.5.

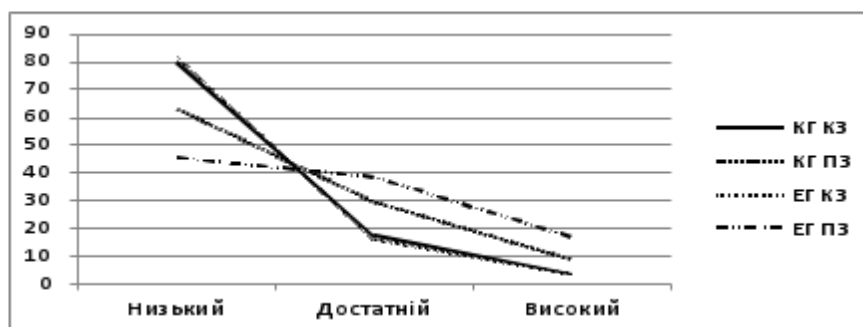

Рис.2.5. Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури контрольної та експериментальної груп до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту

Як видно з результатів дослідження, після формульованого етапу експерименту результати рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи значно

змінилися. Так, в ЕГ результати високого рівня підготовленості збільшилися на 17 % (у КГ на 7 %), достатнього рівня – на 26% (у КГ на 13%), низький рівень зменшився на 44% (у КГ на 20%).

Для перевірки одержаних результатів та підтвердження достовірності відмінностей показників ЕГ та КГ проводили статистичну обробку за допомогою t-критерію нормального розподілу (за методикою Д.А.Сепетлієва) [206,142]. Статистичну обробку проводили для визначення наявності відмінностей в показниках ЕГ та КГ на початку експерименту (контрольний зріз), та по його завершенні (прикінцевий зріз). Розрахунок проводився за

формулою:
$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{\delta_1^2}{n_1} + \frac{\delta_2^2}{n_2}}}$$
,

де \bar{X}_1 і \bar{X}_2 – середнє значення загальної характеристики ознак ЕГ і КГ, n_1 і n_2 – кількість студентів ЕГ і КГ, δ_1 - δ_2 – середнє квадратичне відхилення показників ЕГ і КГ.

Дані статистичної обробки початкових та прикінцевих зрізів результатів ЕГ та КГ наведено в таблицях 2.17 та 2.18

Таблиця 2.17.

Результати статистичної обробки показників підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи із учнями початкової школи (констатувальний зріз).

Група	n	x	δ	p	t роз.	t теор.	Відмінність
Експериментальна	56	5,96	3,69	0,99	0,116	< 2,66	Немає
Контрольна	54	6,04	3,53				

Як видно з таблиці 2.17, на початку дослідження відмінності в підготовленості студентів ЕГ і КГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи не встановлено. З йомірністю $P= 0,99$ групи однородні.

Таблиця 2.18.

Результати статистичної обробки показників підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи із учнями початкової школи (прикінцевий зріз).

Група	n	x	δ	p	t роз.	t теор.	Відмінність
Експериментальна	56	10,3	3,96	0,99	3,75	> 2,66	Так
Контрольна	54	7,4	4,17				

Дані представлені в таблиці 2.18 вказують, що між результатами ЕГ та КГ, одержаними на прикінцевому етапі експерименту, існує статистично достовірна відмінність. Результати ЕГ достовірно перевищують показники КГ.

Одержані результати свідчать, що на початку експерименту за досліджуємими показниками, рівень підготовленості студентів ЕГ та КГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи не відрізнявся. Із ймовірністю 0,99 підтверджено, що істотної відмінності між середнім значенням досліджуємих ознак в ЕГ та КГ групах встановлено не було (t розрахункове = 0,116, t критичне = 2,66, при $P < 0,99$; $0,116 < 2,66$). Аналіз прикінцевих результатів рівнів підготовленості ЕГ і КГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи вказують на статистично достовірну різницю в цих показниках (t розрахункове 3,74; $3,74 > 2,66$), що дає підставу вважати за доцільне упровадження в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу визначених педагогічних умов, запропанованої моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Висновки з другого розділу

Дослідження мало за мету перевірку ефективності виокремлених педагогічних умов та моделі процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи і проходило у три етапи. Перший етап складався із пошуково-розвідувального і констатувального експериментів, другий етап проходив за логікою формувального експерименту, на третьому етапі здійснювалось узагальнення емпіричних даних, виявлялися тенденції, що мають місце у процесі підготовки студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Аналіз результатів пошуково-розвідувального етапу експерименту засвідчив, що і майбутні вчителі фізичної культури і вчителі-практики, переважно мали низький рівень підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за змістовим, практико-дієвим та оцінним компонентами (70% і 64% відповідно).

Результати констатувальних зрізів свідчили не лише про домінування низького рівня підготовленості майбутніх учителів фізичної культури за досліджуємими критеріями (когнітивним, операційно-діяльним, особистісно-настановним), але вказували на однорідність контрольної та експериментальної груп за рівнями підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Реалізація формувального експеримента проходила у три етапи: узагальнювальний, моделювально-методичний та контрольньо-оцінювальний. На яких змістом підготовки студентів експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи була реалізація тих умов, які визначено як провідні, а саме: розкриття у змісті навчальних дисциплін з теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації; озброєння студентів методиками організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду практичної організації

корекційно- оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів.

Реалізації першої педагогічної умови відбувалася під час узагальнювального етапу на підставі узгодження навчальної інформації корекційно-оздоровчого змісту та розкриття її на спортивно-педагогічних дисциплінах, дисциплінах з «Організації і методики оздоровчої фізичної культури» й «Основ корекційної педагогіки і спеціальної психології».

Наступні дві педагогічні умови реалізувалися комплексно на моделювально-методичному та контрольно-оцінювальному етапах формувального експеримента. Це відбувалося як на підставі міждисциплінарної інтеграції навчальних дисциплін так і в процесі проходження студентами педагогічних практик.

Аналіз результатів впровадження в навчально-виховній процес виокремлених педагогічних умов і запропонованої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи показав значне покращення рівнів підготовленості студентів ЕГ порівняно з КГ. Так, показник низького рівню підготовленості студентів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в ЕГ скоротився з 81,2% до 45,3%, а в КГ з 79,5% до 62,5%. Статистична обробка одержаних даних показала достовірність відмінностей в рівнях підготовленості студентів ЕГ та КГ до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Основні положення розділу відображено в публікаціях автора [218, 220, 223].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, що полягає у визначенні й обґрунтуванні педагогічних умов, розробці моделі й експериментальної методики реалізації цього процесу в навчально-професійній підготовці студентів – майбутніх учителів фізичної культури.

1. З'ясовано, що підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи забезпечується комплексною дією чинників навчально-виховного процесу ВНЗ: впливом практичного стану освіти у ВНЗ, вимогами і потребами шкільної освіти в галузі фізичної культури. Під підготовкою майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи розуміємо організований навчально-виховний процес, спрямований на формування в майбутніх учителів обізнаності із сутністю і завданнями корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі, принципами її побудови та умовами реалізації з учнями початкової школи в різних формах роботи; сформованість діагностичних умінь задля визначення учнів, які потребують такої роботи, розробку і впровадження методик корекційно-оздоровчого впливу в процесі фізичного виховання учнів початкової школи. Її результатом є підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи, що розглядається як новоутворення у структурі особистості, яке засвідчує ефективність їхньої професійної підготовки до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

2. Під корекційно-оздоровчою роботою в початковій школі розуміємо особливим чином організований педагогічний процес, що охоплює навчальну і повсякденну діяльність дитини, спрямований на виправлення та послаблення відхилень у психофізичному стані учня, формування або реконструкцію індивідуальних якостей особистості з метою її розвитку, повноцінної шкільної адаптації та соціальної інтеграції. Корекційно-оздоровча робота засобами фізичної культури в початковій школі спрямована на активне оздоровлення

учнів і корекцію наявних відхилень розвитку, їхню адаптацію до вимог навчального предмета «Фізична культура» з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей розвитку через спеціально організовану доцільну рухову активність дитини в процесі шкільного навчання.

3. Визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи: розкриття у змісті навчальних дисциплін з теорії і методики фізичного виховання сутності, мети корекційно-оздоровчої роботи та принципів її організації; озброєння студентів методикою організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; набуття майбутніми вчителями фізичної культури досвіду практичної організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи та критичного оцінювання її результатів.

4. Визначено й обґрунтовано компоненти (змістовий, практико-дієвий, оцінний), критерії (когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-настановний) та показники підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; виявлено й схарактеризовано рівні такої підготовленості (високий, достатній, низький). З'ясовано, що більшість майбутніх учителів фізичної культури на констатувальному етапі дослідження перебували на низькому рівні підготовленості до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

5. Розроблено й апробовано модель і експериментальну методичку підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, що впроваджувались поетапно. На першому етапі – узагальнювальному – відбувалася систематизація уявлень студентів про індивідуально-типологічні особливості розвитку дитини, ознаки різних станів здоров'я та їх прояви, вимоги шкільної програми із фізичної культури щодо розвитку та підготовленості учнів, збагачувався чуттєвий досвід і корекційно-оздоровчий словник. Другий етап – моделювально-методичний – був пов'язаний із набуттям майбутніми вчителями фізичної культури досвіду спостереження, тестування, комплексного діагностування, розробки програм і

моделей корекційно-оздоровчої роботи з фізичного виховання учнів початкової школи з урахуванням особливостей їхнього фізичного розвитку і стану здоров'я, способів методичного забезпечення цих моделей. Третій етап – контрольньо-оцінний – забезпечив адекватне оцінювання майбутніми вчителями якості розроблених методик корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, умов щодо самооцінювання і взаємооцінювання підготовленості до реалізації проектів з корекції та оздоровлення учнів початкової школи засобами фізичного виховання.

На кожному етапі послідовно реалізовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Формами реалізації виступили: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів, навчальні проекти, настановчі конференції, педагогічна практика тощо, які впроваджувались у межах навчальних дисциплін з теорії та методики фізичного виховання, викладання окремих видів спорту, оздоровчої фізичної культури, психолого-педагогічної підготовки. Було реалізовано як традиційні методи навчання, так й інтерактивні види навчальної діяльності: проблематизація, проектна діяльність, диспути, рольові ігри тощо.

6. Установлено, що впровадження моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи дозволило досягти позитивних змін у рівнях підготовленості студентів ЕГ порівняно з КГ. Так, в ЕГ високий рівень підготовленості засвідчило 16,6% студентів (було 3%), достатній рівень збільшився з 15,8% до 38,1%, низький рівень зменшився з 81,2% до 45,3%. У КГ високого рівня досягли 8,4% майбутніх учителів фізичної культури (було 3,3%), достатнього рівня – 29,1% (було 17,2%), на низькому рівні залишилось 62,5% студентів (було 79,5%).

Проведене дослідження не розкриває всіх питань підготовки майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи. Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо в

розробці теоретичних засад, моделі і методики вдосконалення підготовки вчителів до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи засобами фізичної культури в системі післядипломної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдулина – М. : Просвещение, 1990. – 142 с.
2. Ажиппо О. Ю. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах : дис....докт. пед. наук : 13.00.04 /Олександр Юрійович Ажиппо. – Харків 2013. – 390 с.
3. Аксьонова О. П. Формування фізичної культури учнів початкової школи в умовах диференційованого навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О. П. Аксьонова. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
4. Андрущенко В. П. Педагогічна освіта України в стратегії Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Освіта України. – 2004. – № 13. – С. 4.
5. Андрущенко В. П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть /В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1.
6. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М. : Изд-во фонда Шалвы Амонашвили, 1995. – 496 с.
7. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. /Г. Л. Апанасенко. – СП-б. : МГФ Петрополис, 1992. – 124 с.
8. Апанасенко Г. Л. Медицинская валеология / Г. Л. Апанасенко, Л. В. Попова – К. : Здоров'я, 1998. – 242 с.
9. Ареф'єв В. Г. Педагогічна практика в школі : [навч.-метод. посібник] / В. Г. Ареф'єв, В. І. Куриш, М. В. Молнар. – К. : НПУ, 2004. – 104 с.
10. Ареф'єв В. Г. Фізична культура в школі.: [навчальний посібник] / В.Г.Ареф'єв, Г. А.Єдинак – Кам'янець-Подільський : Вид. П.П.Буйницький О.А., 2007. – 248 с.
11. Аршавский И. А. Физиологические механизмы и закономерности индивидуального развития / И. А. Аршавский. – М. : Наука, 1982. – 270 с.

12. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения. Общедидактический аспект / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 257 с.
13. Бабенкова Е. А. Как помочь детям стать здоровыми / Е. А. Бабенкова. – М. : ООО Изд. АСТ, 2004. – 206 с.
14. Бабенкова Е. А. Глоссарий здоровья образовательных учреждений. Новые стандарты / Е. А. Бабенкова, Т. М. Параничева. – М. : ИЦ «Перспектива», 2012. – 96 с.
15. Бабич В. І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. І. Бабич. – Луганськ, 2006. – 20 с.
16. Балл Г.О. Професійна діяльність і підготовка до неї у контексті розвитку особистості та становлення її духовності / Г. О. Балл // Матеріали міжн. наук. конф. “Творча особистість у системі неперервної професійної освіти” / за ред. С. О . Сисоєвої, О. Г. Романовського. – Харків : ХДПУ, 2000. – С. 34–39.
17. Бальсевич В. К. Концепция альтернативных форм организации физического воспитания детей и молодежи / В. К. Бальсевич // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 1996. – №1. – С.23–25
18. Баранова О. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до попереджувально-корекційної роботи з учнями : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Баранова. – К., 2001. – 17 с.
19. Барашков С. А. Формирование готовности студентов ВУЗов к здоровьесберегающей деятельности при профессиональной подготовке : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / С. А. Барашков. – Самара, 2008. – 20 с.
20. Белова Л. В. Подготовка будущих специалистов по физической культуре к осуществлению здоровьесберегающей педагогической

деятельности : дисс. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Л. В. Белова. – Ставрополь, 2011. – 200 с.

21. Бен Жедду Адель Б. Л. Корекція порушень статодинамічної постави молодших школярів засобами фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання та спорту: спец. 24.00.02 / Бен Жедду Адель Бен Ларбі. – К., 2006. – 187 с.

22. Беседа Н. А. Здоров'язбережувальні технології як запорука ефективного навчання і виховання школярів (тренінг для вчителів) / Н. А. Беседа // Постметодика. – 2010. – №1. – С. 47–53.

23. Беседа Н. А. Роль і місце здоров'язбережувальних технологій в оптимізації фізкультурно-оздоровчої діяльності учнів сучасної загальноосвітньої школи / Н. А. Беседа, Н. Л. Бабич // Наука і освіта, 2014. – № 1. – С. 76–78.

24. Бех І. Д. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід : науково практичні засади / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.

25. Бех І. Д. Науковий підхід – запорука успіху педагога / І. Д. Бех // Початкова школа. – 2000. – № 11. – С.1–5.

26. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : [навч. посібник] / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с.

27. Блонский П. П. Возрастная педология / П. П. Блонский – М. : Работник просвещения, 1930. – 115 с.

28. Богініч О. Особливості підготовки майбутніх педагогів до фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками / О. Богініч // Наукові записки Тернопільського ДПУ : Педагогіка. – 2004. – №4. – С.108–111.

29. Богуш А. М. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти / А. М. Богуш // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Серія : Педагогіка. – 2006. – № 2. – С. 58–61.

30. Болохова О.Н. Профессиональная деятельность учителя как объект педагогического проектирования / О. Н. Болохова // Науковий вісник

Південноукраїнського педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса. ПНПУ ім.К. Д. Ушинського, 2002. – Вип. 10. Ч. 2. – С.185–188.

31. Бондар В. І. Вчителю про дітей, які мають труднощі в навчанні / В. І. Бондар // Початкова школа. – 1995. – №5. – С.6–9.

32. Бехтерев В. М. Личность и условия ее развития и здоровья / В. М. Бехтерев – СПб. : Изд- во СПб ун-та, 1905. –110 с.

33. Васин Ю. Г. Физические упражнения – основа профилактики ожирения у детей. / Ю. Г. Васин. – К. : Здоровья, 1989. – 99 с.

34. Васьков Ю. В. Управління вихованням в загальноосвітньому навчальному закладі / Ю. В. Васьков, І. М. Пашков. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 192 с.

35. Ващенко О. М. Формування умінь і навичок здорового способу життя учнів 1-4 класів шкіл-інтернатів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія виховання» / О. М. Ващенко. – К., 2007. – 20 с.

36. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Брусел. – К. : ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.

37. Виленский М. Я. Физическая культура как базовый компонент профессионально-личностного развития учителя / М. Я. Виленский, В. С. Макеева // Педагогическое образование и наука. – 2003. – № 3. – С. 10–15.

38. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е. С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002 : Збірник наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків : ОВС.2002. – С. 301–309.

39. Вісковатова Т. П. Проблема генез, діагностики і психолого-педагогічної корекції затримки психічного розвитку у дітей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док-ра психол. наук : спец. 13.00.08 « Спеціальна психологія» / Т. П. Вісковатова – К., 1997. – 38 с.

40. Вітковська О. І. Психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл у процесі професійних консультацій : дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Оксана Ігорівна Вітковська. – К., 2002. – 220 с.

41. Вишне夫斯基 В. А. Здоровьесбережение в школе (педагогические стратегии и технологии) / В. А. Вишне夫斯基 – М. : Изд-во «Теория и практика физической культуры», 2002. – 270 с.

42. Власова Т. А. Актуальные проблемы клинического изучения задержки психического развития у детей / Т. А. Власова, К. С. Лебединская // Дефектология. – 1975. – № 6. – С.8–17.

43. Волков В. Л. Розвиток фізичних здібностей у системі фізичної підготовки : [монографія] / В. Л. Волков. – К. : Освіта України, 2011. – 420 с.

44. Волошин О. Р. Проблема збереження здоров'я учнів в освіті в умовах її модернізації / О. Р. Волошин // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи / за заг. ред. М. Лук'янченка, Ю. Шкретія, Е. Боляха, А. Матвєєва. – Дрогобич : КОЛО, 2005. – С. 119–123.

45. Воронін Д. Є. Здоровязберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті / Д. Є. Воронін // Педагогіка, психологія та мед.-біол. проблеми фіз.вихов. і спорту. – 2006. – №2. – С.25–28.

46. Выготский Л. С. Лекции по педологии. / Л. С. Выготский. – Ижевск. : Изд. дом «Удмурдский университет», 2001. – 304 с.

44. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки по спеціальності 010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура» (бакалаври) // МОН України . – Київ.

47. Гертнер С. В. Фрмирование готовности будущих учителей к оздоровительной работе в летних лагерях : автореф. дис. на соискание ученой степ. канд.пед.наук. : спец. 13.00.08 / С. В. Гертнер – Екатеринбург, – 2005. – 24 с.

48. Гонеев А. Д. Основы коррекционной педагогіки : [учебное пособие] / А. Д. Гонеев, Н. И. Лифинцева, Н. В. Ялпаева; под ред. В. А. Сластинина. – М. : Издат центр « Академия», 1999. – 280 с.

49. Гончаренко С. У. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С.У.Гончаренко. – К. : Вища школа, – 2003. – 323 с.

50. Гончаренко М. В. Поняття «валеопедагогіка» та «педагогічна валеологія» у психолого-педагогічній літературі / М. В. Гончаренко, О. С. Лупаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : [http:// www.nbuv.gov.ua /portal/ soc_gum/pednauk / 2010_1/30.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2010_1/30.pdf)

51. Горащук В. П. Кваліфікаційна характеристика викладача інтегрованого курсу освітньої галузі “Фізична культура і здоров’я” / В. П. Горащук // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Слов’янськ : ВЦ СДП, 2000. – № 9. – С. 39–44.

52. Горащук В. П. Культура здоров’я – сучасне напрямлення в системі освіти / В. П. Горащук // Матеріали II міжн. научн.-практ. конф. «Олімпійський спорт, фізична культура, здоров’я нації в сучасних умовах». – Луганськ : ОА ЛОО НОК України, 2005. – С. 271–283.

53. Гужаловський А. А. Фізичне виховання школярів в критичні періоди розвитку / А. А. Гужаловський // Теорія і практика фізичної культури. – 1977. – № 7. – С. 37–38.

54. Гура О. І. Вступ до спеціальності “Педагогіка вищої школи”: [навч.-метод. посібник] / О. І. Гура – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 188 с.

55. Данилко М. П. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури / М. П. Данилко. – Луцьк : Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2003. – 234 с.

56. Данилко М. П. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання та спорту : : спец. 24.00.02 / М. П. Данилко . – Луцьк, 2000. – 19 с.

57. Деминський А. Ц. Основи теорії і методики фізичного виховання / А. Ц. Деминський. – Донецьк : АОДонецчина, 1995. – 520 с.

58. Деминский А. Ц. Методические основы оздоровительной физической культуры / А. Ц. Деминский, Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – Донецк : Юго-Восток, 2001. – 67 с.

59. Денисенко Н. Г. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец.13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. Г. Денисенко. К., – 2011. – 26с.

60. Державний стандарт початкової загальної освіти / Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000р. № 1717 // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К. : Міленіум, 2001. – С. 163–213.

61. Джуринский П. Б. Застосування здоров'язбережувальних та оздоровчорозвивальних технологій на когнитивно-збагачувальному етапі підготовки майбутніх учителів фізичної культури / П. Б. Джуринский // Наука і освіта. – 2014. – № 10. – С.54 –59.

62. Джуринский П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоровозбережувальної професійної діяльності: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 « Теорія та методика професійної освіти» / П. Б. Джуринський – Одеса, 2013. – 43 с.

63. Джуринский П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоровозбережувальної професійної діяльності. дис. доктора пед. наук : 13.00.04 / Петро Борисович Джуринський. – Одеса, 2013. – 395 с.

64. Джуринський П. Б. Реалізація експериментальної моделі з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоровозбережувальної професійної діяльності / П. Б.Джуринський // Наука і освіта. – 2013.– № 2.– С.147–151.

65. Джуринський П. Б. Теорія і методологія здоров'язбережувальної професійної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури : [монографія] / П. Б.Джуринський. – Одеса : В-во ТОВ "Лерадрук", 2012. – 324 с.

66. Диканова Е. Г. Подготовка будущего учителя к формированию культуры здоровья младшего школьника в условиях педколледжа : дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / Елена Диканова. – Волгоград, 2004. – 182 с.

67. Долинський Б. Т. Методологія здоров'язберігаючої діяльності майбутнього вчителя початкової школи : [монографія] / Б. Т. Долинський. – Одеса : Видавець М. П. Черкасов, 2010. – 266 с.

68. Долинський Б. Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності : [монографія] / Б. Т. Долинський. – Одеса : Видавець М. П. Черкасов, 2010. – 269 с.

69. Долинський Б. Т. Здоров'язбережувальна діяльність учителя початкової школи : [навчальний посібник] / Б. Т. Долинський. – Одеса : Видавець М. П. Черкасов, 2011. – 249 с.

70. Дроздова К. В. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів / К.В.Дроздова // Наука і освіта. – 2015. – № 9. – С.45–50.

71. Дубогай О. Д. Навчання в русі: здоров'язберегаючі педагогічні технології в початковій школі / О. Д. Дубогай. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ» : Вид. Л. Галіцина, 2005. – 112 с.

72. Дубогай А. Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов: дис.. докт. пед. наук. :13.00.04 / Александра Дмитриевна Дубогай. – К., 1991. – 374 с.

73. Дубогай О. Д. Управління формуванням професійного інтересу до занять фізичними вправами у студентів педагогічного вузу / О. Д. Дубогай // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук.пр. –Луцьк,1999. – С.15–17.

74. Дубогай О. Д. Основні поняття і терміни оздоровчої фізичної культури та реабілітації / О. Д. Дубогай, А. М. Ткачук, С. Д. Костікова, А. О. Єфімов. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 100 с.

75. Євтух М. Б. Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя / М. Б. Євтух // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі : зб. наук. пр. – Рівне : Волинські обереги, 2002. – № 3. – С. 170–175.

76. Єрмолова В. Аналіз та оцінка професійної діяльності вчителя фізичної культури / В. Єрмолова, Л. Іванова // Здоров'я та фізична культура. – № 17. – 2005. – С. 11–15.

77. Ефименко Н. Н. Методика игрового тестирования двигательного развития и оздоровления детей в норме и патологии / Н. Н. Ефименко. – Винница : ТД «Эдельвейс и К», 2003. – 132 с.

78. Журавський В. С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти : [наук.-метод. вид.] / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К. : Політехніка, 2003. – 195 с.

79. Забора А. В. Особливості технології професійної підготовки учителя фізичної культури / А. В. Забора // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту; за ред. С. С. Єрмакова. – Харків, 2003. – № 11. – С.53–58.

80. Зайцева В. В. Методология индивидуального похода в оздоровительной физической культуре на основе современных информационных технологий. : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. пед. наук / В. В.Зайцева. – М, – 1995. – 44 с.

81. Захаріна Є. А. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи : дис..доктора пед.наук : 13.00.04 / Євгенія Анатоліївна Захаріна. – Запоріжжя. – 2013. – 400 с.

82. Захаріна Є. А. Сучасні підходи до підготовки майбутніх учителів для проведення позакласної роботи з фізичного виховання / Є. А. Захаріна // Теорія та методика фізичного виховання та спорту. – 2013. – № 1. – С.54– 58.

83. Зданюк В. В. Формування готовності у майбутніх учителів фізичної культури до реалізації здоров'язберігаючих технологій у професійній

діяльності: автореф. дис.. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. В. Зданюк. – Полтава, 2011. – 20 с.

84. Зубалій М. Д. Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» (Державні стандарти базової і неповної середньої освіти) / Зубалій М. Д., Єрмолова В. М., Жевага С. І., Іванова Л. І., Остапенко О. І., Савченко А. П., Столітенко Є. В., Столітенко В. В. // Освіта України. – № 1–2. – 2003. – С.11–13.

85. Зубалій М. Д. Оцінювання здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів / М. Д. Зубалій, О. В. Тимошенко // Фізичне виховання в рідній школі. – 2014. – № 6 – С.20–24.

86. Зубанова Н. Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання та спорту : спец. 24.00.02 / Н. Ю. Зубанова. – Луцьк, 1998. – 16 с.

87. Зязюн І. А. Гуманізація і гуманітаризація професійної освіти [Науково.-метод.видання] / І. А. Зязюн – К. : Вища школа. – 1996. – 160 с.

88. Іванніков С. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні : дис.. канд.. пед. наук : 13.00.04 / Сергій Іванович Іванніков . – Одеса, 2013. – 205 с.

89. Іванова Л. І. Фізкультурно-оздоровча робота як пріоритетний напрям фізичного виховання у школі /Л. І. Іванова, Л. П. Сущенко // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні технології навчання в початковій освіті» : (13–14 квітня, 2006). – К. : КМПУ імені П.Д.Грінченка, 2006. – С. 49–51.

90. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів з позицій здоров'язберігаючої освіти / Л. І. Іванова, Л. П. Сущенко // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи; за заг. ред. М. Лук'янченка, Ю. Шкретія, Е. Боляха, А. Матвєєва. – Дрогобич : КОЛО, 2005. –С. 489–493.

91. Іванова Л. І. Фізкультурно-оздоровча спрямованість підготовки майбутніх учителів фізичної культури / Л. І. Іванова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ. – 2006. – № 4. ХХІІІ – С. 57–58.

92. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : дис.... канд..пед. наук : 13.00.04 / Любов Іванівна Іванова. – К., 2007. – 376 с.

93. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд..пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л.І.Іванова. – К., 2007. –21 с.

94. Іванова Л. І. Контрольна функція вчителя фізичної культури в роботі з учнями з відхиленням у стані здоров'я / Л. І. Іванова // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2013. – № 2. – С. 37–40.

95. Ильин Е. П. Психология физического воспитания / Е. П. Ильин. – М. : Просвещение, 1987. – 287 с.

96. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя : [учеб. пособие] / И. Ф. Исаев – М. : Издательский центр “Академия”, 2002. – 208 с.

97. Камаєв О. І. Сучасні вимоги і шляхи удосконалення процесу підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту / О. І. Камаєв, Г. М. Андрієнко // Теорія та методика фізичного виховання. – 2003. – № 1. – С. 2–4.

98. Карпова Э. Э. Гуманизация профессиональной деятельности педагога в контексте изменения культурных стереотипов / Э. Э. Карпова // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі : зб. наук. пр. – Рівне : Волинські обереги, 2002. – Вип. 3. – С. 56–58.

99. Карпова Э.Э. Проблема качества обучения и его мониторинга / Э. Э. Карпова // Наука і освіта. – 2010. – № 7. – С. 4-8.
100. Карпюк Р. П. Загальний стан підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності / Р. П. Карпюк // Педагогіка, психологія та мед.- біол. проблеми фіз. вихов і спорту : зб. наук. пр. – Харків, 2003. – Вип. 13. – С. 33–41.
101. Карпюк Р. П. Компоненти та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій / Р. П. Карпюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка і психологія. – 2004. – № 11. – С. 44–46.
102. Карченкова М. В. Фізична підготовленість як один з основних компонентів професійних здібностей студентів факультету фізичного виховання / М. В. Карченкова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр.; За ред. С. С. Єрмакова. – Харків-Донецьк : ХДАДМ, 2005. – № 22. (XXII) – С. 50–54.
103. Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності : дис...канд. пед.. наук : 13.00.04 / Марина Володимирівна Карченкова. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – 226 с.
104. Кашенко В. П. Педагогическая коррекция. Исправление недостатков характера у детей и подростков / В. П. Кашенко. – М. : Академия, 1999. – 301 с.
105. Кириленко С. В. Розвиток педагогічних технологій формування культури здоров'я старшокласників / С. В. Кириленко // Рідна школа. – 2003. – № 11 (836). – С. 50–55.
106. Книга вчителя фізичної культури : [довідково-методичне видання] / упоряд. С. І. Операйло, А. І. Ільченко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 464 с.

107. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи : технологічна складова : [монографія] / Л. В. Коваль. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 375 с.

108. Ковалько В. И. Здоровьесберегающие технологии в начальной школе (1–4 классы) / В. И. Ковалько. – М. : «ВАКО», 2004. – 296 с.

109. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – Ростов н/Д. : ИЦ «МарТ», 2005. – 448 с.

110. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів : [методичний посібник] / М. К. Козій. – К., 2001. – 85 с.

111. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе : дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / Марина Васильевна Козуб. – Елец, 2007. – 221 с.

112. Комар О. А. Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи / О. А. Комар // Початкова школа. – № 7. – 2010. – С. 47–49.

113. Кондрашова Л. В. Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики / Л. В. Кондрашова // Оновлення змісту освіти, форми та методи навчання та виховання в закладах освіти : зб.наук.праць. – Рівне : Вид-во Рівенського державного гуманітарного університету, 2014. – С. 8–12.

114. Коррекционная педагогика в начальном образовании : [учеб.пособие] / Г. Ф. Кумарина, М. Э. Вайнер, Ю. Н. Вьюнкова и др.; Под ред. Г. Ф. Кумариной. – М. : Издат.центр Академия, 2003. – 320 с.

108. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

115. Кричфалуший М. В. Конструктивні уміння – важливий фактор формування особистості вчителя фізичної культури / М. В. Кричфалуший //

Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у суч. сусп. : зб. наук. праць. – Луцьк, 2002. – С. 114–116.

116. Крутогорська Н. Ю. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до виховної роботи в школі з формування здорового способу життя / Н. Ю. Крутогорська // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Слолянск, 2010. – Вип.1. – С.40–51.

117. Круцевич Т. Ю. Соціально-педагогічні аспекти системи фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. – Луцьк, 2002. – Т.1. – С. 125–131.

118. Круцевич Т. Ю. Методи дослідження індивідуального здоров'я дітей і підлітків в процесі фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 1999. – 231 с.

119. Кумарина Г. Ф. Нове напрямлення в педагогічній науці і практиці / Г. Ф. Кумарина // Початкова школа – 2001. – № 12. – С. 52–53.

120. Кумарина Г. Ф. Адаптивне освітлення : діагностичний аспект : [монографія]. / Г. Ф. Кумарина. – М. : ГОУ Пед.акад., 2012. – 187 с.

121. Куинджи Н.Н. Валеологія. Пути формування здоров'я школярів : [методическе посібник] / Н. Н. Куинджи : Аспект Пресс, 2000. – 139 с.

122. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності / З. Н. Курлянд. – Одеса, 1995. – 160 с.

123. Куц О. С. Нові технології та критерії оцінки власне педагогічних здібностей вчителя фізичної культури загальноосвітньої школи / О. С. Куц, І. Н. Лапичак // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. – Луцьк, 2002. – С. 157–159.

124. Левина М. М. Деятельностный подход как методологический принцип управления образовательным процессом студентов / М. М. Левина // Педагогическое образование и наука. – 2009. – № 2. – С.4–13.

125. Левчук З. С. Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педагогического вуза : автореф. дис. на соискание ученой степени канд.пед.наук : спец. 13.00.01 / З. С. Левчук. – Минск, 1992. – 19 с.
126. Лебединская К.С. Проблемы аномальной психической конституции в детском возрасте / К. С. Лебединская // Дефектология. – 2006. – № 3.– С. 5–15.
127. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание.Личность. / А. Н. Леонтьев – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
128. Линенко А. Ф. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності / А. Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1, – С. 125–132.
129. Липа В. А. Основи корекційної педагогіки. / В. А. Липа. – Донецьк : Лебідь, 2002. – 327 с.
130. Лифинцева Н.И. Теоретические предпосылки формирования профессионально-психологической культуры учителя / Н. И. Лифинцева // Теория и технология формирования профессионально-педагогической культуры. – Белгород, 1999. – С.23–26.
131. Лубовский В. И. Основные проблемы ранней диагностики и ранней коррекции нарушений развития / В. И. Лубовський // Дефектология. – 1995. – № 1. – С. 3–6.
132. Лубышева Л. И. Социальное и биологическое в физической культуре человека в аспекте методологического анализа / Л. И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 1996. – № 1. – С. 2–4.
133. Ляхова І. М. Корекційно-педагогічні основи фізичного виховання дітей зі зниженим слухом (теоретико-методичний аспект) / І. М. Ляхова. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2005. – С.154–161.
134. Максимчук Б. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи : автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Б. А. Максимчук. – Вінниця, 2007. – 21 с.

135. Малярчук Н. Н. Здоровьесозидающая деятельность педагога / Н. Н. Малярчук // Педагогика. – 2009. – № 1. – С.55–59.

136. Мацкевич Н. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з фізичного виховання / Н. М. Мацкевич // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. – Львів : ЛДФК, 2001. – С. 119–123.

137. Менхин Ю. В. Оздоровительная гимнастика : теория и методика / Ю. В. Менхин, А. В. Менхин. – Ростов н/Д : Феникс, 2002. – 384 с.

138. Менхин Ю. В. Физическое воспитание: теория, методика, практика / Ю. В. Менхин. – М. : СпортАкадемПресс, Физкультура и спорт, 2006. – 312 с.

139. Миллер Н. Д. Здоровьесберегающее обучение детей санаторных классов общеобразовательной школы : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Н. Д. Миллер. – Новокузнецк, 2006. – 18 с.

140. Милюкова И. В. Большая энциклопедия оздоровительных гимнастик / И. В. Милюкова, Т. А. Евдокимова. – М. : АСТ; СПб. : Сова, 2007. – 991 с.

141. Митина Л. М. Эмоциональная гибкость учителя: психологическое содержание, диагностика, коррекция / Л. М. Митина, Е. С. Асмаковец. – М. : Флинта, 2001. – 192 с.

142. Митник З. Проблеми стану здоров'я дітей в Україні є пріоритетними для уряду та президенту. – 01.06. 2010. – [Електронний ресурс.] Режим доступу: www.moz.gov.ua

143. Михайлова О. М. Теоретико-педагогічні засади формування мотивів до занять фізичною культурою учнів початкових класів / О. М. Михайлова // Педагогічний процес : теорія і практика : зб. наук. пр. – К. : ПП «ЕКМО», 2004. – С. 127–137.

144. Міхеєнко О. І. Валеологічна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищому педагогічному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. І. Міхеєнко. – Одеса, 2004. – 21 с.

145. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : [навчальний посібник] / Н. Є. Мойсеюк. – К., 2003. – 615 с.

146. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація : [навчальний посібник] / О. Г. Мороз, В. О. Сластьонін, Н. І. Філіпченко. – К. : ІЗМН, 1997. – 168 с.

147. Морфофункциональное созревание основных физиологических систем организма детей дошкольного возраста / под ред. Антроповой М. В., Кольцовой М. М. – М., Педагогика, – 1983. – С.59–78.

148. Мурахов И. В. Оздоровительные эффекты физической культуры и спорта. / И. В. Мурахов – К. : Здоров'я, 1989. – 272 с.

149. Мурза В. П. Фізичні вправи і здоров'я / В. П. Мурза – К. : Здоров'я, 1991. – 256 с.

150. Мусхаріна Ю. Ю. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до оздоровлення дітей підліткового віку загальноосвітнього навчального закладу: дис.. канд..пед наук :13.00.04 / Юлія Юріївна Мусхаріна. – Харків, 2013. – 200 с.

151. Нагорна Г.О. Специфічні особливості діагностики професійного мислення у майбутніх учителів / Г. О. Нагорна // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 2. – С. 94–102.

152. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Володимир Іванович Наумчук. – Тернопіль, 2002. – 168 с.

153. Никитина Н. Н. Основы профессионально-педагогической деятельности / Н. Н. Никитина, О. М. Железняков, М. А. Петухов. – М. : Мастерство, 2002. – 282 с.

154. Никитенко С. В. Формирование и развитие интегративной здоровьесберегающей образовательной системы «Школа здоровья полного дня» : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Светлана Владимировна Никитенко. – М., 2007. – 243 с.

155. Никуленко Т. Г. Коррекционная педагогика / Г. Т. Никуленко. – Ростов н/Д, Феникс, 2006. – С. 3–96.

156. Ніфака Я. М. Підготовка студентів факультету фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи (на прикладі плавання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання та спорту : спец. 24.00.02 / Я. М. Ніфака. – Луцьк, 2000. – 21 с.

157. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога в образовании : [учебное пособие для студентов] / Р. В. Овчарова – М. : ТЦ Сфера при участии “Юрайт-М, 2001. – 448 с.

158. Огністий А. Актуальні проблеми підготовки вчителя-предметника до роботи з фізичного виховання / А. Огністий // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : рб. наук. пр. – Луцьк, 2002. – С. 92–94.

159. Оглоблин К. А. Опережающая стратегия подготовки педагогов физической культуры на основе непрерывного здоровьесформирующего образования : автореф. дисс. на соискание учен. степени докт. пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / К. А. Оглоблин. – СПб, 2008. – 43 с.

160. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка : 80000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.

161. Омельченко С.О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків : [монографія] / С. О. Омельченко. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 352 с.

162. Операйло С. Актуальність і проблеми модернізації системи фізичного виховання / С. Операйло // Фізична культура в школі. – 2006. – № 1. – С. 3–6.

163. Оржеховська В. М. Педагогіка здорового способу життя / В. М. Оржеховська // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С. 29–32.

164. Остапенко Г. О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язберезувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Галина Олександрівна Остапенко. – К., 2013. – 203 с.

165. Основи здоров'я і фізична культура : [Підручник для 4 кл. загальноосвітніх навч. закладів] / Ареф'єв В. Г, Єрмолова В. М., Іванова Л. І., Качеров О. Б., Операйло С. І. – К. : Просвіта, 2004. – 176 с.

166. Оцінювання техніки рухових дій учнів за навчальною програмою «Основи здоров'я і фізична культура 1-4 клас : [навчально-методичний посібник] / О. М. Ващенко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова, С. І. Операйло, Л. В. Романенко. – Кам'янець-Подільський : Абетка. – 35 с.

167. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

168. Педагогічна майстерність : [підручник] / За ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.

169. Педагогічна практика студентів факультету фізичного виховання : [Навч.-метод. посібник для студентів педагогічних інститутів] / Н. Є. Пангелова та ін. – К. : Оріяни, 2003. – 128 с.

170. Педагогічні технології : [Навч. посіб. для вузів] / О. С. Падалка, А. М. Нісімчук, І. О. Смолюк, О. Г. Шпак. – К.: Вид-во Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. – 208 с.

171. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование : [учеб. пособие] / Ю. Д. Железняк, В. А. Кашкаров, И. П. Кравцевич ; под ред. Ю. Д. Железняка. – М.: Издательский центр “Академия”, 2002. – 384 с.

172. Педагогическая практика в школе : [учебное пособие] / Балбенко С. Ю., Васин Ю. Г., Медведев В. Ф., Мирошниченко В. И. – К. : Вища школа, 1990. – 136 с.

173. Петунин О. В. Теоретические основы подготовки студентов к профессиональной деятельности учителя физической культуры : автореф. дис. на соискание учен. степени докт. пед.наук : спец. 13.00.04 / О. В. Петунин. – М., 1993. – 36с.

174. Петунин О. В. Формирование профессионального мастерства учителя физической культуры : [учебное пособие] / О. В. Петунин. – М. : Просвещение, 1980. – 112 с.

175. Подласый И. П. Курс лекций по коррекционной педагогике / И. П. Подласый. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, – 2006. – С. 3–31.

176. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології [Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти] / І. П. Підласий. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.

177. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах України // Фізичне виховання в школі. – 2005. – № 6. – С. 2–9.

178. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.

179. Практика в системі фізкультурної освіти : [навчальний посібник] / М. І. Воробйов, Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2006. – 192 с.

180. Про стан і перспективи розвитку державної підтримки дітей з психофізичними вадами // Дефектологія. – 2000. – № 3. – С.46–47.

181. Про затвердження заходів, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України : Наказ Міністерства освіти і науки України № 1078 [Чинний від 2008-11-27] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

182. Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів : Наказ Міністерства освіти науки України № 486 [Чинний від 2003-07-21] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

183. Просенюк А. І. Здоров'язберігаючі технології в освітньо-виховному процесі / А. І. Просенюк // Науковий висник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського . – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського. – 2014. – Спецвипуск. – С. 253–259.

184. Професійна освіта : Словник : [навчальний посібник] / За ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.

185. Решетников П. Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей. Рождение мастера : [монографія] / П. Е. Решетникова. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 304 с.

186. Римар М. П. Теоретичний підхід до формування деяких особистих якостей майбутніх вчителів фізичного виховання / М. П. Римар., В. І. Іванов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – Харків, 2005. – № 2. ХХІІІ – С. 36–41.

187. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии : [в 2т.] / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. – 816 с.

188. Савченко О. Я. Функціональний підхід при підготовці майбутніх вчителів / О. Я. Савченко // Освіта України. – 2002. – № 44–45. – С. 7.

189. Санникова О. П. Структура личности : методологический аспект / О. П. Санникова // Науковий висник, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського 1999. – № 4–5, – С.49-57.

190. Свірщук Н. С. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі : дис. канд. пед.наук : 13.00.04 / Наталія Сергіївна Свірщук. – Вінниця, 2013. – 200 с.

191. Семенова И. И. Мониторинг эффективности деятельности общеобразовательной школы по укреплению здоровья учащейся молодежи / И. И. Семенова // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2007. – № 2. – С. 23–27.

192. Семерникова Р. А. Самостійна робота в системі підготовки майбутнього учителя / Р. А. Семерникова // Проблеми змісту педагогічної підготовки вчителя у контексті аксіологічної освіти (історичний, теоретико-практичний аспекти): Матеріали міжн. наук. конф. присвяченої 170-річному ювілею університету / За заг. ред. Л. Вовк, О. Падалка. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – С. 36–40.

193. Сентизова М. И. Педагогическое обеспечение подготовки будущих учителей к здоровьезберегающей деятельности : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд.пед. наук : спец. 13.00.01 / М. И. Сентизова. – Якутск, 2008. – 20 с.

194. Сергієнко В. Технологія вдосконалення професійної майстерності вчителів фізичного виховання / В. Сергієнко, В. Ялович // Наукові записки Тернопільського держ. пед. унів. – Тернопіль, 2003. – № 2. – С. 16-18.

195. Сериков Г. Н. Здоровьесбережение в гуманном образовании : [монографія] / Г. Н. Сериков, С. Г. Сериков. – Екатеринбург-Челябинск, 1999. – 242 с.

196. Слостенин В. А. Педагогика. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов – М. : Школа - Пресс, 2000. – 512 с.

197. Слостенин В. А. Реформа школы и готовность учителя к профессионально-педагогической деятельности : вопросы методологии и теории / В. А. Слостенин, М. Я. Виленский // Теория и практика физической культуры. – 1985. – № 6. – С. 43–46.

198. Слостенин В. А. Учитель в инновационных образовательных процессах / В. А. Слостенин // Известия Российской Академии образования. – 2000. – № 3. – С. 73 –79.

199. Смирнов Н. К. Руководство по здоровьезберегающей педагогике. Технологии здоровьезберегающего образования / Н. К. Смирнов. – М. : АРКТИ, 2008. – 288 с.
200. Советова Е. В. Оздоровительные технологии в школе / Е. В. Советова. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 288 с.
201. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – [4-е изд.] – М. : Сов.энцикл., 1989. – 1632 с.
202. Современный словарь по педагогике / авт.-сост. Рапацевич Е. С. – М. : Современное слово, 2001. – 928 с.
203. Солопчук Д. М. Формування здорового способу життя молодших підлітків у позаурочній фізкультурно-оздоровчій роботі: дис. канд. пед. наук: 13.00.07. / Дмитро Миколайович Солопчук. – К., 2007. – 207 с.
204. Солтис О. О. Структурні особливості концептуальної моделі діяльності викладача фізичного виховання / О. О. Солтис // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. – Львів : НВФ «Українські технології», 2003. – Вип. 7. – Т.1. – С. 98–101.
205. Сомов Д. С. Теория и методология реализации здоровьезбережения в условиях современного ВУЗа : автореф. дис. на соискание учен. степени докт. пед. наук : 13.00.01 / Денис Сергеевич Сомов. – Ставрополь, 2007. – 42 с.
206. Статистические методы в научных медицинских исследованиях / под ред. А. М. Меркова. – М.: Медицина, 1968. – 419 с.
207. Суровов О. А. Перспективи застосування інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури / О. А. Суровов, Т. С. Бондар // Теорія та методика фізичного виховання. – 2012. – № 1. – С. 17–18, 36.
208. Сухомлинський В. А. Сердце отдаю детям : Избран. произвед. в 5-ти т. / В. А. Сухомлинський. – К., 1980. – Т. 3. – 109 с.
209. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний

аспект) : [монографія] / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький держ.універ., 2003. – 442 с.

210. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Людмила Петрівна Сущенко . – К., 2003. – 469 с.

211. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура» : [учеб. пособие] / Ю. Д. Железняк, В. М. Минбулатов. – М. : ИЦ «Академия», 2006. – 272 с.

212. Теорія і методика фізичного виховання в 2-х томах / За ред. Т. Ю. Круцевич – К. : «Олімпійська література», 2003. –Т. 2. – 390 с.

213. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: [навч. посіб.] / За заг. ред. О. О. Дубасенюк. – Житомир: ЖДПУ. – 2001. – 267 с.

214. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: [монографія] / О. В. Тимошенко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 421 с.

215. Тимошенко О. В. Технологія оцінки якості освіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури / О. В. Тимошенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи. / За ред. П. В. Дмитренка, В. Д. Сиротюка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – № 11.– С. 299–305.

216. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах :дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Олексій ВалерійовичТимошенко. – К., 2009. – 587 с.

217. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних

зкладах : автореф. дис. докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти / О. В. Тимошенко. – К., 2009. – 40 с.

218. Токарева С. В. Значення корекційно-оздоровчої роботи і готовність майбутніх учителів до її проведення / С. В. Токарева // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Наук. збір. / за ред. І. Бех. – Умань, 2013. – № 43. – С. 44–48.

219. Токарева С. В. Актуальні напрямлення корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах ЗОШ / С. В. Токарева // Матер. V міжнар. науково-практ. конф.: Психологічні, педагогічні і медико-біол. аспекти фіз. вихов. – Одеса, 2014. – С. 122-124.

220. Токарева С. В. Аналіз готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи корекційно-оздоровчої спрямованості в загальноосвітніх школах / С. В. Токарева // Наука і освіта. – 2013. – № 3. – С.178–181.

221. Токарева С. В. Направлення та умови активізації корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах ЗОШ / С. В. Токарева // Наука і освіта. – 2014. – № 4. – С.149–153.

222. Токарева С. В. Проблема корекційно-оздоровчої роботи у початковій школі та шляхи її вирішення / С. В. Токарева // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2012. – № 9-10. – С. 17– 21.

223. Токарева С. В. Коррекционно-оздоровительная работа в школе и методика подготовки будущих учителей физической культуры к ее проведению / С. В. Токарева // Концепт – 2015.– № 8; Режим доступа до журн.: <http://www.e-koncept.ru/2015/15296.htm>. –ISSN 2304-120X.

224. Турчак А. Л. Організація і методика оздоровчої фізичної культури : [навчальний посібник] / А. Л. Турчак, В. С. Язловецький. – Кіровоград : Поліграф підприємство «Ексклюзив сист.», 2010. – 312 с.

225. Усманов В. Ф. Особенности подготовки будущих специалистов физической культуры в образовательном процессе вуза / В. Ф. Усманов,

В. С. Кругликова // Педагогическое образование и наука. – 2014. – № 5. – С. 139–141.

226. Управление физкультурно-оздоровительной работой : [учебно-методическое пособие] / Под общ. ред. С. И. Изаак – М. : Изд-во «Олимпия Пресс», 2005. – 96 с.

227. Федулина И. Р. Подготовка будущих учителей к руководству физкультурно-оздоровительной деятельностью школьников : дисс. канд. пед. наук : 13.00.08 / Инна Рифадовна Федулина. – Уфа, 2001. – 221 с.

228. Фидельский В. В. Теория и практика подготовки будущих учителей к физическому воспитанию учащихся : автореф. дис. на соискание учен. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 / В. В. Фидельский – М., 1993. – 50 с.

229. Фізична культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 кл. // Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011р. / Підготували: Т. Круцевич, В. Єрмолова, Л. Іванова, О. Кривчикова, Г. Смоліус. - К., 2012. – 53 с.

230. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: [навчально-методичний посібник] / О. М. Ващенко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова, С. І. Операйло, Л. В. Романенко. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 192с.

231. Фурманов А. Г. Оздоровительная физическая культура : [учебник для студентов вузов] / А. Г. Фурманов, М. Б. Юсупа. – Майкоп. : Тесей. – 2003. – 528 с.

232. Холодов Ж. К. Теория и методика физического воспитания и спорта : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М. : Издательский центр “Академия”, 2002. – 480 с.

233. Хоули Э. Т. Оздоровительный фитнес / Э. Т. Хоули, Б. Дан Френкс . – К., 2000. – 367 с.

234. Хохліна О. П. Корекційно-розвивальна робота в системі загальної освіти / О. П. Хохліна // Дефектологія. – 2000. – № 2 .– С. 11–16.

235. Хуторской А. В. Современная дидактика: [учебник для вузов] / А. В. Хуторской. – СПб : Питер, 2001. – 544 с.

236. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» // Фізична культура і спорт / Під ред. Куроченко І. О. – К., 2004. – 1184 с.

237. Цьось А. В. Дифференцированный подход в процессе профессиональной подготовки учителя физической культуры : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Анатолий Васильевич Цьось. – Киев, 1994. – 179 с.

238. Чепель Т. Л. Интерактивные методы в высшем педагогическом образовании как условие его интенсификации. – [Электронный ресурс] / Т. Л. Чепель, Т. Д. Яковенко. – Режим доступа : <http://www.concord/websid.ru/page.php?article=2>.

239. Черкасов В. А. Концепция формирования профессиональных качеств специалиста на факультете физической культуры и безопасности жизнедеятельности современного вуза / В. А. Черкасов, В. Г. Макаренко // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 10. – С. 6–9.

240. Черняков В. В. Передумови формування соціально-педагогічної активності майбутнього вчителя фізичної культури / В. В. Черняков // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – Харків, ХДАДМ, 2005. – № 1 ХХІІІ. – С. 45-51.

241. Шацкий С. Т. Школа для детей или дети для школы / С. Т. Шацкий. – М. : АПН СССР, 1964. – Т. 2. – 264 с.

242. Шевченко А.О. Фізкультурно-оздоровча спрямованість формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з учнями / А. О. Шевченко // Інтеграція освітньо-виховної та оздоровчої діяльності в навчальних закладах України. – Кировоград : РВВ КДПУ імені В.Винниченко, 2012. – С. 230–233.

243. Шевченко С. Г. Коррекционно-развивающее обучение. Организационно педагогические аспекты / С. Г. Шевченко. – М. : Владос, 1999. – С. 5–60.

244. Шерета В. В. Спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча робота в школі : [навчальний посібник] / В. В. Шерета, В. С. Язловецький. – Кіровоград.: РВВ КДПУ імені В.Винниченко, 2006. – 336 с.

245. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : 13.00.04 / Б. М. Шиян. – К., 1997. – 50 с.

246. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б. М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. – Рівне : ПринтХауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371–374.

247. Шиян Б. М. Теорія и методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001.– Ч. 1. – 271 с.

248. Шиян Б. М. Теорія и методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – Ч.2. – 248 с.

249. Шкрєбтій Ю. М. Запровадження елементів європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи в сфері вищої фізкультурної освіти / Ю. М. Шкрєбтій, Л. А. Харченко // Теорія і методика фізичного виховання та спорту. – 2005. – № 4. – С. 76–79.

250. Шмелев В. Е. Оптимизация процесса подготовки студентов институтов физической культуры к профессиональной деятельности на основе модели специалиста: дисс. канд. пед. наук: 13.00.08 / Виктор Елизарович Шмелев. – СПб, 2002. – 171 с.

251. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция / В. В. Лебединский, О. С. Никольская, Е. Р. Баенская, М. М. Либлинг. – М., Педагогика, 1990. – 28 с.

252. Энциклопедия профессионального образования : В 3 т. / Под. ред С. Я. Батышева. – М. : АПО, 1999. –Т. 2. – 440 с.

253. Язловецький В. С. Фізичне виховання дітей і підлітків з ослабленим здоров'ям / В. С. Язловецький. – К. : Здоров'я, 1991. – 228 с.

254. Якубович М. А. Коррекция двигательных и речевых нарушений методами физического воспитания / М. А. Якубович, О. В. Преснова. – М. : Владос, 2006. – 287 с.

255. Ялович В. Т. Психологічні умови формування педагогічних здібностей у вчителів фізичної культури / Т. В. Ялович. – Луцьк : Вежа, 1998. – 146 с.

256. Centers for Disease Control and Prevention. Guidelines for school and community programs to promote lifelong physical activity among young people. MMWR 46 (RR- 64): 1- 24, 1997.

257. Dushaw M. L. A comparative study of three model comprehensive elementary school health education programs // J. Sch. Hlth. – 1984. – Vol .53. – № 1. – P. 10-13.

258. Levanda V. A. Physical culture and healthy life style / V.A. Levanda, P. S. Suzdlinitsky // Reports of the National scientific and Practical Conference. – Moscow, 1990. – P. 64 –68.

259. Pate R. Critique of existing guidelines for physical activity in young people / R. Pate, S. Trost, C. Williams, S. Biddes, J. Sallis, N. Cavill, eds. // Young and active? Young people and health-ennancing physical activity – evidence and implication. – London : Health Education Authority, 1998. – P. 162 – 176.

260. The European Higher Education Area–Achieving the Goals. // Communiqué of the Conference of European Ministers for Higher Education. – Bergen, 19-20 May 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bologna-bergen2005.no/docs/00-main_doc_0520_Bergen_communiqué.pdf.

261. The Phesical School Environment // The World Healt Organization”s. Information series on school Health. Document 2. / Prepared by John Wargo. – 2004. – P. 17-40. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.who.int./school.youth.heath/media/en>

262. Holmen T. L. What kind of information does the health services give to children with asthma and their parents? / T. Holmen, L. Vatten. // Tidsskr-Nor-Laegefonden, 1995. – May 10. 115(12). – P. 5–151.

263. Williams L. Kemp. Environmental health secrets / Luanne Kemp Williams, Ricky L. Langley. – Philadelphia : Hanley & Belfus, 2001. – 266 p.

Д О Д А Т К И

Додаток А1

Опитувальник для визначення рівня підготовленості вчителів-практикантів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Шановний колего, просимо вас обрати твердження, яке є, на вашу думку, вірним. Дякуємо за співпрацю.

Блок 1.

1.1. Під «фізичною культурою» я розумію:

А.- процес занять фізичною культурою та спортом для досягнення певних результатів

Б.- можливість слідкувати за спортивними новинами і вболівати за «наших»

В.- сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, які людина використовує для фізичного удосконалення.

1.2. Під «корекцією» засобами фізичної культури розумію

А. – вплив на особистість дитини в процесі фізичного виховання з метою виправлення відхилень в розвитку

Б. – систему психолого-педагогічних мір на школяра в процесі занять фізичною культурою з метою виправлення особливостей психо-фізичного розвитку і формування гармонійної особистості

В. – проведення позашкільних заходів по профілактиці асоціальної поведінки учнів

1.3. В початкових класах уроки фізичної культури, крім навчального спрямування повинні мати нахил:

А. - тренувально - розвивальний

Б. - корекційно-оздоровчий

В. – розважально- емоційний

1.4. В початковій школі в ході уроків фізичної культури займаються разом:

А. - учні основної та підготовчої груп,

Б. - всі учні ,

В.- учні основної та спеціальної груп.

1.5. В початковій школі обов'язкові такі фізкультурно-оздоровчі форми роботи в режимі дня:

А.- фізкультхвилинки на уроках з гімнастикою для очей

Б.- секційні заняття по видам спорту

В.- рухливі та спортивні ігри в групі продовженого дня.

1.6. Ознаками вікової кризи у молодшого школяра є такі прояви:

А.- різке витягування тіла та кінцівок, порушення гармонійності фізичного розвитку, формування психічних новоутворень

Б.- активізація пізнавальної діяльності, гарна фізична роботоздатність

В.- неслухняність, свавілля, швидка втомлюваність.

1.7. Які стани учнів початкових класів, на вашу думку, потребують корекційно – оздоровчої роботи на уроках фізичної культури:

А. порушення постави, ожиріння, вади зору

Б. дискоординованість, рухове хвилювання, погана гнучкість

В. шкільна неуспішність, бездоглядність

1.8.Корекційно –оздоровча допомога в процесі фізичного виховання повинна надаватись лише тим учням початкових класів які:

А. - віднесені по стану здоров'я до спеціальної групи

Б. - почали відвідувати уроки фізичної культури після хвороби

В. - усім учням, які її потребують

1.9.Корекційну роботу засобами фізичної культури з учня початкової школи доцільно проводити

А. - як самостійний вид роботи

Б. - в процесі уроків фізичної культури

В. - в позаурочній роботі

Блок 2

2.1.Для організації та проведення корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах вчитель фізичної культури перш за все

А. – визначає показники фізичної підготовленості учнів

Б. – аналізує стан здоров'я учнів та особливості їх індивідуально-типологічного розвитку

В. - оцінює навчальні досягнення школярів

2.2.Оздоровчо-розвивальний вплив на школяра початкових класів матиме фізичне навантаження обсягом:

А. - до 3 занять фізичною культурою на тиждень,

Б. - 3-4 заняття на тиждень,

В. – більш ніж 4 заняття на тиждень

2.3. Навіть здоровий учень 6-7 років потребує тимчасової корекційної допомоги в наслідку:

- А. збільшення навантаження у вигляді навчальних обов'язків
- Б. недостатності часу для рухливих ігор
- В. наявністю одного із «критичних» вікових періодів розвитку

2.4. Основними зовнішніми ознаками першого ступеня стомлення при виконанні фізичних вправ є:

- А.- незначне почервоніння шкіри на обличчі, прискорене рівне дихання,
- Б.- відсутність скарг на самопочуття, не ритмічне часте дихання
- В.- відказ від виконання завдання, почервоніння «плямами»

2.5. Рухливі ігри в початкових класах найбільш ефективні при корекції:

- А. психо-емоційних станів
- Б. шкільної неуспішності
- В. порушень постави

2.6. Показник ЧСС у здорового школяра початкових класів в спокої складає:

- А. - 60- 70 ур./хв.;
- Б. - 70 - 80 уд./ хв.;
- В. - 80 - 90 уд./хв.;

2.7. Усіх учнів початкових класів для забезпечення дозованого навантаження відповідно стану на уроках фізичної культури розподіляють на групи:

- А. - по результатам тестування рівня фізичної підготовленості.
- Б. - за бажанням школярів та батьків,
- В- у відповідності з даними медико- педагогічного аналізу показників

2.8. Для визначення фізіологічної вартості певного завдання в ході уроку фізичної культури вчитель використовує:

- А.- підсумковий контроль,
- Б. -поточний контроль,
- В. -оперативний контроль

2.9. Враховуючи необхідність корекційно–оздоровчої роботи з молодшими школярами на кожному уроці фізичної культури в початковій школі повинні проводитись вправи:

- А.- на розвиток швидкості
- Б.- на шикування та перешикування
- В.- на формування правильної постави

2.10. Учні, які мають порушення зору, вимагають постійного контролю при виконанні:

- А.- вправ з м'ячем
- Б.- вправ в лазанні та перелазанні
- В.- вправ в стрибках та зістрибуванні

2.11. Розвиваючи силу у молодшого школяра вчитель фізичної культури перш за все розуміє що це необхідно для:

- А.- виконання навчального нормативу
- Б.- правильного формування стато-локомоторних установок дитини
- В.- зарахування учня в спортивну секцію

2.12. Найбільш ефективною вправою для тренування глазорухових м'язів вважаю:

- А. - ведіння м'яча,
- Б. - ходьбу по лаві,
- В. - ловля та передача м'яча в трійках.

2.13. Для розвитку та корекції рухливості в суглобах учень 2 класу повинен виконувати вправи:

- А. - швидко, бажано з ранку, до болю,
- Б. - повільно, з максимальною амплітудою,
- В. - з партнером, тривало

Блок 3

3.1. Ранкову гімнастику виконую

- А. - обов'язково і щоденно
- Б. - епізодично під настрій

В. - ні, не виконую

3.2. Палю

А.- так

Б. – лише, коли хвилююсь

В. - ні, не палю

3.3.Загартовуюсь, дотримуюсь активного відпочинку, роблю прогулки пішком, на велосипеді, легким бігом

А.- два - три рази на тиждень

Б. - у вихідні дні

В. - майже не виконую

3.4.Маю чіткий розклад дня з 7-8 годинним сном

А. - так маю і ніколи його не порушую

Б. - маю, але інколи (на сесіях, день народження) його порушую

В. – не маю

3.5.Найбільш важливими напрямками самоосвіти вчителя фізичної культури щодо корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі вважаю є:

А. - особистий рівень спортивних досягнень

Б. - удосконалення тренерських методичних умінь

В.- поглиблення знань психолого-педагогічного та медико- педагогічного напрямів.

3.7. Оцініть за п'ятибальною шкалою Ваш особистий досвід та уміння в :

- організації корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в ході уроків фізичної культури 1, 2, 3, 4, 5;

- організації корекційно-оздоровчої роботи в позаурочних спортивно - фізкультурних заняттях 1, 2, 3, 4, 5;

- розробки методик індивідуального корекційно-оздоровчого впливу на учня початкової школи у відповідності до певних показників 1, 2, 3, 4, 5.

3.8. Оцініть за п'ятибальною шкалою рівень Вашої підготовленості до окремих складових професійної діяльності

- до навчальної роботи

- 1, 2, 3, 4, 5

- до організаційної роботи з фізичного виховання - 1, 2, 3, 4, 5
- до спортивно - тренувальної діяльності - 1, 2, 3, 4, 5
- до корекційно –оздоровчої роботи - 1, 2, 3, 4, 5
- до координаційно- методичної роботи - 1, 2, 3, 4, 5

3.9. Висловіть, будь ласка, ваші пропозиції щодо покращення корекційно-оздоровчої роботи у практиці початкової школи

1) _____

2) _____

Ключ.

2 бали :1.1.-В, 1.2. – Б, 1.3 –Б, 1.4. –А, 1.5-В, 1.6-А, .7-А, Б,В;1.8-В, 1.9 –Б;
2.1-Б, 2.2 –В, 2.3- В, 2.4.- А, 2.5 –А, 2.6. –В, 2.7.-В, 2.8 – В, 2.9 – В, 2.10 – В, 2.11 – Б, 2.12 – В, 2.13 – Б;

3.1-А, 3.2 –А, 3.3 – А, 3.4 – А, 3.5 – В;

1 бал: 1.1 – А, 1.2 – А,1.3.- А, 1.5 –А,1.6 – В, 1.8 –Б, 1.9- А, В;

2.1–А, 2.2–Б, 2.3–А, 2.4 –Б, 2.5 –Б, 2.7 – А, 2.10. –Б, 2.11 –А, 2.12- А,2.13 –В;

3.1 – Б, 3.2–Б, 3.3- Б, 3.4 – Б.

Інші відповіді **0 балів**.

Високий рівень – 78- 98 балів (80%), достатній рівень -77- 49 балів (50% -79%), низький рівень – 48 балів і менше (>50%).

Додаток А 2

Опитувальник для вчителів практиків.

Шановний вчителю! Просимо вас вписати необхідну інформацію або підкреслити відповідь, яка, на вашу думку, є правильною.

Місце роботи : - сільська школа , - міська школа, - гімназія, - ліцей

Вік _____ Стаж роботи _____ років в якості _____

В теперішній час працюю _____ з учнями _____ класу

1. За період моєї педагогічної діяльності психофізичний стан дітей, які приходять до школи: - покращився, - значно покращився, - погіршився, значно погіршився, - не змінився.

2. Серед учнів початкових класів _% мають особливості психофізичного розвитку. Найбільш поширеними є порушення та розлади: - постави,- сенсорного розвитку (зір, слух), - психо-емоційних станів,- наявність соматичних відхилень (серцево-судинні, дихальні, шлункові вади), - часті захворювання, алергічні стани, - затримка психічного розвитку, інші стани

3. Найбільш необхідною корекційною допомогою для учнів початкових класів вважаю: - логопедичну, - психолого-педагогічну, - фізкультурно-розвивальну, - корекційно-оздоровчу. Корекційна допомога не потрібна.

4. В період навчання корекційно-оздоровчі заходи з учнями початкових класів бажано проводити: - в урочній формі, - в родині, - в позаурочній формі, - в позашкільних умовах, інше _____

5. Для досягнення результату в корекційно-оздоровчій роботі їй повинні проводити: - батьки, - учителі початкових класів, - учителі фізичного виховання, інша відповідь _____ .

6. В початкових класах найбільш доречно планувати корекційно-оздоровчі заходи при проведенні уроків _____ .

7. В розкладі уроків початкової школи, на фізичне виховання відведено на тиждень: - 2 уроки, - 3 уроки, - додаткові заняття з хореографії, танців, інше _____ .

8. Уроки фізичного виховання з учнями початкових класів проводить: - учитель фізичного виховання; - учитель початкових класів; - хтось інший _____ .

Дякуємо за співпрацю

Опитувальник для визначення рівня підготовленості майбутніх вчителів фізичної культури до корекційно - оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Шановний студенте, просимо вас обрати твердження, яке є, на вашу думку, вірним. Дякуємо за співпрацю.

Блок 1.

1.1. Чи обізнані ви зі статистикою здоров'я учнів початкової школи? Чи вважаєте ви ці показники

А.- позитивними,

Б. – негативними,

В. - мені байдуже.

1.2. Чи знаєте ви щось про корекційно-оздоровчі можливості фізичної культури, як чинника здоров'я збереження?

А. – знаю і можу пояснити,

Б. - щось знаю, але не поясню,

В. - нічого не знаю.

1.3. Під «фізичною культурою» я розумію:

А.- процес занять фізичною культурою та спортом для досягнення певних результатів,

Б.- можливість слідкувати за спортивними новинами і вболівати за «наших»,

В.- сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, які людина використовує для фізичного удосконалення.

1.4. Під «корекцією» засобами фізичної культури розумію:

А. – вплив на особистість дитини в процесі фізичного виховання з метою виправлення відхилень в розвитку,

Б. - систему психолого-педагогічних мір на школяра в процесі занять фізичною культурою з метою виправлення особливостей психо-фізичного розвитку і формування гармонійної особистості,

В. – проведення позашкільних заходів по профілактиці асоціальної поведінки учнів .

1.5. В початковій школі обов'язкові такі фізкультурно-оздоровчі форми роботи в режимі навчального дня:

А.- фізкультхвилинки на уроках з гімнастикою для очей,

Б.- секційні заняття по видах спорту,

В. - рухливі та спортивні ігри в групі продовженого дня.

1.6.Корекційно–оздоровчий вплив на уроках фізичної культури починається:

А.- після аналізу медико-психолого-педагогічних показників дитини,

Б.- з прохань батьків,

В.- з тестувань рівня фізичної підготовленості учня.

1.7. Які стани учнів початкових класів, на вашу думку, потребують корекційно – оздоровчої роботи на уроках фізичної культури:

А.- порушення постави, ожиріння, вади зору;

Б.- дискоординаність, рухове хвилювання, погана гнучкість;

В.- шкільна неуспішність, бездоглядність.

1.8. Корекційно –оздоровча допомога в процесі фізичного виховання повинна надаватись лише тим учням початкових класів, які:

А. - віднесені по стану здоров'я до спеціальної групи,

Б. - почали відвідувати уроки фізичної культури після хвороби,

В. - усім учням, які її потребують.

Блок 2

2.1. Чи необхідно здійснювати спеціальну підготовку майбутніх вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в період їх навчання у ВНЗ?

А.- Так, необхідно.

Б. – Ні, не обов'язково.

В. – Важко відповісти.

2.2.Формування умінь корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи, перш за все забезпечують такі дисципліни:

А.- психолого-педагогічні,

Б. – природничо-наукові,

В.- спортивно-педагогічні .

2.3.Корекційно-оздоровча робота в початковій школі в процесі фізичного виховання повинна проводитися:

А. - ґрунтуючись на навчальному матеріалі представленому в програмі з фізичної культури ,

Б. - на власний розсуд вчителя фізичної культури,

В. - лише тими засобами фізичної культури, які обирають учні.

2.4.Оздоровчо-розвивальний вплив на школяра початкових класів матиме фізичне навантаження обсягом:

А. - до 3 занять фізичною культурою на тиждень,

Б. - 3-4 заняття на тиждень,

В – більш ніж 4 заняття на тиждень

2.5.Навіть здоровий учень 6-7 років потребує тимчасової корекційної допомоги в наслідку:

А.- збільшення навантаження у вигляді навчальних обов'язків,

Б. -недостатності часу для рухливих ігор,

В.- наявності одного із «критичних» вікових періодів розвитку.

2.6. Рухливі ігри в початкових класах найбільш ефективні при корекції:

А.- психо-емоційних станів,

Б.- шкільної неуспішності,

В.- порушень постави.

2.7. Показник ЧСС у здорового школяра початкових класів в спокої складає:

А. - 60- 70 ур./хв.;

Б. - 70 - 80 уд./ хв.;

В - 80 - 90 уд./хв.

2.8. Усіх учнів початкових класів для диференціації навантаження на уроках фізичної культури розподіляють на групи:

А. - по результатах тестування рівня фізичної підготовленості,

Б. - за бажанням школярів та батьків,

В. - у відповідності з даними медико-педагогічного аналізу показників.

2.9. Корекційно–оздоровчий вплив на уроках фізичної культури в початкових класах досягається:

А. - в звільненні учнів з відхиленнями від виконання вправ,

Б. - використання методичних підходів з метою створення індивідуально зорієнтованих умов виконання фізичних вправ,

В. - залученням до роботи лікаря, психолога, логопеда школи.

2.10. Враховуючи необхідність корекційно–оздоровчого спрямування в роботі з молодшими школярами, на кожному уроці фізичної культури в початковій школі повинні проводитись вправи:

А. - на розвиток швидкості,

Б. - на шикування та перешікування,

В. - на формування правильної постави.

2.11. Найбільш ефективною вправою для тренування окорухових м'язів вважаю:

А. - ведіння м'яча,

Б. - ходьбу по лаві,

В. - ловля та передача м'яча в трійках.

2.12. Для розвитку та корекції рухливості в суглобах учень 2 класу повинен виконувати вправи:

А. - швидко, бажано з ранку, до болю,

Б. - повільно, з максимальною амплітудою,

В. - з партнером, тривало.

Блок 3

3.1. Чи усвідомлюєте ви необхідність і чи поділяєте думку про необхідність корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі в процесі фізичного виховання учнів?

А. – так, усвідомлюю і поділяю;

Б. - усвідомлюю, але не поділяю;

В. – ні, не поділяю.

3.2. Чи забезпечує існуюча система підготовки до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи у вищій достатній рівень підготовленості майбутніх вчителів фізичної культури ?

А.- так, забезпечує,

Б. – ні, не забезпечує

В. – затрудняюсь у відповіді.

3.3. Який напрям із наведених дозволить, на вашу думку, покращити підготовку студентів до корекційно-оздоровчої роботи в початковій школі?

А.- ведення нових навчальних дисциплін (яких _____),

Б.-удосконалення міждисциплінарних зв'язків та узгодження навчальної інформації корекційно-оздоровчого спрямування,

В. – можливість більш тривалого практичного випробування отриманих корекційно-оздоровчих знань в практичній діяльності у початковій школі.

3.4. На вашу думку корекційно-оздоровча спрямованість уроків фізичної культури в початкових класах залежить від відповідальності :

А. - керівництва школи,

Б.- змісту і вимог програми з фізичної культури для початкової школи,

В.- підготовленості вчителя фізичної культури.

3.5. Найбільш важливими напрямом самоосвіти вчителя фізичної культури щодо корекційно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школи вважаю:

А. - особистий рівень спортивних досягнень,

Б. - удосконалення тренерських методичних умінь,

В.- поглиблення знань психолого-педагогічного та медико- педагогічного напрямів.

3.6. Оцініть за п'ятибальною шкалою рівень Вашої підготовленості до окремих складових професійної діяльності

- до навчальної роботи - 1, 2, 3, 4, 5
- до організаційної роботи з фізичного виховання - 1, 2, 3, 4, 5
- до спортивно- тренувальної діяльності - 1, 2, 3, 4, 5
- до корекційно –оздоровчої роботи - 1, 2, 3, 4, 5
- до координаційно- методичної роботи - 1, 2, 3, 4, 5

3.7. Оцініть за п'ятибальною шкалою Ваші особисті знання та уміння в :

- організації та проведенні корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи в ході уроків фізичної культури 1, 2, 3, 4, 5;
- плануванні та організації корекційно-оздоровчої роботи в позаурочних спортивно - фізкультурних заняттях 1, 2, 3, 4, 5;
- розробки корекційно-оздоровчих комплексів вправ індивідуального спрямування у відповідності до потреб учня 1, 2, 3, 4, 5;
- розробки корекційно-оздоровчих методик для стабілізації психоемоційного стану учня початкової школи 1, 2, 3, 4, 5;
- підготовленість до консультативно-методичної роботи корекційно-оздоровчого спрямування 1, 2, 3, 4, 5;
- підготовленість до визначення учнів, які потребують корекційно-оздоровчої роботи 1, 2, 3, 4, 5;

3.8. Висловіть, будь ласка, ваші пропозиції, щодо покращення підготовки студентів до корекційно-оздоровчої роботи у процесі навчання у ВНЗ

1) _____

2) _____

Ключ.

2 бали :1.1.-Б, 1.2. – А, 1.3 –В, 1.4. –Б, 1.5-В, 1.6-А, 7-А,Б,В, 1.8-В;

2.1 – А, 2.2 – А,Б, В, 2.3- А, 2.4.- В, 2.5 –В, 2.6. –А, 2.7.-В, 2.8 – В, 2.9 – Б, 2.10 – В, 2.11 – В, 2.12 – Б;

3.1-А, 3.2 –А, 3.3 – Б, 3.4 – В, 3.5 – В.

1 бал: 1.2 – Б, 1.3.- А, 1.4 – А, 1.5 –А, 1.6 –В, 1.8- А,Б;

2.1 – В, 2.3 – Б, 2.4 –Б, 2.5 –А, 2.7 – Б, 2.8 –А, 2.10. –Б, 2.11 –А, 2.12- В;
3.1 – Б, 3.3- В, 3.4 – Б.

Інші відповіді **0 балів**.

Високий рівень – 76- 96 балів (80%), достатній рівень -75- 48 балів (50% -79%), низький рівень – 47 балів і менше (>50%).

Оцінювання підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за когнітивним критерієм.

Додаток Б1.

Корекційно-оздоровчий словник майбутніх учителів фізичної культури.

- 1.Корекція -
- 2.Мінімальний дефект -
3. Фізичний дефект -
4. Діагностика -
5. Інтеграція в навчання-
- 6.Первинне порушення -
- 7.Вторинне відхилення -
- 8.Сенсорне порушення -
- 9.Логопат -
- 10.Депривація -
- 11.Шкільна дезадаптація -
- 12.Інфантильність -
- 13.Затримка психічного розвитку -
14. Гіподинамія -
- 15.Фізична реабілітація -
16. Аксельрація -
- 17.Девіантна поведінка -
- 18.Амбідекстр -

19. Психічні порушення -
21. Педагогічна занедбаність-
22. Підготовча група (відносно до занять фізичної культури) -
23. Спеціальна група (відносно до занять фізичною культурою) -
24. Акцентуація характеру -
25. Рухове хвилювання -
26. Дизгармонійний розвиток -
27. Негативізм -
28. Шкільна адаптація -
29. Вроджені порушення розвитку -
30. Придбані порушення розвитку -

Додаток Б 2.

Обізнаність майбутніх вчителів фізичної культури, щодо завдань, сутності та ключових понять корекційно-оздоровчої роботи засобами фізичної культури.

Завдання. Доберіть вірне тлумачення представлених понять.

1. Психічний розвиток –
2. Фізичний розвиток –
3. Корекційно-педагогічна робота в ЗОШ –
4. Індивідуально-типологічні особливості розвитку –
5. Корекційно-розвивальний вплив засобами фізичної культури –
6. Рухова депривація –
7. Корекція відхилень в розвитку –
8. Резервні можливості організму –
9. Оздоровчі системи фізичного виховання –
10. Комплексна діагностика показників розвитку –
11. Фізкультурно-оздоровча активність –
12. «Межовий» стан в розвитку –
13. Корекційно-оздоровча робота це –
14. Фізична рекреаційно – оздоровча робота –

15.Пріоритетність використання фізичних вправ в корекційно-оздоровчій роботі з учнями початкової школи ґрунтується на тому, що..

1– сукупність морфологічних та функціональних якостей організму і процес зміни їх під впливом умов життя та діяльності; (2)

2– сукупність педагогічних та психолого-педагогічних заходів в навчально-виховному процесі, спрямованих на послаблення та подолання відхилень психофізичного розвитку учня з метою його гармонійного розвитку, повноцінної шкільної та соціальної адаптації; (3)

3 – якісне удосконалення, ускладнення психічної діяльності, розвиток особистості дитини протягом часу; (1)

4– це системи знань і практичних методик використання засобів фізичного виховання задля забезпечення формування та збереження здоров'я людини; (9)

5– педагогічний процес, спрямований на корекцію наявних відхилень та розвиток дефіцитарних показників психофізичного розвитку учня, який реалізується перебудовою змісту роботи з фізичного виховання, спеціально створеною методикою використання засобів фізичного виховання; (5)

6 – педагогічні та психолого-лікарняні заходи спрямовані на подолання послаблення чи усунення певних відхилень в розвитку; (7)

7 – обмеження рухової активності дитини на протязі тривалого періоду її розвитку, зумовлене різними причинами; (6)

8 – сукупність відносно стійких морфологічних, фізіологічних та психологічних якостей, обумовлених як спадковістю так і умовами життя, виховання та навчання; (4)

9 – потенційні фізіологічні та психологічні якості організму, які включаються у разі підвищених вимог до його діяльності і забезпечують процес адаптації організму до виниклих потреб; (8)

10 – цілеспрямоване, неупереджене спостереження та виміри показників психофізичного розвитку та аналіз їх з метою визначення стану розвитку або зрушень в показниках під впливом певних методик ;(10)

11– спеціально організована діяльність з використанням засобів фізичної культури з метою оздоровлення; (11)

12 – вплив фізичних вправ універсальний, має позитивну дію на всі системи організму, відповідає його біологічним потребам і адекватний любому стану; при правильному фізичному навантаженні відсутня негативна дія на організм і звикання до впливу; (15)

13 – комплекс заходів з використанням фізичних вправ для відновлення стану організму після фізичної та (або) розумової роботи, його оздоровлення, загартування та отримання задоволення від цього процесу; (14).

14 – стан дитини, який характеризується дизгармонічним розвитком, тривалою і швидкою втомлюваністю та низькою роботоздатністю, при відсутності ознак певної хвороби; (12)

15 – особливим чином організований педагогічний процес, який охоплює навчальну і повсякденну діяльність дитини, спрямований на виправлення та послаблення відхилень в психофізичному стані учня, його оздоровлення, формування або реконструкцію індивідуальних якостей особистості з метою її розвитку, повноцінної шкільної адаптації та соціальної інтеграції; (13).

Додаток Б 3

Знання і уміння виявляти ознаки станів учнів початкової школи, які потребують корекційно-оздоровчої роботи.

1. Наявність у медичній карті учня запису «Міопія низького ступеню» для вчителя фізичної культури свідчить:

- а) що учень не має обмежень на заняттях з фізичної культури;
- б) що учень відвідує заняття спеціальної групи;
- в) що учень потребує уваги при виконанні певних видів фізичних вправ.

2. Недостатній рівень спритності учня початкової школи виявляється:

- а) при виконанні загально-розвиваючих вправ;
- б) при виконанні вправ в лазанні та перелізанні;
- в) при виконанні човникового бігу та стрибків зі скакалкою.

3. Асиметрія лінії плечей свідчить:

- а) про необхідність корекції силових проявів;
- б) про наявність викривлення хребта;
- в) про негармонійність фізичного розвитку.

4. Агресивність поведінки молодшого школяра виявляється:

- а) в бажанні завжди бути капітаном команди в руховій грі і вигравати;
- б) в вирішенні усіх спірних питань бійкою, при наявності інших шляхів;
- в) в захисті себе, молодшого, слабшого від загрози старшого, сильнішого.

5. Психоемоційна нестабільність учня початкової школи передусім проявляється :

- а) при виконання загально-розвивальних вправ;
- б) при виконанні вправ на шиккування та перешикування;
- в) при участі в рухливих іграх та естафетах.

6. Зріст нижче за середній, не здатність до концентрації уваги, погана координація, низький рівень навчальних досягнень у першокласника свідчать

- а) про затримку психічного розвитку;
- б) наявність значних відхилень в розвитку;
- в) небажанні учня ходити до школи і навчатися.

7. Характерними ознаками кризи 7-ми років є:

- а) негативізм та упертість, особиста рефлексія;
- б) лінь та пустощі, активність пізнавальних процесів;
- в) замкнутість та скритність, рухова активність.

8. Наявність мовленнєвих штамтів, моторних стереотипів при рухах, підвищена чутливість до зовнішніх подразників є ознаками:

- а) затримки психічного розвитку;
- б) сенсорної депривації;
- в) дезонтогенеза аутичного спектру.

9. В учнів 1-2 класів корекції потребує низький показник розвитку:

- а) сили та швидкісно-силових проявів;
- б) гнучкості та рухомості суглобів;
- в) загальної та спеціальної витривалості.

10. Поворот підошовної сторони всередину (супінація) однієї чи двох стоп, «спотикання» об свої ноги при бігу свідчать:

- а) про несформованість бігу як основного руху;
- б) про наявність в учня косолапості;
- в) про недоліки в розвитку фізичних якостей.

Оцінювання: 16 балів і більше – високий рівень(80%), 10- 15 балів – достатній рівень (50%-79%), низький рівень – 9 балів і менше.

Оцінення підготовленості майбутніх вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за операційно-діяльнісним критерієм.

Знання і уміння діагностувати стани учнів початкової школи в процесі фізичного виховання.

№п/п	Уміння / Рівень	Високий	Достатній	Низький
1.	Сформованість умінь аналізу даних медичного огляду учнів.			
2.	Володіння уміннями в спостереженні визначати показники фізичного розвитку учнів (пропорційність, гармонійність, тип тіла будови: астеничний, атлетичний, пікнічний; наявність відхилень)			
3.	Володіння уміннями проводити тестування фізичної підготовленості та аналізувати отримані дані.			
4.	Володіння уміннями моніторингу за станом учнів в процесі фізичного виховання.			
5.	Володіння уміннями використання психолого-педагогічних методик діагностики в фізичному вихованні.			
6.	Володіння уміннями використання методик медико-фізіологічного контролю в фізичному вихованні (ортостатична проба, проба Штанге, проба Генче)			
7.	Сформованість умінь аналізу динаміки зрушень в показниках стану учня.			
8.	Сформованість умінь визначати показники, які потребують корекції			

9.	Володіння уміннями розробляти комплексну діагностичну карту на учня.			
----	--	--	--	--

Додаток В2

Знануня і вміння майбутніх учителів фізичної культури щодо використання діагностичних і корекційно-оздоровчих методик в роботі з учнями початкової школи.

1. Корекційно-оздоровча методика з дошколю Євмінова спрямована на:
 - а) корекцію та профілактику порушень хребта;
 - б) діагностування порушення постави;
 - в) корекцію та профілактику плоскостопості, косолапості.
2. Методика дихальної гімнастики К. Бутейко «вольова ліквідація глибокого дихання» в практиці роботи використовується з:
 - а) оздоровчо-лікувальною метою;
 - б) корекційно-оздоровчою метою;
 - в) оздоровчо-розвивальною метою.
3. Для корекції та розвитку загальної витривалості учнів початкової школи необхідно створити умови при яких вони будуть виконувати:
 - а) нові фізичні вправи, з малою інтенсивністю, групами, певний час;
 - б)любі фізичні вправи, з довільною інтенсивністю, певний час;
 - в)лише прості чи циклічні фізичні вправи з інтенсивністю 50% до відмови.
4. Зміст занять фізичної культури по корекції рухових порушень, методика «Рухової казкотерапії» для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку представлено в роботах:
 - а) Г. Малахова;
 - б) О. Стрельнікової;
 - в) М. Єфименко.
5. Корекційно-оздоровчі методики засобами фізичного виховання для осіб з міопією передбачають:
 - а) фізичні навантаження з використанням лише циклічних засобів впливу;

- б) достатню щоденну рухову активність помірної інтенсивності з використанням різних засобів фізичної культури;
 - в) мінімальну рухову активність, удосконалюючи основні локомоції.
6. Ортостатична проба дає вчителю фізичної культури уяву про:
- а) нервову регуляцію серцево-судинної системи та її тонус;
 - б) функціональні можливості дихальної системи;
 - в) про наявність функціональних резервів організму.
7. Оздоровча методика К. Купера спрямована:
- а) на укріплення тулуба та удосконалення статури;
 - б) на укріплення серцево-судинної системи та розвиток витривалості;
 - в) на розширення бази рухового досвіду.
8. До оздоровчих технологій, які бажано використовувати в корекційно-оздоровчій роботі з учнями початкової школи відносяться:
- а) атлетична гімнастика, культуризм;
 - б) ритмічна гімнастика, аеробіка,
 - в) велопробіг, групові велотури.
9. Використання крокоміра при моніторингу за станом учнів дозволяє визначити:
- а) фізичну підготовленість школяра;
 - б) показник добової рухової активності школяра;
 - в) показник функціональних можливостей учня.
10. При необхідності послабити навантаження на хребет, вправи рекомендовано виконувати із положення:
- а) стоя, ноги разом;
 - б) стоя, ноги нарізно;
 - в) стоя на колінах.
11. Для акцентування на укріплення дихальних м'язів завдання естафети на уроки фізичної культури буде включати:
- а) артикуляційні вправи;
 - б) вправи на глибоке дихання;
 - в) вправи з умовного задуття свічі.

12. Почервоніння шкіри обличчя, бажання «присісти», нездатність вимовити «так» чи «ні» свідчить:

- а) про перевтому учня в процесі фізичного навантаження і необхідність тривалого відпочинку;
- б) про недостатні функціональні можливості учня, які необхідно розвивати;
- в) небажання учня виконувати рухове завдання.

13. При виконанні команди «Струнко!» порушення симетрії плечового поясу вказує на:

- а) низький рівень силових якостей учня;
- б) наявність порушення постави – сколіозу;
- в) гіперактивність учня, не здатність концентрувати увагу.

14. При необхідності оцінити функціональні можливості дихальної системи школяра в практиці фізичного виховання застосовуються:

- а) проба Штанге, проба Генчі;
- б) тест по Абалакову;
- в) проба Яроцького.

15. Заняття фізичною культурою з корекційно-оздоровчим спрямуванням повинні закінчуватись завданнями:

- а) на концентрацію уваги;
- б) на розслаблення та релаксацію;
- в) які розвивають рухливість в суглобах.

Додаток ВЗ

Уміння конструювати корекційно-оздоровчу роботу в процесі фізичного виховання учнів початкових класів.

п/п	Уміння/ Рівень	Високий	Достатній	Низький
1.	1 Володіння уміннями розробляти комплекс вправ для корекції викривлень хребта (лордоз, кіфоз, кругла спина, сколіози)			

2.	2 Володіння уміннями добирати вправи та конструювати комплекси для укріплення м'язів стопи.			
3.	3 Володіння уміннями добирати рухові ігри та розробляти комплекси вправ з метою стабілізації психоемоційного стану школярів.			
4.	4 Володіння уміннями добирати вправи, конструювати комплекси вправ для покращення мовленнєвого дихання.			
5.	5 Володіння уміннями створювати корекційні програми засобами фізичного виховання для профілактики ожиріння та корекції постави.			
6.	6 Володіння уміннями розробляти та організовувати заходи по загартовування учнів початкової школи.			
7.	7 Володіння уміннями розробляти індивідуальні корекційно-оздоровчі програми для учнів з певними потребами.			
8.	8 Володіння уміннями розробляти корекційно-оздоровчі, фізкультурно-рекреаційні програми вихідного дня для родин.			
9.	9 Володіння уміннями добору вправ для укріплення глазорухових м'язів, їхньому плануванню в різних формах роботи в початковій школі.			

10.	1 Володіння уміннями добору засобів розслаблення, відновлення, зняття емоціональної втоми в учнів початкової школи, їхнього планування та проведення в різних формах роботи з фізичного виховання.			
11.	1 Володіння уміннями розробляти комплекси вправ для корекції та розвитку координаційних можливостей та спритності.			
12.	1 Володіння уміннями розробляти комплекси вправ для корекції та розвитку рухливості в суглобах, гнучкості.			
13.	1 Володіння уміннями розробляти комплекси вправ для корекції та розвитку силових характеристик та швидко-силових показників.			
14.	1 Володіння уміннями добирати вправи і визначати дозування для корекції та розвитку загальної витривалості, задля підвищення резервних можливостей організму учня.			
15.	1 Володіння уміннями використовувати засоби не традиційних оздоровчих систем (аеробіку, ритмічну гімнастику, фітнес) в різних формах роботи по фізичному вихованню молодших школярів.			

Оцінення підготовленості майбутніх вчителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи за особистісно-настановним критерієм.

Додаток Д1

Експериментальна методика дослідження професійного самовизначення майбутніх учителів фізичної культури (за О. І. Вітковською)

1. Я відчуваю, що визначився щодо майбутньої професії
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
2. Я впевнений у правильності зробленого вибору
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
3. Жодна професія не приваблює мене по справжньому
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
4. Я ясно уявляю собі, що я повинен зробити, щоб здійснити прийняте рішення
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
5. Я відчуваю занепокоєння і тривогу, коли думаю про необхідність обрати професію
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
6. Я знаю, що не зможу здійснити задумане
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
7. Я не дуже впевнений, що мені подобається робота по професії, яку я обрав
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
8. Мої уявлення про те, що я буду робити після завершення школи, досить туманні
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
9. Думки про майбутні персональні перспективи викликають у мене почуття радості й ентузіазму
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
10. Мене турбують сумніви про те, що я зможу з успіхом справлятися з обраною мною діяльністю
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
11. Хоча я і обрав майбутню сферу діяльності, я часто думаю про інші професії, які також міг обрати
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11
12. Я обрав професію за своїми здібностями і тому впевнений, що у мене все вийде
-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11

13. Я відчуваю, що обрана мною діяльність мені підійде

-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11

14. Я зайнятий більш цікавішими і важливішими справами, ніж роздуми по виборі професій

-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11

15. Неважливо, яку професію я оберу. Головне – добре заробляти.

-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11

16. Я вже почав здійснювати свої плани, у зв'язку з вибором майбутньої професії

-0, -1, -2, -3, -4, -5, -6, -7, -8, -9, -10, -11

Опитувальник містить 16 тверджень, які представлені двома групами. Перша група об'єднує 1,2,4,6,9,12,13,16 позиції і відображає впевненість, визначеність відносно обраної діяльності, а друга група об'єднує 3,5,7,8,10,11,14,15 позиції, в яких виражаються сумніви і невизначеність відносно професійних перспектив. Досліджуваному пропонувалося оцінити кожне із тверджень за 12- бальною шкалою, залежно від того наскільки воно відповідає визначеності обраної діяльності. Оцінка за сукупністю питань першої та другої груп розраховувалась в балах, як сума балів. Про високий рівень свідчив показник в 65 балів і вище, достатній рівень становив показник 64-44 балів, низький рівень – 43 бали і менше.

Додаток Д 2

Оцінка мотивації майбутніх учителів фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Шановний студенте! Просимо вас відповісти на наведені питання використовуючи такі твердження: «Так», «Не впевнений», «Ні».

1. Чи вважаєте ви професійну діяльність вчителя фізичної культури такою, що формує здоров'я учнів?
2. Чи турбує вас статистика стану здоров'я сучасних дітей початкових класів?
3. Чи погоджуєтесь ви з тим, що привичка учня до оздоровлення з використанням фізичної культури закладається з початкової школи?

4. Чи вважаєте, ви, що інтегроване навчання в початковій школі потребує перебудови в роботі вчителя фізичної культури?
5. Чи поділяєте ви думку, що корекційно-оздоровчий напрям діяльності вчителя фізичної культури є пріоритетним в сучасній початковій школі?
6. Чи погоджуєтесь ви з тим, що рівень знань корекційно-оздоровчого спрямування, який ви отримали у ВНЗ в процесі навчання є базовим і потребує постійного удосконалення?
7. Чи вважаєте ви престижним в роботі вчителя фізичної культури дотримання корекційно-оздоровчого спрямування?
8. Високі спортивні досягнення учня початкової школи по окремому виду спорту викликають ваше занепокоєння ?
9. Чи цікаво вам самостійно опановувати інноваційні корекційно-оздоровчі технології ?
10. Здатність до розробки індивідуальної корекційно-оздоровчої програми у відповідності до потреб учня свідчить, на вашу думку, про професіоналізм вчителя фізичної культури?
11. Чи вважаєте ви за необхідне починати свою роботу з фізичного виховання учнів з діагностики показників їхнього фізичного розвитку та фізичної підготовленості?
12. Ви згодні у вільний час відвідувати майстер-класи з корекційно-оздоровчої роботи?
13. Організація і проведення фізкультурно-оздоровчих, загартовуючих заходів з учнями початкової школи в ході педагогічної практики доставляла вам задоволення?
14. Учень, який на уроці фізичної культури демонструє некоординованість, невпевненість, слабкість викликає у вас співчуття та бажання допомогти?
15. Вас більше задовольнить достатній рівень фізичної підготовленості усього класу, ніж високі спортивні показники окремих учнів в класі?

Оцінювання: позитиві відповідь «Так» – 2 бали, «не впевнений» – 1 балом, 0 балів – при непогодженні з питанням «ні».

Обробка результатів : високий рівень – 30-24 бали, достатній рівень 23 - 15 балів, низький рівень - 14 балів і менше.

Додаток ДЗ

Оцінка особистої підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Шановний студенте! Просимо вас відповісти на наведені питання та оцінити вашу підготовленість до корекційно-оздоровчої роботи, залишивши лише одне твердження.

- 1.Я можу пояснити учням початкових класів сутність оздоровлення засобами фізичної культури Так. Ні
- 2.Я підготовлений до визначення учнів початкових класів, які потребують корекційної допомоги, за результатами психолого–педагогічних спостережень на уроках фізичної культури Так. Ні
- 3.Я підготовлений до визначення учнів початкових класів, які потребують корекційної допомоги, за результатами аналізу медичної документації.
Так. Ні
- 4.Я вмію проконтролювати ступінь втоми у школярів при виконанні фізичних вправ за зовнішнім ознакам Так. Ні
- 5.Я вмію проконтролювати ступінь втоми у школярів при виконанні фізичних вправ за частотою дихання та ЧСС Так. Ні
6. Я вмію аналізувати результати контролю за станом учнів в ході уроку фізичної культури і прогнозувати їхні подальші зрушення Так. Ні
- 7.Я здатен розробити комплекс фізичних вправ для корекції в учнів початкової школи порушень постави Так. Ні
- 8.Я вмію розробити комплекс фізичних вправ для корекції та розвитку в учнів початкової школи певної фізичної якості Так. Ні
- 9.Я можу підібрати рухливу гру і сконструювати корекційні умови її проведення, виходячи із психо-емоційного стану учнів Так. Ні

10. Я володію корекційно-оздоровчими термінами і можу пояснити батькам та колегам сутність певної корекційно-оздоровчої програми Так. Ні
11. Я володію корекційно-педагогічними та медико-психологічними термінами і можу консультуватись із лікарем, психологом, логопедом по всім питанням корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи
Так. Ні
12. Я підготовлений до планування та проведення позакласного фізкультурно-оздоровчого заходу з учнями початкової школи з дотриманням корекційно-оздоровчого спрямування Так. Ні
13. Я підготовлений до застосування оздоровчих технологій та загартування заходів в процесі фізичного виховання учнів початкової школи задля досягнення корекційно-оздоровчого результату Так. Ні.
14. Я можу надати консультативно-методичну допомогу учню, щодо контролю за станом здоров'я в процесі виконання фізичних вправ і ведіння щоденника здоров'я Так. Ні
15. Я підготовлений до конструювання індивідуальної програми корекційно-оздоровчого характеру засобами фізичної культури ґрунтуючись на конкретних показниках розвитку учня. Так. Ні
16. Я можу надати консультативно-методичну допомогу вчителю початкових класів у розробці змісту рухового часу з оздоровчим навантаженням для молодших школярів. Так. Ні
17. Я можу надати консультативно-методичну допомогу батькам у розробці оздоровчо- рекреаційної програми для учня на вихідні дні чи на канікули.
Так. Ні
18. Я підготовлений до проведення уроків фізичної культури в інтегрованому класі і можу спрогнозувати результативність запропонованих засобів і їхнього дозування для учнів основної та підготовчої груп Так. Ні
19. Я підготовлений до використання в процесі фізичного виховання учнів початкової школи традиційних оздоровчих систем (йоги, цигун).
Так Ні

20. Я підготовлений до використання в процесі фізичного виховання учнів початкової школи сучасних оздоровчих технологій (ритмічна гімнастика, аеробіка, шейпінг, фітнес тощо). Так. Ні

Обробка результатів відповідь «Так» -2 бали, «Ні» - 0 балів.

Високий рівень – 40-32 бали, достатній рівень –31 – 20 балів, низький рівень - 19 балів і менше.

Примірники фрагментів експериментальної методики підготовки студентів експериментальної групи до корекційно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи

Додаток 1.

Завдання для формування умінь відбору вправ корекційно-оздоровчої спрямованості для дисциплін спортивно-практичного циклу.

Виконати запропоновані завдання по розділу програми фізичної культури «школа пересувань» для учнів початкових класів:

Завдання 1.

1.Визначити вправи, які спрямовані на формування постави в учнів початкової школи;

2. Визначити та обґрунтувати послідовність виконання цих вправ на уроці фізичної культури в 1-2 класі ;
3. Запропонувати дозування вправ на поставу для підготовчої частини уроку фізичної культури для учнів 3-4 класу;
4. Запропонувати дозування вправ на поставу для основної частини уроку фізичної культури для учнів 1-2 класу основної та підготовчої груп.

Завдання 2.

- 1.Оберіть вправи спрямовані на розвиток та корекцію спритності.
- 2.Запропонуйте дозування для основної (або підготовчої) груп.
- 3.Назвіть та обґрунтуйте умови посилення корекційного впливу.

Завдання 3.

- 1.Оберіть вправи для профілактики плоскостопості та укріплення м'язів стопи.
- 2.Запропонуйте дозування для основної (або підготовчої) груп.
- 3.Визначте та обґрунтуйте в якій частині уроку доречне використання цих вправ.

Вправи із розділу «школа пересувань» .

- Ходьба вільним темпом руки за спину,
- Пересування правим боком приставним кроком,
- Ходьба на зовнішній частині стопи,
- Ходьба з підстрибуванням,
- Ходьба зі зміною темпу руху
- Ходьба з кубиком на голові,
- Ходьба по «купинам»,
- Ходьба із зупинками на звуковий сигнал,
- Ходьба напів присівши руки на коліна,
- Ходьба з виконанням вправ руками на певний сигнал.
- Ходьба з гімнастичною палицею за спиною.
- Ходьба з оплеском в долоні на 4-й крок

- Ходьба зі зміною напрямку руху по команді «Кругом!»
- Ходьба в колоні по одному

Додаток 2.

Корекційно-оздоровчий словник (примірник).

1.Базові терміни:

1.Корекція.	2.Депривація
3.Мінімальний дефект.	4.Шкільна дезадаптація
5.Первинні порушення	6. Соціальна реабілітація
7. Інфантилізм	8. Навчальна інтеграція
9.Девіантна поведінка	10.Рекреація

2. Спеціальні терміни за вибором студента.

1. Акцентуація характеру	1. Логопад
2. Фрустрація	2. Сенсорні порушення
3. Педагогічна занедбаність	3.Затримка психічного розвитку
4. Соціальна занедбаність	4.Слабозорість
5. Негативізм	5.Туговухість
6. Дезонтогенез	6. Кінезотерапія
7. Безнадзорність	7.Гіподінамія
8. Критичний вік	8.Парез
9. Межовий стан	9.Міопія
10. Вторинні відхилення	10.Аномальний розвиток

3.Спеціальні терміни, самостійно відібрані студентом (СРС).

Додаток 3.

Кросворди корекційно-оздоровчого спрямування для удосконалення та розширення знань студентів експериментальної групи.

Кросворд 1. «Квітка знань».

1. Як називається сукупність педагогічних та лікувальних заходів, направлених на виправлення чи подолання недоліків у розвитку та поведінці дитини? (Корекція)

2. Пристосування організму людини до будь-яких умов життєдіяльності це ..(адаптація)

3. Система лікувально-педагогічних засобів, спрямована на формування та розвиток рефлексивних, сенсорних, рухових, психоемоційних та мовленнєвих реакцій аномальної дитини відповідно до її віку (абілітація)

4.Порушення цілеспрямованих рухових дій, яке не обумовлене розладом рухів (апраксія).

5.Стійкий фізичний або психічний недолік, який формує аномальний розвиток дитини (дефект)

6. Віковий етап розвитку дитини, найбільш сприятливий для освоєння будь-яких видів діяльності, формування певних психічних (чи фізичних) функцій (сензитивний).

7.Двостороння втрата зору, яка не виліковується і викликає численні порушення розвитку (сліпота).

8.Порушення колірної зору, що виявляється в нездатності розрізняти окремі кольори (дальтонізм).

9.Як називається найважча ступінь розумової відсталості? (ідіотія)

10.Надмірна слабкість, млявість, недолік сил, неможливість ходити, пониження розумової діяльності (адинамія)

11.Непластичність, нездатність коригувати програму діяльності відповідно до вимог ситуації (ригідність)

12.Як називається освіта, яка полягає у розширенні участі всіх дітей, зокрема з особливостями психофізичного розвитку, в освітньому процесі, створення умов і забезпечені ефективного навчання таких дітей в загальноосвітньому закладі?(інклюзивна)

13.Припинення мовного спілкування з оточуючими, внаслідок якої-небудь психічної травми (мутизм)

14.Як називається ритмічне однотонне повторення будь-якого слова або словосполучення; іноді безглузде нанизування подібних за звучанням слів, складів?(вєбігєрація)

15.Стійке відхилення в свідомості і поведінці дітей, обумовлене негативним впливом середовища та недолікам виховання (занедбаність)

Кросворд 2. Кроки здоров'я.

По вертикали:

1.Наука о закономерностях развития, воспитания, обучения, социальной адаптации и интеграции в общество лиц с нарушениями слуха (сурдопедагогика)

2.Наука о психофизических особенностях развития, воспитания и обучения детей с психическими и (или) физическими недостатками, предшественница специальной педагогики (дефектология).

3.Система наиболее общих, существенных и устойчивых требований, которые определяют характер и особенности организации и управления познавательной деятельностью (принципы).

4. Субъект образовательно-воспитательного процесса, отличающийся по своим характеристикам, в основном поведенческим, от основной массы участников (девиант).

5. Полная или частичная утрата речи, обусловленная органическими локальными поражениями головного мозга (афазия).

7. Процесс и результат освоения человеком знаний и навыков общественной жизни, выработка общепринятых стереотипов поведения, освоение ценностных ориентаций, принятых в данном обществе, которые позволяют полноценно участвовать в различных ситуациях общественного взаимодействия (социализация).

8. Система лечебно-педагогических мероприятий с целью предупреждения и лечения патологических состояний у детей раннего возраста, формирования психофизических умений задержанных в развитии (абилитация).

9. Нарушение письменной речи, проявляющееся в стойких и повторяющихся ошибках письма (дисграфия).

10. Как называется система педагогических мер, направленных на исправление, ослабление, устранение недостатков психофизического развития детей? (коррекция)

11. Потерявший зрение в трехлетнем возрасте воспитанник, а затем и тифлопедагог Парижского национального института слепых, стал автором изобретения, изменившего систему обучения слепых (Брайль).

12. Отечественный дефектолог, открывший школу для «особенных детей» известный педагог, врач, талантливый организатор научных исследований в области дефектологии (1870-1943). (Кашенко В.П.)

13. Частичное расстройство процесса овладения чтением, проявляется в многочисленных повторяющихся ошибках в виде замен, перестановок, пропусков букв и слогов (дислексия).

16. Наука о закономерностях развития, воспитания, обучения, социальной адаптации и интеграции в общество лиц с нарушениями речи при сохранном слухе (логопедия).

По горизонтали:

6. Руководящее начало, правило, образец; установленная мера, средняя величина чего-нибудь (норма).

14. Система социальных мер, призванных обеспечить выживание, лечение человека (или семьи) на уровне принятых в обществе минимальных стандартов потребления (соцзащита).

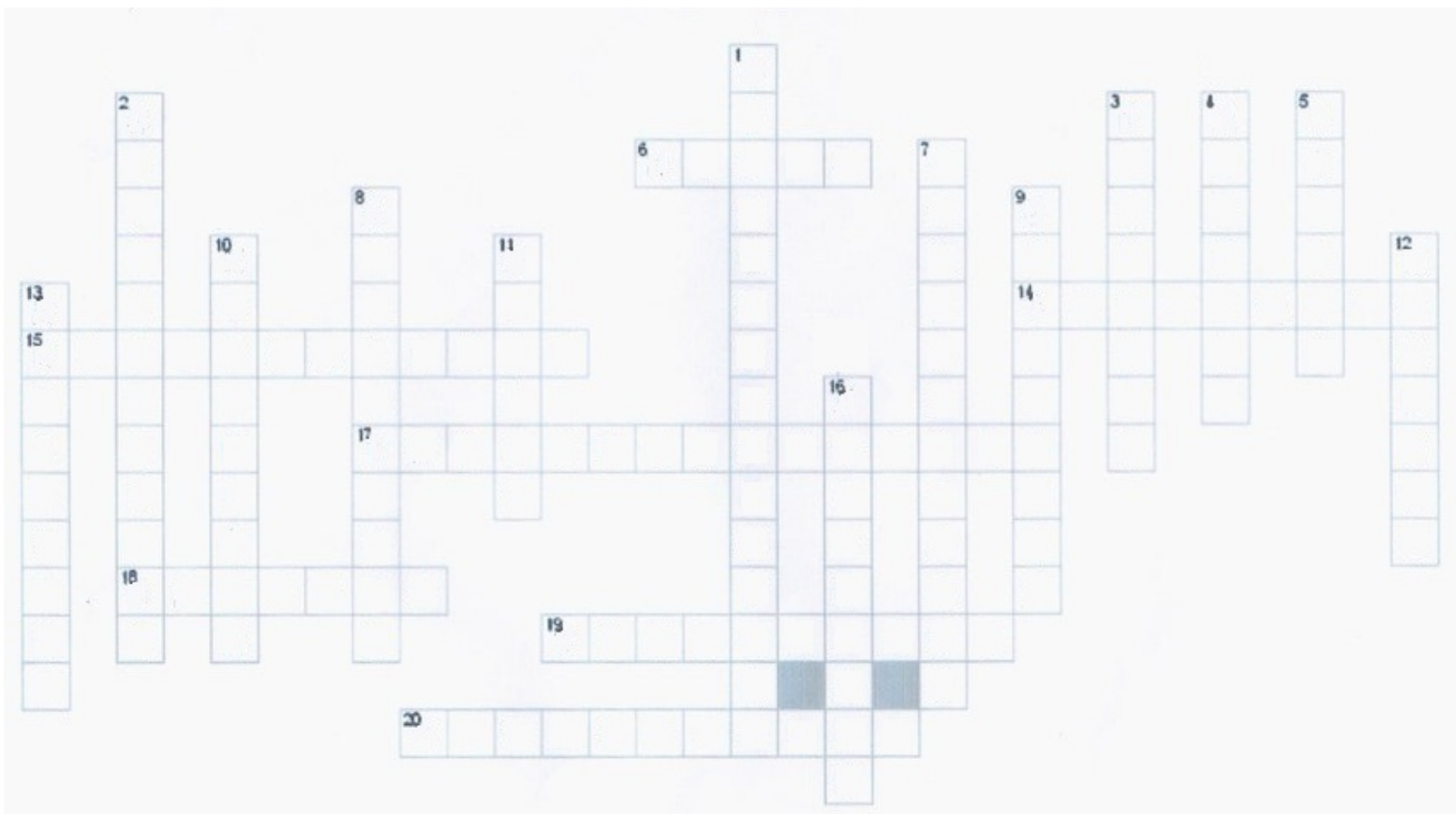
15. Вид интеграции внутри системы специального образования, когда например, слабослышащие дети и дети с тяжелыми нарушениями речи могут обслуживаться практически одним составом специалистов (интернальная).

17. Наука о закономерностях развития, воспитания и обучении лиц с нарушениями зрения (тифлопедагогика).

18. Самая тяжелая степень умственной отсталости (идиотия).

19. Непроизвольные содружественные движения, сопровождающие выполнения активных движений. Например, при попытке взять предмет одной рукой, происходит произвольное сгибание другой руки (синкинезии).

20. Процесс замещения или перестройки нарушенных или недоразвитых

функций организма функциями сохранными называется... (компенсация).

Додаток 4.

Документація по спостереженню та тестуванню стану учня.

Комплексна діагностична карта учня (П.І.) _____

№	Показники спостережень	Період	Верес.	Травень	Верес.	Травень
			2014р.	2015р.	2015р.	2016р.
1	Фізич. розвиток: (нор., відстає, виперед.) гармонійність	та				

	<p>пропорціональність постава (без особлив., вид порушен.) наявність ожиріння (ступінь) тип тіло будови група здоров'я(осн., підгот., спец.)</p>				
2	<p>2 Рухова підготовленість: гнучкість (наклон вперед см.) спритність (човниковий біг сек.) рівновага (по Яроцькому сек.) швидкість (біг 10м. сек.) швидкісно-силові (стрибки/см або кидки/см) загальна витривалість(присідання сек)</p>				
3	<p>3 Якість володіння основними рухами: ходьба (в балах) біг стрибки</p>				
4	<p>4 Психоемоційний розвиток: повсякденний настрої (доброзичлив., епізод.доброзич.,недоброзичлив.); стійкість настрою(стійкий, частіше стійкий, нестійкий); відкритість, дружелюбність, оптимізм стриманий, рівний, урівноважений скритний, замкнутий, обособлений неурівноваж., злобливий, агресивний</p>				
5	<p>4 Сенсорний розвиток: зорове (без особл.,провідне,з відхил.) слухове (без особл.,провідне,з відхил.)</p>				
6	<p>6 Мовленнєвий розвиток: у межах вікової норми, затриманий (вид порушення та ступ.), випереджає</p>				
7	<p>7 Моральний розвиток:</p>				

7	поняття норм поведінки, дотримання норми поведінки				
8	Навчальна успішність: (висока, достатня, середня, низька), інтелектуальний розвиток (за віком, виперед., відстає); інтелектуальна активність (висока, достатня, середня, низька)				
9	Рівень соціальної взаємодії: з однолітками з дорослими з молодшими				
10	Асоціальна поведінка і ступінь виявлення				

Рекомендації щодо корекційно-оздоровчої роботи:

Обов'язково _____

Бажано _____

Очікуваний корекційно-оздоровчий ефект _____

Додаток 5.

Діагностичні та корекційно-діагностичні методики для опрацювання студентами експериментальної групи.

Діагностична методика. «Це про тебе сказано?»

Мета: Діагностика схильності до нечесної поведінки.

Зміст. Учням (студентам) пропонують відповісти на питання швидко (2-3 хвилини). Питальники роздаються студентам, вони відповідають, потім опрацьовують та роблять висновки. Оговорюються можливості модифікації методики в залежності від віку, статі та інших показників.

Студентам при проведенні цієї методики було запропоновано визначитись у питаннях:

- брехня учня це відхилення чи бажання уникнути покарань ?,
- причини формування нечесності у молодшого школяра,
- які ви знаєте педагогічні методики корекції нечесності в учнів початкової школи?

Діагностична методика «Сміємось та розумнішаємо»

Мета: Виявлення здатності учнів до аналізу власної поведінки.

Зміст. Учень (студент) повинен розповісти про свій вчинок (або проступок) коротко та з гумором.

Розпочинає вчитель. «Влітку на морі я намагався впіймати баклана, який плавав неподалік. Я нирнув, підплив до нього і вже майже схопив. Дуже міцний дзьоб у баклана, до сих пір на носі є шрам від нього». Студенти продовжують. Оцінюється короткість, оригінальність, правдивість.

Представлена методика може мати різні варіанти, коли тема розповіді задається: «За який поступок мені соромно», «Ситуація на стадіоні» та інші.

Представлена методика дозволяє отримати інформацію: 1. Як дитина оцінює свої вчинки (проступки), 2. Як з часом учень переосмислив (пережив) свій вчинок? 3. Як поступок оцінюють учні? 4. Формує поведінковий досвід у дітей.

Корекційна методика : «Я радий що ...».

Мета :Усунення деприваційних почуттів в учнів, які цього потребують.

Ця методика застосовується для учнів, в яких є певні психоемоційні проблеми, шкільна дезадаптація, які вважають себе невдахами, незграбними, нецікавими, зайвими в колективі.

Зміст. Вчитель пропонує учню закінчити розповідь, в якій йдеться мова про гарні сторони життя дитини (можна дописати твір). Учитель розпочинає розповідь і називає ті моменти життя, які є приводом для радості: «Я радий, що у мене є цікава робота, що мене дома чекає мій улюблений собака. Я радий, що я можу допомогти вам порадою, я люблюсь першим в цьому році

снігом...». Учні продовжують, якщо дитина пригнічена і не може сформулювати свої почуття, інші діти слухають і допомагають визначити те, чому варто радіти : друзям, умінню краще за усіх стрибнути, маленькому братику.....

Студенти опановували цю методику групами по 5-7 осіб по черзі, виступаючи в ролі «вчителя» та «учня». Оволодіваючи методикою, студенти повинні були визначитися у питаннях :

- дати визначення депривації та пояснити її сутність та причини;
- схарактеризувати сенсорну, емоційну та соціальну депривацію;
- визначити форму проведення даної методики;
- схарактеризувати педагогічні заходи корекції депривації.

Корекційна методика: «Мій гарний вчинок».

Мета: сформувати елементи правильної поведінки, створити умови осмислювання та проговорення правильних елементів поведінки.

Методика дозволяє збагатити досвід правильними поведінковими моделями, отримати додаткову інформацію досліджуваного суб'єкта, його представлення про поведінкові норми, сформувати розуміння правильної моделі поведінки. Проводиться с дітьми і підлітками в позаурочній роботі в літніх таборах, в походах, при поїздках на змагання.

Зміст. Опановуючи методику, студенти по черзі розповідають певний епізод зі свого життя, згадуючи про свою поведінку, вчинок чи ситуацію, коли вони були задоволені собою. Група оцінювала вчинок і запропоновувала свої варіанти рішення ситуації та погляди на вчинок. Учителю особливо важливо визначити, що саме визвало позитивні відчуття, поставити акценти в тому, що є дійсно позитивним, а що не зовсім.

Оволодіваючи методикою, студенти повинні були визначитися у питаннях :

- розуміння понять «поведінка», «девіантна поведінка», «поступок», «проступок»;
- визначитись з віковими періодами в розвитку дитини, коли девіантна поведінка найбільш очікувана.

Додаток 6.

Формування умінь правильного використання корекційно-оздоровчої термінології у студентів експериментальної групи в різних педагогічних ситуаціях.

Корекційно–педагогічна термінологія широко використовується учителями, лікарями, соціальними працівниками, психологами та в системі спеціальної освіти. Учитель фізичної культури повинен вміти диференціювати дефініції, які використовують відносно учнів загальноосвітніх закладів в різних педагогічних ситуаціях, вміти добирати і вживати ті терміни, які є прийнятними для обговорення стану дитини в конкретній педагогічній ситуації.

Вихідна інформація для студента. Серед учнів початкових класів велика кількість дітей, які мають затримку психічного розвитку (ЗПР). Причин цього стану багато і психологи розрізняють різні типи, психогенний інфантилізм чи конституціональний, оскільки діти мають різну динаміку відновлення та корекції психічних функцій. Для лікарів суттєвим є церебрально- органічний тип ЗПР, оскільки окремі показники розвитку дитини при цьому типі, такі самі, як у розумово відсталої дитини. Самогенний тип ЗПР свідчить про наявність хвороби у дитини, а затриманий стан психічного розвитку - вже її наслідки. Учитель фізичної культури повинен володіти цими термінами і розуміти усі ці стани, але використовувати ці терміни в педагогічній роботі з учнем не може. Для учителя люба дитина – особистість, а така, яка має

освітні утруднення, відхилення в розвитку потребує додаткової уваги і корекційно-оздоровчої роботи в процесі фізичного виховання.

Завдання уроку фізичної культури в 2-му класі: 1. Навчити настрибуванню та зістрибуванню на опору висотою 20-30 см. 2. Розвиток спритності, координації рухів. 3. Виховання сміливості.

Завдання. Доберіть зі свого словника корекційно-оздоровчі терміни доречні для: а). консультування з психологом школи; б) спілкування з батьками учня; в) роботи з учнем у відповідності до завдань уроку.

А).

Б).

В).

Обґрунтуйте обрані поняття.

Додаток 7.

Комплексні завдання моделювально-методичного етапу для студентів експериментальної групи.

Формування операційно-діяльнісних умінь і мовленевої поведінки майбутнього вчителя фізичної культури.

Варіант 1.

Вихідна інформація для студента. Учитель фізичної культури повинен вміти диференціювати первинні і вторинні відхилення, розуміти їх зв'язок в розвитку дитини. Так, порушення фізичного розвитку в учня із самотогенним типом ЗПР – це наслідок хвороби і роботи з фізичної культури мусимо організувати враховуючи ці обставини, розуміти, що учень утруднюється в оволодінні рухами, через те що не запам'ятовує їх послідовності, а не запам'ятовує тому, що має поганий мовленнєвий та руховий досвід в наслідку депривації.

Завдання уроку фізичної культури (3 клас): Навчити ловлі та передачі м'яча в парах та тройках.

- Завдання. 1. Сформулюйте, як ви поясните батькам причину неспішності такого учня на уроках з фізичної культури при виконання вправ з м'ячем ?
2. Спрогнозуйте, як ви змоделюєте навчальну і корекційно - оздоровчу роботу на уроці фізичної культури, враховуючи особливості такого учня?

Варіант 2.

Вихідна інформація для студента. Учень початкової школи із неускладненим, гармонійним інфантилізмом не здатен до самоконтролю, гіперактивний, демонструє значне психоемоційне перенапруження при проведенні рухливих ігор та естафет. Учитель фізичної культури повинен запобігти цьому психоемоційному перенапруженню, але створити умови, при яких дитина буде мати можливість інтегрованого навчання на фізичній культурі і отримає дозоване фізичне навантаження.

Завдання уроку (1 клас): Вивчити гру «Бездомний заяць», розвиток спритності та швидкості.

Завдання. 1. Запропонуйте умови послаблення психоемоційного навантаження на учня в процесі рухової гри (або естафети).

2. Сформулюйте, як ви поясните учню ці умови?

3. Обґрунтуйте обрані умови.

Додаток 8

Додаткова навчальна інформація корекційно-оздоровчого спрямування для опрацювання на спортивно-педагогічних дисциплінах студентами експериментальної групи.

Додатковий навчальний матеріал по корекції дихання в учнів початкової школи, при освоєнні розділу програми «Школа культури рухів з елементами гімнастики» для дисципліни «Теорія та методика викладання гімнастики»

Дихання є дуже важливим фізіологічним процесом, в ході якого кров збагачується киснем і виводить утворену в організмі вуглекислоту. Неправильне дихання, нестаток кисню в організмі призводить до численних відхилень в його функціонуванні.

Актуалізація знань студентів. Які порушення в функціонуванні організму виникають при нестачі кисню? Який показник частоти дихання

(ЧД) учнів початкової школи в спокої? Який показник ЧД свідчить про помірне (значне) фізичне навантаження?

Розрізняють носове та ротове дихання. В спокої або при незначному навантаженні, учень повинен дихати носом. При правильному носовому диханні, дихання з найбільшою виразністю чується і відчувається попереду на стінці носа. Під час вдиху м'які еластичні крила носа затягуються потоком повітря, так, що вхід в ніс і кінчик носа трошки звужуються. При цьому в носі виникає тихий легкий шум з характерним шепеляво-дзюркотливим звуком. На видиху цей шум зберігається.

При значному навантаженні або порушеннях носової порожнини (закладений ніс, аденоїди) дитина дихає ротом. При правильному ротовому диханні повітря проходить через відкритий рот і верхню частину глотки; дихання супроводжується якимсь призвуком «хе».

При правильному диханні, в спокої, у дитини грудна клітка розширюється, але не піднімається вгору.

Неправильні дихальні рухи можна легко визначити по підйому і опусканню ключиць, пов'язано з напругою зовнішніх грудних м'язів, розташованих безпосередньо під ключицями.

Неправильне дихання може приймати найрізноманітніші форми відхилення від правильного дихального процесу. При важких формах в процес дихання включаються м'язи потилиці, м'язи шиї і навіть м'язи хребта.

Вихідні вправи для формування правильного дихання та його корекції.

1. В. п. стійка ноги на ширині плечей. Дихайте носом так, щоб виникало відчуття, ніби повітря проходить в ньому спочатку до кінця і назад. При цьому якомога більше випряміть спину і розслабте м'язи плечового поясу. Руки вільно висять уздовж тулуба, грудна клітка не підіймається.
2. Контроль за диханням при виконанні простих вправ руками (вперед, в сторони, зігнувши до плечей).
3. Контроль за диханням при виконанні простих вправ ногами (почергово вперед на носок, вбік на носок, підняти ногу, зігнувши в коліні), руки на пояс.

При виконанні вправ необхідно дотримуватись таких методичних вказівок: під час фази вдиху розслабте м'язи попереку - при цьому інша мускулатура черевного преса розтягується автоматично, грудна клітка повинна залишатися в стані спокою, її не можна піднімати і опускати, це ж стосується і ключиць.

Під час виконання гімнастичних вправ потрібно стежити, щоб у учнів не відбувалося мимовільної затримки дихання. Під час мимовільної затримки дихання повітря видихається не повністю, тобто не до кінця. У цьому випадку мова йде про загальне нервово-перенапруження, яке негативно впливає на дихальні м'язи. Мимовільна затримка дихання на фазі вдиху формується, коли до неї вдаються в умовах певної напруги, але з часом вона переходить в звичку, яка проявляється під час чищення зубів, вживання

їжі і т. д. Ці звички з часом загострюються все більше і рано чи пізно призводять до напруження грудної клітки, при якому повітря затримується під тиском. При такому напруженні грудна клітка і живіт при щільно закритій голосовій щілині тиснуть на легені, наповнені повітрям. Ця обставина, викликана надлишковим тиском у грудній порожнині, ускладнює газообмін, кровообіг і перенавантажує грудну клітку, яка з часом втрачає свою пружність, діапазон рухливості і форму.

На перших етапах напруга настає переважно при великому навантаженні на руки (наприклад при підтягуванні, віджиманні, утриманні ваги), але з часом ця так звана "підтримка легких" входить у звичку і на кінцевому етапі з'являється навіть при найпростішій м'язовій роботі. Тому, в процесі виконання вправ з гімнастики потрібно слідкувати як за вдихом, так і за видихом. Для цього потрібно: а) будь-яку м'язову напругу пов'язувати з довільним видихом (навмисне розслаблення системи органів дихання); б) привчити дитину постійно «звільняти» дихання; в) в ході уроків слід намагатися, щоб характер дихання був стабільним і здійснювався автоматично.

Практичне завдання на закріплення теми: «Корекція дихання учнів початкової школи засобами гімнастики»

Вихідні дані.

Вправи дихальної гімнастики(традиційні):

1. В.п.- стоячи, ноги на ширині плечей і максимально відведені назад, долоні повернуті вперед, пальці розведені. 1-руки швидко схрестити перед грудьми, так щоб лікті знаходилися під підборіддям, а кисті сильно плеснули по лопатках (гучний потужний видих); 2-плавно повернутися в в. п. (звичайний вдих).
2. В. п.- стоячи на носках, прогнувшись, ноги на ширині плечей, руки вгору-в сторони. 1- опускаючись на стопи, нахил вперед зігнувшись, руки через сторони схрестити перед грудьми, плеснути кистями по лопатках (гучний потужний видих); 2-3- руки плавно розвести в сторони і схрещено звести перед грудьми, плеснути кистями по лопатках 2-3 рази (гучний потужний видих); 4-повернутися в в. п. (природний вдих).
3. В.п.- стоячи на носках, прогнувшись, ноги на ширині плечей, руки вгору-назад, пальці сплетені. 1- опускаючись на стопу, нахилитися вперед, плеск руками вперед-вниз-назад, як рубка сокирою (гучний потужний видих); 2-плавно повернутися в в.п. (звичайний видих).

Дихальна гімнастика А. Стрельнікової

1. Вправа «Долоньки»

В. п.- стати прямо, ноги довільно, підняти долоні на рівні обличчя, лікті опустити. 1- зробити короткий гучний активний вдих носом і одночасно стиснути долоні в кулаки. 2- Плавний, вільний видих через ніс або через рот, долоні розжати, руки розслабити (темп повільний, середній).

2. Вправа «Поясок»

В. .- стати прямо, ноги довільно, стиснути долоні в кулаки, притиснути їх до поясу. 1- під час короткого гучного вдиху носом з силою штовхнути кулаки до підлоги, ніби щось скидаючи з рук, під час поштовху кулаки розжати, пальці розчепирити. 2-Під час видиху повернутися в в. п. (темп повільний, середній).

3. Вправа «Уклін»

В. п.- ноги - вузька стійка, руки уздовж тулуба.1- злегка нахилитися вперед, округлити спину, опустити голову і руки. 2- зробити короткий гучний вдих в кінцевій точці поклони ("понюхати підлогу"). 3-4- Плавно, вільно видихнути через ніс або через рот, повернутися в в. п. (темп повільний).

Завдання:

1. Виконати запропоновані дихальні вправи з дотриманням вказівок.
2. Проаналізувати в чому різниця виконання та впливу на організм даних вправ.
3. Визначити які вправи спрямовані на формування ритму дихання, які на збільшення об'єму вдиху і діафрагмального видиху.
4. Пояснити чому дихальну гімнастику А. Стрельнікової назвали «парадоксальною».
5. Проаналізувати, при яких відхиленнях в стані учнів бажано виконувати вправи «парадоксальної» гімнастики, а при яких, потрібні вправи на формування ритму дихання.

Додатковий навчальний матеріал з теми «Організація і проведення рухливих ігор з учнями початкових класів з порушенням зору» для дисципліни «Теорія та методика викладання рухливих ігор».

Вивчення питань взаємодії між зоровим і руховим аналізатором у дітей з порушеннями зору в процесі м'язової діяльності має велике значення для раціональної організації діяльності з фізичного виховання. В процесі м'язової діяльності між функціональними системами організму виникають різні зв'язки. Проприоцептивні сигнали, що виникають при рухах у працюючих м'язах, ритмічно надходять у центральну нервову систему і звідти по руховим і вегетативним нервам надходять до всіх органів і тканин організму. Під впливом фізичних вправ покращується діяльність усіх органів, нервової системи, а також регуляторні механізми.

При порушенні зору виявлено зниження біоелектричної активності кори півкуль мозку. Дослідниками доведено залежність рівня рухових функцій від стану зорового аналізатора.

Систематичні заняття фізичними вправами надають сприятливий вплив на функціональний стан зорового аналізатора учнів. Зокрема, підвищуються показники швидкості переробки зорової інформації, стійкості

акомодації і швидкості розрізнення. Виявлено, що у спортсменів віком 7-18 років короткозорість прогресує рідше і в меншій мірі, ніж у школярів того ж віку, які не займаються спортом. Відзначено також вплив фізичних вправ на величину поля зору, поліпшення кровообігу циліарного м'яза, гостроту зору, внутрішньоочний тиск і гостроту глибинного зору у слабозорих дітей.

Дані численних досліджень показали, що ефективність лікування зорової патології (підвищення гостроти зору, відновлення бінокулярного зору, зорова працездатність) більш істотна у дітей з високою руховою активністю (Б. Сермеєв, В. Ковалев, Р. Азарян). Отже, підвищуючи активність рухового аналізатора фізичним навантаженням, можна викликати бажані зрушення з боку зорового аналізатора, тобто керування вдосконаленням зорових функцій. (Б. Сермеєв, Р. Азарян, Б. Самбікін).

Рухливі ігри є найсильнішим засобом всебічного розвитку та виховання дітей з порушеннями зору. Дитина з порушенням зору любить грати і абсолютно так, як і здорова дитина, може грати майже в будь-яку гру, але слабозору дитину треба навчити цьому, допомогти їй опанувати гру. Ігри повинні бути адаптовані до особливостей таких дітей. Важливою умовою організації ігор зі слабозорими дітьми є чітка взаємодія педагогів та вихователів груп продовженого дня. За допомогою даних медичної діагностики слід встановити стан здоров'я дитини, стан її зору, протипоказання, функціональні можливості. На уроках фізичної культури протестувати і оцінити рівень фізичної підготовленості, ступінь оволодіння основними рухами, визначити психоемоційні особливості дитини. На підставі отриманих даних скласти перелік протипоказаних ігор та тих, які можна використовувати як на уроках фізичної культури так і в позаурочній роботі. Вихователям і педагогам потрібно знати зміст гри і її вплив на функціональний стан організму дітей, вести облік відхилень у фізичному розвитку дитини. Іноді у молодших школярів несформовані найпростіші навички ходьби і бігу, просторового орієнтування, координаційні характеристики. У зв'язку з цим для організації ігрової діяльності необхідно враховувати наявність попереднього досвіду зорово-слухового сприйняття, стан гостроти зору дитини, рівень фізичної підготовленості, вікові та індивідуальні можливості дитини, наявність навичок просторового орієнтування, місце і час проведення гри, інтереси дітей, а іноді і їх настроїв.

Правильно організовані рухливі ігри впливають на розвиток і зміцнення кістково-зв'язного апарату, м'язової системи, на формування правильної постави. Вони розвивають серцево-судинну систему, зміцнюють дихальні м'язи, що покращує загальну роботу організму. У рухливих іграх виховуються всі фізичні якості, і є всі умови для індивідуалізації навантаження в залежності від потреб учня.

У слабозорих дітей внаслідок недостатності зорово-сенсорного досвіду спостерігаються неточні, фрагментарні уявлення про предмети і дії з ними, що призводить до стримування ходу розвитку предметно-ігрових дій, рухових спорідненостей, розуміння сюжету гри і зниження рівня спільних дій дітей у грі.

Одним із завдань рухливих ігор є використання і розвиток збережених аналізаторів, яке ґрунтується на взаємодії аналізаторів і включенні компенсаторних механізмів, які сприяють здійсненню різних видів діяльності. Методи використання і розвитку збережених аналізаторів на уроках фізкультури залежать від багатьох факторів. Вчителю слід враховувати ступінь і характер порушення зору; рівень попереднього сенсорного досвіду і готовності збережених аналізаторів до сприйняття навчального матеріалу; рухову підготовленість учнів, вміння орієнтуватися у просторі. В залежності від стану зорового дефекту учні по-різному сприймають навчальний матеріал. Наприклад, слабозорі зі зниженою гостротою зору сприймають предмети, явища, дії, візуально орієнтуючись у великому просторі. При порушенні бінокулярного зору діти часто бувають не в змозі сприймати об'єм предметів і дій, відчують складності в простеженні рухомих об'єктів. В учнів з звуженим полем зору порушується просторове сприйняття, ускладнюється виконання точних рухових дій. Вчитель повинен знати і враховувати ці особливості слабозорих учнів в ході організації і проведення ігор.

Зміст і прийоми корекційної роботи з такими учнями різні, шляхом індивідуального, диференціюванні підходу до кожного учня з урахуванням його можливостей і здібностей, від зменшення навантаження в ході гри, до зміни ролей (з учасника на суддю, спостерігача тощо).

При проведенні рухових ігор у слабозорих учнів зорове сприйняття розвивається і корегується при варіюванні віддаленості предметів у просторі, при метанні м'ячів, укріплюються окоорухові м'язи при простежуванні за м'ячем та іншими предметами, що рухаються. Велике значення має розвиток і використання слухового аналізатора, який при зниженні зору є однією з головних компенсаторних систем у дитини. Сприймаючи звуки, дитина з порушенням зору орієнтується в навколишньому середовищі, визначає напрямок і знаходження звуку, це дає їй можливість пізнавати навколишній світ. Необхідно навчати дітей з'єднувати м'язові відчуття зі звуковим фоном, чітко орієнтуватися на звук. Ігри з відскоком м'яча ефективні для розвитку слухового орієнтування слабочуючих учнів.

Емоції в грі несуть складний характер. Це і задоволення від м'язової роботи в грі, від почуття бадьорості та енергії, від можливості дружнього спілкування в колективній грі, від досягнення поставленої в грі мети, вони стимулюють рухову активність дитини.

Якщо є необхідність активізувати дітей, зацікавити грою, вибирається захоплююча, знайома дітям гра, в якій всі можуть взяти активну участь. І, навпаки, якщо діти збуджені, гра повинна бути малорухливою, спокійною, такою, яка понизить психоемоційне напруження.

Рухлива гра для молодшого школяра з порушеним зором, організована і правильно проведена - це і дефіцитна рухова активність, яку учень самостійно, враховуючи його порушення, не може отримати, повторення і закріплення рухів, психоемоційна розрядка, колективна взаємодія, розвиток почуттів, тренування зорових функцій, розвиток

спритності, координації, підвищення самооцінки і багато іншого, чого не може дати дитині ніякий інший вид діяльності.

Важливо навчати дітей використовувати сформовані рухові навички не тільки у навчальній діяльності, але і в повсякденному житті. Для цього в рухливій грі створюють варіативні ситуації, змінюють сюжет, що збагачує і руховий і рольовий досвід дітей. Доповнюють ігри речитативами, розвиваючи пам'ять, увагу, мовленнєві здібності.

Корекційно-оздоровча робота, яка включає діагностику, моніторинг за станом дитини, індивідуальне дозування, правильний підбір рухливих ігор, корегує як порушеній зір, так і психофізичний розвиток дитини. Розширення рухового досвіду, закріплення його в грі дозволить уникнути школяреві з дефектами зору подальших порушень органічного розвитку та рухової підготовленості, збалансує психоемоційний стан, розширить соціальні зв'язки, сприяє шкільній адаптації і інтеграції.

Завдання для закріплення теми:

1. Доберіть із вашої ігрової картотеки ігри, які матимуть корекційно-оздоровчий вплив на учнів початкових класів з порушеним зором.
2. Визначте на які якості учня ці ігри спрямовані і умови, при яких відібрані ігри матимуть позитивний розвивальний ефект на дану категорію школярів.
3. Запропонуйте варіативний зміст обраної гри.

Додаток 9

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра дефектології та фізичної реабілітації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор (заступник директора)
з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології
(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____ 6.010201 Фізичне виховання
(шифр і назва спеціальності)

Факультет фізичної реабілітації

Факультет фізичної культури

Одеса -2014

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо – кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів -1,5	Галузь знань <u>Корекційна педагогіка</u> (шрифт і назва) Напрямок підготовки Фізичне виховання	За вибором	
Модулів-2		Рік підготовки:	
Змістових модулів-2		2-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: діагностична карта	Спеціальність (професійне спрямування): фізичне виховання	Семестр	
Загальна кількість годин-54		3-й	7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних-4 самостійної роботи студента-2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	14 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		26 год.	28 год.
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 49% до 51%

для заочної форми навчання – 20% до

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Підготувати майбутніх вчителів фізичної культури до роботи з учнями загальноосвітніх шкіл, які мають незначні відхилення в психофізичному розвитку, шкільну дезадаптацію і девіантну поведінку.

Завдання. Формування знань, необхідних для проведення корекційно-педагогічної роботи засобами фізичної культури.

Формування умінь корекційної-розвивальної та корекційної-виховної роботи з дітьми та підлітками в умовах загальноосвітніх закладів.

Удосконалення якостей особистості, важливих для організації та проведення корекційної- педагогічної роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: - основні терміни корекційної педагогіки,

- категорію дітей, яка потребує корекційної допомоги,
- види та причини девіантної поведінки дітей та підлітків,
- «фактори ризику» в розвитку дітей,
- принципи корекційної-педагогічної діяльності,
- сутність корекційної –педагогічної роботи вчителя фізичної культури.

вміти: - проводити діагностичне спостереження за учнями, виділяти

ознаки відхилень в стані та оформляти діагностичну карту,

- характеризувати стани учнів, які потребують корекційного втручання,
- схарактеризувати «фактори ризику» в розвитку дітей та підлітків,
- схарактеризувати поняття «норми» та «відхилення» в розвитку дітей,
- класифікувати форми та рівні девіантної поведінки,
- моделювати засоби та заходи корекційної-педагогічної діяльності з учнями загальноосвітніх установ.

Міжпредметні зв'язки.

Дисципліна «Основи корекційної педагогіки» базується на знаннях отриманих студентами при проходженні циклу біологічних дисциплін (анатомія, фізіологія, основи медичних знань, валеологія) та знань психолого –педагогічного циклу. Знання сформовані в курсі «Основ корекційної педагогіки» використовуються на фахових дисциплінах (теорія та методика викладання гімнастики, теорія та методика викладання спортивних ігор та ін.), а також в ході педагогічної практики.

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади корекційної педагогіки.

Тема 1. Корекційна педагогіка як галузь педагогічних наук

Тема 2. Сутність і структура корекційно- педагогічної діяльності.

Тема 3. Вікові кризи розвитку дітей та підлітків.

Змістовний модуль 2. Методика корекційної-педагогічної діяльності.

Тема 1. Принципи корекційно –педагогічної діяльності

Тема 2. Причини та ознаки девіантної поведінки дітей та підлітків.

Модуль 2. Індивідуальна робота студентів.

Теми лекційних занять.

1. Корекційна педагогіка, як галузь педагогічних наук, історичний аспект становлення та сьогоденне значення, зв'язок з іншими науками. Суб'єкт, об'єкт предмет, мета, основні терміни корекційної педагогіки.

2. Сутність і структура корекційно –педагогічної діяльності.

Сутність корекційно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; корекційно-розвивальна, корекційно-виховна, корекційно-оздоровча робота вчителя; фактори ризику в розвитку дітей; поняття «норми» та «відхилення», сучасний стан учнівського контингенту ЗОШ; основні види відхилень розвитку дітей.

3. Вікові кризи розвитку дітей та підлітків, ознаки та значення в становленні особистості.

Поняття «критичні періоди розвитку», терміни, ознаки, сутність, значення. Характеристика кризи 7-ми років, характеристика кризи 13-ти років; можливості корекційного впливу засобами фізичного виховання.

4. Принципи корекційно–педагогічної діяльності.

Принципи корекційно–педагогічної діяльності, їх характеристика; принципи розвивального впливу, технології педагогічного впливу вчителя фізичної культури з урахуванням принципів положень корекційної педагогіки

5. Причини та ознаки девіантної поведінки дітей та підлітків.

Типи девіантної поведінки учнів та їх характеристика, причини виникнення, признаки проявів, класифікація по ступені важкості, корекційно– педагогічний вплив засобами фізичної культури.

Теми практично- семінарських занять

№	Назва теми	К-сть год.
1	Мета, завдання, суб'єкт, об'єкт корекційної педагогіки	1
2	Корекційно – педагогічна термінологія	1
3	Сутність корекційно–педагогічної діяльності та її складові	2
4	Вікові кризи в розвитку дітей, їх значення в становленні особистості	2
5	Методика корекційно-педагогічного діагностування	4
6	Принципи корекційної-педагогічної діяльності	2
7	Ознаки девіантної поведінки, корекційний вплив на учнів	2

Самостійна робота

№	Назва теми	К-сть год.
1	Причини та умови девіантної поведінки підлітків.	2
2	Акцентуації характеру, різновиди, ознаки, корекція	2
3	Підготовка та опанування словника	6
4	Виконання комплексної діагностичної карти	8
5	Підготовка проектів	8

Індивідуально-консультативна робота.

Проводиться в наступних формах:

- консультації з питань самостійної роботи;
- консультації з питань підготовки до участі в проектах та студентських наукових конференціях;
- консультації з питань підготовки корекційно-оздоровчого словника

п/п	№ Теми	Кількість годин, відведених:	Форма

		Лекції (Л)	Практ. семін. зан. (ПС)	Інд.-конс. роб. (ІКС)	Самост. роб. (СРС)	контролю
Модуль: 1. Теоретико-методологічні засади корекційної педагогіки						
Змістовий модуль 1						
1.	1 Тема: Корекційна педагогіка як галузь педагогічних наук.	2			8	ПК;
2.	2 Тема: Сутність і структура корекційно-педагогічної діяльності	2	4		4	У, СР
3.	3 Тема: Вікові кризи в розвитку дітей та підлітків	4	3			Т
	Модульна контрольна робота		1			
Змістовий модуль 2						
1.	4 Тема: Принципи корекційно-педагогічної діяльності	2	2		8	У;
2.	5 Тема: Причини та ознаки девіантної поведінки	4	2		6	У;
3.	6 Контрольна робота		1			Т
4.	7 Модуль 2. Індивідуальна робота студента		1			К СР
	Всього за семестр	14	14		26	залік

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Основи корекційної педагогіки (денна форма)

Форми контролю: ПК- перевірка конспектів, Т- тестування, СР- перевірка завдань самостійної роботи, У- усне опитування, КР- контрольна робота.

- індивідуальні співбесіди;
- індивідуальні консультації перед рубіжним, поточним, підсумковим контролем;
- консультації перед заліком .

Методика активізації процесу навчання.

- завдання на підготовку проблемних питань;
- семінари-дискусії;
- диспути;
- творчі завдання (проекти.)

Система поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється після опанування студентами окремих тем з тематичного плану дисципліни під час проведення практично - семінарських занять, з урахуванням якості складання діагностичної карти та опанування словника термінів.

Підсумковий контроль здійснюється за підсумками залікових модулів, індивідуальної роботи студента та контрольної роботи

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	IPC	Конт. роб.
3	3	3	25	15	6	7	25	20

T1, T2 ... T7 – теми практично –семінарських занять.

13. Методичне забезпечення:

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Таблиці.
3. Схеми.

Питання для самостійної підготовки студентів і обговоренні на практичних заняттях.

1.Корекційна педагогіка, як галузь педагогічної науки. Історія її виникнення та становлення. Провідні науковці галузі корекційної педагогіки.

2.Педагогіка, корекційна педагогіка, спеціальна педагогіка, зв'язок цих наук, загальне та різне .

3. Суб'єкт та об'єкт корекційної педагогіки, сутність корекційно-педагогічної діяльності. Поняття «депривація», «шкільна дезадаптація»
4. Предмет і завдання корекційної педагогіки.
5. Зв'язок корекційної педагогіки з іншими науками (медичними, психологією, етикою та ін.).
6. Психофізичні відхилення в розвитку дітей, їх види. Діагностика станів учня, комплексне діагностування.
7. Інтегроване навчання в ЗОШ, «за» та «проти». Поняття «інтеграція» та «інклюзія»
8. Значення корекційно-педагогічної роботи вчителя в сьогоденних умовах ЗОШ. Засоби корекційно-оздоровчого впливу в умовах ЗОШ.
9. Показники проблемного стану дитини. «Фактори ризику» розвитку дитини. Соціальна тривожність як умова нестандартної поведінки.
10. Поняття «норми» в корекційній педагогіці. Проблема критеріїв норми. Поняття «аномальний розвиток», «аномальна дитина».
11. Розуміння «норми» та «відхилення» в сучасних інтеграційних умовах навчання. Поняття «учень з утрудненнями в навчанні», «учень з особливими освітніми потребами»
12. Поняття норми фізичного розвитку в контексті індивідуально-типологічних особливостей розвитку школярів. Сучасні класифікації учнів в залежності від їх показників (розвитку, стану здоров'я, темпів статевого дозрівання та інше)
13. Періодизація вікового розвитку дитини по Л. С. Виготському. «Провідна діяльність» як критерій вікової періодизації.
14. Значення «кризисних» перехідних періодів для психоемоційного розвитку дитини та становлення особистості.
15. Симптоми та ознаки, які характеризують наявність вікової кризи розвитку у дитини.
16. Дайте характеристику «кризі» дошкільного віку.
17. Дайте характеристику «кризі» молодшого шкільного віку
18. Дайте характеристику «кризі» підліткового віку.
19. Принципи корекційної – педагогічної діяльності з учнями та їх характеристика.
20. Схарактеризуйте сутність понять «поведінка», «девіантна поведінка».
21. Сучасні підходи до класифікація девіантної поведінки.
22. Сутність педагогічних дефініцій «педагогічно занедбана» та «соціально-занедбана» дитина.
23. Причини девіантної поведінки дітей та підлітків.
24. Зв'язок стану здоров'я і наявності девіацій в поведінці дитини.
25. Акцентуації характеру: визначення поняття, типи і девіантні прояви.
26. Схарактеризуйте неспецифічні реакції дітей та підлітків, які обумовлені акцентуаціями характеру.
27. Корекційно-оздоровча робота вчителя фізичної культури в початкових класах: алгоритм, напрями, завдання, облік.

28. Методики діагностики стану учня на уроках фізичної культури.
29. Диференціація навантаження на уроці фізичної культури як умова корекційного впливу.
30. Корекційні можливості програми з фізичної культури для учнів початкової школи.

Список літератури (основної)

1. Основы коррекционной педагогики. А.Д.Гонеев, Н.И.Лифинцева, Н.В.Ялпаева М., Академия, 1999. -280с.
2. Курс лекций по коррекционной педагогике. И.П.Подласый М.: Владос 2006.- 350с.
3. Педагогическая коррекция. Исправление характера у детей и подростков. В.П.Кащенко. М., 1994.

Література додаткова.

1. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. Минск., 1990
2. Блонский П.П. Педология М., 1999.
3. Вицлак г. Оценка поведения и характеристика учащегося М., 1989
4. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе М., 1995
5. Джайнотт Х.Дж. Родители и дети М., 1989.
6. Лебединский В.В. и др. Эмоциональные нарушения в детском возрасте. М., 1990
7. Реттер М. Помощь трудным детям М., 1997
8. Славина Л.Л. Дети с аффектным поведением М., 1966
9. Воспитание трудного ребенка / Под.ред. М.И. Рожнева. М., 2000.
10. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. М., 2000.
11. Коррекционная педагогика в начальном образовании / Под. ред. Г.Ф. Кумариной. М., 2003